

INLEIDING

Deze inleiding voor het jaarlijks verslag van het Centrum zou bijzonder gelijkaardig kunnen zijn aan deze van vorig jaar. Dit is evenwel zonder onze waakzaamheid gerekend.

De instelling verkeert inderdaad, nog steeds, in een overgangperiode. De wetgeving die de uitbreiding van de bevoegdheden voorziet inzake de bestrijding van discriminaties op grond van een handicap, de gezondheidstoestand, de seksuele geaardheid, de leeftijd, de afkomst, de burgerlijke stand, het vermogen, de religieuze en filosofische overtuiging, moet nog steeds bekrachtigd worden. Hiervan hangt natuurlijk ook de toename van de werkkrachten en de opdrachten van het Centrum af.

Doch dit weerhield het Centrum niet om op kruissnelheid te reageren op de dagelijkse realiteit of zich te bezinnen over zijn toekomst, met daarnaast een grondige analyse van de discriminerende situaties, de migratiestromen, enz.

De dagelijkse realiteit bood een aantal sterke momenten aan die onze acties en reacties geleid hebben. We kunnen natuurlijk niet voorbijgaan aan de datum van 11 september die het integratiebeleid voor migranten even in vraag stelde en het belang aantoonde van het verder zetten van de dialoog, het oproepen tot wederzijds respect, doch ook de noodzaak van pedagogische en samenwerkingsprojecten met het middenveld en de veldwerkers. De wereldconferentie tegen het racisme te Durban, die voor ons samenviel met het Europees Voorzitterschap waarop veel hoop gesteld werd en dat enkele resultaten boekte, drukte eveneens haar stempel op onze dagelijkse realiteit.

De overwinningen van het Centrum laten zich niet herleiden tot het aantal “rechtszaken” die verloren of gewonnen werden! Doch, de niet aflatende strijd tegen de niet democratische groeperingen en hun oproep tot rassenhaat dient aangestipt te worden. De nog steeds hangende rechtszaak tegen de drie vzw's die instaan voor de financiering van het Vlaams Blok kreeg in het voorbije jaar heel wat aandacht.

Het Centrum heeft zich eveneens ingelaten met de toename van reacties inzake het gebruik van internet om op te roepen tot rassenhaat. Daarnaast krijgt het Centrum klachten, vragen inzake overleg of begeleiding van slachtoffers, voorstellen tot wijziging van bepaalde praktijken en handelwijzen inzake racistische opmerkingen binnen de school, de weigering van een woning of de toegang tot een discotheek, een bepaalde racistische dynamiek binnen deze of gene openbare instelling.

De cijfers en de analyse van de klachten inzake racisme die u hierna vindt geven slechts een gedeeltelijk beeld van de omvang van het fenomeen in België (een Europees netwerk, Raxen genaamd, zal pogen de registratie van de klachten te harmoniseren en te vervolledigen zodat een realistisch beeld gegeven kan worden van de racistische daden alsook de omvang van de discriminaties).

Elke dag wordt er meer en meer beroep gedaan op het Centrum om informatie te bekomen, zowel op nationaal als op internationaal vlak, door privé- of openbare instanties, zijn er uitnodigingen om tussen te komen op colloquia, seminaries, studies. Tal van keren wordt de positie van het Centrum als waakzame en constructieve openbare dienst benadrukt. Dit vergt een onafgebroken deskundigheid, dialoog en onderhouden van een band zowel met de slachtoffers van discriminatie als met het politieke beleid.

Het volstaat niet om aan te klagen, in te grijpen en te pleiten. Daarom kennen de voorstellen aan de regeringen en de sensibiliseringsprogramma's om te strijden tegen de vaak geniepige discriminaties inzake tewerkstelling, sociale zekerheid, onderwijs, huisvesting, gezondheid, toegang tot ontspanningsmogelijkheden ... niet alleen hun normale verloop maar zijn ze ook toegenomen. Nieuwe vragen, zoals de begeleiding van de personen van de derde leeftijd uit het allochtone milieu, de sensibilisering van de politiediensten voor niet-rationale discriminaties, de noden van de personen die genoten hebben van de regularisatie aangevat begin 2000 en de nieuw aangekomenen, nemen steeds toe.

Tal van belangrijke dossiers zitten nog in de fase van onderzoek of zijn hangende: het stemrecht voor de niet-EU burgers, de humanisering van de opvang in de gesloten centra, het onthaal van niet-begeleide minderjarigen ...

De mythe van de migratiestop is dit jaar waarschijnlijk doorprikt vanuit een pragmatisch standpunt dat evenwel niet mag leiden tot de instrumentalisering van de migratiestromen. Binnen deze evoluerende context zijn we meer dan ooit waakzaam bij de verschillende facetten van de problematiek van de asielaanvragen en het algehele respect van de rechten van aanvragers in alle stadia van de procedure.

Het Centrum probeert in deze debatten steeds een evenwichtig standpunt in te nemen, zonder daarbij dagelijks een toegankelijke plaats voor personen die slachtoffer zijn van racistische discriminaties uit het oog te verliezen. Het relaas van hun lijden en van de ervaren onrechtvaardigheden voedt de voorstellen en aanbevelingen die de instelling formuleert. In een nabije toekomst zullen andere slachtoffers zich tot ons wenden die geconfronteerd worden met andere blikken van wantrouwen, angst, verwerping of haat. Het Centrum is klaar om ze te ontvangen, zonder evenwel afbreuk te doen aan de opdracht die het Parlement in 1993, bij de oprichting van het Centrum, aan de instelling toevertrouwde. Het Centrum zal zich blijven inzetten tegen diegenen die het racisme of de uitsluiting ten aanzien van vreemdelingen of mensen van vreemde afkomst voeden. Het zal elk racisme van waar en van wie dan ook bestrijden.

Eliane Deproost

wnd. Adjunct-directrice

Johan Leman,

Directeur

DEEL I: RACISMEKLACHTEN

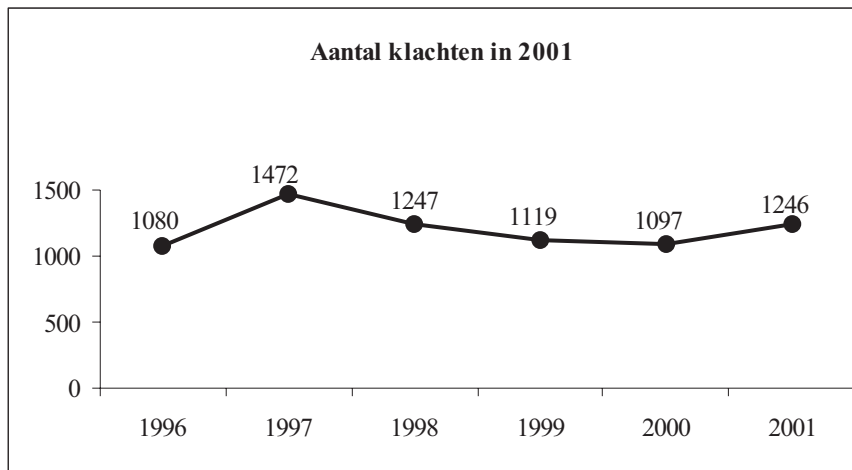
1.1. Klachtenanalyse 2001

1.1.1. *Inleiding*

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (voortaan : Centrum) heeft in 2001 **1.246 dossiers** geopend. In vergelijking met 2000 betekent dit een stijging met ongeveer **150** dossiers of 13,5%. Enkel in 1997, het Europees jaar tegen Racisme, werden er meer klachtendossiers behandeld door het Centrum.

Een dossier wordt geopend, zodra er een interventie van het Centrum plaats vindt. In figuur 1 kan u het overzicht vinden van het aantal dossiers per onderwerp. Er wordt wel een onderscheid gemaakt tussen de dossiers die specifiek met de verblijfssituatie van vreemdelingen te maken hebben, en de andere.

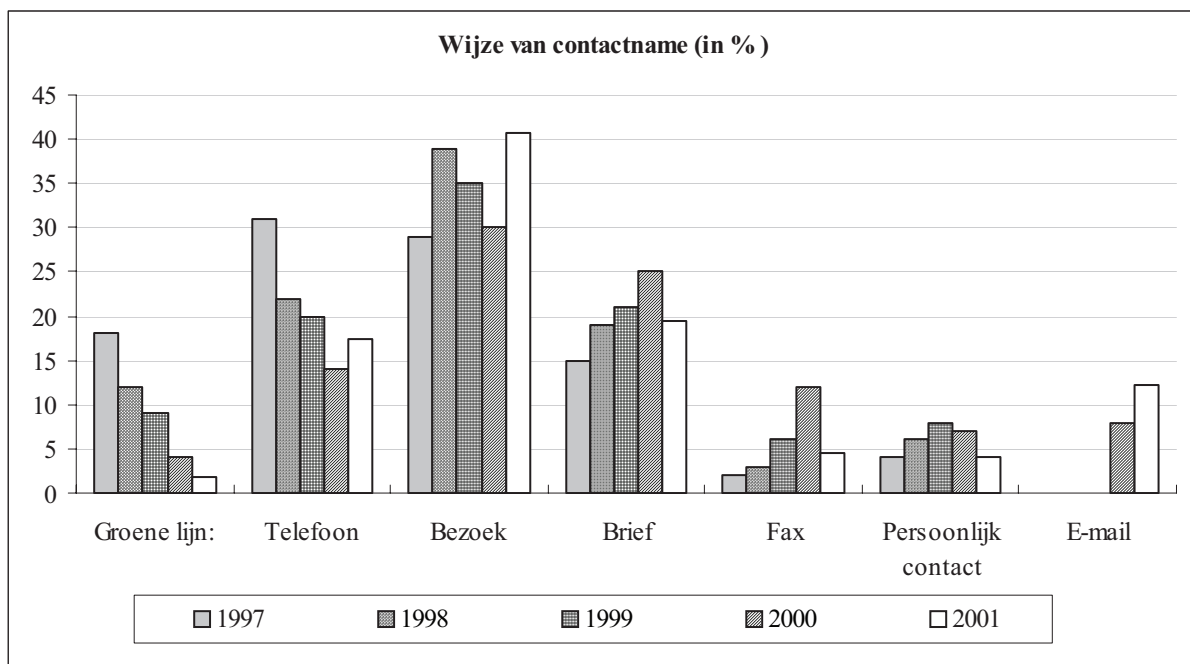
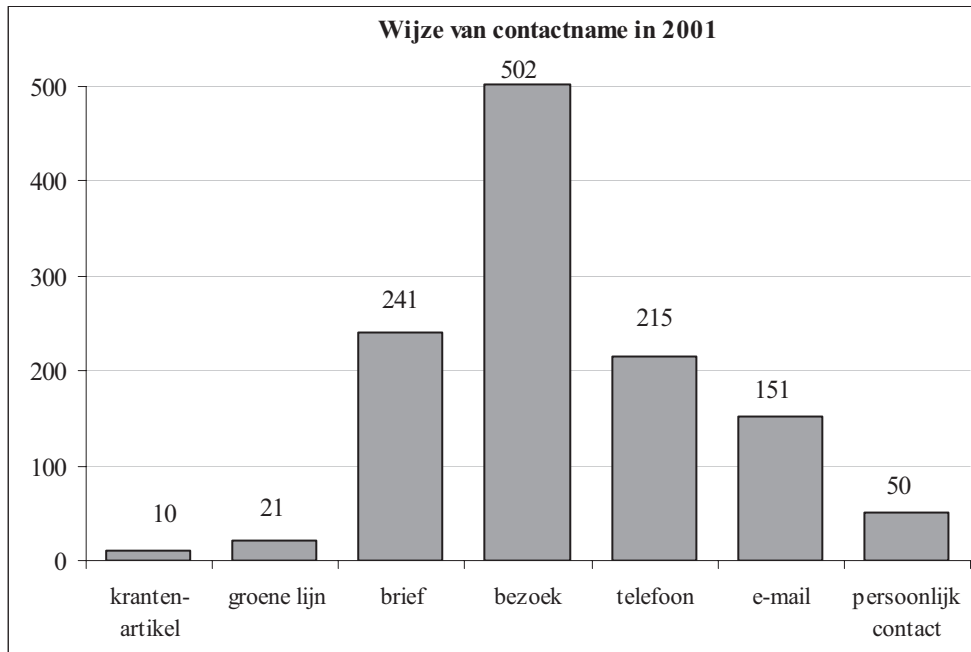
Figuur 1: evolutie van het totaal aantal dossiers

Naast deze dossiers heeft het Centrum uiteraard zeer vele vragen beantwoord die ofwel te maken hebben met de verblijfssituatie van vreemdelingen in België, met het bevorderen van de gelijkheid van kansen of de integratie van allochtonen in België. Deze informatievragen worden echter niet in de databank van het Centrum geregistreerd.

1.1.2. *Wijze van contactname*

Figuur 2 en 3: wijze van contactname

In 2001 zet dezelfde tendens zich voort die in de vorige jaarverslagen van het Centrum werd vastgesteld: een toename van het aantal bezoeken aan het Centrum om een klachtendossier te openen, een toename van meldingen via de elektronische post (e-mail) en een afname van de gratis groene lijn om klacht neer te leggen. Deze groene lijn doet echter wel dienst als algemene informatielijn over allerlei vragen die te maken hebben met het verwerven van de Belgische nationaliteit, mogelijkheden tot regularisatie van het verblijf, informatie over de antiracismewet en de toepassingsmogelijkheden ervan, en dergelijke meer.

In vergelijking met de vorige jaren stijgt het aantal bezoeken aan het Centrum of aan één van de lokale meldpunten over het hele land.

Meer dan 40% van alle dossiers worden op basis van direct contact met getuigen of slachtoffers van racisme geopend. Voor de verdere afhandeling van de klachten is dit een gunstige evolutie, aangezien op deze wijze de meeste informatie wordt bekomen en zo ook een deskundig advies kan gegeven worden.

1.1.3. Enkele algemene tendensen voor 2001

Tabel 1: Enkele grote tendensen

	2001		2000		1999		1998		1997	
		%		%		%		%		%
1. Openbare dienstverlening	215	21	214	22	161	17	161	17	219	20
2. Arbeid	141	14	104	11	116	13	123	13	149	13
3. Samenleving	119	11	91	9	104	11	86	9	109	10
4. Ordediensten	86	8	73	7	91	10	100	11	133	12
5. Onderwijs	83	8	81	8	104	11	95	10	80	7
6. Private dienstverlening	69	6	62	6	103	11	67	7	93	8
7. Media	66	6	34	3	32	3	26	3	65	6
8. Huisvesting	54	5	44	4	47	5	62	7	64	6
9. Persoonlijke levenssfeer	51	5	36	4	39	4	55	6	40	4
10. Nationaliteit	48	5	60	6	36	4	54	6	57	5
11. Propaganda	28	3	102	10	40	4	45	5	(*)	(*)
12. Vrije tijd	27	2	21	2	15	2	20	2	25	2
13. Ongenoegen	24	2	19	2	15	2	15	2	47	4
14. Andere	26	2	26	3	16	2	13	1	29	3
Subtotaal	1.037	100	967	100	919	100	922	100	1.110	100
<i>Verblijfsdossiers</i>	209	17%	130	12%	200	18%	325	26%	362	25%
<i>Andere dossiers</i>	1.037	83%	967	88%	919	82%	922	74%	1.110	75%
									0	
Algemeen totaal	1.246	100%	1.097	100%	1.119	100%	1.247	100%	1.472	100%

(*) In '97 werd propaganda nog niet als een afzonderlijke sector beschouwd. Pamfletten e.d. werden toen in hoofdzaak onder "media" geklasseerd.

Naast een lichte toename van het totaal aantal racismeklachten in vergelijking met de voorbije drie jaar, valt vooral de toename op van het aantal klachten met betrekking tot mogelijke discriminaties op de arbeidsmarkt. Enkel in 1997 waren er meer meldingen die vielen onder de noemer 'arbeid'(149).

In vergelijking met 2000, werden er in 2001 heel wat minder klachten gemeld die te maken hebben met propaganda. Dit valt deels te verklaren uit het feit dat er in 2001 geen verkiezingen plaatsvonden en er minder pamfletten en affiches van politieke groeperingen werden verspreid.

Daarnaast is er ook een opmerkelijke toename van het aantal samenlevingsconflicten, conflicten die ook ontstonden door spanningen in wijken met veel allochtonen naar aanleiding van de terreuraanslagen van elf september 2001 te New York.

Opvallend ook is een forse toename van het aantal klachten in de rubriek 'media'. Hier merken we dat het Centrum meer en meer een adviserende rol krijgt toebedeeld door zowel individuele personen als door organisaties of instanties. De hoge score is voor een deel ook te verklaren doordat racismeklachten op internet onder deze rubriek worden vermeld. Vanaf 2002 zullen internetklachten afzonderlijk geregistreerd worden.

Wat zijn **de meest opmerkelijke vaststellingen** indien we terugkijken **op een periode van vijf jaar**?

- De top 1 en 2 van meest gemelde klachten is al vijf jaar ongewijzigd: op 1 staan klachten tegen openbare dienstverlening, ongeveer één op vijf klachten of 20% van het totaal; op 2 staan klachten die te maken hebben met arbeid, ongeveer één op tien klachten of 10% van het totaal.
- Op de derde plaats staan afwisselend samenlevingsconflicten (in 2001), propaganda (in 2000), onderwijs (in '99) en klachten tegen de ordediensten (in '98 en '97).
- Voor het overige is het erg opvallend hoe weinig schommelingen er zich (ook binnen één welbepaalde sector) doorheen de jaren voordoen; indien er in een bepaald jaar een piek optreedt, heeft dit een zeer duidelijke verklaring. Twee voorbeelden. In 1999 steeg het aantal klachten in de private dienstverlening spectaculair, meer bepaald de klachten tegen dancings, naar aanleiding van het 'dancecrimination project'. Dit project wou de discriminatie van allochtone jongeren aan de poorten van discotheken aan de kaak stellen. Tweede voorbeeld: in 2000 kreeg het Centrum vele klachten in de sector 'propaganda', omwille van de overeenkomst met de Post, waarbij aan het Centrum werd gevraagd om een niet-bindend advies te geven over de inhoud van doorgestuurde pamfletten.
- Dossiers die geopend werden onder de rubriek 'verblijf' maken in 2001 ongeveer 17% uit van alle klachtendossiers. In 1997 en 1998 had nog ongeveer één op vier dossiers dat geopend werd, te maken met de verblijfssituatie van vreemdelingen. In 2000 kennen we een terugval tot 13% van het totaal, te verklaren door de regularisatiecampagne die begin 2000 van start is gegaan.

1.1.4. Meest aangeklaagde diensten

Tabel 2 geeft een overzicht van de diensten, organisaties of personen waartegen de meeste klachten werden ingediend. De verblijfsdossiers werden in dit overzicht niet mee verrekend.

Tabel 2: meest aangeklaagde diensten, vergelijking 1997 - 2001

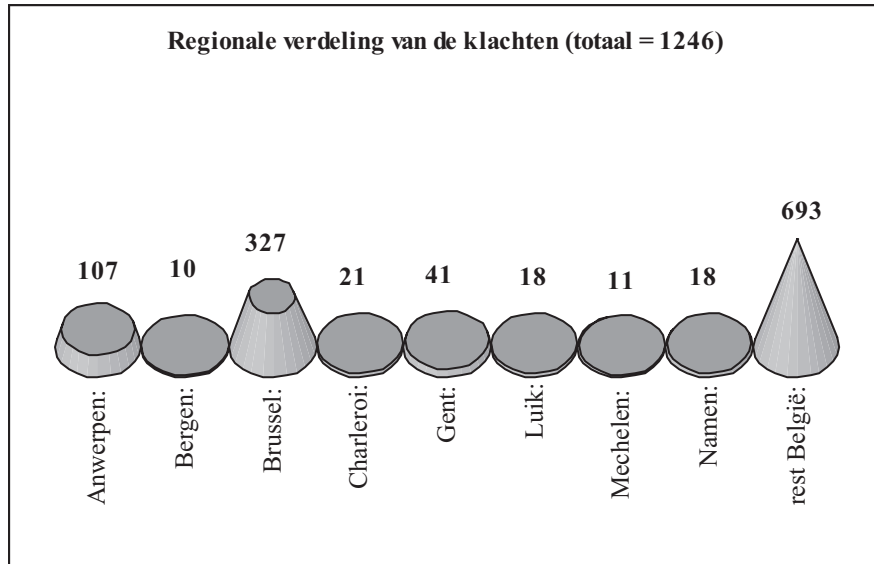
	2001	2000	1999	1998	1997
1. Particulier persoon	204	160	146	146	109
2. Politie	77	55	80	81	92
3. Bedrijf	68	37	61	51	66
4. Gemeente	60	77	72	81	104
5. Federale administratie	60	49	43	36	55
6. Politieke groepering	42	77	34	40	48
7. Onbekenden	37	31	25	40	57
8. Hoven en Rechtbanken	34	32	13	30	46
9. OCMW	33	45	19	27	36
10. Dienst Vreemdelingenz.	30	38	29	19	13
11. Secundair Onderwijs	25	26	38	45	42
12. Regionale Adm.	19	25	24	13	24
13. Privé eigenaar	19	16	17	35	37
14. Basis Onderwijs	17	21	28	17	20
15. Ambassades	15	8	9	19	22
16. Dancings	13	18	49	18	27
17. Andere	284	252	232	224	312
TOTAAL	1.037	967	919	922	1.110

Enkele vaststellingen

- In vergelijking met de voorbije vijf jaar, is er een sterke stijging van klachten **tegen een welbepaalde persoon**, vooral in de sectoren samenleving (73), media (27), en tewerkstelling (20); samengevat is één klacht op vijf gericht tegen een individu waarvan de gegevens gekend zijn.
- Er werden 77 klachten neergelegd **tegen de politie**. Enkel in 2000 waren het er heel wat minder (-22). Nochtans kan men stellen dat de dalende trend aanhoudt. Door de politiehervormingen werden immers alle klachten die in 2000 nog geregistreerd werden lastens de rijkswacht, in 2001 geregistreerd lastens de politie.
- Klachten tegen gemeenten zijn sedert 1997 eveneens in dalende lijn. Klachten tegen federale administraties daarentegen zijn in stijgende lijn.
- Klachten tegen politieke groeperingen zijn voornamelijk klachten in de sector propaganda. De piek in 2000 heeft, zoals reeds aangehaald, te maken met klachten tegen verkiezingspropaganda.

1.1.5. Een regionale analyse: de situatie te Antwerpen en Brussel nader bekeken

Om een duidelijker beeld te krijgen van de spreiding van de gemelde klachten in België hebben we de cijfers voor de grote steden even op een rij gezet. Verderop bekijken we de cijfers specifiek voor Antwerpen en Brussel.

1.1.5.1. Opvallende vaststellingen voor Brussel – 19 gemeenten

Cijfermateriaal

- Totaal aantal klachten: **327**

We stellen voor Brussel-19 een spectaculaire toename van het aantal klachten vast in vergelijking met 2000 en 1999 (in absolute cijfers **262** in 2000 tegen **197** in 1999). Dit betekent dat in vergelijking met 1999 er maar liefst 130 klachten méér werden geregistreerd in Brussel-19.

De vijf gemeenten waar de meeste klachten werden genoteerd zijn de volgende:

Tabel 3: meest genoteerde klachten in Brussel-19

	Racisme	Verblijf	TOTAAL
Brussel-Stad* :			
- niveau gemeente	119		
- niveau federaal + regionaal	17	19	155
Molenbeek	19	7	26
Elsene	21	1	22
Schaarbeek	18	0	18
Sint-Gillis	16	1	17
Andere gemeenten	81	8	89
TOTAAL	291	36	327

* Het hoge aantal klachten uit Brussel-Stad is deels te verklaren door het feit dat een aantal openbare diensten of instellingen waartegen veelvuldig klacht werd neergelegd (Dienst Vreemdelingenzaken, Hoven en Rechtbanken, regionale administraties) zich lokaliseren in Brussel-Stad. Vandaar deze opsplitsing. Uiteraard speelt ook de omvang en ligging van deze gemeente een rol.

- Hieronder vindt u een lijst met de meest voorkomende klachten in Brussel-19. Daarnaast staan de percentages die de verhouding uitdrukken tussen het aantal klachten in Brussel-19 voor deze sectoren en het totale aantal voor deze die werden geregistreerd in België.

Tabel 4: meest voorkomende klachten in Brussel-19

SECTOR	<i>België</i>	<i>Brussel-19 gemeenten</i>	<i>Aandeel</i>
Openbare dienstverlening:	215	53	25 %
Arbeid:	141	41	29 %
Samenlevingsproblemen:	119	40	34 %
Ordediensten:	86	35	41 %
Huisvesting:	54	22	41 %
Onderwijs:	83	22	26 %

- Belangrijke vaststelling hier is dat voor deze zes sectoren het aandeel van de klachten die in Brussel geregistreerd werden opvallend hoog zijn. In de sectoren ‘ordediensten’ en ‘huisvesting’ bedraagt dit aandeel zelfs 41 %. Bijna de helft van de klachten in deze categorieën komt dus uit Brussel! Ook samenlevingsproblemen en tewerkstelling scoren hoog.
- Van de 53 klachten tegen openbare diensten, zijn er 18 klachten gericht tegen lokale gemeentelijke diensten, 12 tegen het OCMW en 3 tegen sociale huisvestingsmaatschappijen. De 20 overige klachten zijn gericht tegen Federale administraties (10), Hoven en Rechtbanken (4), en andere diensten zoals bijv. de Post of een ambassade.

Behandelingswijze

- **69** (21%) van deze klachten werden door de medewerkers van het Centrum als een inbreuk op de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden beschouwd. Hieronder vallen de klachten die de beoordeling ‘*discriminatoire behandeling*’ en ‘*aanzet tot racisme*’ meekrijgen. In **18** (5%) van deze dossiers werd er daadwerkelijk een gerechtelijke procedure opgestart, al dan niet met een burgerlijke partijstelling. **34** (10%) klachten kregen de beoordeling ‘*kwaliteit van een dienst*’ mee. Met andere woorden, door een betere en professionelere dienstverlening hadden vele klachten kunnen vermeden worden. Opvallend zijn hier ook de klachten in verband met het optreden van de ordediensten: **35** (11%).

- In **38** (12%) dossiers was het Centrum niet bevoegd en in **59** (18%) dossiers waren er onvoldoende elementen om tot een beoordeling te kunnen komen. **30** (9%) klachten werden als ongegrond gekwalificeerd.
- Klachten worden door de medewerkers van de cel racisme op diverse manieren behandeld. Zo werd in **131** (40%) dossiers een advies verstrekt door de medewerker die het dossier behandelt. In **98** (30%) klachten werd er via een bemiddeling naar een oplossing gezocht en in **37** (11%) gevallen werd er naar een andere dienst doorverwezen. Een bemiddeling houdt in dat we proberen om de klacht, zij het niet via een juridische procedure, tot een aanvaardbare oplossing te brengen.
- De kwalificatie ‘*aanzet tot racisme*’ (**24**) werd het meest gegeven aan dossiers die te maken hadden met samenlevingsproblemen (**10**). Het betreft hier vooral burenruzies waarbij vaak de etnische herkomst van één van de partijen wordt geïssueerd.
- De kwalificatie ‘*discriminatoire behandeling*’ (**45**) kwam het meest voor in klachten die verband hielden met huisvesting (**10**), onderwijs (**9**), private dienstverlening (**8**) en tewerkstelling (**7**). Een discriminatoire behandeling in de huisvestingssector betekent meestal dat men een huis of appartement weigerde te verhuren (of te verkopen) aan een kandidaat – verhuurder (of koper) omwille van zijn nationaliteit of etnische herkomst. Onderwijsklachten behelzen vaak een weigering tot inschrijving

1.1.5.2. Opvallende vaststellingen voor Antwerpen (alle districten)

Cijfermateriaal

- Totaal aantal klachten: **107**

We stellen voor Antwerpen (alle districten) een verdere daling van het aantal klachten vast in vergelijking met 1999 (97 voor 2000 en 137 voor 1999). Klachten komen voornamelijk uit Antwerpen zelf (**68**) en uit Borgerhout (**18**).

- Hieronder vindt u een lijst met de meest voorkomende klachten in Antwerpen.

Tabel 5: meest voorkomende klachten te Antwerpen

SECTOR	<i>België</i>	<i>Antwerpen</i>	<i>Aandeel</i>
Openbare dienstverlening:	215	18	8 %
Samenlevingsproblemen:	119	17	14 %
Onderwijs:	83	12	14 %
Ordediensten:	86	11	13 %
Private dienstverlening:	69	11	16 %
Tewerkstelling:	141	8	6 %

- Uit deze cijfers blijkt een duidelijk verschil met de cijfers van Brussel-19. Terwijl het aantal klachten uit Antwerpen de laatste jaren daalt is er in Brussel-19 de omgekeerde tendens waar te nemen. Voor de belangrijkste sectoren ligt het aandeel van Antwerpen in het totale aantal per sector beduidend lager dan

deze van Brussel-19. Vooral voor de sectoren ‘ordediensten’ en ‘huisvesting’ is het verschil tussen beide regio’s (voor Brussel-19: ordediensten: **41%**; huisvesting: **41%**) opvallend. Ook samenlevingsproblemen worden meer geregistreerd in Brussel dan in Antwerpen (Brussel: **34%**). Hiervoor is een veelvoud aan interpretaties mogelijk.

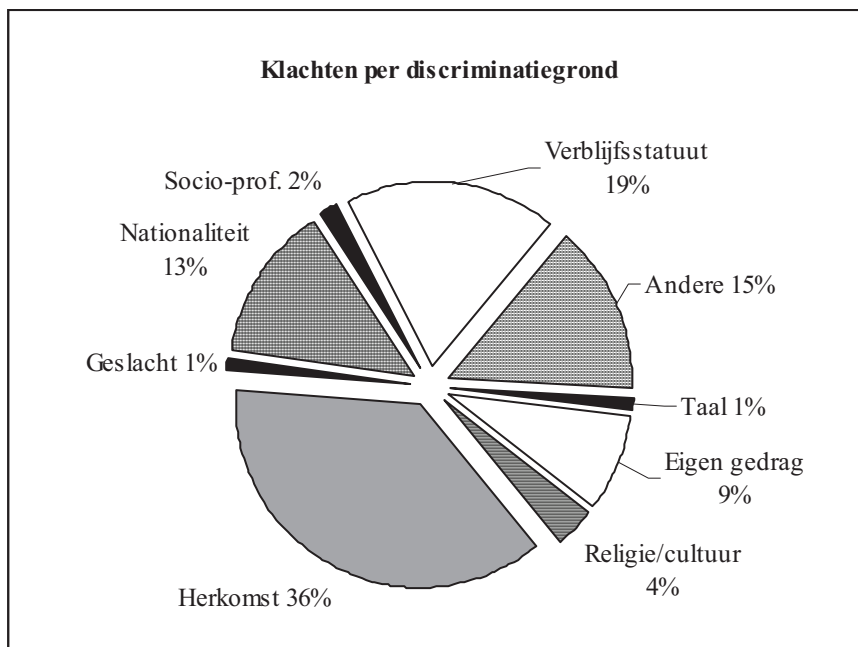
Behandelingswijze

- **20** (19%) van deze klachten werden als een inbreuk op de wet van 30 juli tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden beschouwd. Hieronder vallen de klachten die de kwalificatie ‘*aanzet tot racisme*’ (**5**) en ‘*discriminatoire behandeling*’ (**15**) meekregen. **11** (10%) klachten kregen de beoordeling ‘*kwaliteit van een dienst*’ mee.
- In **24** (22%) dossiers was het Centrum niet bevoegd en in **18** (17%) dossiers waren er onvoldoende elementen om tot een beoordeling te kunnen komen. In **15** (14%) dossiers werd er geoordeeld dat de klacht ongegrond is.
- De kwalificatie ‘*aanzet tot racisme*’ (**5**) werd het meest gegeven aan samenlevingsconflicten (**2**).
- De kwalificatie ‘*discriminatoire behandeling*’ (**15**) kwam het meest voor in onderwijs (**6**), private dienstverlening (**5**) en arbeid (**2**).

1.1.6. De beoordeling door het Centrum

Oorzaken van discriminatie

Figuur 4

- In 461 dossiers of 36% van het totaal wordt herkomst – ongeacht de nationaliteit van de klager, vaak ook discriminatie op basis van huidskleur - vermeld als meest aangehaalde reden voor discriminatie, vooral in de klachten tegen ordediensten (53), op het vlak van arbeid (68), onderwijs (46), media (40), private dienstverlening (39), huisvesting (34) en samenleving (76).

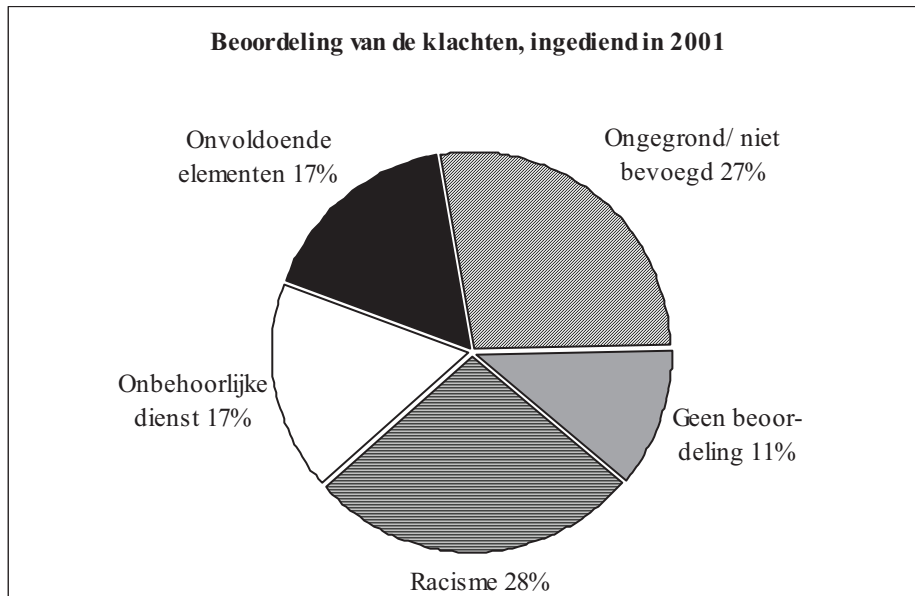
- Voor 232 dossiers of 19% van het totaal speelt het verblijfsstatuut van de betrokkene een grote rol voor het indienen van een klacht. Deze klachten hebben uiteraard vooral te maken met het verblijf (91 maal) en de openbare dienstverlening (76 maal).
- Onder de notie ‘andere’ zitten ook de (nog niet vermelde) andere vormen van niet-rationale discriminatie vervat, die in de toekomst – bij de uitbreiding van de bevoegdheden van het Centrum – apart zullen geregistreerd worden.

Methode van behandeling

- In 506 dossiers of 40% van alle ingediende dossiers werd er advies verleend, er werd 389 maal bemiddeld (of 31%) en 120 maal doorverwezen naar een andere dienst of organisatie (in 10% van de gevallen).
- Voor 54 dossiers of 4% van alle klachten werd er in 2001 een gerechtelijke procedure opgestart.
- 64% van alle dossiers die in 2001 op het Centrum werden ingediend, werden hetzelfde jaar nog afgehandeld.
- Van deze 799 dossiers werd 76% opgelost, hetzij onmiddellijk, hetzij na onderzoek.
- De overige 24% kende ofwel geen resultaat, ofwel werd het contact verbroken door de klager.

Eindbeoordeling van de klachten

Figuur 5

Vaststellingen

- Iets meer dan **één dossier op vier** krijgt de uiteindelijke beoordeling ‘racisme’ mee. Hieronder vallen klachten die aanzetten tot racisme (105), discriminatoire behandeling (149), belediging (36), bedreiging of intimidatie (27) en geweld (21). Deze klachten vallen ofwel onder de antiracismewet van 1981 (discriminatoire behandeling en aanzetten tot racisme: samen goed voor 20% van het totaal) ofwel onder de op til staande wetswijziging ter versterking van de antiracismewet (belediging en geweld – deze wetswijziging voorziet in een strafverzwaring indien er sprake is van een racistische intentie bij deze delicten).

- Daarnaast krijgt ook iets meer dan **één dossier op vier** de uiteindelijke beoordeling ‘**ongegegrond of niet bevoegd**’ mee. 186 maal oordeelden de medewerkers dat het Centrum niet bevoegd was en werden de klagers hiervan op de hoogte gesteld of gericht doorverwezen. 156 maal werd de klacht als ongegrond beschouwd.
- In **17%** van de gevallen werd na onderzoek en afhandeling van de klacht, de oorzaak van de klacht gesitueerd bij de **kwaliteit van de dienstverlening** (160 dossiers) **of het onbehoorlijk bestuur** (56 dossiers).
- Eveneens in **17%** van de gevallen beschikken de medewerkers over **onvoldoende elementen** om tot een beoordeling te komen of het hier nu gaat om discriminatie of racisme, onbehoorlijk bestuur, kwaliteit van een dienstverlening, en zo meer.
- Tot slot werd er in **11%** van alle dossiers (nog) **geen beoordeling** gegeven, aangezien het onderzoek nog lopende is.

Enkele eindbemerkingen

- De ‘echte’ discriminatieklachten – het weigeren van een goed of dienst - situeren zich vooral in de sectoren huisvesting, tewerkstelling, onderwijs en private dienstverlening.
- Het aanzetten tot racisme daarentegen scoort hoog in de sector ‘media’, waar zoals eerder reeds opgemerkt voor 2001 ook de internet-klachten in verrekend werden.
- De klachten in de sector openbare dienstverlening kennen een spectaculaire daling met maar liefst 60 dossiers. Het gaat hier volgens de medewerkers van het Centrum vaak om een ‘gevoel ongelijk behandeld te worden’ wat door meer professionaliteit en klantvriendelijkheid misschien gewoon vermeden kan worden.
- Veel dossiers over nationaliteit en verblijf kregen de beoordeling ‘ongegegrond’ mee.
- Het Centrum is meestal onbevoegd voor wat betreft klachten op het vlak van de persoonlijke levenssfeer.

1.2. Burgerlijke Partijstellingen in 2001

In 2001 besliste de Raad van Bestuur van het Centrum om in 13 dossiers, opgesteld naar aanleiding van klachten van racisme, een burgerlijke partijstelling in te dienen. Deze burgerlijke partijstellingen betreffen verschillende categorieën van inbreuken op de wet van 30 juli 1981.

Het Centrum legde klacht met burgerlijke partijstelling neer tegen twee personen wegens het brengen van de Hitlergroet telkens in de gemeenteraad en in aanwezigheid van een ruim publiek.

De eerste betrokkene betreft een verkozenen van de politieke partij Vlaams Blok. Hij bracht de Hitlergroet bij de eedaflegging als gemeenteraadslid, terwijl hij weigerde trouw te zweren aan het Belgische volk. Het Centrum beschikte over tal van bewijskrachtige elementen in het dossier, namelijk getuigenverklaringen en een foto van de feiten. Daarom ging het Centrum over tot rechtstreekse dagvaarding. De tweede betrokkene bracht de Hitlergroet uit tijdens een gemeenteraad in Antwerpen. Bij vonnis van 26 maart 2001 veroordeelde de Antwerpse Correctionele Rechtbank deze persoon bij verstek tot 3 maanden gevangenisstraf met uitstel en een geldboete van 496 Euro (20.000 Bfr.). De beklagde tekende verzet aan, maar de rechtbank bevestigde het vonnis. Op dit ogenblik is de zaak hangende in hoger beroep.

Nu persmisdrijven voor de correctionele rechtbank kunnen worden gebracht wanneer ze een inbreuk op de racismewet vormen, heeft het Centrum zich in een aantal dergelijke zaken burgerlijke partijstelling na klachten van burgers over racistische publicaties. Het betreft twee Franstalige pamfletten en een uitgeverij. In één van deze zaken achtte het Centrum een rechtstreekse dagvaarding van de verantwoordelijke uitgever opportuun, omdat geen verder onderzoek vereist bleek om de feiten aan te tonen. Via de procedure van de rechtstreekse dagvaarding slaat men de onderzoeksfase over en bekomt men onmiddellijk een vaststelling voor de correctionele rechtbank. Deze procedure laat in principe een snelle afhandeling van de zaak toe, maar dit versneld effect wordt tenietgedaan door de gerechtelijke achterstand. De zaak zal pas voorkomen in september 2002, of meer dan een jaar na het uitbrengen van de dagvaarding. De andere zaken bevinden zich in de fase van het gerechtelijk onderzoek.

Enkele ernstige gevallen van slagen en verwondingen met een duidelijke aanzet tot haat, hebben geleid tot een burgerlijke partijstelling van het Centrum. In de marge van de IJzerbedevaart werd een vreemdeling aangevallen door een onbekende groep personen. Het Centrum verzocht de onderzoeksrechter in deze zaak o.m. om specifiek na te gaan of het hier ging om een georganiseerd groepsverband met vertakkingen in Nederland en vraagt desgevallend toepassing van artikel 3 van de antiracismewet. Dit laatste verzoek werd ook geformuleerd in de zaak van de slagen en verwondingen waarvan de kandidaat-vluchtelingen verblijvend in het nieuwe onthaalcentrum te Arendonk slachtoffer waren tijdens een lokale fuif. In deze zaak blijkt het voor het parket bijzonder moeilijk te zijn om bewijsmateriaal te verzamelen, nu nagenoeg niemand van de talloze getuigen durft uitspraken te doen uit angst voor represailles.

De gebeurtenissen van 11 september 2001 gaven aanleiding tot een aantal klachten bij het Centrum, waarvan er één leidde tot een burgerlijke partijstelling: twee inmiddels gevatte personen vuurden schoten af op de moskee te Turnhout. De betrokkenen zouden inmiddels bekend hebben geïnspireerd te zijn geweest door deze gebeurtenissen. Het Centrum vraagt de onderzoeksrechter de toepasbaarheid van de antiracismewetgeving te onderzoeken.

Eén van de steeds wederkerende klachten betreft de weigering om allochtone jongeren toegang te verlenen tot discotheken. Het Centrum stelde zich in twee dergelijke zaken burgerlijke partij ter zitting aan de zijde van het slachtoffer van dit soort discriminatie. Inmiddels kwam in beide zaken reeds een vonnis tussen waarbij de rechter de tenlastelegging van racisme niet weerhield. Het Centrum tekende hiertegen hoger beroep aan.

Het Centrum legde eveneens klacht neer ten aanzien van onbekenden voor het bekladden van de bagage afkomstig van een vlucht van El Al in de luchthaven van Zaventem. De koffers van Joodse reizigers werden beklad met hakenkruizen en anti-joodse slogans.

Het enige dossier betreffende racisme op de werkvloer waarin het Centrum zich burgerlijke partij stelde in 2001 werd inmiddels beëindigd met een beschikking van de Kamer van Inbeschuldigingstelling tot buitenvervolginstelling voor wat racisme betreft. In deze zaak liep een twist tussen werknemers uit op slagen en verwondingen, wat leidde tot het ontslag van de allochtone werknemer. De rechter nam niet aan dat racisme aan de oorsprong van de twist zou gelegen hebben.

Tot slot besliste de Raad van Bestuur van het Centrum via een burgerlijke partijstelling op grond van de wet betreffende de strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen een naamloze vennootschap voor de rechter te dagen. Deze NV zou instructies gegeven hebben aan de dienst personeel om systematisch personen met een vreemd klinkende achternaam uit de telefoonlijsten te schrappen.

Samenvattend,

In 2001 werden er 13 burgerlijke partijstellingen ingediend:

• het brengen van de Hitlergroet	2x
• verspreiden van racistische pamfletten	2x
• slagen en verwondingen, aanzet tot haat	2x
• weigering toegang dancing	2x
• klacht tegen een uitgeverij	1x
• beschieten van een moskee	1x
• aanbrengen hakenkruizen op bagage	1x
• twist tussen werknemers	1x
• dienstverlening via telefoonlijsten	1x

1.3. Belangrijke rechtspraak uit 2001

Aanzetten tot discriminatie, haat of geweld

- Op 23 januari veroordeelde de Correctionele rechtbank van Brussel een conciërge voor de verspreiding van een niet zelf geschreven pamflet waarin de spot wordt gedreven met de afkomst van asielzoekers en waarin ze worden voorgesteld als toekomstige criminelen en sociale profiteurs. De rechtbank oordeelde dat zelfs een beperkte verspreiding van een dergelijk pamflet aanzet tot discriminatie en haat jegens een groep wegens hun nationale of etnische afstamming. Omdat de beklaagde zijn spijt betuigde en beloofde "*te werken voor vreemdelingen*", verleende de rechter hem opschorting van straf op voorwaarde dat hij 150 uur gemeenschapsdienst zou verrichten.
- Op 26 maart 2001 is de Correctionele rechtbank van Antwerpen van oordeel dat *de 'Hitlergroet', het strekken van de rechterarm met geopende palm in de richting van de raadsaal, onbetwistbaar verbonden is met een fascistisch regime dat uitgaande van een vermeende suprematie van het ene ras boven het andere, overging tot het plegen van allerlei misdaden waaronder genocide. Het uitbrengen van de Hitlergroet kan niet op een andere manier geïnterpreteerd worden dan een verwijzing naar deze praktijken waardoor wordt aangezet tot discriminatie, haat, geweld en rassenscheiding jegens een groep, wegens zijn ras, huidskleur, afstamming of nationaliteit.* Bovendien heeft het uitbrengen van dergelijke groet vergaande gevolgen, namelijk het tegen elkaar opzetten van mensen van verschillende origine en het uitlokken van wederzijds geweld waardoor buurten voor iedereen onleefbaar worden en hierdoor de samenleving in haar essentie wordt aangetast.
- In aanwezigheid van anderen krijgt een allochtoon tijdens een verhitte discussie te horen dat hij een *kwaadaardig iemand is die altijd ruzie zoekt* en een "*sale bougnoul*" is. Met haar oordeel dat de term 'bougnoul' op zich racistisch is, bevestigt de rechtbank van Doornik op 4 april 2001 een eerder vonnis (Corr. Charleroi 23.12.87). Bovendien blijkt uit de omstandigheden en de andere beledigingen de manifeste vijandigheid tegenover het slachtoffer. Deze woorden zijn dus niet enkel een uiting van een persoonlijke woede-uitbarsting maar vormen eveneens een aanzetten tot haat.
- Nadat de beklaagde slaags raakt met een allochtone familie, schrijft hij de volgende ochtend op een muur in de wijk: "*Je chie sur ta sous race. Retourne dans ton pays, fils de pute de marocain*". Drie dagen later verwondt hij de broer van zijn eerste slachtoffer. Hoewel de correctionele rechtbank van Nijvel op 25 juni 2001 van oordeel is dat deze hatelijke uitingen niet noodzakelijk een aanzetten tot discriminatie, haat of geweld vormen, betreft het wel duidelijk een voornemen tot geweld, zoals bepaald in artikel 1, 4° van de antiracismewet. Bij de bepaling van de strafmaat houdt de rechter bovendien rekening met het gedrag van de beklaagde tijdens de zitting, waar hij zijn haat tegenover "gekleurden" bevestigt.
- De Correctionele rechtbank van Brussel moest zich op 27 november 2001 uitspreken over strubbelingen die zich hadden voorgedaan in een grootwarenhuis, waar een schoonmaakbedrijf arbeiders te werk stelde. Een zwarte bedrijfsverantwoordelijke had zich naar het grootwarenhuis begeven om aan de tewerkgestelde arbeider (van Portugese herkomst) mee te delen dat hij van werkplaats moest veranderen. Verscheidene personeelsleden van het grootwarenhuis namen het op voor deze arbeider en begonnen de twee aanwezige zwarten (de bedrijfsverantwoordelijke en een arbeider met een zwarte huidskleur) te beledigen en te bedreigen ("*sale nègre, c'est l'autre nègre qui partira, nous allons l'enculer*"). Drie beklagden, waaronder de betrokken arbeider, worden vrijgesproken omdat hun schuld niet bewezen is. De vierde die de bovenstaande beledigingen door de bedrijfsmicrofoon had uitgesproken, wordt veroordeeld voor het aanzetten tot racisme. De term "*sale nègre*" wordt immers als racistisch beschouwd.

Jeugdrechtbank

- Twintig jaar na de inwerkingtreding van de antiracismewet hebben ook twee minderjarigen zich moeten verantwoorden voor racistisch geïnspireerd geweld. De Jeugdrechtbank van Antwerpen veroordeelde op 26 januari 2001 een jongere tot een alternatieve straf, nl. *het verrichten van een prestatie van opvoedkundige aard gedurende 24 uren en het volgen van een vormingsproject aangaande racisme gedurende 15 uren*. Hij maakte deel uit van een groep minderjarigen die een Afrikaanse vrouw sloegen met een leiband, terwijl ze allerlei racistische onzin uitkraamden. De rechter was van oordeel dat *"er een verband is tussen het slaan van het slachtoffer door MS en de racistisch getinte uitspraken van gedaagde die hierdoor de mededader bevestigde in zijn racistische stoerdoenerij. Het staat vast dat de gedaagde een aansporende rol vervulde in de racistisch getinte groepsdynamiek en dat de huidskleur, de afkomst of de etnische afstamming een doorslaggevend criterium vormde om de slachtoffers op een volstrekt laakbare wijze agressief te benaderen"*.
- Op 22 oktober 2001 moest de Jeugdrechtbank van Dinant een soortgelijke zaak behandelen waarbij een groepje minderjarigen drie jongeren, waarvan één zwarte en één van Marokkaanse herkomst had bedreigd. Door het beledigen en het dreigen met geweld, verhinderde dit groepje hen om dezelfde trein te nemen. Bovendien bleek dat de minderjarigen gekend waren voor hun racistische uitspraken en hun fascistoïde gedrag (hakenkruisen op hun schriften, nazi-groet, " *I love Hitler* ").

De rechtbank is van oordeel dat de gedaagde minderjarige zijn wil om te discrimineren onthulde door zich in het openbaar en in het gezelschap van anderen herhaaldelijk vijandig op te stellen tegenover andere jongeren, zonder enig andere rechtvaardigingsgrond dan een fysiek kenmerk dat wijst op een niet-Europese herkomst. Voor inbreuken op de negationismewet sprak de rechter hem echter wel vrij. Doordat hij hakenkruisen tekende en de hitlergroet bracht *"om te doen zoals de anderen"*, zonder ten volle te beseffen welke wreedheden dit verderfelijke regime heeft begaan, blijft er twijfel bestaan aan zijn intentie om het nazi-regime goed te keuren of er zich een aanhanger van te noemen.

Dienstverlening

- Ook dit jaar velde de correctionele rechtbank van Hasselt twee vonnissen in verband met het weigeren van de toegang aan allochtonen in dancings. Mede omwille van het summiere, respectievelijk *zeer gebrekkige* onderzoek in beide zaken, volgde er telkens een vrijspraak.

Zo werd op 24 april 2001 een portier vrijgesproken die een allochtoon de toegang had geweigerd, officieel omdat hij niet over een lidkaart beschikte. Omdat *"het zeer gebrekkig onderzoek, niet heeft aangetoond dat aan de burgerlijke partijen de toegang werd geweigerd omwille van hun ras, huidskleur, afstamming, afkomst of nationaliteit"*, werd de portier vrijgesproken. Op de vraag van de verdediging naar een bijkomend onderzoek om aan te tonen dat een *"lidkaart een bekende truc"* is *"om racistisch geïnspireerd gedrag te maskeren"*, ging de rechtbank niet in, omdat de verbalisanten op dit punt geen onderzoek hadden gevoerd door bijvoorbeeld de dancingbezoekers naar een lidkaart te vragen.

- Op 8 mei 2001 meende dezelfde rechtbank dat het summiere onderzoek geen racistische opzet aan het licht bracht bij een weigering van toegang die was ingegeven door het onterechte oordeel dat het slachtoffer de week ervoor enkele vrouwen had lastiggevallen. Bij gebrek aan andere bewezen motieven, stipuleerde de rechter dan ook dat de weigering *werd ingegeven door de bezorgdheid om de vrouwelijke bezoekers een aangename en ongestoorde avond te kunnen garanderen*.
- Op 21 mei 2001 veroordeelde de correctionele rechtbank van Antwerpen een portier tot een gevangenisstraf van 2 jaar met uitstel en een geldboete van 40.000 BEF omdat hij zich meermaals te buiten ging aan overmatig geweld. Bovendien had hij op 30 april 1999 een Belg van vreemde origine - toevallig een rijkswachter - de toegang ontzegd omdat de portier dacht dat hij een vreemdeling was. Omdat het slachtoffer vergezeld was van een ander persoon die wel zonder problemen binnen mocht, oordeelde de rechter dat de weigering werd ingegeven door de huidskleur en afstamming van het slachtoffer en niet om één of andere reden. Het slachtoffer kreeg een morele schadevergoeding toegekend van 50.000 BEF.
- Naast weigeringen van de toegang, kwam in 2001 ook een zaak voor de rechtbank waarbij een Brussels café in juni 1998 had geweigerd om de bestelling op te nemen van een klas met leerlingen van Turkse en Marokkaanse afkomst. Ondanks een gebrekkig onderzoek (het café is al twee jaar gesloten en van de eigenares ontbreekt elk spoor, het personeel is nooit geïdentificeerd, laat staan ondervraagd, de enige bron is de lerares die zich burgerlijke partij gesteld heeft) oordeelde de Brusselse correctionele rechtbank op 5 juni 2001 dat de beklagde zich schuldig maakte aan discriminatie. Ze wordt daarom veroordeeld tot een geldboete van 60.000 BEF en een morele schadevergoeding van 5.000 BEF aan de burgerlijke partij.
- In een aantal kranten verscheen in oktober 2000 een advertentie voor de huur van een appartement, met de vermelding "Etrangers, s'abstenir". Het Centrum daagde de verhuurder voor de rechtbank wegens inbreuken op artikel 1, 3° en 4° van de antiracismewet. Op 28 december 2001 gaf de correctionele rechtbank van Luik het Centrum gelijk. Ze schorste haar uitspraak van de veroordeling op, mede omwille van het beperkte karakter van de feiten en de spijtbetuiging van de beklagde. Het Centrum kreeg 1 frank morele schadevergoeding.

Gestructureerd racisme

- Correctionele rechtbank van Brussel, 29 juni 2001

Reeds in oktober 2000 dagvaardden het Centrum en de Liga voor mensenrechten drie vzw's, namelijk de vzw Vlaamse Concentratie, de vzw Nationalistisch Vormingsinstituut en de vzw Nationalistische Omroepstichting, rechtstreeks voor de Correctionele Rechtbank te Brussel wegens het behoren tot of medewerking verlenen aan een groep of vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie bedrijft of verkondigt (art. 3 van de wet van 30 juli 1981), te weten de politieke partij Vlaams Blok.

Op 29 juni 2001 werd het vonnis uitgesproken. De rechter oordeelde dat hij onbevoegd is om de feiten te berechten, nu het zou gaan om een politiek misdrijf waarvan volgens de Grondwet enkel het Assisenhof kennis kan nemen. Volgens de rechter is het verkondigen van discriminatie een aanslag op de politieke instellingen in ons land. Het herhaaldelijk verkondigen van dergelijk programma dat in strijd is met de Belgische wet en dat aanzet tot ongehoorzaamheid tegen deze wet, zou een politiek misdrijf zijn zodra de politieke partij hierdoor een andere politieke orde wil vestigen. Ook de eventuele politieke gevolgen van dit proces, die werden toegelicht door de voorzitter van de Liga in een interview op de wijze zoals deze voorzitter het zag (zonder dat dit het Centrum kan engageren), lijken de rechter tot deze ongewone kwalificatie van politiek misdrijf te hebben aangezet. Hoewel de rechter met deze

onbevoegdheidsverklaring had kunnen volstaan, voegt hij toch een aantal inhoudelijke beschouwingen toe. Zo herneemt hij de argumenten uit de dagvaarding, echter zonder hieraan gevolgtrekkingen te koppelen en voegt hij geheel ongebruikelijk een persoonlijke noot toe aangaande de deugd van vaderlandsliefde. Het Centrum, de Liga en het parket tekenden hoger beroep aan tegen dit vonnis.

Ondertussen is het totaal onduidelijk waarom in het geval van het Bloc Wallon en de REF, dezelfde argumentatie tot een omgekeerde conclusie geleid heeft (zie Rb Luik 28/01/02), waarbij het Bloc Wallon en de REF wèl worden beschouwd als groeperingen die racisme verkondigen in de zin van dit art 3, zij het door de rechter te Luik, zowel in eerste aanleg als in beroep.

Aanverwante wetgeving

- Op 1 juni 1998 zond de VZW NOS (Nationalistische Omroepstichting) die de televisieprogramma's van de politieke partij Vlaams Blok verzorgt, een televisie-uitzending uit waarin het jaarverslag van het Centrum van 1997 verkeerd werd voorgesteld en de heer Leman persoonlijk werd beledigd. Hoewel de Brusselse Rechtbank van Eerste Aanleg op 26 oktober 2001 meerdere malen bevestigde dat het om een eenzijdige en foutieve weergave van de voorstellen van het Centrum ging, was hij toch van oordeel dat *"veralgemeningen, gemis aan objectiviteit, eenzijdige interpretaties of niet volledig correcte weergave (...) althans in het kader van een dergelijke uitzending, geen fout is in de zin van artikel 1382 van het B.W"*. Want *"van de 'journalisten' die in het kader van deze eenzijdige politieke tribunes aan het woord komen, dient niet dezelfde neutraliteit en objectiviteit verwacht te worden als (...) van echte journalisten"*. Het Centrum ontvangt dus geen schadevergoeding.

Hoewel dergelijke foutieve informatie volgens de rechter toegelaten is, mocht de NOS hierbij de directeur van het Centrum niet persoonlijk aanvallen door gebruik te maken van beledigende en eerrovende taal. De directeur kreeg een schadevergoeding van 25.000 fr. toegewezen.

- Op 7 februari 2001 sprak het Arbitragehof zich uit over artikel 15ter van de partijfinancieringswet van 12 februari 1999 die bepaalt dat politieke partijen hun overheidssubsidies kunnen verliezen als ze vijandig staan tegenover het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheid. Het Hof is van oordeel dat deze wet geen discriminatie inhoudt wanneer er rekening wordt gehouden met de volgende drie overwegingen:
 - * Het is belangrijk dat de in het geding zijnde bepalingen strikt worden geïnterpreteerd. "Vijandig" kan in die context enkel worden begrepen als een aanzetting tot schending van een vigerende rechtsnorm die essentieel is voor het democratische karakter van het regime. De veroordeling van racisme en vreemdelingenhaat vormt ontegenzeggelijk zulk een beginsel.
 - * Een mening of stem uitgebracht in de uitoefening van het parlementair mandaat kan geen aanleiding geven tot het verlies van de dotatie.
 - * Een politieke partij kan haar dotatie verliezen wanneer zij blijkt geeft van de vijandigheid, zowel door eigen toedoen als door toedoen van haar componenten, lijsten, kandidaten of gekozenen. Dit is enkel mogelijk indien er geen twijfel bestaat over de band tussen die geledingen en de betrokken politieke partij én indien die partij de vijandigheid uitgaande van een van de voormelde geledingen niet openlijk en duidelijk heeft afgekeurd.

- In Parijs moest de rechtbank zich op 30 oktober 2001 in kortgeding uitspreken over een klacht van ‘J’accuse’, een antiracistisch samenwerkingsverband dat naar de rechter was gestapt om de internetproviders te verplichten de toegang te blokkeren tot <http://www.front14.org>, een Amerikaanse site die racistisch materiaal verspreidde en aanzette tot antisemitisme. De Franse rechtbank was van oordeel dat de website in zijn totaliteit strafbaar is en verplichtte dan ook de provider, die deze site “uitzendt”, ze binnen de 10 dagen te verwijderen. De rechter legde de andere providers echter geen verbod op maar spoorde ze wel aan om zelf te beslissen welke maatregelen ze noodzakelijk en mogelijk achten om de toegang tot de website te verhinderen. front14.org is sindsdien van het internet verdwenen.

1.4. Vorming magistraten

In samenwerking met het Ministerie van Justitie werd ook in 2001 vorming gegeven aan magistraten, het project loopt al sinds september 1998 onder de titel “ De vreemdelingen in België”.

De vormingen werden gedecentraliseerd georganiseerd in de volgende gerechtelijke arrondissementen: Antwerpen, Brussel, Hasselt, Gent, Mechelen, Eupen, Nijvel, Hoei, Luik, Aarlen, Marche-en-Famenne en Charleroi, Gembloux.

Het doelpubliek zijn voornamelijk gerechtelijke stagiairs voor wie de vorming verplicht is gesteld in het kader van hun opleiding. Daarnaast wordt getracht een aantal andere actoren te betrekken, voornamelijk parketmagistraten en onderzoeksrechters die vanuit hun dagelijkse praktijk in aanraking komen of kunnen komen met de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden.

Gezien het feit dat een groot aantal klachten die aanhangig worden gemaakt bij de gerechtelijke overheden tegen daders van racistische of xenofobe daden geen gevolg krijgen omwille van tal van factoren, werd geopteerd voor een sensibiliseringsgerichte aanpak waarbij de wetgeving en de rechtspraak uitvoerig werden besproken.

Daarnaast werd aandacht besteed aan een aantal relevante en aanverwante thema’s zoals de bestrijding van het racisme op het internet, de mensenhandel en de regularisatieprocedure.

Het tweede deel van de vormingsdag werd grotendeels gewijd aan het bespreken in groep van een aantal casussen. Dit bood de mogelijkheid om concrete toepassingen te maken na het eerder theoretische gedeelte. Bovendien gaf dit onderdeel aanleiding tot dialoog en discussie.

Aan Vlaamse kant namen er een 100-tal participanten deel en aan Franstalige kant waren er 78 participanten.

De vormingen werden over het algemeen zeer positief geëvalueerd door de deelnemers.

Het project zal ook in 2002 worden voortgezet in samenwerking met de Hoge Raad voor Justitie.

1.5. Enkele voorbeelden van hoe het kàn, en van hoe het best niet gebeurt

Hoe klachten een goede afloop kunnen hebben....

- Op 5 september 2001 kreeg het Centrum, via zijn website, een aantal meldingen binnen omtrent postings op het Forum van de website van het populaire televisieprogramma “Big Brother”. Het ging om racistische uitspraken naar aanleiding van de aanwezigheid van een bewoner van Marokkaanse origine in het Big Brother huis. De man werd op het Forum beschreven als *“schijnheilig stuk vuil, zoals 101% van je soort, moeilijk om iets te stelen als de camera’s 24u op je neus staan he?”*. Of nog: *“dat hij nog niets gestolen of verkracht heeft vind ik ook verwonderlijk, maar dat zal wel aan de camera’s liggen, want het is natuurlijk een slimmere makak, omdat hij een halfbloed is...”*.

Het Centrum heeft onmiddellijk een brief gefaxt naar de forummoderator van de Big Brother Website, met de mededeling dat dergelijke uitspraken vallen onder artikel 1 van de antiracismewet, namelijk dat iedereen die aanzet tot discriminatie, haat of geweld of er publiciteit aan geeft, strafbaar is. Er werd vanuit de redactie onmiddellijk gereageerd en gepast ingegrepen zodat de bestaande racistische uitspraken verdwenen en nieuwe uitspraken verhinderd werden.

Op 8 en 9 oktober ontving het Centrum echter opnieuw klachten over racistische uitspraken op hetzelfde forum. De aanwezigheid van nieuwe allochtone bewoners in het Big Brotherhuis lag aan de basis van deze nieuwe golf van racistische uitspraken. De link met de terroristische aanslag van september 2001 werd deze maal duidelijk gelegd. Enkele voorbeelden: *“de boom in met dat bruin krapuul! Geef dit tuig geen kans! Apartheid kan echt! Fijn blank te zijn! 5000 Amerikanen dood=> multiplicator-effect voor de islamietjes...u mag zelf de berekening maken”*. Naast dergelijke uitspraken werden er ook symbolen op het web gezet zoals het hakenkruis en het voetkruis, symbolen die veelal door extreemrechts worden gebruikt, met onderschrift: *“KILL OLL MOSLIMS B4 THY Kill my broders”*.

Na melding van deze klachten aan de websitemoderator, kregen we opnieuw zeer snel een reactie vanuit de redactie. Er werd ons meegedeeld dat er sedert begin september extra moderators werden aangetrokken en dat alles in het werk werd gesteld om racistische en andere aanstootgevende berichten van het forum te weren.

- In het kader van een hypothecaire lening, verstuurde een bank een medische vragenlijst die door de huisarts moest ingevuld worden. Deze vragenlijst bevatte een vraag over het ras van de aanvrager. Na tussenkomst van het Centrum besloot die bank die betwiste vraag te verwijderen.
- Een vervoersbedrijf had een mailing verstuurd naar alle reisbureaus waarmee het samenwerkt met de vraag om geen vliegtuigtickets meer te verkopen aan passagiers met de Bulgaarse nationaliteit voor alle vluchten naar Varga en Burgas (Bulgarije). Ze vroegen eveneens om nauwgezet de nationaliteit te checken van de personen die een Bulgaarse naam leken te hebben.

Met deze brief wou het vervoersbedrijf het risico uitschakelen dat het loopt op geldboetes bij het vervoer van een vreemdeling (Bulgaar) die zonder de vereiste inreisdocumenten in België aankomt.

Geconfronteerd met deze discriminatie en met het onevenwicht tussen de genomen maatregelen en het beoogde doel, heeft de vervoerder aanvaard om deze maatregelen te beëindigen en een tweede brief rond te zenden met de melding dat de eerste mailing werd geannuleerd.

- Op 26 maart 2001 ontving het Centrum een schrijven van de Procureur des Konings te Dendermonde. Met dit schrijven wenste de Procureur het Centrum op de hoogte te brengen van een strafzaak lastens de Commissaris van de politie Temse, tevens korpschef, en twee andere leden van het korps. Enkel lastens de commissaris zijn betichtingen op basis van de antiracismewet weerhouden, meer bepaald op basis van artikel 1, 2° en 1, 4°. Na inzage in het dossier en na overleg heeft het Centrum besloten om zich geen burgerlijke partij te stellen in deze zaak. De zaak kwam op 22 mei 2001 ter zitting. De pleidooien zijn op dit ogenblik nog niet afgesloten. De zaak is voor verdere behandeling gesteld op 23 april 2002.
- Samen met de MRAX neemt het Centrum deel aan de campagne "*la direction se réserve le droit d'entrée*", die in 1999 werd opgezet om de discriminatie bij het deurbeleid van bepaalde dancings in Brussel aan de kaak te stellen.

Deze campagne wordt op verschillende fronten gevoerd. Op juridische vlak, hebben het Centrum en de MRAX in april 2001 verschillende klachten ingediend bij de Procureur des Konings van Brussel tegen verschillende Brusselse dancings. Praktijktesten hadden aangetoond dat deze discotheken discriminatie bedreven tegenover bepaalde klanten omwille van hun vreemde herkomst of hun huidskleur, wat een inbreuk is op artikel 2 van de wet van 30 juli 1981 die discriminatie bij de dienstverlening bestraft.

De MRAX heeft ook sensibiliseringscampagnes opgezet om het publiek, de klanten en de uitbaters van dancings te informeren. Deze fase werd bekroond met de organisatie van een overleg op 14 november 2001 met vertegenwoordigers van het ministerie van Binnenlandse Zaken, Justitie, een substituut-procureur van Brussel, vertegenwoordigers van de politiediensten en het Centrum om de bevoegde instanties over deze uitsluiting te sensibiliseren. De MRAX maakt een verslag van deze vergadering

De MRAX wil samen met het Centrum deze campagne uitbreiden naar de rest van het Franstalig landsgedeelte met de steun van plaatselijke verenigingen, regionale integratiecentra, waakzaamheidscomités, enz. Er is al contact opgenomen met plaatselijke organisaties in de streek van Namen en Luik.

Of hoe het beter niet moet....

- Op 27 augustus, één week voor de start van het nieuwe schooljaar, werd het Centrum zowel door de media als door enkele verontruste burgers gecontacteerd in verband met een publiciteitscampagne van een trendy kledingzaak in Antwerpen. In de étalage van de winkel werden er affiches tentoongesteld die een zeer duidelijke link naar de Tweede Wereldoorlog en de gruweldaden die door de Nazi's in die periode werden gepleegd, met name de concentratiekampen, maakten. Op de affiches bevonden zich schoolgaande kinderen in de omgeving van een concentratiekamp met prikkeldraad. Onderaan de affiches stond de slogan "Kleidung macht frei"...

Het Centrum drukte in een brief aan de Jury voor Eerlijke Reclamepraktijken zijn bezorgdheid uit over het banaliseren van deze zwarte bladzijde uit de geschiedenis door dit soort van publiciteitscampagnes. Maar aangezien het op basis van de wet op het racisme of het negationisme moeilijk juridisch vervolgbaar is, vroeg het Centrum om een interventie van deze Commissie. De Jury antwoordde het Centrum echter dat de taak van de Jury zich beperkt tot het onderzoek naar de correctheid van de inhoud van de reclameboodschappen die worden verspreid via de mass media (zijnde radio, TV, straataffichage, pers, cinema, internet). Aangezien het om affiches ging die in de étalage werden tentoongesteld, behoorde dit niet tot de bevoegdheid van de Jury....en kon er zelfs geen onderzoek worden opgestart.

- In een beschikking van de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg van het arrondissement Kortrijk, rechtsprekend in kortgeding werd uitspraak gedaan over de voorlopige maatregelen in het kader van een echtscheidingsprocedure.

Het gaat om een 'gemengd' koppel, Belgische man, Marokkaanse vrouw met twee minderjarige kinderen (10 en 9 jaar).

De Voorzitter kent de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag toe, maar stelt het hoofdverblijf van de twee kinderen bij de vader met de volgende motivering:

“Gezien zijn job in het onderwijs heeft Joseph T. meer tijd om voor de kinderen te zorgen dan Latifa T.

Nu de kinderen in België opgroeien, is de kans op een vlotte integratie in de Belgische samenleving groter bij een Belgische ouder dan bij een allochtone ouder.”

Er dient te worden opgemerkt dat Latifa T. reeds jaren in België woont, de Belgische nationaliteit heeft en perfect tweetalig is (Nederlands - Frans).

Zij werkt tevens bij een lokaal integratiecentrum, afdeling “onthaal nieuwkomers” en heeft normale kantooruren.

De rechter baseert zich op een uiterst subjectief gegeven om een beslissing te nemen in het nadeel van mevrouw T. (zij vroeg het hoofdverblijf van de kinderen bij haar te bepalen). Ondanks het feit dat mevrouw T. reeds jaren in België woont en werkt en beide landstalen spreekt, oordeelde de rechter dat zij geen garantie kon bieden voor een vlotte integratie van haar twee kinderen in de Belgische samenleving en dit in tegenstelling tot haar echtgenoot.

In zijn beslissing brengt de rechter geen enkel objectief element naar voren die deze veronderstelling onderbouwt. Het lijkt erop dat het voornaamste gegeven dat een doorslag gaf in de overweging van de rechter, de afkomst van mevrouw T. was. Deze redenering doortrekken zou betekenen dat in gelijkaardige zaken steeds de ouder met een vreemde afkomst zal worden benadeeld ten opzichte van de ouder met de Belgische afkomst / nationaliteit met het argument dat dit alles in het belang van de optimale integratie van de kinderen is.

Bovendien is het nog maar de vraag of integratie een criterium mag of kan zijn bij het ontzeggen van een recht of een voordeel.

- Op 3 mei werd er op het Centrum een klacht geacteerd tegen de politie van Aalst, omwille van een verzuim om op te treden ten aanzien van racistisch geweld (dateert van +/- 2 jaar geleden). Navraag bij de politie leerde ons dat er wel PV's werden opgesteld en de zaak overgemaakt werd aan de Procureur des Konings te Dendermonde. Vervolgens werd er navraag gedaan bij de griffie, waar men ons meedeelde dat er reeds een vonnis werd geveld op 26 november 1998. Er werd daarop een verzoek gericht aan de griffie om het Centrum een afschrift te laten bezorgen zodat wij klager op de hoogte kunnen brengen. De Procureur deelde ons echter mee dat - gelet op het feit dat het Centrum geen partij is in dit dossier - aan het Centrum dan ook geen afschrift zal bezorgd worden.
- **De zaak M.**

Deze zaak maakt eens te meer duidelijk hoe moeilijk het is om artikel 1 van de wet van 30 juli 1981 (aanzetten tot racisme) toe te laten passen door de rechtbanken, zeker als er maar één getuige was van de uitspraken. In deze zaak had een persoon, die wakker geworden was van een politie-interventie bij de bureaus van haar vriend, klacht ingediend omwille van de racistische uitlatingen die ze de politie had horen uitspreken bij de interventie. De slachtoffers hadden deze uitingen bevestigd tijdens hun verhoor.

Hoewel de advocaat-generaal had geoordeeld dat er voldoende bezwarende elementen aanwezig waren om de beklaagden voor inbreuken op de antiracismewet voor de rechtbank te dagen, bevestigde de Kamer van Inbeschuldigingstelling op 5 december 2001 de buitenvervolginstelling. Ze kwam tot dit besluit omdat de getuige niet objectief zou zijn (in navolging van de beweringen van het familielid dat de politie had gebeld) en omdat de slachtoffers elke confrontatie hadden geweigerd en op geen enkele uitnodiging hadden gereageerd.

Het is wel belangrijk om te weten dat een beslissing om een zaak alsnog naar de rechtbank te verwijzen, enkel bij eenparigheid kan genomen worden door de Kamer van Inbeschuldigingstelling, een unanimitieit die dus niet bereikt kon worden.

- **De zaak Witch INN**

Op 05 mei 2001 veroordeelde de correctionele rechtbank van Brussel bij verstek mevr. F., uitbaatster van de 'The Witch Inn' tot een geldboete van 60.000 frank wegens weigering van bediening aan leerkracht en leerlingen van het secundair instituut voor paramedische beroepen. Destijds veroorzaakten deze feiten veel ophef gezien deze weigering van bediening plaatsgreep in het toeristisch hart van Brussel. De weigering van bediening ging gepaard met het uiten van racistische beledigingen door de ober.

Het onderzoek werd pas een half jaar na de feiten echt gevoerd: op dat ogenblik bleek het etablissement reeds gesloten en was de portier reeds met de noorderzon verdwenen.

De handelswijze van de ober stond nochtans centraal in dit dossier vermits deze weigering van bediening expressis verbis gemotiveerd werd omdat diegenen die de diensten vroegen van Turkse of Marokkaanse herkomst zijn.

Conclusie: het eindresultaat is zéér mager; dergelijk kennelijk en openlijk discriminatoir optreden zou beantwoord moeten worden met een dagvaarding op uiterst korte termijn, middels een goed onderbouwd dossier. Op die manier zou de ober de dans niet ontspringen.

- **Parket van Oudenaarde**

Inzake een nationaliteitsverklaring verleende de Procureur des Konings een negatief advies, overwegende dat betrokkene bij vonnis van de correctionele rechtbank te Luik dd. **09.10.1965** werd veroordeeld uit hoofde van misbruik van vertrouwen.

In casu baseerde de Procureur zich dus op een veroordeling van meer dan 35 jaar geleden om zijn negatief advies te argumenteren. Latere veroordelingen, evenmin als andere ongunstige elementen waren gekend.

Terecht oordeelde de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde dat de anciënniteit van de veroordeling niet constitutief is voor gewichtige feiten eigen aan de persoon; betrokkene verkreeg alsnog de Belgische nationaliteit.

- **Vinland Warriors, HKL, Weisse Wolfe, Race War en Brigade M**

Het Centrum neemt kennis van een oproep via het internet om een concert bij te wonen van de muziekgroepen Vinland Warriors, HKL, Weisse Wolfe, Race War en Brigade M. Om het concert aan het oog der wet te onttrekken, wordt de lokatie van dit concert geheim gehouden tot de avond zelf. De groep Vinland Warriors brengt een nummer met de titel "racial mixing" en Brigade M, waarvan de oprichter reeds in Nederland werd veroordeeld voor racisme en een ander lid recentelijk werd veroordeeld voor het schenden van Joodse graven, brengt een titel "schande voor ons ras". Het Centrum heeft bijgevolg redenen te over om aan te nemen dat wat tijdens dit concert staat te gebeuren een inbreuk zal vormen op de wet van 30 juli 1981 en contacteert het parket met de vraag de nodige vaststellingen te doen. Hiertoe wordt een volledig dossier overgemaakt. Het parket aarzelt om op te treden omdat het een huiszoekingsbevel zou nodig hebben, hetgeen snel juridisch wordt ontkracht en omdat het proactieve recherche betreft nu er nog geen misdrijf gepleegd is. Na het weekend van het bewuste concert wordt contact opgenomen met het parket, dat het Centrum eerst verzoekt zich te legitimeren in deze zaak en het verwittigt dat het zich wel eens strafbaar zou kunnen maken (?). Op de voorzichtige vraag of er enige vaststellingen werden gedaan naar aanleiding van het concert antwoordt de magistraat dat "alles correct is verlopen: de geluidsnormen werden gerespecteerd". De dienstdoende agenten werden dus met een decibelmeter op pad gestuurd...

1.6. Internetactiviteiten

1.6.1. Klachtenbehandeling

1.6.1.1 Methode

Hoewel de start van het meldpunt discriminatie op internet, dat we in ons vorig jaarverslag hadden aangekondigd, omwille van praktische moeilijkheden met een jaar is uitgesteld, komen er heel wat meldingen over verondersteld internetracisme op het Centrum binnen. Omdat er over dezelfde racistische uiting soms heel wat verschillende berichten binnenkomen, maken we een onderscheid tussen meldingen en klachten. Meldingen zijn de berichten die toekomen, een klacht kan uit verschillende meldingen bestaan die op dezelfde betwiste inhoud betrekking hebben. Zo komen er wekelijks meldingen binnen over het VHO of "Blood and Honour", die betrekking hebben op dezelfde website. We juichen die brede alertheid toe, maar we houden er wel rekening mee bij de analyse om de "racistische" realiteit niet te vertekenen. Vermelden we nog dat het Centrum niet zelf actief het internet screent op racisme.

Elke melding geeft aanleiding tot een onderzoek waarbij nagegaan wordt of de uitlatingen strafbaar zijn. Daarvoor toetsen we ze aan de bepalingen van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden. Racisme op zich is immers niet strafbaar, enkel het *aanzetten tot discriminatie, haat of geweld jegens een persoon wegens zijn ras, zijn huidskleur, zijn afkomst of zijn nationale of etnische afstamming*. Dit betekent dat de dader de bedoeling moet hebben dat diegene tot wie hij zich richt, andere personen of groepen zal discrimineren, haten of tegen hen geweld zal gebruiken. Bovendien moet het strafbare feit wetens en willens zijn gepleegd waarbij het aan de klager toekomt om deze intentie te bewijzen.

Ten slotte wordt ook nagegaan of het Centrum territoriaal bevoegd is. Hoewel de Belgische jurisprudentie er de ruime interpretatie op nahoudt dat alles strafbaar is wat in België waar te nemen valt, dus in casu, heel het internet, beperken we ons tot het Belgische gedeelte van het mondiale netwerk. Naast websites en discussiefora die zich bij een Belgische provider bevinden, richten we ons ook op dat gedeelte dat zich fysiek in het buitenland bevindt maar dat geschreven of onderhouden wordt vanuit België. Meldingen over racisme in Nederland zenden we naar het Nederlands Meldpunt Discriminatie Internet, Franse naar het LICRA in Parijs. Klachten over Amerikaanse sites worden zonder gevolg geklasseerd “because restrictions on freedom of expression generally implicate core U.S. domestic values and fundamental human rights, we would be unable to render investigative or prosecutorial assistance to Member States in many content-related cases¹.”

1.6.1.2. Behandeling

Uitingen die na het hierboven geschetste onderzoek, als strafbaar kunnen worden beschouwd, worden op twee verschillende manieren behandeld. Bij lichtere vormen van racisme of bij uitingen met een hoge actualiteitswaarde (bv. antisemitische teksten die inspelen op de actualiteit in het Midden-Oosten) trachten we in de eerste plaats deze teksten te laten verwijderen, hetzij door de auteur van een website zelf, hetzij door een moderator van een discussieforum of de provider die de computer bezit waarop de betwiste website staat. Enkel bij flagrante en grove vormen van racisme of negationisme, dienen we klacht in bij de Computer Crime Unit van de federale politie of rechtstreeks bij het parket.

De eerste categorie klachten betreft uitingen die niet altijd even intentioneel zijn. We denken dan aan de traditionele “moppenpagina’s”, waar naast de al even traditionele domme-blondjesmoppen ook grappen over allochtonen staan. De meesten willen geen mensen aanzetten tot racisme of discriminatie maar trachten het aantal bezoekers op hun persoonlijke site te verhogen. Slechte smaak zeker, maar racisme in termen van de wet? Enkel bij dubieuzere teksten of indien de context een andere motivatie laat veronderstellen, schrijven we de auteurs aan met de vraag de betwiste uitingen te verwijderen. Bijna altijd met succes.

Zo kregen we in november 2001 een klacht binnen over een racistische tekst. Het betrof een pamflet dat off line al aanleiding had gegeven tot een correctionele veroordeling en dat ook te pas en - vooral - te onpas op het internet verschijnt. Daar uit de context bleek dat het eerder om een misplaatste grap dan een aanzetten tot racisme bleek te gaan, contacteerden we de auteur met de vraag de tekst te verwijderen.

Reactie van de auteur: “*Ooit??? lang geleden. Ik dacht toen dat ik grappig was. Dankzij jou ben ik zojuist de boel daar wat gaan opkuisen. Ik heb er dus helemaal geen probleem mee en op dit ogenblik zou je ze zelfs niet meer mogen terugvinden op het net. In ieder geval, ik hoop dat ik je tevreden heb kunnen stellen. nogmaals sorry*”.

¹ http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/internet/crime/comments/usg/index_en.htm (Comments of the United States Government on the European Commission Communication on Combating Computer Crime)

Dat het niet altijd even duidelijk is wat strafbaar is, bewijst volgend voorbeeldje:

Onlangs kregen we een klacht binnen over een webpagina met de volgende lay-out: een doodshoofd, met daaronder de tekst: *“Do you know what 14/88 means? If the answer is yes! please mail me!”*

Enkel als je weet dat dit doodshoofd het logo was van de "SS-pantserdivisie Totenkopf" waaruit de bewakers van de concentratie- en uitroeiingskampen kwamen of dat "88" de numerieke omschrijving is van Heil Hitler en dat het getal "14" slaat op het aantal woorden dat een Amerikaanse neofascist 30 jaar geleden heeft uitgesproken (*we must secure the existence of our people and a future for white children*), zou je kunnen besluiten dat er een negationistische intentie aanwezig is.

Daar de site blijkbaar van een tiener was die voor de rest enkel de traditionele onderwerpen bevatte (fotootjes van zichzelf en vrienden, zijn favoriete muziek en links naar o.a. een plaatselijke scoutsgroep), hebben we een berichtje gestuurd met de vraag of hij wist wat hij verdedigde.

Heel wat meldingen hebben betrekking op nieuwsgroepen en discussiefora waar mensen over alle mogelijke onderwerpen van gedachten wisselen. Als men weet dat er honderden fora zijn waar duizenden gebruikers semi-anoniem boodschappen kunnen uitwisselen, dan is het begrijpelijk dat er enerzijds heel wat klachten hierover binnenkomen maar dat het ook heel moeilijk is om de auteurs te achterhalen. Bij extreme en veelvuldige uitingen van racisme nemen we contact op met de verantwoordelijke om de racistische berichten te verwijderen en desnoods als het mogelijk is de auteur van het forum te verwijderen. Zoals bijvoorbeeld onderstaand voorbeeld en de beschrijving over het Big-Brotherforum (zie hoger, deel 5. Voorbeelden) bewijzen, zijn de meeste moderators daar gevoelig voor en verwijderen ze vaak op eigen initiatief strafbare e-mails. De meeste providers hebben zelf een gebruiksovereenkomst op de site staan waarin ze zichzelf het recht toekennen om berichten die aanzetten tot racisme te verwijderen.

“Het is welbekend dat de Israëli's de holocaust uitgevonden hebben om de meest afschuwelijke misdaden te kunnen begaan zonder de minste verantwoording te moeten afleggen. (...) Intussen hebben wij idioten als regeringswoordvoerders die vergiffenis vragen aan de joden, in naam van de Belgen, voor misdaden die ze niet begaan hebben.”

Hoewel deze tekst voorkwam op een “verdachte” site, hebben de moderators deze zinnen aangepast.

Het internet is ook een ideaal propagandakanaal voor groeperingen die omwille van hun extremisme niet aan bod kunnen komen in de reguliere media. Al deze sites hebben de volgende kenmerken gemeen: oproep tot blanke suprematie, geweld en extreem negationisme, waarbij de holocaustontkenners de minst radicale zijn. In deze categorie zijn de meeste die zich op België richten, regionale edities van een grote Amerikaanse website, zoals Arian Nation, Blood and Honour, skinheads, en dergelijke. Net omdat de meeste sites zich in de Verenigde Staten bevinden, worden heel wat klachten hierover zonder gevolg geklasseerd. Meldingen over extremistische Belgische sites geven over het algemeen aanleiding tot een strafklacht bij het parket. De providers verzoeken deze sites te verwijderen, is minder aangewezen enerzijds omdat ze een te flagrante inbreuk op de antiracismewet vormen en anderzijds om te vermijden dat ze naar een buitenlandse provider verhuizen.

“De troon tot het Europese Rijk is momenteel bestegen door een vreemde bezetter die laat uitschijnen dat hij rechtmatig van ons afstamt. Deze vreemde groep heeft via de geschiedschrijving ook kunnen laten gelden dat ze ons gunstig gezind zou zijn, maar heeft niets anders dan bezetting, uitbuiting en uitmoorden in het achterhoofd ter verwezenlijking van de eigen snode plannen. De besneden elite die Europa nu bestuurt, opereert vanuit de coulissen der macht en is verweven in talrijke geheime genootschappen waar de gemiddelde man geen besef van heeft en achter een waan van onschuldigheid en perfied (sic) mysticisme schuilgaan.”

1.6.2. Sensibilisering

De expertise die we opgebouwd hebben door het behandelen van klachten en het opvolgen van de politieke en technische ontwikkelingen, trachten we door te geven aan de praktijkmensen: beleidsmakers, justitie, en providers. Naast de individuele informatieverstrekking, verdienen ook de volgende initiatieven een korte vermelding:

Magistratenvorming

In de vormingen die het Centrum verstrekt aan parketmagistraten over racisme en discriminatie, is er ook een deel voorzien over de bestrijding van racisme op internet. Aan de hand van slides en een brochure kregen vorig jaar een 100-tal Nederlandstalige magistraten een overzicht van (racisme op) internet, met bijzondere aandacht voor de specifieke onderzoeksmogelijkheden.

Grotiusseminarie

Het Centrum was samen met magistraten uit heel Europa aanwezig op een seminarie dat de Zweedse regering organiseerde van 11 tot 15 februari 2001. Aan de hand van plenaire lezingen en de bespreking van cases in kleinere werkgroepen werd nagegaan hoe racisme op internet internationaal bestreden kan worden.

Internet : racisme, néonazisme... Que faire ?

Een ander voorbeeld van een preventieve sensibiliseringsactie was de organisatie op 2 maart 2001 van een studiedag aan de Université Libre de Bruxelles over de mogelijkheden om racisme en rechtsextremisme op internet te bestrijden. Allerlei specialisten (juristen, magistraten, professoren, politici,...) hebben er het woord gevoerd.

1.6.3 Opvolging van het beleid

Internet is reeds alomtegenwoordig en geeft ons de kans om deelnemer te zijn, om te onderwijzen en te leren, om samen te spelen en te werken, om politiek betrokken te zijn. Nu de samenleving steeds afhankelijker wordt van deze technologie, zijn praktische en juridische instrumenten nodig om de bijbehorende risico's te beheersen.

Hoewel internetcriminaliteit niet stopt bij de landsgrenzen, vertonen de nationale wetgevingen opmerkelijke verschillen, vooral in verband met de strafrechtelijke bepalingen van wat een illegale inhoud is, de vraag welk land bevoegd is voor vervolging, de rechtspraak en de aansprakelijkheid van providers. In de meeste landen zijn al wetten gestemd om computercriminaliteit aan te pakken. Maar een internationale regelgeving blijft belangrijk.

Ook België heeft reeds verscheidene wetten aangenomen die onrechtstreeks een invloed hebben op de racismebestrijding op internet. Maar voor een bespreking van de wet op de informaticacriminaliteit, verwijzen we naar ons vorig jaarverslag.

De Europese Unie heeft in verband met de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat op internet nog geen dwingende rechtsbepalingen uitgevaardigd die rechtstreeks gericht zijn op de bestrijding ervan. Wel kunnen we een aantal indirecte instrumenten vermelden.

a) Actieplan ter bevordering van een veiliger gebruik van het internet

De beschikking tot vaststelling van een communautair meerjarenactieplan ter bevordering van een veiliger gebruik van Internet door het bestrijden van illegale en schadelijke inhoud op mondiale netwerken (25 januari 1999) loopt tussen 1999 en 2002. Naast een samenhangende reeks beleidsmaatregelen, verstrekt het financiering voor projecten betreffende hotlines voor gebruikers om onwettige inhoud te melden, betere instrumenten voor ouderlijke controle over het gebruik van het Internet door kinderen (filtreren en rubriceren) en maatregelen om voorlichting te geven op het gebied van veiliger gebruik van het Internet.

b) Voorstel voor een kaderbesluit betreffende de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat

Dit voorstel tot besluit, dat eind november 2001, op de Commissie werd besproken, wil de wettelijke bepalingen van de lidstaten nader op elkaar afstemmen zodat de belemmeringen voor een doeltreffende justitiële samenwerking worden weggenomen.

De inhoudelijke bepalingen zijn reeds grotendeels terug te vinden in de Belgische antiracismewet of staan op het punt aangenomen te worden. Denken we bijvoorbeeld aan het invoeren van racisme als verzwarende omstandigheid of de vervolging van rechtspersonen. De maximale straf zou volgens het voorstel wel ten minste 2 jaar moeten bedragen, waar dit volgens de Belgische strafbepalingen maximaal een jaar is.

De belangrijkste innovatie betreft de bepalingen in verband met de wederzijdse rechtshulp of uitlevering. Zo voorziet het kaderbesluit voorstellen in verband met de rechtsmacht, de uitlevering en het uitwisselen van informatie.

c) Richtlijn inzake elektronische handel

De Richtlijn van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de elektronische handel in de Interne markt voert een aantal maatregelen in om het vrij verkeer van diensten van de informatiemaatschappij binnen de Europese Unie te stroomlijnen. En hoewel de lidstaten niet verplicht zijn deze richtlijn toe te passen bij o.a. de bestrijding van het aanzetten tot haat wegens ras, geslacht, godsdienst of nationaliteit (artikel 3, 4°), vormt ze wel een interessante uitgangspositie voor onder meer de aansprakelijkheid van internetproviders.

Wanneer de provider een rol speelt in het doorgeven van informatie of in het verschaffen van toegang tot een communicatienetwerk, kan hij niet aansprakelijk gesteld worden voor de doorgegeven informatie zolang hij zich aan de normale zorgvuldigheidsvereisten houdt.

Bij de providers, die daadwerkelijk de door hun klanten verstrekte informatie (bvb. persoonlijke websites) opslaan, is er slechts een vrijstelling van de aansprakelijkheid zolang hij aan volgende voorwaarden voldoet. De provider mag geen daadwerkelijk kennis hebben van het feit dat de activiteit onwettig is en zodra hij deze kennis heeft, moet hij prompt handelen om deze informatie te verwijderen of de toegang daartoe onmogelijk te maken.

Bovendien doet deze Richtlijn geen afbreuk aan de mogelijkheid voor de rechtbank (of een administratieve autoriteit) om te eisen dat de provider een inbreuk beëindigt of voorkomt of informatie verstrekt waarmee de afnemers van hun dienst kunnen worden geïdentificeerd.

Providers hebben wel geen algemene verplichting om toezicht te houden op de informatie die zij doorgeven of opslaan, noch om actief naar feiten of omstandigheden die op onwettige activiteiten duiden, te gaan zoeken.

Deze regelgeving vinden we ook terug in het vonnis dat de Franse rechtbank op 30 oktober 2001 uitsprak in een klacht over de website <http://www.front14.org>, een Amerikaanse site die racistisch materiaal verspreidde. De Franse rechtbank verplichtte de provider, die deze site opslaat, om ze binnen de 10 dagen te verwijderen. De access providers werden enkel aangespoord om zelf te beslissen welke maatregelen ze noodzakelijk en mogelijk achtten om de toegang tot deze website te verhinderen².

1.7. Georganiseerd racisme

Sinds zijn oprichting bestrijdt het Centrum alle vormen van racisme. Tegenover discriminerenden beleidsideeën die partijen of antidemocratische bewegingen openlijk eisen heeft het Centrum steeds met dezelfde overtuiging en energie geageerd.

In de loop van het jaar 2001 hebben zich opnieuw verschillende racistische organisaties, in meerderheid extreemrechtse, gemanifesteerd. Ofwel op een duidelijke manier ofwel op een meer gecodeerde, esoterische of bedekte manier. Het Front National (FN) en het Front Nouveau de Belgique (FNB) gingen verder met het verspreiden van hun pamfletten waarin de niet-Europese vreemdelingen openlijk als mikpunt werden genomen. Maar dit jaar is deze verspreiding wel sterk verminderd in vergelijking met andere jaren en dit om twee essentiële redenen: enerzijds zijn het FN en het FNB beide verlamd door interne crises en anderzijds is er een aanzienlijke erosie van hun militante basis. Het Bloc Wallon (BW, partij in april 2000 opgericht door ex FN en ex FNB'ers) heeft zich opgesplitst in twee clans. Elk van deze clans doet een beroep op de naam Bloc Wallon en blijft een discriminerende politiek tegenover de vreemdelingen voorstaan.

Deze partijen blijven dus “gespecialiseerd” in het toepassen van racisme en vreemdelingenhaat. Hun pamfletten en partijpers zijn hiervan de illustratie. Maar, het racisme drukt zich ook op een minder identificeerbare manier uit. Immers, om te vermijden dat men onder de toepassing van de wet van 30 juli 1981 zou vallen zette men het gebruik verder van gecodeerde termen of van nieuwe synoniemen om bijvoorbeeld “*jonge migranten*” met “*jongeren*” aan te duiden in diverse publicaties. De joodse gemeenschap wordt er wat haar betreft vaak geïsoleerd onder de term “Haute finance apatride” (statenloos groot kapitaal) (een term die overigens reeds gebruikt werd in de antisemitische propaganda tijdens WOII). De vaagheid die men zo vrijwillig laat bestaan over deze gekozen woorden of het overnemen en aanpassen van officiële gegevens door deze organisaties moet hen in staat stellen andere interpretaties te geven ingeval van gerechtelijke vervolgingen. En aldus, om een veroordeling te vermijden, de racistische inbreuk te ontkennen.

² Ook de voorgaande jaren vonden we deze redenering terug in vonnissen. Voorbeelden ervan zijn, in België, IFPI vs. Skynet, (Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, 2 november 1999) en in Nederland, Scientology I (Arrondissementsrechtbank 's-Gravenhage 12 maart 1996),

1.7.1. Het misbruik van de actualiteit

Zoals gebruikelijk wanneer de gelegenheid zich voordoet heeft het merendeel van deze partijen en organisaties gebruik gemaakt van een bepaalde actualiteit om hun racistische en demagogische propaganda verder te zetten. De aanslagen van 11 september in de Verenigde Staten zullen dan ook overvloedig in deze zin gebruikt worden. Systematische samenraapsels om het geheel van de Arabisch-Islamitische gemeenschap voor te stellen als medeplichtigen van het terrorisme zullen hier en daar verschijnen. Bovendien zullen de publicaties “Occident 2000” (verwant met FNB) en “Polémique-Info” (verbonden met het FN) deelnemen aan het verspreiden van de hypothese als zou de ontploffing van de AZF fabriek in Toulouse, op 21 september 2001, veroorzaakt zijn door een Islamistische terroristische organisatie. Deze hypothese was in Frankrijk de aanleiding voor hevige polemieken. Vandaag wordt ze door de gerechtelijke overheden volledig verworpen.

Andere actuele onderwerpen zullen ook ruim uitgebuit worden. Naar aanleiding van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie (juli 2001), werd een “Nationalistisch antiglobaliseringscomité” opgericht. De initiatiefnemers komen uit een Franstalige en Nederlandstalige extremistische stroming uit het Front Nouveau de Belgique en uit het Vlaams Blok. De woordvoerder van het comité was tot voor kort voorzitter van een lokale jongerenafdeling van het VB. Tijdens de betogingen die het comité organiseert wordt de aanklacht tegen de globalisering van de economie al snel vervangen door slogans tegen België en tegen de vreemdelingen. Voor het comité bevindt het gevaar van de globalisering zich immers niet op het economische vlak maar enkel op het “etnische” vlak. Voor het comité betekent globalisering de komst van nieuwe migranten uit moslimlanden.

Het bestaan van dit “nationalistisch comité” staat de verschillende extremistische organisaties van ons land overigens toe de banden te verstevigen. Immers, het comité wordt gesteund door verschillende Belgische en buitenlandse neonazi splintergroepen. Onder hen kunnen we “Blood & Honour Flanders” citeren, de Nederlandstalige sectie van de internationale organisatie van neonazi en antisemitische skinheads met dezelfde naam. Deze laatste heeft ook enkele sympathisanten in Wallonië. Op te merken valt ook dat organisaties die nauw bij het Vlaams Blok aanleunen zoals “Jongeren Aktief” en Voorpost, eveneens hun steun geven aan het comité.

1.7.2. Nieuwe antisemitische golf in België

In de loop van het jaar 2001 heeft een bepaald soort antisemitisme opnieuw de kop opgestoken. Er waren verschillende geïsoleerde daden tegen leden van de Joodse gemeenschap. Twee internationale gebeurtenissen lijken aan de basis te liggen van deze terugkeer: de tweede Intifada (oktober 2000) en de aanslagen in de Verenigde Staten (11 september 2001).

Enkele recente voorbeelden tonen ons daadwerkelijk deze terugkeer aan van het antisemitisme: in oktober 2000, wordt een betoging die oorspronkelijk georganiseerd was om het Palestijnse volk te steunen, geïnfiltreerd door extremisten die antisemitische slogans scanderen; in juni 2001 worden op de koffers van een vlucht Tel Aviv-Brussel antisemitische slogans geschreven; in december 2001 wordt de grootrabbijn van Brussel aangevallen als hij een Anderlechtse synagoge verlaat. In de opinierubrieken van verschillende kranten worden ook ongehoorde amalgamen opgemerkt.

Er moet ook opgemerkt worden dat er nog steeds teksten, die antisemitisch zijn of meer in het bijzonder gericht zijn tegen de joodse godsdienst, circuleren in een groot aantal politieke en religieuze milieus.

Nochtans moeten we noteren dat:

1. het antisemitisme in België in functie van de internationale gebeurtenissen fluctueert;
2. het antisemitisme zich het voor het ogenblik te situeren valt in de schoot van politieke minderheden of van politiek-religieuze integristische bewegingen, waar het gebruikt en verspreid wordt;
3. het heimelijk verspreid wordt onder groepen jongeren van Arabisch - islamitische origine, die vaak in contact staan met deze politiek-religieuze integristen;
4. de uitdrukking van dit antisemitisme voor het ogenblik gebeurd door geïsoleerde en spontane acties;
5. door de gerechtelijke autoriteiten goed gekende extreemrechtse organisaties van de huidige situatie tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit gebruik maken om olie op het vuur te gooien met het doel de verschillende acteurs en dit drama tegen elkaar op te zetten, en dit ook in België. Een voorbeeld: in september 2001 wordt in verschillende wijken van de hoofdstad een pamflet verspreid dat toegeschreven wordt aan een integristische islamistische organisatie. Dit pamflet riep op de Joden te doden. Na analyse van dit pamflet hebben we met zekerheid kunnen vaststellen dat het hier om een vervalsing ging.

Telkens het Centrum hierover geïnformeerd werd heeft het gepast gereageerd op deze antisemitische daden. Er werden klachten neergelegd, er werd informatie over geïsoleerde antisemitische incidenten doorgezonden aan de betrokken Parketten en er werd contact genomen met de representatieve organisaties en met de vrije radio's van de Arabisch-Islamitische en Joodse gemeenschappen om oproepen tot kalmte te verspreiden,...

Het Centrum is trouwens ook verontrust over het feit dat het VHO (Vrij Historisch Onderzoek), een antisemitische splintergroep die sinds zijn oprichting in 1984 pamfletten schrijft met de doelstelling de nazidictatuur wit te wassen door de in WOII begane misdaden van dit regime te ontkennen, zijn haatcampagnes verder zet.

1.7.3. *Georganiseerd racisme op het internet*

De cel 'georganiseerd racisme' van het Centrum is in 2001 ook actief geweest in het bestrijden van racisme op het internet. Hiervoor werden verschillende initiatieven genomen. Op 2 maart 2001 organiseerde ze, zoals reeds vermeld, ter gelegenheid van "la Fête de l'Internet", op de "Université libre de Bruxelles" (ULB) een belangrijke ronde tafel met als thema: « *Internet : racisme, néonazisme... Que faire ?* ».

Op 15 en 16 oktober 2001 gaf het Centrum zijn steun aan de organisatie van een colloquium over hetzelfde onderwerp, georganiseerd in het Europees Parlement door het Centrum voor informatie en documentatie (CID), met de steun van de vereniging « J'accuse » en van het Huis van de rechtvaardigen der volken.

Wat de aanwezigheid betreft van sites of teksten op het internet die, ons inziens, in overtreding zijn van de wet van 30 juli 1980, werden vele demarches ondernomen in samenwerking met andere diensten van het Centrum. (Het volledige overzicht van de racistische sites die we in 2001 opgemerkt hebben wordt voorgesteld in de rubriek "Internet" van dit jaarverslag).

1.7.4. *Reacties van het Centrum*

Tegenover de verschillende uitdrukkingen van georganiseerd racisme is het Centrum zeer waakzaam gebleven en van het moment dat voldoende gegevens in ons bezit waren hebben we geageerd. Zo werden er in 2001 als gevolg van verschillende klachten die het Centrum neerlegde onderzoeken of processen geopend. Enkele voorbeelden: gerechtelijke vervolging tegen pamfletten van het Front Nouveau de Belgique en een rechtstreekse dagvaarding voor het verspreiden, in april 2001, van pamfletten in Brusselse gemeenten. Klacht tegen Hubert Defourny, leider van één van de rivaliserende takken van het “Bloc Wallon” voor een pamflet getiteld “Maîtres chez nous” (gemeenteraadsverkiezingen 2000)³, gerechtelijke actie tegen de “Mouvement Nation” voor verschillende pamfletten die verspreid werden in Waalse gemeenten die opvangcentra voor kandidaat vluchtelingen op hun grondgebied opnamen,...

Met deze voorbeelden bevestigen we dat racistisch extreemrechts zich niet beperkt tot een bepaalde groep of gemeenschap. Overal zijn er politieke krachten waarvan het handelsfonds bestaat uit haat tegenover de vreemdeling en uit antidemocratische redeneringen, in Vlaanderen zoals in het Brusselse en Waalse gewest.

Het Centrum heeft overigens, naast de gerechtelijke actie tegen racistische daden gesteld door extreemrechtse organisaties en bewegingen, ook deelgenomen aan meerdere initiatieven van burgers, verenigingen en van wetenschapslui om het racistisch fenomeen tegen te gaan. Gevraagd door diverse niet-gouvernementele organisaties, door openbare instellingen en persorganen heeft het Centrum zijn samenwerkingsverbanden tegen het georganiseerd racisme verveelvoudigd.

Samenvattend stellen we voor het jaar 2001 vast:

- dat er blijvend organisaties zijn die op regelmatige tijdstippen racistische, antisemitische of zelfs neonazi propaganda verspreiden,
- dat er informele of formele banden zijn tussen extra-parlementaire organisaties en parlementaire organisaties van extreemrechtse signatuur,
- dat er regelmatig contact is met buitenlandse extreemrechtse en neonazi bewegingen en politieke partijen (ondermeer met de Duitse NPD),
- de uitbuiting van tragische gebeurtenissen die in de actualiteit komen (11 september, ontploffing van de AZF fabriek in Toulouse,...) om discriminerende maatregelen voor te stellen tegen de arabisch-islamitische gemeenschappen,
- het gebruik van synoniemen, het geven van een andere betekenis aan woorden of het gebruik van metaforen om de arabisch- islamitische of joodse gemeenschap aan te duiden en aldus overtredingen op de racismewetgeving te vermijden,
- een stijging van het aantal getuigenissen en klachten over antisemitisme,

³ Op 28 januari 2002 werd Hubert Defourny, sinds lang een leider van extreem-rechts, voor de tweede maal veroordeeld door de correctionele rechtbank van Luik voor aanzetten tot rassenhaat (artikel 1 van de wet van 30 juli 1981). Hij werd bovendien veroordeeld wegens het lidmaatschap aan groepen die segregatie en rassenhaat voorstaan (artikel 3 van dezelfde wet). Hiermee werd het door en door racistische en xenofobe karakter van de beweging REF en van de partij « Bloc Wallon », respectievelijk gesticht in 1995 en medeopgericht in 2000 door Hubert Defourny, door de rechter erkend. Deze recente veroordeling is een belangrijke stap vooruit in de strijd tegen het racisme en de vreemdelingenhaat in ons land.

- het regelmatig gebruik van amalgamen en totaal misplaatste vergelijkingen (met de nazi-genocide van de joden bijvoorbeeld) om kritische stellingen in te nemen ten opzichte van het beleid van Israël tegenover de Palestijnen.

Tot besluit is het belangrijk te signaleren dat talrijke inwoners van gemeenten en verantwoordelijken van verenigingen zich in de loop van het afgelopen jaar opnieuw tot het Centrum gewend hebben om te protesteren en te ageren tegen de verspreiding van racistische en negationistische pamfletten. Deze reacties bevestigen het bestaan van een antiracistisch bewustzijn bij de publieke opinie. Dit kan ons aanmoedigen in de strijd die we aangegaan zijn sinds onze oprichting door het Federale Parlement in 1993.

1.7.5. « *Biologisch racisme* »

Sinds enige tijd stellen we bij de lectuur van diverse documenten uit extreem-rechtse hoek vast dat er een sterke terugkeer is naar het biologische argument in racistische teksten. Een deel van de ondemocratische bewegingen heeft steeds de verwerving van de nationaliteit – of het behoren tot een volk – op basis van een bloedband voorgestaan (“de bloedwet”). Dit houdt op zich een discriminatie in. Het is nochtans zo dat in we de jaren zeventig onder de invloed van een strategie van Nieuw Rechts gezien hebben dat het puur biologische racisme verlaten werd voor het etno-differentialisme, een nieuw concept om het historisch racistische imago van extreem-rechts te omzeilen. Dit imago verwees immers direct naar de racistische ideologie, de grondslag van het nazisme, en het kon geen basis vormen voor nieuw electoraal succes. Het etno-differentialisme maakt het bovendien mogelijk elke beschuldiging van racisme te verwerpen en kon dus ter verdediging dienen bij eventuele gerechtelijke vervolging.

Vandaag wordt in meer vertrouwelijke documenten het biologische argument terug naar voor gehaald om de immigratie in het algemeen en de integratie van bevolkingsgroepen die uit deze immigratie ontstaan zijn te verwerpen. De woordkeuze is subtiel. In deze werkjes wordt meer en meer gebruik gemaakt van termen als “de blanke man”, de “blanke Europeaan” de “homogene gemeenschap” of “ons ras”. Deze termen zijn hier een rechtstreekse verwijzing naar een biologische benadering om de basisidentiteit van een volk te definiëren. Voor het merendeel van deze auteurs wordt de “blanke Europeaan” waarvan sprake (waarvan de origine indo-Europees zou zijn) direct in zijn biologisch bestaan bedreigd door de “buitenlandse invasie” en de vermenging van volken. Deze vermenging en deze immigratie zouden, volgens deze theorieën die sluiks de extreemrechtse pers voeden, deel uitmaken van een plan, uitgewerkt door “duistere machten” met de wereldheerschappij als doel.

Voorbeelden van deze evolutie die het geheel van de ondemocratische partijen beïnvloedt zijn talrijk. Enkele voorbeelden: « *Contre/thèse* », een Franstalig extreem-rechts theoretische tijdschrift waaraan leden van het FN en het FNB meewerken vermeldde in juli 1999 “*dat de leiders van de partijen van het verraad* (N.v.d.r: hiermee worden de democratische partijen bedoeld) (...) *de buitenlandse implanting op ons grondgebied mogelijk maken*” en dat “*de biologische vernietiging van de natie aanbevolen wordt via de pers*”. Voordien had het blad « *Racines* », een blad verzorgd door dezelfde redactie als « *Contre/thèse* » gesteld dat “*mondialistische krachten samen heulden om ons biologisch te vernietigen*”.

Dergelijke benadering wordt ook ontwikkeld in diverse pamfletten die aangemaakt en verspreid werden door dezelfde politieke stroming. Zo ook in « *Immigration et Hospitalité* » geschreven door een zekere Pierre Chassard, dit boek is verschenen bij de uitgeverij Bernard Mengal (Brussel) en zijn verspreiding werd in mei 2001 nog gesteund door het FNB van Marguerite Bastien. Recenter neemt een andere uitgave « *Devenir* », in zijn winternummer van 2001 de verdediging op van “ons ras” en van “ons bloed” tegen “de massale installatie van miljoenen niet-Europeanen in onze contreien.” Voor deze tijdschriften en voor de ideologen die ze beïnvloeden kondigt de huidige situatie een etnische oorlog aan tussen de niet-Europese volkeren en de “blanke Europeanen”. De sterke terugkeer van het biologisch racisme lijkt noch anachronistisch noch van tijdelijke aard. Hiermee dient zich een echte radicalisering aan van een groot deel van de niet-democratische organisaties.

DEEL II: INTEGRATIE EN DIVERSITEIT

Vooraf: dit Deel II biedt een onvolledig beeld over wat aan integratie- en diversiteitsbeleid aan de gang is in de verschillende Gewesten en Gemeenschappen. Wordt besproken: enkel initiatieven waar het Centrum of een medewerker van het Centrum bij betrokken was.

2.1. Gemeentelijk stemrecht voor vreemdelingen

Op zijn bijeenkomst van 6 november 2001 heeft de Raad van bestuur van het Centrum het standpunt herhaald en bekrachtigd dat alle inwoners in het land, welke ook hun nationaliteit moge zijn, na een wettig verblijf van een aantal jaren in het land, toegang zouden moeten krijgen tot de uitoefening van het stemrecht. Dit standpunt ligt volledig in de lijn van de inspanningen die het Centrum eertijds geleverd heeft om tot een "open" wijziging van het vroegere artikel 8 van de Grondwet te komen, waarbij de nationaliteitsvereiste voor de uitoefening van de politieke rechten uit de Grondwet geschrapt werd. Reeds in zijn overzichtsverslag na de eerste 6 jaren werking van het Centrum (1993-1999) heeft het Centrum de hoop uitgesproken "dat de Regering zo snel mogelijk het gemeentelijk stemrecht voor niet-Europeanen bij gewone wet regelt" (zie Gelijkwaardig, 2000, p. 69). De huidige standpuntnaam van het Centrum bevestigt dus de noodzaak van een duidelijke keuze in die zin vanuit een beleid van totale gelijkberechtiging.

2.2. De ontwikkeling van professionele mogelijkheden voor personen van vreemde nationaliteit of origine

Het Federale Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling heeft het Centrum gevraagd of het een project wou indienen in het kader van het Federaal Programmeringsdocument ESF doelstelling 3 / 2000 – 2006. Het project, dat gecoördineerd wordt door het Centrum, heeft als doelstelling de inschakeling in het arbeidsproces van personen die recent geïmmigreerd zijn in België en die bijzonder kwetsbaar zijn door hun migratieparcours, eventueel door een leven in de clandestiniteit. De doelgroep bestaat dus vooral uit werkzoekenden die genoten hebben van de regularisatiewet, die toegang kregen tot het grondgebied op grond van familiehereniging of die ontvankelijke of erkende vluchtelingen zijn. Allochtonen die in het land geboren zijn of die hier reeds vele jaren op reguliere basis verblijven behoren dus niet tot de doelgroep.

De moeilijkheden van deze werkzoekenden zijn veelvoudig: het niet kennen van de landstalen, diploma's die niet erkend zijn, beroepsvaardigheden waarmee geen rekening gehouden wordt (al dan niet gedekt door een diploma), raciale discriminatie op de arbeidsmarkt, het niet kennen van de structuur van de arbeidsmarkt met haar paden en procedures, de moeilijkheid afscheid te nemen van het werk dat men vroeger deed om zich in een nieuw project te gooien, enz...

Het project wil zowel tussenkomen bij de individuele trajecten van deze werkzoekenden, bij de openbare diensten voor arbeidsbemiddeling door ze de mogelijkheid te geven nieuwe methodes te ontwikkelen of oude methodes te versterken die gericht zijn op dit bijzonder doelpubliek en bij de bedrijven die weinig geneigd zijn dit type personen aan te werven

Het dispositief is verankerd in de drie gewesten van het land en steunt op de Territoriale Divisie Oost van de Forem (Provincie Luik), de BGDA en de VDAB enerzijds en op de NGO-partners CIRE, CBAI, le Piment, TRACE, Foyer, de “missions locales” van Vorst en Etterbeek, Lire et Ecrire Wallonië, de regionale integratiecentra van Luik en Verviers en op de onthaalbureaus die voorzien zijn in het Vlaamse inburgeringsbeleid voor nieuwkomers anderzijds. De externe evaluatie zal gebeuren door het Centrum arbeidssociologie van de ULB en van de KULeuven.

Naargelang de in het project omschreven doelstellingen heeft de openbare dienst voor arbeidsbemiddeling in elk gewest een cel gecreëerd of versterkt die in samenwerking met de NGO-partners de bijzondere moeilijkheden van de nieuwkomers kan tegemoet treden. De rol van de NGO-partners is van kapitaal belang, hun missies zijn de volgende:

- de opvang van de werkzoekende personen, een balans opmaken van de bestaande beroepsvaardigheden, de personen helpen een nieuw beroepsproject te formuleren, de werkzoekenden volgens hun behoeften oriënteren of reoriënteren, naargelang behoefte zorgen voor alfabetisering in één van de landstalen en,
- de geïnteresseerden doorverwijzen naar de gespecialiseerde cellen van de gewestelijke diensten Forem, BGDA of VDAB.

De missies van deze cellen bestaan erin de arbeidsmarkt te verkennen, werkaanbiedingen voor te stellen, de werkzoekenden op te vangen, hen te begeleiden bij hun eerste stappen in het bedrijf en de bedrijven te sensibiliseren voor de multiculturele aspecten van het personeelsbeheer. Zij hebben echter ook de opdracht de interne diensten te sensibiliseren en alle nuttige informatie te verzamelen die de manier waarop deze categorie personen aan het werk geholpen wordt kan verbeteren, wijzigen of aanpassen.

Deze gewestelijke benadering vooronderstelt natuurlijk dat de genomen initiatieven rekening houden met de realiteit en met reeds bestaande initiatieven in elk gewest, zoals het Vlaamse Inburgeringsbeleid, het project “Interculturalité et exportation” van de Forem Provincie Luik of met de maatregelen die de BGDA reeds genomen had. Er moet ook rekening gehouden worden met de kijk van de Gewesten zelf op het proces van professionele integratie voor nieuwkomers.

Zo heeft:

de BGDA ervoor gekozen haar actie te concentreren op het niveau van het bedrijf, op het arbeidsaanbod, op een verfijnde analyse van de arbeidsplaats evenals op de wijzen om een werknemer te integreren in een bedrijf (zich hierbij inspirerend op de methode die enkele jaren geleden in Frankrijk ontwikkeld werd en die IOD gedoopt werd). Vertrekkend van de hypothese dat de personen met het meest moeilijkheden bij de inschakeling die personen zijn die de laagste kwalificaties hebben zijn de arbeidsplaatsen waarnaar men zoekt of die men voorstelt van laag of gemiddeld scholingsniveau. De cel bekommert zich over elke werkzoekende die, doormiddel van een verklaring, de wens uitdrukt te werken, ongeacht zijn of haar kwalificaties.

De Forem, daarentegen mikt met zijn actie op werkzoekenden die beschikken over gemiddelde of hogere kwalificaties en gaat er hierbij vanuit dat personen met lage kwalificaties zonder bijzondere hindernissen kunnen genieten van de traditionele diensten van de Forem. Het project prospecteert daarenboven bijzondere sectoren van de arbeidsmarkt waarin het behoren tot een vreemde cultuur of nationaliteit en de kennis van talen gezien wordt als een pluspunt. De Forem weigert hierbij uit te gaan van een bijzondere bemiddelingsdienst “voor vreemdelingen” en geeft de voorkeur aan een *competentiepool* die mikt op niches in de arbeidsmarkt die geschikt en waardevol zijn voor de betrokken werkzoekenden.

De VDAB, legt zich geen enkele beperking op, noch wat betreft het kwalificatieniveau van de doelgroep, noch wat betreft de geprospecteerde sectoren. Het Vlaamse project integreert zich volledig in het inburgeringstraject dat Vlaanderen voor nieuwkomers heeft uitgewerkt. Hiervoor steunt de VDAB op het plaatselijk netwerk van onthaalbureaus die ofwel per gemeente of per groepering van gemeenten georganiseerd werden en die een centrale rol spelen in de opvang, de oriëntatie en de begeleiding van nieuwkomers. Dit integratietraject wil stap voor stap en volgens de behoeften zorgen voor het aanleren van de taal, voor beroepsoriëntatie (een beroepsproject formuleren) en voor beroepsopleiding en tewerkstelling.

2.3. Oprichting van een dienst van strijd tegen de etnische discriminaties op de arbeidsplaats binnen het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid

Op basis van het inter-universitair onderzoek⁴ dat in België is gerealiseerd op initiatief van het Internationaal Arbeidsbureau, en dat de hypothese staft volgens welke de sollicitaties van autochtone Belgen en Belgen van Marokkaanse herkomst met gelijkwaardige kwalificaties (diploma's en beroepservaring) in de loop van de aanwervingsprocedure verschillend behandeld worden, konden de afgelopen jaren een aantal acties worden opgezet die de politieke en economische beleidsmakers bewust moeten maken van deze gang van zaken. Sensibiliseringscampagnes, seminaries en colloquia werden rond dit thema in de drie Gewesten georganiseerd.

Uit deze acties bleek dat de op gang gebrachte dynamiek ook zou moeten uitgaan van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (MTA).

Verder kreeg de Minister van Werkgelegenheid het voorstel om in samenwerking met het Centrum een bijzondere cel op te richten binnen het Ministerie, ter bevordering van de gelijke behandeling van de werknemers van vreemde nationaliteit of herkomst bij zowel de indienstneming, de tewerkstellingsduur als het ontslag.

Op 1 juli 2001 werd binnen het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid een cel, genaamd de "Cel kleurrijk ondernemen" opgericht. Deze cel wordt bemand door twee gedetacheerde medewerkers van het Centrum en spitst zich vooral toe op de voorlichting, sensibilisering en ondersteuning van de diensten van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en van de bedrijfswereld, met betrekking tot etnische discriminatie en daarmee gepaard gaande ongelijkheden op de arbeidsmarkt.

Doelstellingen van het project

De oorspronkelijke doelstelling van het project bestond in een voortgezette sensibilisering en vorming van de arbeidsinspecteurs, waartoe de aanzet reeds was gegeven in november 2000 (zowat 1000 inspecteurs waren tegen eind december 2001 bij dit initiatief betrokken); de voorlichting en begeleiding van ondernemingen; de sensibilisering van de activiteitssectoren (via de paritaire comités) om te peilen naar de mogelijkheden van het sluiten van specifieke sectorale collectieve overeenkomsten; de evaluatie van de mogelijkheden tot samenwerking met de gewestministers belast met werkgelegenheid en beroepsopleiding, de gewestelijke integratiecentra en de overheidsinstellingen voor arbeidsbemiddeling (ORBEM/BGDA, VDAB, FOREM); en de opmaak van een verslag met voorstellen en aanbevelingen, bestemd voor het jaarverslag van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid.

⁴ Discriminatie bij aanwerving. Belgische bijdrage tot het internationaal vergelijkend onderzoek van het Internationaal Arbeidsbureau, Brussel, Federale diensten van wetenschappelijke, sociale, technische en culturele aangelegenheden. Prospectief sociaal-economisch onderzoek, September 1997.

Topprioriteiten

Er werden strategische prioriteiten uitgestippeld ter optimalisering van de projectdoelstellingen.

1. De informatievergaderingen “etnische discriminatie bij de aanwerving en op het werk”

De Cel “kleurrijk ondernemen” heeft zich toegelegd op de organisatie en coördinatie van de sensibilisering van de arrondissementscellen. Bij alle arrondissementscellen van de Arbeidsinspectie van het land werd een informatie- en sensibiliseringscampagne gevoerd rond etnische discriminatie bij aanwerving en op het werk. Er kwamen weliswaar meerdere thema’s aan bod zoals gezondheid, veiligheid, sociaal-economische facetten..., maar de hoofdbrok van de informatie en de debatvoering betrof enerzijds de juridische instrumenten die reeds zijn uitgewerkt of nog op stapel staan en die worden ingezet ter bestrijding van die vormen van discriminatie, en anderzijds de toekomstige bevoegdheden van de Inspectie.

De actie was gericht op achttien arrondissementscellen⁵. Via deze informatierondes werden niet alleen alle inspectiediensten van het federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (Inspectie van de Sociale wetten, Medische inspectie, Technische inspectie) bereikt, maar ook de Sociale inspecties van het Ministerie van Sociale Zaken, de leden van de arbeidsauditoraten en de overheidsinstellingen voor arbeidsbemiddeling. In een aantal arrondissementscellen in Wallonië hebben de gewestelijke Centra voor integratie van vreemdelingen of van personen van vreemde herkomst ook deze informatiesessies bijgewoond. In andere arrondissementscellen in Vlaanderen was ook de uitzendsector vertegenwoordigd.

2. Sectorale collectieve overeenkomsten ter bestrijding van de ongelijke behandeling op basis van herkomst

Bij de sociale partners binnen de paritaire comités werkt men aan ondersteuning en sensibilisering ter versterking en invoering van concrete bepalingen in de sectorale collectieve overeenkomsten; deze bepalingen moeten discriminerende praktijken bij aanwerving en op het werk tegengaan.

Een eerste fase is reeds ingezet, namelijk een sensibiliserings- en informatievergadering met de voorzitters van de paritaire comités en subcomités. Van de 178 comités en subcomités waren er 38 vertegenwoordigd op deze vergadering.

Deze vergadering stond in het teken van wetenschappelijke studies betreffende de etnische discriminatie bij aanwerving en op het werk; het juridisch beschermingskader; en het zoeken naar een meer aangewezen manier om de onderhandelingen in het raam van het sociaal overleg uit te breiden tot vormen van etnische discriminatie binnen de arbeidsbetrekkingen.

De sensibiliseringsactie krijgt een vervolg met de leden van de paritaire comités (werkgeversorganisaties, vakbonden).

Een kennismakingsbrochure van de Cel kleurrijk ondernemen met verdere algemene info werd in een grote oplage verspreid.

⁵ Aarlen & Neufchâteau & Marche-en-Famenne; Brussel; Charleroi; Hoei; Luik; Mons; Namen & Dinant; Nijvel; Doornik; Verviers & Eupen; Antwerpen; Brugge & Kortrijk; Dendermonde & Oudenaarde; Gent; Hasselt & Tongeren; Mechelen; Turnhout; Leuven; Brussel & Vilvoorde.

3. Specifieke ondersteuning

Er wordt eveneens gewerkt aan specifieke ondersteuningsinstrumenten die het project bij een precieze doelgroep dienen bekend te maken: de werkgevers, de werknemers, de bedrijfswereld, de Inspectie van de Sociale wetten,...

Rekening houdend met de doelgroep, moeten deze instrumenten (folder, brochure,...) meer toelichting geven bij de gepaste maatregelen ter bestrijding van de etnische discriminatie, de mogelijke juridische instrumenten, de sancties, de mogelijke beroepsmiddelen en de goede praktijken die een onderneming kan toepassen.

4. Integratie van de problematiek binnen de algemene communicatie van het MTA

Een van de objectieven van de Cel kleurrijk ondernemen bestaat erin om de problematiek van de etnische discriminatie te integreren in de algemene communicatie van het MTA naar zowel de interne als externe doelgroepen.

Het personeel van het Ministerie werd ten eerste gesensibiliseerd via een intern weekblad ("*Meta flash*") en een artikel in het blad "*De Draad van Ariadne*" van de Directie van gelijke kansen van het Ministerie. Voorts werd de sensibiliseringsactie geconcretiseerd aan de hand van bijdragen in de infobrochure "*Wegwijs in... de aanwerving zonder discriminatie*" en in een speciaal dossier van het *Arbeidsblad*, gewijd aan de etnische discriminatie binnen de arbeidsbetrekkingen.

5. Aanwezigheid van de Cel "kleurrijk ondernemen" op het internet

De aanwezigheid van de Cel op de website van het Ministerie en van het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding komt ook tegemoet aan een behoefte tot integratie en sensibilisering.

De site biedt algemene informatie met betrekking tot etnische discriminatie: het fenomeen in de praktijk, de werkloosheidsgraad onder de allochtone bevolking, de studie van het Internationaal Arbeidsbureau, juridische instrumenten en concrete positieve voorstellen aan de ondernemingen. In een volgende fase zullen informatie- en sensibiliseringsinstrumenten via de site kunnen worden geraadpleegd en opgevraagd.

2.4. Arbeidsmarktpositie van allochtonen in Vlaanderen en Vesoc

2.4.1. Werkloosheid bij allochtonen

De arbeidsmarktpositie van allochtonen wordt in de eerste plaats gekenmerkt door hun relatief lage participatie- of activiteitsgraad, bij vrouwen nog sterker uitgesproken dan bij mannen. De groep allochtonen die zich wel aanbiedt op de arbeidsmarkt vindt bovendien vaak geen werk. Bij de bevolking met Turkse en Marokkaanse nationaliteit wordt dit aandeel geraamd op ongeveer één op drie, tegenover minder dan 10% bij de bevolking van Belgische nationaliteit. Recente cijfers over de evolutie van de werkzaamheid bij de bevolking van vreemde nationaliteit of bij allochtonen ontbreken. De evolutie van het aantal niet-werkende werkzoekenden naar nationaliteit en land van origine is wel beschikbaar, maar wordt deels vertekend door de inwerkingtreding van de Snel-belgwet en de nieuwe mogelijkheid (sinds het voorjaar van 2000) voor asielzoekers die een regularisatieprocedure lopende hebben om zich vrijwillig te laten inschrijven als werkzoekende. Om een zicht te krijgen op de evolutie van de arbeidsmarktpositie van allochtonen die reeds langer in ons land verblijven is de evolutie in de groep uitkeringsgerechtigd volledig werklozen (uvw) interessant. In de periode van hoogconjunctuur in 2000 was de werkloosheidsdaling bij de uvw's van Turkse en Magrebinse herkomst slechts iets minder dan gemiddeld (-11,6 % tegenover - 16,5%). Onder invloed van de recente conjuncturele schommelingen is de daling van het aantal uvw's nagenoeg stilgevallen (-3%), het verschil met de globale evolutie (-8%) neemt bovendien toe, wat erop wijst dat deze kwetsbare groepen als eerste de gevolgen ondervinden van de economische groeivertraging.

2.4.2. Non-discriminatie en diversiteitsbeleid

De uitgangsprincipes van het werkgelegenheidsbeleid inzake de bevordering van evenredige participatie en non-discriminatie staan hoog op de agenda van de Vlaamse regering. De doelstelling is deze principes structureel in te bedden in alle werkgelegenheidsmaatregelen die ondernomen worden om te komen tot een evenredige vertegenwoordiging van de zogenaamde kansengroepen. Deze beleidsvisie wordt door de resolutie van 15 mei 2001, aangenomen door het Vlaams Parlement, ondersteund. Op Vlaams niveau werden diverse stappen gezet om non-discriminatie te implementeren binnen het werkgelegenheidsdomein via acties en een versterkte samenwerking met verschillende partijen zoals de sociale partners, intermediairen en vrije beroepen. Daardoor is er in 2001 een verhoogde betrokkenheid en een groter draagvlak gerealiseerd via de samenwerkingsprotocollen die werden afgesloten tussen de Vlaamse Minister van werkgelegenheid en VEV-VKW, De Vlaamse werknemersorganisaties AVC, ACLVB en ABVV, UNIZO en het notariaat.

2.4.3. Acties en instrumenten

Met de opstart van de Trivisi-pioniergroep 'Diversiteit' staat men voor de uitdaging om heel concreet het beleid van non-discriminatie, evenredige participatie en diversiteit waar te maken. Meer dan ooit moeten er kansen worden geboden aan groepen die geconfronteerd worden met discriminatie en met uitsluiting op de arbeidsmarkt, om hun werkzaamheden op te trekken en zo te komen tot evenredige participatie. Daarom werden de geïntegreerde aanpak zoals ontwikkeld in Trivisi en het actieplan Europese werkgelegenheidsrichtsnoeren noodzakelijkerwijs aan mekaar gekoppeld. Deze verschillende sporen (non-discriminatie, evenredige participatie en diversiteit) werken versterkend en ondersteunend ten aanzien van mekaar.

Vanuit de werking van de pioniersgroep 'diversiteit' in de diverse werkgroepen en leerprojecten zijn kritische factoren van het diversiteitsbeleid naar voren gekomen. De bedoeling van deze aanpak is het aanbieden van mogelijke houvasten en suggesties om positief om te gaan met verschil. De uitdaging is diversiteit niet op voorhand te problematiseren maar constructief aan te pakken. De pioniersgroep heeft van juni 2000 tot november 2001 intensief gewerkt aan een concrete invulling van een diversiteitsbeleid binnen de ondernemingen. Ter ondersteuning hiervan zijn ook diverse instrumenten en hulpmiddelen uitgewerkt, zoals een model actieplan, checklist met oefeningen, communicatiestrategieën en een geannoteerd overzicht van producten, brochures, opleidingspakketten en boeken voor het voeren van een diversiteitsbeleid. Drie handleidingen, met name 'instroom en doorstroom', 'productintegratie' en 'good practices inzake Management van Diversiteit' worden in het kader van TRIVISI gefinaliseerd in oktober 2001 en ter beschikking gesteld van bedrijven, intermediairen en werkveldorganisaties.

Daarnaast werd het concept 'management van diversiteit' in het personeelsbeleid via een geïntegreerde benadering van evenredige participatie in het kader van de VESOC-actieplannen geïmplementeerd. Alle actieplannen 'kansengroepen en gelijke kansen' werden in een eerste stap geïntegreerd in een nieuwe meerjarenplanning opgesteld in functie van het diversiteitsconcept en evenredige participatie. Een eerste aanzet naar een sectoraal beleid ter zake werd gerealiseerd via de oprichting van 'steunpunten diversiteit'. De actieplannen inzake evenredige arbeidsdeelname van kansengroepen gingen van start in 2001. Voor de actieplannen inzake evenredige arbeidsdeelname en diversiteitsbeleid werd € 6,79 miljoen voorzien.

Inburgeringstrajecten zijn een belangrijk aandachtspunt binnen het werkgelegenheidsbeleid. Hiervoor werd binnen de begroting € 2,73 miljoen vrijgemaakt om 1500 à 2000 trajecten te realiseren. De trajecten gericht op professionele integratie zijn opgezet binnen de trajectwerking en het opleidingsaanbod van de VDAB. Tevens werd het NT2-aanbod verder uitgebouwd via o.m. het ter beschikking stellen van het 'Bonte was' – programma aan nieuwkomers, het ICT-plan, Nederlands op de opleidings- en werkvloer. Ten slotte werd een aanzet gegeven tot het realiseren van een volwaardig loopbaangericht aanbod (rekening houdend met hun elders verworven competenties) voor nieuwkomers. Hiervoor wordt de portfolio-methodiek uitgewerkt.

2.5. Het integratiebeleid en de strijd tegen de discriminatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Waalse Gewest

2.5.1. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het integratiebeleid van de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Cocof)

Even ter herinnering, de Cocof heeft binnen het Brusselse Gewest decreetgevende bevoegdheid en ze is de organiserende overheid inzake het Franstalig onderwijs en de Franstalige culturele en persoonsgebonden aangelegenheden. Binnen dat kader privilegieert het door haar gevoerde beleid de sociale integratie in de buurten die in crisis verkeren. Sinds 1997 zijn de tussenkomsten van de overheden gericht op de kwetsbare buurten, als dusdanig gedefinieerd op basis van de gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. Het doel van het beleid van de Cocof bestaat erin te strijden tegen de uitsluiting maar tegelijkertijd ook de gemeentes te responsabiliseren door te voorzien in een gemeentelijke cofinanciering. Het beleid geeft de voorrang aan een globale maatschappelijke integratie zonder verwijzing naar de nationaliteit of de herkomst.

Inzake bestrijding van de discriminatie op de arbeidsmarkt

1. De werking van de ORBEM-BGDA en het Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid

Inzake vorming en socio-professionele inschakeling wordt het accent gelegd op een partnerschap tussen enerzijds de twee Brusselse verwijsorganisaties, ORBEM-BGDA en Bruxelles-Formation en anderzijds, de plaatselijke werkwinkels en het verenigingsleven.

Er werden verschillende initiatieven ontwikkeld: de sensibilisering van de arbeidsbemiddelaars voor het probleem van de discriminatie bij de aanwerving, het organiseren van een begeleidingscel die specifiek gericht is op het begeleiden van werkzoekenden van vreemde nationaliteit of herkomst en het toepassen van een administratieve procedure voor het behandelen van discriminerende werkaanbiedingen.

In het kader van het Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid komt er op geregelde tijdstippen een werkgroep bijeen om strategieën uit te werken ter bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt. In dat kader wordt er ook een document opgesteld onder de voorlopige titel «Guide pour une embauche objective et de qualité - *La non-discrimination à l'embauche* ». Dit document richt zich zowel tot de arbeidsbemiddelaars van de ORBEM als tot alle actoren die inzake tewerkstelling actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze gids beoogt het discriminatieproces te analyseren, een wettelijk kader voor te stellen ter onderdrukking van de discriminatie en de arbeidsbemiddelaars te begeleiden in hun contacten met ondernemingen die aan discriminatie doen.

2. *Aanbevelingen van de Raad van het Brusselse Gewest inzake bestrijding van discriminatie bij de aanwerving*

Na één jaar werking in de Commissie van Economische zaken heeft de Gewestraad op 1 juni 2001 een voorstel⁶ goedgekeurd met aanbevelingen inzake discriminatie bij de aanwerving.

De Raad adviseert met name aan de Gewestregering alle sensibiliseringsacties voort te zetten en te versterken en de sociale gesprekspartners te betrekken bij de strijd tegen de discriminatie. De Raad beveelt de ORBEM/BGDA eveneens aan, de acties te versterken die worden gevoerd in het kader van het Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid, in samenwerking met het Centrum (sensibiliseringscampagne, seminars, ...) en suggereert de oprichting, binnen de ORBEM, van een gespecialiseerde structuur voor het onthaal, de bijstand en de begeleiding van mensen die het slachtoffer werden van discriminatie bij de aanwerving.

Aan de gemeentes en de gewestelijke administraties adviseert de Raad, alle rechtstreeks of onrechtstreeks discriminerende maatregelen te schrappen in de interne reglementeringen en acties uit te werken die als doel hebben, gelijke kansen te geven aan personen van vreemde herkomst. Verder gelast de Raad zowel de Sociale Inspectie als de Economische Inspectie van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met talrijke opdrachten ter onderkenning van discriminerende praktijken en de behandeling ervan. De Raad beveelt ook aan om het beleid van positieve discriminatie op te voeren en kwantitatieve en kwalitatieve studies te realiseren.

Verder zou er een samenwerkingsakkoord moeten worden voorzien tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Franse Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en tenslotte de Franse en de Vlaamse Gemeenschappen zodat iedereen zonder onderscheid makkelijker toegang kan krijgen tot programma's en acties rond beroepsoriëntatie, beroepsopleiding en socio-professionele inschakeling, evenals tot programma's en acties voor vervolmaking, vorming en herscholing binnen de ondernemingen.

2.5.2. *Het Waalse Gewest*

De Regionale Integratiecentra

In tegenstelling tot de Franse Gemeenschapscommissie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maakt het Waals Gewest een onderscheid tussen het beleid tegen de sociale uitsluiting en datgene dat wordt gevoerd in het kader van het onthaal en de integratie van personen van vreemde nationaliteit of herkomst. Het Waals Gewest waakt er desalniettemin over, dat er voldoende complementariteit en synergie ontwikkeld wordt tussen de verschillende actieprogramma's en de actoren op het terrein.

Het Waalse onthaal- en integratiebeleid steunt op het decreet van 4 juli 1996 houdende de integratie van personen van vreemde nationaliteit of van vreemde afkomst, dat aan de basis ligt van de oprichting van zes Regionale Integratiecentra (Charleroi, La Louvière, Luik, Mons, Namen en Verviers).

⁶ Aanbevelingen aan de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest inzake discriminatie bij de aanwerving van personen van vreemde herkomst. Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Gewone zitting 2000-2001. 1 juni. Document van de Raad: A-182/3-2000/2001.

Naast de regionale centra komen ook verschillende andere actoren tussen in het onthaal- en integratiebeleid van personen uit de immigratie, zo onder meer de 'Direction générale pour l'Action sociale et la Santé' van het Ministerie van het Waals Gewest (DGASS) en de Directie Interdepartementale sociale integratie van het Ministerie van het Waals Gewest.

Rondetafelgesprekken over de regularisatiecampagne

De Waalse Minister voor Sociale Zaken en Volksgezondheid startte in de loop van het jaar 2001 met rondetafelgesprekken tijdens dewelke de evolutie van de noden van de personen die genieten van de wet op de regularisatie moest worden ingeschat. Tijdens deze bijeenkomsten (6 in totaal) werden er verschillende thema's aangekaart: de socio-professionele inschakeling en de opleiding, de alfabetisering en het aanleren van het Frans als «tweede taal», de sociale hulpverlening, lichamelijke en psychische gezondheidszorg en de leerplicht.

De gesprekken werden georganiseerd door de FECRI (Fédération des Centres régionaux) op het terrein van de Regionale Centra en met hun medewerking. Dankzij dit initiatief kon men zich rekenschap geven van de reële situatie in elke subregio, waarvan dan verslag werd uitgebracht aan de Minister, zodat hij bijgestaan kon worden in zijn beleidsvoering inzake onthaal en integratie.

De werking van de FOREm op het gebied van discriminatiebestrijding

De FOREM zette zich in voor verschillende projecten rond de professionele inschakeling van personen uit de immigratie en de strijd tegen discriminatie, met name:

- de oostelijke territoriale van de Forem zet in samenwerking met AWEX en de Kleine en Middelgrote Ondernemingen die hun producten exporteren naar landen buiten de Europese Unie een opleiding verder voor commerciële tussenpersonen, die bestemd is voor werkzoekenden van vreemde nationaliteit of herkomst. Deze opleiding, die het nodige succes kent, verloopt in het kader van een cel met de benaming 'Interculturalité et Exportation'. De cel beoogt de ontwikkeling van een tewerkstellingscircuit, waarin de buitenlandse herkomst als een troefkaart wordt gezien. Er worden twee vormingscycli per jaar georganiseerd en als een gevolg daarvan konden reeds meerdere tientallen personen worden aangeworven.
- de FOREm werkt ook verder aan een project rond het uitwerken van methodologieën en werkinstrumenten voor het stimuleren van de socio-professionele inschakeling van personen van vreemde nationaliteit of origine. In dit kader heeft de regionale organisatie in partnerschap met de regionale integratiecentra een «gids» op punt gesteld voor de toegang tot de arbeidsmarkt (onder de titel: *Sur la piste de l'emploi*) evenals een lijst argumenten die de arbeidsbemiddelaars kunnen gebruiken tegen discriminerende werkgevers (met als titel: *Conseil aux entreprises et aux particuliers. Références déontologiques, légales et professionnelles*).
- de FOREm heeft ook een campagne opgestart onder de naam «Donnez des Chances à l'égalité». Doel hiervan is, om samen met de partners uit het verenigingsleven na te denken over het verschijnsel 'discriminatie', in dit geval niet enkel gebaseerd op het deel uitmaken van een bepaalde etnische groep, maar ook op een handicap, seksuele geaardheid, leeftijd, gezondheid en geslacht. Tijdens die ontmoetingen konden de nodige bedenkingen worden gemaakt over het rechtstreekse en/of onrechtstreekse discriminatieproces, kon de samenwerking met de FOREm worden beoordeeld en kon worden beslist welke acties in de toekomst nog relevant zouden zijn.

2.6. Toegang van vreemdelingen tot het openbaar ambt – casus: de Post en andere (semi-) overheidsbedrijven

2.6.1. Statutair openbaar ambt

Volgens de Europese regelgeving staat het **statutair openbaar ambt** open voor onderdanen van de Europese Unie onder dezelfde voorwaarden als gesteld voor onderdanen van de Lidstaat. Artikel 39 lid 4 (ondersteund door consistente rechtspraak van het Europees Hof) maakt wel een uitzondering voor de *'functies die typerend zijn voor de specifieke taak van de overheid voor zover zij belast is met de uitoefening van het openbaar gezag en met de verantwoordelijkheid voor de bescherming van de algemene belangen van de staat of van een ander publiekrechtelijk orgaan.'* Artikel 39 van het EG-verdrag is van rechtstreekse werking in het Belgisch recht. Een toezichthoudende overheid kan zich hierop beroepen om te schorsen of te vernietigen wanneer een lokaal bestuur zou weigeren een EU-onderdaan te aanvaarden (statutair of contractueel). Een individu dat gediscrimineerd wordt kan de schending ervan inroepen bij een beroep op de rechterlijke macht.

Op 2 mei 1992 sloten de 15 Lidstaten van de Europese Unie samen met de Lidstaten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) de *Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte*. Deze overeenkomst breidt het territoriaal toepassingsgebied van artikel 39 EG uit tot Noorwegen, IJsland en Liechtenstein. Zo bepaalt artikel 28 van de EER-overeenkomst dat elke discriminatie inzake de werkgelegenheid op grond van nationaliteit tussen de werknemers van de EG-Lidstaten en werknemers van de EVA-Lidstaten wordt afgeschaft. Voortaan geldt het vrije verkeer van werknemers dus op het grondgebied en voor de onderdanen van de 18 EER-Lidstaten.

Het beginsel van vrij verkeer van werknemers (artikel 39 EG) werd verder uitgewerkt in Verordening nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1968 betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap. Artikel 1 van de Verordening 1612/68 bepaalt dat een onderdaan van een Lidstaat het recht heeft om op het grondgebied van een andere Lidstaat werk in loondienst aan te nemen, volgens dezelfde voorwaarden die gelden voor de werknemers van de gastlidstaat. Artikel 11 van de Verordening kent ook bepaalde familieleden van de EG - werknemers het recht toe om elke arbeid in loondienst te aanvaarden op het grondgebied van de Lidstaat waar hun rechtgevend familielid (EU - onderdaan) tewerkgesteld is. Het gaat om de echtgeno(o)t(e) en de kinderen onder de 21 jaar en de kinderen ten laste. *Zelfs indien zij geen onderdaan zijn van een EU - Lidstaat, hebben zij toch het recht om op dezelfde wijze als de EU - onderdaan in het betrokken land te werken.* Volgens VERSCHUEREN (H. Verschuere, 'De toegang tot de openbare dienst voor EG-onderdanen: macht en onmacht van het Europese Gemeenschapsrecht', *R.W.* 1991-1992, nr. 13, p. 432 (voetnoot 75)) impliceert dit recht ook de toegang tot de openbare dienst, voor zover deze overheidsbetrekking niet valt onder de uitzondering van artikel 39, lid 4 EG.

Het grootste struikelblok bij de toegang van EU – onderdanen tot het statutair openbaar ambt situeert zich op het niveau van de definiëring van de specifieke functies die voorbehouden worden aan de eigen onderdanen. Immers, bij een te ruime interpretatie van deze definitie dreigen veel mensen uit de boot te vallen en komt het principe van vrij verkeer van werknemers die onderdaan zijn van een Lidstaat van de Europese Unie in het gedrang. Een duidelijke omschrijving en afbakening van het begrip *'functies die typerend zijn voor de specifieke taak van de overheid'* dringt zich op. Verschillende omzendbrieven (voor Vlaanderen: WEL – 97/4; voor Wallonië: circulaire relative à la politique d'intégration de personnes de nationalité étrangère ou d'origine étrangère GW VI/99/28.01/doc.4907/B.A; en voor Brussel: de omzendbrief van 18 december 1997 gericht aan de departementen, de omzendbrief van 11 april 1998 gericht aan de OCMW's en de omzendbrief van 15 mei

1998 gericht aan de gemeenten), herhalen deze bekommernis en dringen enerzijds aan op een limitatieve opsomming van deze functies die een rechtstreekse deelname aan het openbaar gezag inhouden als anderzijds op een functieanalyse die de noodzaak van een nationaliteitsvereiste aantoonst. Uit de klachten die het Centrum bereiken blijkt dat een en ander nog niet overal op een coherente manier wordt toegepast.

Bovenstaande kwam nogmaals tot uiting in een antwoord op een parlementaire vraag over de aanwervingsvoorwaarden bij de Post waar men nog steeds refereert naar de Belgische nationaliteit. Uit het antwoord van de bevoegde Minister leren we het volgende:

*‘... Volgens deze studie kunnen we redelijkerwijze beschouwen dat De Post, onder haar huidige juridische vorm, **niet meer deelneemt aan de uitoefening van de openbare macht**, behalve in enkele randgevallen zoals taken, uitgevoerd voor de Staat, zijn rekenplichtigen en de thesaurie. Zelfs in deze gevallen is het **niet zeker dat dit beheer bijdraagt tot de uitoefening van de openbare macht**. (...) Rekening houdend met het voorgaande heeft De Post voorzichtigheidshalve **de referentie naar de Belgische nationaliteit voor de uitoefening van de openbare macht in haar statuut behouden ...**’*
(Vragen en Antwoorden, Kamer, 2000-2001, n°84, p. 9613).

Hier wordt dus een discriminatie in stand gehouden zonder enige wettelijke basis. Ofwel blijkt uit de functieanalyse dat het een functie betreft die *typerend is voor de functies van de Staat* ofwel niet. Indien de werknemers van De Post niet meer deelnemen aan het openbaar gezag, is de verwijzing naar de Belgische nationaliteit irrelevant en moeten alle functies minimaal worden opengesteld voor EU- onderdanen. Ook het aandringen op een limitatieve opsomming van dergelijke functies blijkt hier een dode letter te zijn gebleven.

2.6.2. Contractuele functies

De problematiek van de toegang van vreemdelingen tot het openbaar ambt stelt zich het scherpst bij niet EU – onderdanen. De omzendbrief van de Minister van Binnenlandse Zaken van 19 november 1990 en de omzendbrief WEL-97/4 die van toepassing zijn op de gemeentebesturen stellen dat voor contractuele functies geen enkele nationaliteitsvereiste kan gesteld worden. Probleem hier is dat er geen harde wettelijke of decretale basis voorhanden is die bijv. lokale besturen ertoe dwingt om contractuele functies open te stellen voor derdelanders. Een toezichthoudende overheid heeft i.t.t. bij EER- onderdanen geen wettelijke, decretale of internationale norm waarop hij zich kan beroepen om te schorsen / vernietigen als een lokaal bestuur in zijn regelgeving dergelijke personen uitsluit voor aanwervingsprocedures. Daar waar EER-onderdanen de bescherming genieten van het Europees Gemeenschapsrecht ontbreekt deze juridische bescherming bij derdelanders. Een individu dat zich gediscrimineerd meent te weten heeft geen afdoend rechtsmiddel om mogelijke discriminaties aan te vechten. Ze vormen nochtans een belangrijke groep die ingeschakeld kunnen worden in (semi-) overheidsbedrijven (spoorwegen, nutsbedrijven, De Post, ...). Zoals we hierboven al hebben uiteengezet wordt het argument van de *‘deelname aan de openbare macht’* (te) vaak misbruikt om bestaande discriminaties in stand te houden. Anderzijds is het ook zo dat deze bedrijven het vaak moeilijk hebben om in hun toelatingsvoorwaarden deze opening naar derdelanders in te lassen omwille van het ontbreken van een voldoende uitgewerkte juridische basis. Ook lokale overheden, die toch vaak een belangrijke sociale functie vervullen in de lokale arbeidsmarkt, gebruiken vaak dezelfde argumentatie om deze discriminatie in stand te houden. Vermeldenswaard is hier het ontwerp van ordonnantie dat het openbaar ambt openstelt voor alle nationaliteiten, behoudens de specifieke functies waarvoor de Belgische nationaliteit vereist is.

2.6.3. Voorstel

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding pleit voor het nemen van een principebeslissing op de volgende Interministeriële Conferentie waar aan de **Gewesten** opgedragen wordt om voor **een decretale basis** te zorgen waardoor zowel de regionale overheden, de lokale besturen als de diensten van het parlement een voldoende wettelijke basis hebben om contractuele functies open te stellen voor niet EU-onderdanen. Dit geeft enerzijds de toezichhoudende overheid het instrument om deze bepalingen ook in de praktijk afdwingbaar te maken en anderzijds om het gediscrimineerde individu de rechtsbescherming te bieden die het nu ontbeert. Op Europees niveau dringt zich een regeling op naar analogie met Verordening 1612/68, specifiek gericht naar niet EU-onderdanen.

2.7. Onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap

Het Centrum beperkt zich hier uitdrukkelijk tot deze activiteiten, waar het een inbreng in gehad heeft, en dit is zeer limitatief. Dit is het non-discriminatiebeleid in het onderwijs van de Vlaamse gemeenschap en de werkgroep OETC in de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR).

2.7.1. *Non-discriminatiebeleid*

De activiteiten van de Beoordelings- en bemiddelingscommissie in de schoot van de VLOR lopen naar hun eind. Een korte evaluatie van de klachten die er de laatste 7 jaar behandeld geweest zijn, geeft volgend beeld.

Tussen 1994-95, het eerste volle werkingsjaar van de non-discriminatie verklaring en 2000-2001, het laatste echte werkingsjaar, zijn 204 klachten gemeld geweest, w.o. 187 ontvankelijke. Dit betekent een gemiddelde van 29 klachten per schooljaar. De meeste klachten werden ontvangen de laatste twee jaar. In 1999-2000: 42, en in 2000-2001: 34.

Van al deze klachten betroffen 60% het basisonderwijs en 40% het secundair onderwijs. 82% van de ontvankelijk verklaarde klachten zijn effectief in mindere of meerdere mate positief afgehandeld geweest; in 2% van de gevallen is de commissie daar niet in geslaagd; er zijn een 16% gevallen waar de zaak in januari 2002 nog lopende is, of waar een – meestal minder bevredigende – oplossing gekomen is van buiten de commissie, vermoedelijk omdat het te lang duurde.

De meeste klachten gingen over het recht/de plicht op inschrijving van een kind, nl. 45% van de gevallen. Wanneer je die gevallen echter analyseert, merk je dat 27% gaat over scholen die in aanmerking komen voor een inschrijvingsstop op basis van hun profiel als multiculturele school volgens het toekomstige gelijke kansen decreet, en 18% andere.

Andere klachten komen slechts in veel mindere mate voor:

Gedragsproblemen: 9%

Hoofddoek: 6%

Tulband (Sikh jongen): 1 geval

Racistisch gedrag leerkrachten: 4%

Van het geheel van de ingediende klachten, betreffen 56% scholen uit het vrije net; 21% scholen uit het gemeenschapsnet, en 23% scholen uit het stedelijk/gemeentelijk net.

Van het geheel van de ingediende klachten, betreffen 45% het Antwerpse, 16% Mechelen, 8% Gent.

Slechts één op 5 van de klachten werd binnen de maand positief opgelost. In 1 op 3 gevallen nam het méér dan 3 maanden om een klacht op te lossen.

2.7.2. Evaluatie in de schoot van het Centrum

Negatieve aspecten van de voorbije implementatie van het non-discriminatiebeleid

1. De zwakste plek in het voorbije non-discriminatie beleid was *de tijdsduur* die voor een afhandeling gevraagd werd. Natuurlijk werkte de commissie stukken sneller dan een rechtbank, maar het was niet snel genoeg voor de betrokken ouders. Het zal een grote uitdaging zijn voor de nieuwe structuur, die lokaler opgesteld staat en beter bemand zal zijn, om sneller tot positieve oplossingen te komen.
2. Men mag er niet blind voor zijn dat de meeste klachten *Antwerpen* betreffen, 45% van het totaal. En ze gaan over het inschrijvingsrecht/de inschrijvingsplicht. Evenwel, als er niet méér scholen betrokken kunnen worden bij het debat dan nu het geval is, én als de regel doorgevoerd wordt die 30 à 50 percent scholen (d.i. de zogenaamde multiculturele scholen) beschermt, dan zal men bij het nieuwe gelijke kansen beleid met krek dezelfde problemen geconfronteerd worden als het vroegere non-discriminatie beleid.

Er zijn niet veel alternatieven. De bescherming van 30-50% scholen wegnemen, zal problemen oproepen. Ze behouden, zal ook problemen oproepen. Er lijkt geen andere oplossing mogelijk, dan andere scholen uit te nodigen of aan te zetten om actief aan het gelijke kansen beleid deel te nemen, maar dat zal pas succesvol kunnen worden als ook het verenigingsleven er zich voor inzet om zo'n beleid uitvoerbaar te maken : door de ouders te motiveren, en door mee te werken aan de operationalisering. Het Centrum hoopt dat dit in een stad als Antwerpen vlot moge verlopen, maar is daar niet zeker van.

3. Een derde vaststelling: op 204 klachten is er slechts één klacht die een zogenaamd puur witte school betreft. Het is niet duidelijk wat het nieuwe gelijke kansen beleid er wezenlijk zal aan veranderen dat de *de facto interculturalisering* ook in 'witte' scholen zal plaatsvinden. Ook hier lijkt het dat de sociologische toegankelijkheid van deze scholen slechts door een gezamenlijk initiatief van het allochtoon verenigingsleven, de integratiesector, overheid en inrichtende machten ongedaan kan gemaakt worden.

Positieve aspecten van de voorbije implementatie

1. Op de meeste plaatsen is een goed netoverschrijdend overleg op gang gekomen.
2. Heel wat scholen die voeger 'wit' waren en in die zin monocultureel, zijn de facto intercultureel geworden. De vruchten hiervan, voor alle leerlingen, zowel op maatschappelijk vlak als op het vlak van een betere schoolse carrière-opbouw voor de betrokken allochtone leerlingen, zullen binnen enkele jaren zichtbaar worden.
3. De reflectie over de noodzaak van een bewuste schoolkeuze is in allochtone middens duidelijk meer gaan leven.

Verdere commentaar

Dat, zéker bij stijging van het aantal allochtone leerlingen (zoals in bijna alle steden het geval geweest is gedurende die 7 jaren), de deconcentratie van de concentratiescholen niet plaatsgevonden heeft, had men vooraf kunnen weten.

Zéér ervaarbaar en continu als spanningsveld aanwezig, is volgende problematiek geweest. Wat weegt zwaarder: het waarborgen van het bestaan van multiculturele scholen (de zogenaamde 30-50% scholen), een collectief recht dat gewenst wordt zowel door een deel van de allochtone als van de autochtone ouders? of het waarborgen dat elke ouder zijn kind in om het even welke school van zijn keuze kan inschrijven (op voorwaarde uiteraard dat hij het pedagogisch project van de school goedkeurt), maar wat blijkbaar onvermijdelijk leidt tot een stevig blok van ‘witte’ scholen enerzijds en ‘concentratiescholen’ anderzijds, zonder middenweg?

Omdat in het voorbije beleid een verwijzing naar herkomst hoe dan ook minstens impliciet (en in de meeste gevallen expliciet) aanwezig was, stuitte dit op het begrijpelijke verzet van een aantal allochtone verenigingen. In het in de maak zijnde nieuwe ‘gelijke kansen’-decreet, zal deze verwijzing naar herkomst vermoedelijk vervangen worden door een verwijzing naar taalkennis. Gehoopt moet worden dat dit effectief de idee van verwijzing naar herkomst kan doen vergeten. Maar ook hier zullen zich een aantal problemen in de praktijk stellen. Immers, wat zal dit betekenen in Brussel? en, wordt dit in Vlaanderen niet een verdoken vorm om de herkomst te viseren? Daarenboven, raakt men met de controle van de aan huis gesproken taal niet de privacy? en is wie aan huis bijv. Italiaans spreekt, iemand die minder het Nederlands beheerst?

Het Centrum gaat niet op deze problematiek in, omdat die geen onderdeel meer uitmaakt van de evaluatie van het voorbije beleid.

Werkgroep OETC

Het Centrum neemt deel aan de vergaderingen van de werkgroep OETC in de VLOR. Beseffende dat de implementatie van het OETC meerdere praktische problemen stelt, dringt het Centrum niettemin aan op een adequate positieve regeling voor het OETC. Immers, dit maakt onderdeel uit van het respect voor diversiteit, wat volgens het Centrum één van de grote uitdagingen wordt van het beleid in de komende jaren. Na integratie, wordt respect voor een implementatie van diversiteit de grote, nieuwe uitdaging.

2.8. Onderwijs in de Franse gemeenschap

Gezien de tegenstrijdigheid tussen de integratieopdracht van de scholen enerzijds en bepaalde vormen van uitsluiting in de concrete werking anderzijds, wees het Jaarverslag 2001 van het Centrum op meerdere bevoorrechte structurele interventiemogelijkheden, naast de meer gerichte acties (klachtenbehandeling, persoonlijke begeleiding, informatie) die in de scholen dagdagelijkse noodzaak zijn.

Dit jaar werd er aanhoudend geïnvesteerd in de opleiding van de nieuw-aangekomenen binnen het kader van de schoolplicht en in de gelijkstelling van de diploma's in het hoger onderwijs. Een nieuw probleem werd aangepakt: de misschien niet verkeerde, maar toch buitenmaatse doorsturing van allochtonen naar het buitengewoon onderwijs.

2.8.1. Institutionele tussenkomsten

Op structureel vlak heeft het Centrum weer een actieve bijdrage geleverd tot de activiteiten van de Commissie voor positieve discriminatie en van de Raad voor Bemiddeling, structuren ter begeleiding van de uitvoering van het Decreet van 30 juni 1998, dat aan alle leerlingen gelijke kansen tot sociale emancipatie wil garanderen, door middel van positieve discriminatie.

De Commissie voor positieve discriminatie heeft haar werkzaamheden vooral gericht op de oriëntering, het stimuleren en het begeleiden van initiatieven terzake en op het beheer van het kader en van de werkingsmiddelen. Er werd vooral gewerkt aan de concrete uitvoering van de artikelen 30 en 31 van het Decreet, die aan jongeren die het echt moeilijk hebben op school een ander soort onthaal willen bieden, in een open milieu of binnen verenigingen, die specifieke projecten hebben opgezet, die bestemd zijn voor dit zeer kwetsbare publiek.

Het Centrum heeft bovendien ook verder meegewerkt aan het Begeleidingscomité⁷ van pilootprojecten die werden opgezet door vijf verenigingen⁸ die ijveren voor een maatschappelijke aanpassing door middel van een hernieuwd scholingsparcours.

In diezelfde optiek is het Centrum ook vertegenwoordigd in het sturingscomité van het D.A.S. (Dispositif d'Accrochage Scolaire) in het Brusselse Gewest waarvan de belangrijkste opdrachten - die in juni 2000 opnieuw werden bepaald door de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - erin bestaan, de verschillende overheden, instellingen en verenigingen te sensibiliseren, die mee kunnen werken aan de bestrijding van het schoolverzuim, evenals het ondersteunen, coördineren en begeleiden van de verschillende acties terzake.

Na het vastleggen van het structurele en deontologische kader waarin de bemiddelaars, die aan één of meer onderwijsinstellingen zijn verbonden, kunnen werken, heeft de Raad voor Bemiddeling zich toegelegd op het oriënteren en het begeleiden van hun interventies. Even ter herinnering: de opdrachten van de bemiddelingsdiensten van de Raad zijn drieërlei: geweld voorkomen, het afhaken van de school of het absentisme tegengaan en risicogedrag door verslaving voorkomen. Dit project voor schoolbemiddeling kreeg van bij het opstarten (1993) tot vorig jaar de steun van het FIPI (Impulsfonds voor het migrantenbeleid). Het project, dat tegemoetkwam aan structurele vragen en noden, en dat terdege werd ondersteund door het Centrum, kon echter niet langer beantwoorden aan de specifieke criteria van het FIPI, dat meer vernieuwende projecten wil stimuleren.

⁷ Begeleidend Comité dat werd opgericht door de Ministers van Onderwijs (secundair) en van Jeugdzorg.

⁸ De VZW's: «Carrefour» in Namenr, «Rond-Point» in Charleroi, «Aux sources» in Hoei en «Simplement une école», «Aide à la jeunesse en quartier populaire» in Brussel.

Zowel in de Commissie voor positieve discriminatie als in de Raad voor Bemiddeling tracht het Centrum de specifieke problematiek te benadrukken, die beleefd wordt door allochtone leerlingen, en het accent te leggen op de zo nodige waakzaamheid ten aanzien van racistische discriminatie. De bekommernis van het Centrum in deze kreeg in beide structuren steeds een positieve respons.

2.8.2. De opleiding van pas aangekomen jongeren in het secundair onderwijs

In zijn vorig verslag kondigde het Centrum aan, dat het een nieuw voorstel tot decreet wenste, dat de nieuwe onthaalstructuren voor de pas aangekomen leerlingen zou organiseren en ondersteunen. Dit decreet, dat in mei 2001 werd gestemd, is van toepassing voor het schooljaar 2001-2002⁹.

Wij beschikken nu over een formele definitie van de pas aangekomen leerling, die onder de volgende drie voorwaarden officieel als dusdanig mag worden beschouwd:

- Hij/zij moet minstens twee en een half en ten hoogste achttien jaar oud zijn.
- Hij/zij moet sedert tenminste één jaar op het grondgebied van het Rijk zijn aangekomen.
- Hij/zij moet een aanvraag hebben ingediend tot erkenning als vluchteling of als staatloze (of als dusdanig reeds erkend zijn) of een minderjarige zijn die een persoon vergezelt die deze aanvraag heeft ingediend, of onderdaan zijn van een ontwikkelingsland¹⁰ of van een transitland (volgens de nomenclatuur van het OESO).

Het Centrum dat in die zin was tussengekomen, verheugt zich over deze brede en open definitie van de pas aangekomenen, die nochtans niet alle beleefde situaties omvat (met name gevallen van Portugese onderdanen of leeftijdsgrens of einde van de verblijfsvergunning).

Deze pas aangekomen leerlingen mogen nu voor de duur van één week tot zes maanden (éénmaal hernieuwbaar) ingeschreven worden in een "brugklas" met specifieke kenmerken, waaronder een minimum aantal uren Frans onderricht (tweede taal). Ze mogen nochtans ook geheel of gedeeltelijk het lessenrooster van een gewone klas volgen. Dit systeem is reeds van toepassing in verscheidene scholen, die steun krijgen onder de vorm van «omkaderingsuren» die naar gelieven kunnen worden gebruikt, zelfs door deze af te staan aan andere instellingen die kunnen bijdragen tot het inschakelingsproces. Een tweede positieve bijdrage van het decreet is de volgende : indien de nieuw aangekomen leerling niet kan bewijzen dat hij in zijn schoolparcours geslaagd is, kan een integratieraad hem een toegangsbewijs afleveren tot om het even welk jaar van het secundair onderwijs (op het 6de en het 7de na), nadat hij voor een doorgangsklas werd ingeschreven. Dit attest veronderstelt echter het akkoord van een afgevaardigde van de Jury van de Franse Gemeenschap.

Het decreet preciseert ook het soort en het aantal scholen die gemachtigd zijn om doorgangsklassen in te richten. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er dat 12. In het Waalse Gewest is het criterium de nabijheid van een onthaalcentrum voor kandidaat-vluchtelingen¹¹.

⁹ Het decreet, dat gepubliceerd werd in het Staatsblad van 17 juli 2001 kan u lezen op het Internet op: www.cdadoc.cfwb.be/RechDoc/docForm.asp?docid=2357

¹⁰ Volgens het decreet kan de Regering van de Franse Gemeenschap voor een bepaalde periode andere landen toevoegen aan deze lijst, wanneer ze meent dat deze landen zich in een ernstige crisistoestand bevinden.

¹¹ De lijst met de door het decreet begunstigde scholen werd bijgewerkt in de «*Guide de l'enseignement secondaire*» uitgegeven door het Siep (www.siep.be).

De Gemeenschap beschikt nu over een interessant werkinstrument voor het inschakelen van pas aangekomen leerlingen in ons onderwijs, via doorgangsklassen die de nodige extra middelen krijgen. Het Centrum heeft de opstarting gevolgd en het heeft om de nodige middelen verzocht om het hoofd te kunnen bieden aan noodsituaties, die structureel worden opgevangen door het decreet.

2.8.3. Problematiek rond de gelijkstelling van de diploma's

De niet-erkenning van in het buitenland behaalde diploma's, de problemen rond het aanvaarden van schoolcertificaten die buiten België werden afgeleverd en de ingewikkelde gelijkstellingsprocedures zijn een pijnlijk gebeuren voor de kandidaten die daarmee te maken krijgen.

Eenzijds worden hun vorming en bekwaamheden niet erkend en anderzijds kunnen ze eventueel slechts dingen naar betrekkingen die vaak ver onder hun echte kwalificaties liggen. Tenslotte moeten ze desgevallend vanaf nul herbeginnen in studierichtingen waarin ze reeds een diploma haalden of waarin ze zelfs reeds een degelijke beroepservaring hadden opgedaan.

Voordat er naar geloofwaardige oplossingen kan worden gezocht, is er echter een duidelijk en globaal inzicht vereist in de buitengewoon complexe probleemstelling van de gelijkstelling van diploma's.

Op principieel vlak is de toestand vrij begrijpelijk: zowel voor de vrijwaring van de kwaliteit van het onderwijs als voor wat de waarde van zijn diploma's betreft is het gerechtvaardigd dat een Staat de verwerving van schooltitels op zijn grondgebied beschermt en de in het buitenland behaalde diploma's niet automatisch gelijkstelt met de nationale certificaten. In België ressorteert de toekenning van deze gelijkstelling trouwens niet onder de rechtstreekse of uitsluitende bevoegdheid van de Staat, gezien de universiteiten en hogescholen soeverein en onafhankelijk zijn terzake. Vandaar dat er specifieke procedures werden ingevoerd, naargelang van de gesolliciteerde titels, van het gebruik van de aanvraag (verder studeren of een beroep uitoefenen) en van de nationaliteit van de verzoeker (Europese gemeenschap of derde land). Voorschriften inzake openbare gezondheid, veiligheid of milieubescherming leiden de Staten er bovendien toe, de toegang tot zekere activiteiten voor te behouden aan diegenen die over de vereiste gereguleerde kwalificaties beschikken. Het behoort tevens tot de plicht van een Staat om het vervalsen van diploma's te verhinderen. Voor de gemeenschap is het daarentegen gewettigd en heilzaam, dat elke vreemdeling die wettelijk op ons grondgebied verblijft, zijn bekwaamheden en beroepservaring op de arbeidsmarkt benut.

De problemen dienen zich echter aan op het ogenblik dat die twee rechtmatigheden in de praktijk worden gebracht. En dat is soms het geval, maar niet altijd: op de zowat 15.000 dossiers die per jaar worden behandeld, krijgt de meerderheid een gunstig gevolg of een gerechtvaardigde en aanvaardbare weigering. Er blijven echter heel wat betwistbare gevallen, die van een wettelijke beslissing afhangen, van de bijzondere situatie van de kandidaat of van de specifieke onderwijsstructuur in de Franse Gemeenschap. Verontrust door die gevallen en ingevolge de moeilijkheden rond de gelijkstellingsprocedure, gebaseerd op de individuele behandeling van de dossiers, heeft het Centrum zich ingespannen om te beantwoorden aan de toenemende vraag naar informatie en interventies waar het om verzocht werd.

Globaal gezien moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende omstandigheden waarin gelijkstelling wordt gevraagd, in functie van:

- het onderwijsniveau (secundair, hoger, al dan niet universitair onderwijs);
- de Europese of niet-Europese herkomst van de kandidaat;
- het doel van de aanvraag (verder studeren of een beroep uitoefenen);
- het type beroep (al dan niet gereguleerde toegang).

A. Gelijkstelling voor het secundair onderwijs

Het betreft hier vooral studenten die zich op een geldige manier willen inschrijven voor een richting of een onderwijsniveau, dat overeenkomt met hun kwalificaties. Van de rechtsgeldigheid van hun inschrijving zal tevens afhangen of het slagen in hun schoolparcours zal uitmonden op een gehomologeerd getuigschrift.

Zelfs indien de verzoeker over een rechtsgeldig diploma of document beschikt, stelt de gelijkstellingprocedure nog heel wat problemen die we steeds terugvinden, ongeacht het soort verzoek:

- veelvuldige moeilijkheden inzake het aantal en het detail van de voor te leggen documenten;
- moeilijkheid van de echtverklaring van de documenten, wegens het ontbreken van het origineel;
- kost van de procedure zonder zekerheid van resultaat (beëdigd vertaler, briefwisseling);
- onmogelijkheid tot communicatie met de overheid van het land van herkomst, voor de kandidaat-vluchtelingen ;
- moeilijke briefwisseling met het land van herkomst (gebreken in de technische of administratieve infrastructuur, wankel politieke conjunctuur);
- hoe kan een scholing in niet officiële parallelle structuren worden gelijkgesteld (Albanezen in Kosovo, Kirgiezen, meisjes in Afghanistan) ?;
- behandelingstermijnen en studie van de documenten, waarvan soms wordt vermoed dat ze vervalst zijn, wat extra tijd en onderzoek vergt.

In principe bedraagt de adviestermijn van de gelijkstellingscommissie één maand, in werkelijkheid duurt die enige maanden tot meerdere jaren. Wat verklaart dat bepaalde scholen soms leerlingen inschrijven, die nog in de procedurefase zijn, van wie later dan de homologatie van het diploma geweigerd wordt omdat de gelijkstellingscommissie een negatief advies heeft uitgebracht.

Voor de leerlingen die als «nieuw-aangekomen» werden erkend, en die hun succesvol schoolparcours niet kunnen staven, vormt het decreet een waardevolle vooruitgang (zie supra, onze voorstelling van het decreet). Die gevallen vormen het merendeel van de aan het Centrum gerichte interpellaties.

B. Gelijkstelling van de titels op het einde van het hoger secundair onderwijs

De aanvragen tot gelijkstelling met het oog op een inschrijving in het hoger onderwijs zijn het talrijkst. Bovenop de reeds vermelde hindernissen is er ook nog de tijdsdwang. De periode van het indienen van de aanvragen is namelijk strikt begrepen tussen 15 november en 15 juli van het academiejaar, dat aan de inschrijving voorafgaat. Zo moet bijvoorbeeld voor een inschrijving voor dit academiejaar (sept.2001 – juni 2002), de aanvraag voor 15 juli 2001 worden ingediend. Hoewel er zeer beperkte mogelijkheden tot verlenging, en zelfs tot afwijking bestaan, blijft er het dwingende karakter van de concrete omstandigheden en modaliteiten voor het verkrijgen van gelijkstelling.

Aan de administratie daarentegen wordt er géén wettelijke termijn opgelegd om uitspraak te doen over de definitieve gelijkstelling. Met een voorlopige gelijkstelling kan de student op die manier een studiejaar aanvatten, zelfs in de examens slagen en pas nadien een weigering tot gelijkstelling krijgen, met de ongeldigheid van zijn inschrijving en de nietigverklaring van zijn welslagen tot gevolg.

Een tweede bijzonderheid is de grotere veeleisendheid wat betreft de documenten ten overstaan van onderdanen van bepaalde landen (Kongo, Marokko, Guinea, Conakry, Ruanda). Deze eis kan dan wel berusten op de ervaring van die administratie de administratieve willekeur of de socio-politieke onstandvastigheid van bedoelde landen, maar ze wordt toch gezien als een vermoeden van fraude ten nadele van de student.

C. Gelijktelling van de titels in het hoger onderwijs

Op dit niveau is het belangrijk een onderscheid te maken tussen de uiteindelijke bedoeling van de aanvraag tot erkenning van het diploma, om de bevoegde gesprekspartner te kunnen aanduiden. Indien de erkenning het voortzetten van universitaire of andere studies beoogt in de Franse Gemeenschap, zijn de universitaire overheid of de Hogescholen rechtstreeks bevoegd. Indien de aanvraag dient voor professionele doeleinden is de Minister van Hoger Onderwijs bevoegd en het dossier zal beheerd worden door de ad hoc directie van het Ministerie van Onderwijs.

Voor wat betreft de puur academische erkenning op het einde van de studies, zijn de eisen van de overheid van de universiteit of van het hoger onderwijs volledig soeverein vastgelegd en ze verschillen fundamenteel niet naargelang de nationale herkomst van de verzoeker.

Inzake de erkenning voor beroepsdoeleinden is er opnieuw een belangrijk onderscheid naargelang de postulant uit een land van de Europese Unie komt of uit een ander land. De Europese Unie, die het vrije verkeer van de burgers wil begunstigen, heeft de traditionele grens op de professionele bewegingsvrijheid tussen de staten niet weggenomen (toegang, verblijf, nationaliteitsvoorwaarden voor de uitoefening van bepaalde activiteiten, nationale eisen inzake kwalificatie), maar heeft de sleutels aan haar onderdanen gegeven.

Daartoe heeft Europa sinds 1975 een zogenaamde sectoriële erkenning doorgevoerd, gebaseerd op de harmonisering van een gezamenlijk opleidingsbasis voor zeven professionele doelgroepen (medische en paramedische beroepen en architecten).

Resultaat: een Europees burger met een nationaal diploma voor één van deze beroepen mag na een lichte procedure zijn beroep in om het even welk land van de Unie uitoefenen, indien het beroep vermeld wordt in de lijst van de gelijkgestelde diploma's. Vanaf 1988 heeft Europa deze voorziening vervolledigd met een algemeen systeem voor diploma-erkenning (Verordening 89/48), dat niet langer gebaseerd is op de harmonisering van de vorming, maar op vertrouwen. Gevolg: de houder van een in één van de Lidstaten behaald diploma, dat drie jaar hogere studies aantoonst en in die Lidstaat de toegang opent tot een gereguleerd beroep, mag dit beroep uitoefenen in elke andere Lidstaat, waar dit beroep eveneens gereguleerd is. Ondanks deze lofwaardige vooruitgang blijft de realiteit problematisch. Enerzijds zijn vele beroepen nog niet gereguleerd, anderzijds komen twee derden van de 2000 aanvragen op jaarbasis van onderdanen uit derde landen (Afrika, het vroegere Oostblok, Albanië).

Europees of niet, allerlei mensen doen een beroep op de Algemene Directie van het Hoger Onderwijs voor de toekenning van een gelijkstelling, gaande van Europeanen die hun partner volgen en hun kwalificaties te gelde willen maken, tot kandidaat-vluchtelingen die overhaast en zonder papieren hun land verlaten hebben. Voor deze laatste staat de administratie machteloos. Tussentijd zijn er de vaak complexe gevallen, waar, na een soms bondig gemotiveerde weigering tot gelijkstelling, in zeldzame gevallen een ministeriële afwijking wordt toegestaan wegens een specifieke humane context.

Het grootste probleem ligt in een correctieve maatregel die verder gaat dan tussenkomsten voor bijzondere gevallen en individuele behandeling van de aanvragen. Bovendien biedt die gewettigde, en in bepaalde gevallen zelfs gunstige, individuele procedure het nadeel, dat de aanvrager a priori geen informatie kan krijgen over de voorwaarden onder dewelke zijn diploma erkend zal worden.

Een politieke actie is nodig om de gelijkstellingsprocedures doorzichtiger, werkzamer en opener te maken, omwille van de complexiteit van het probleem en het hoge expertiseniveau dat vereist is. Ongeacht de kennis en de motivering van de ambtenaren, moeten de administratieve diensten de middelen krijgen voor hun opdrachten, die ze nu absoluut niet hebben. Inzake de procedure werd er reeds een zekere vooruitgang geboekt, onder impuls van Europa, wiens verordeningen België er hebben toe aangezet, zijn protectionistische zienswijze wat op te geven. Maar hoe moet het verder met de onderdanen uit derde landen? Voor hen is het invoeren van nieuwe toegangsmodaliteiten tot verschillende beroepen misschien een interessantere oplossing dan enkel de academische gelijkstelling.

2.8.4. Kinderen uit de immigratie buitenmaats doorgestuurd naar het buitengewoon onderwijs

Maatschappelijke werkers en woordvoerders van moeders van allochtonen hebben het Centrum hierover bevraagd. Hun getuigenis klaagt een reeks stereotypen en praktijken aan, die jongeren uit de immigratie ten onrechte naar het buitengewoon onderwijs verwijzen, onder het voorwendsel van hun gedrag, dat als problematisch wordt ervaren. De leerlingen gaan dan naar het onderwijs van het type "3" dat zich richt tot leerlingen "met karakteriële en/of persoonlijkheidsstoornissen" volgens de officiële terminologie.

Het grootste probleem bij het objectiveren van die getuigenissen en bij de controle op de representativiteit ervan, resulteert uit het feit dat de officiële statistieken wettelijk gezien enkel rekening mogen houden met de huidige nationaliteit van de jongeren en niet met hun daadwerkelijke herkomst. Het is dus moeilijk de werkelijke (wan)verhouding van allochtone kinderen in het buitengewoon onderwijs op te sporen (vooral in het type "3"), want een deel van hen zijn Belg omdat hun ouders het reeds waren. Uit de verdeling naar nationaliteit blijkt reeds dat er 20,9 % leerlingen van vreemde nationaliteit zijn in het bijzonder onderwijs, op een totaal van 22.968 inschrijvingen. Nochtans verminderde dit percentage voor het schooljaar 1999/2000 tegenover het schooljaar 1992/1993. Toen was het meer dan 25%.

Voor een efficiënte doorverwijzing is het gemotiveerd advies van het PMS vereist, wat het geval was in voornoemde getuigenissen. Ongeacht dit advies blijven de ouders in principe meester van de beslissing, maar gezien hun socio-culturele toestand en hun moeilijkheid om hun rechten te doen gelden ten opzichte van de school als instelling, is dit advies bijna een bevel. Anderzijds is dit advies gebaseerd op een "multidisciplinair onderzoek" met testen en een onderhoud. De vraag rijst echter of er geen culturele distorsie is tussen de gebruikte tests en de interventiewijze van de PMS-medewerkers in een multiculturele context. Kortom, het risico bestaat dat bijzondere socio-culturele gedragingen en storende feiten te gemakkelijk worden opgevat als persoonlijkheidsstoornissen, door instellingen die moeite hebben deze positief en objectief in te schatten.

Dat risico lijkt groter te zijn geworden sinds de toepassing van het decreet betreffende de promotie van een "succes-school » (1995). Het overigens positieve decreet kan perverse gevolgen hebben, gezien de lagere scholen er moeten voor zorgen dat elk kind "school moet lopen zonder over te zitten, vanaf het kleuteronderwijs tot het einde van het tweede leerjaar". De neiging kan sterker worden om het "onbekwame" kind naar het buitengewoon onderwijs te sturen, waar men het vroeger gewoon een jaar liet overzitten.

Uiteindelijk moet de kwestie van de onterechte doorverwijzing van allochtone jongeren naar het buitengewoon onderwijs voorzichtig en genuanceerd gesteld worden, spijs de alarmerende getuigenissen. Enerzijds omdat dit onderwijs als 'slecht' wordt gezien door de ouders (of ze nu Belgen zijn of niet), hoewel het wel degelijk aangewezen en adequaat is in de gevallen waar het kind werkelijk nood heeft aan een specifieke omkadering. Soms zijn in dit opzicht verdienstelijke inspanningen nodig om de ouders er van te overtuigen dat "buitengewoon" niet hetzelfde is als "schandelijk" of "school voor gekken", maar dat dit onderwijs gespecialiseerd is in specifieke hulpverlening waar het kind behoefte aan heeft om nadien eventueel "gewoon" school te lopen. Anderzijds omdat in deze onterechte of ongelukkige doorverwijzing de socio-culturele logica zwaarder weegt dan de bedoelingen van de actoren, die vaak goede maar paternalistische bedoelingen hebben en denken te handelen "in het belang van het kind". Sommige praktijken doen toch denken aan klantenronsing wegens de zoektocht naar "inschrijvingen", die een doelstelling op zich vormt voor de leefbaarheid voor sommige scholen in onze concurrentiële samenleving.

Rekening houdend met de interpellaties en de vermelde alarmerende discriminaties, zal het Centrum de problematiek aanpakken volgens een vaste methodologie, gebaseerd op een overleg dat gevolgd wordt met de actoren op het terrein, het betrokken publiek en verantwoordelijken, het vastleggen van een gezamenlijke vaststelling over de beleefde realiteit en de moeilijkheden, het uitwerken van mogelijke oplossingen, het doorspelen van de weerhouden voorstellen naar de publieke overheden, de waakzaamheid ten overstaan van de beleidsinitiatieven en de acties op het terrein.

2.8.5. Het dragen van de hoofddoek op school in de Franse gemeenschap: culturele inzet en politieke dimensie van een persoonlijke gewoonte

Voorwoord

*Deze nota, die zich beperkt tot de kwestie van het dragen van de hoofddoek **door leerlingen, op school in de Franse Gemeenschap**, beoogt de thematiek te analyseren, eerder dan er een definitief standpunt over in te nemen. Wij zijn namelijk van oordeel dat een binaire behandeling van de problematiek niet aan de orde is, gezien de complexiteit van de maatschappelijke inzet die de kwestie oproept en de polarisatie van de standpunten die ze teweegbrengt. Standpunten die soms even tegenstrijdig als gewettigd zijn, want ze lopen het vaakst uiteen over de modaliteiten van een gemeenschappelijke doelstelling, met name het recht op onderwijs garanderen, met respect voor de leerling. Dit debat reduceren tot een opsplitsing tussen vrijheid van religieuze uitdrukking en neutraliteit van de school lijkt niet verrijkend, rekening houdend met de diversiteit van al wie bij het probleem betrokken is en met de verscheidenheid in de situaties die in de scholen worden beleefd. Om nog te zwijgen over het feit dat de kwestie soms wordt gebruikt met religieuze of ondemocratisch-politieke bedoelingen.*

Zoals de titel aangeeft is deze analyse niet bindend voor het Centrum voor wat betreft het dragen van de hoofddoek door leerkrachten in de scholen, noch door personeel van het openbaar ambt. Die kwesties moeten worden besproken in het vooruitzicht van de nieuwe antidiscriminatiewet die eerlang moet worden gestemd.

Inleiding

Het focussen op het dragen van de hoofddoek op school en de polarisatie die deze gewoonte teweegbrengt, zijn onevenredig in vergelijking met andere gelijkaardige of vergelijkbare, maar minder opgemerkte praktijken (het dragen van een baard of een karakteristiek van een andere godsdienst of filosofische of politieke overtuiging, het verbod op het eten van bepaalde voeding, tabaksgebruik). Het is dus belangrijk dat de nodige vragen worden gesteld rond de oorzaken en het impact van de buitenmatige aandacht/mediatisering die aan die gewoonte gegeven wordt, waardoor de culturele en politieke inzetten worden gecondenseerd en de weinig productieve emotionele polarisatie er enkel nog erger op wordt.

Eén van de oorzaken van die toespitsing op de hoofddoek resulteert uit zijn socio-cultureel gebruik onder theocratische stelsels die worden gekenmerkt door ongelijkheid en door de onderdrukking van de vrouw. Het verplichte dragen van de hoofddoek wordt in die gevallen eerder gezien als een uitdrukking van vrijheidsberovende dominantie, dan als de uiting van een godsdienstige overtuiging.

En meer nog dan het als ontvoogdend wordt gezien, betekent het dragen van de hoofddoek op school voor sommigen het mislukken van de integratie:

- binnen de belangrijke integratiemogelijkheid, waar de school voor staat ;
- bij een publiek dat door die integratiemogelijkheid wordt bevoorrecht, namelijk de kinderen (vooral de meisjes) van de 2de en de 3de generatie.

Eén van de criteria van deze integratie was namelijk de toegang tot onze «democratische moderniteit», die gekenmerkt wordt door de scheiding van het burgerlijke en het religieuze, van de privé-sfeer en de openbare sfeer.

Het begrip integratie is echter dubbelzinnig en bepaalde uitbeeldingen ervan kunnen, paradoxaal genoeg, als uitsluiting overkomen. Zo bijvoorbeeld wanneer men integratie verwacht met gelijkstelling, door de overname te eisen van een «eensluidende kopie» van de dominante culturele modellen.

Elke dualistische polarisatie rond het dragen van de hoofddoek, die nog wordt versterkt door een emotionele weerklink in de media, kan mensen enkel doen vastroesten in misschien gewettigde, maar onvolledige standpunten en ze kan een hinderpaal vormen voor een vooruitgang die wederzijds weldadig is.

Juridische dimensie van de problematiek

Belangrijkste bepalingen

- In België is er geen enkele wet die het dragen van de hoofddoek verbiedt, of dat nu in de privé-sfeer is of in het openbaar. Artikel 9 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, dat bindend is voor België, resulteert bovendien in de juridische onmogelijkheid van elk principeverbod terzake.

De eerste paragraaf van dit artikel¹² erkent eenieders recht op «*vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst*», het preciseert dat dit recht het volgende omvat: «*de vrijheid om van godsdienst of overtuiging te veranderen, alsmede de vrijheid hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als privé, zijn godsdienst te belijden in erediensten, in onderricht, in praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften* » ;

De tweede paragraaf van dit artikel stipuleert: «*De vrijheid zijn godsdienst te belijden of overtuiging tot uiting te brengen kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die bij de wet zijn voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de openbare veiligheid, voor de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen* ».

- In Frankrijk bracht de Raad van State in 1989 (27/11) een advies uit, dat gebaseerd was op dit artikel 9, waarin gepreciseerd wordt dat het principe van niet-confessionaliteit¹³ van het openbaar onderwijs geen belemmering vormt voor het dragen van religieuze kentekens door de leerlingen, die genieten van de vrije meningsuiting en van het tot uiting brengen van hun godsdienstige overtuigingen.

Deze vrijheid moet echter worden verenigd met drie reeksen eisen:

1. Verbod op elke vorm van bekeringsijver naar andere leerlingen toe.
2. Het naleven van de voorschriften inzake veiligheid en gezondheid.
3. De normale werking van de openbare dienst en het behoud van de orde in de instelling.

De rijk gestoffeerde contentieuze rechtspraak van de Franse Raad van State kadert sindsdien in de lijn van de principes als uitgedrukt door het advies van 1989: de beslissingen tot uitsluiting die gebaseerd zijn op een principeverbod op het dragen van de hoofddoek worden veroordeeld, maar deze die gebaseerd zijn op de 3 vermelde eisen worden bekrachtigd (zie nuttige details in bijlage, Fiche 1 p.15).

- In België werd in de zeven gevallen, waarbij voor de rechtbanken werd gepleit ten gunste van het dragen van de hoofddoek, een voorlopige beslissing genomen (in kort geding), maar de zaken werden nooit ten gronde behandeld. De uitspraken wilden geen norm vastleggen, maar gewoon beslissen tussen de aanwezige protagonisten, vandaar dat ze zo uiteenlopend zijn en dat er nog geen sprake is van een referentiële uitspraak.

¹² Zie ook : «Internationaal wetboek voor de rechten van de mens», Bruylant-Maklu, Brussel-Antwerpen, uitgave 2000.

¹³ Nota: in Frankrijk is de officieel school niet-confessioneel maar in België is ze neutraal.

Tot op heden en bij gebrek aan een beroep bij de Raad van State of bij het Hof te Straatsburg, werden alle eisende partijen, die aanspraak maakten op een onbeperkt recht op het dragen van de hoofddoek afgewezen of ze werden slechts gedeeltelijk in het gelijk gesteld. Het beroep in Straatsburg houdt bovendien een uiterst lange en dure procedure in, want ze onderstelt dat eerst alle andere vormen van verhaal bij de Belgische rechtbanken aangewend worden. Een punctuele situatie, zoals een uitsluiting uit de school bijvoorbeeld, kan op deze manier dus niet worden geregeld. Vandaar dat het belangrijk is om de juridische stappen die in België werden gezet, te bestuderen, zelfs indien er nooit een uitspraak ten gronde is geweest.

De diverse gerechtelijke procedures kunnen worden georganiseerd rond 3 hoofdlijnen:

1. Het relaas van de politieke en mediadebatten terzake.
2. De verhoudingen tussen de staat en de religieuze normen.
3. De hiërarchie van de rechtsnormen

Redenen die voor de rechtbanken werden ingeroepen om de hoofddoek op de school te verbieden

1. De hoofddoek als uiting van een weigering tot integratie (in de onderwijsinstelling of in het algemeen)

Deze algemene en theoretische motivering werd door de rechters niet weerhouden, want de integratie (moet bovendien nog worden bepaald, zie supra) impliceert geen enkele juridische norm. Vermelden we echter dat in vonnissen in Zwitserland en Duitsland het onderscheid werd gemaakt tussen de integratie die vereist is in democratische instellingen en de culturele integratie, die facultatief blijft.

2. De neutraliteitsverplichting van de Belgische Staat/van de school die het dragen van de hoofddoek of van andere gelijkaardige kentekens in het openbaar zou verbieden.

Antwoorden van de rechtbanken:

- neutraliteit/pluralisme en niet-confessionaliteit mogen niet worden verward. Neutraliteit impliceert het respect voor alle filosofische of godsdienstige overtuigingen;
- het dragen van de hoofddoek is geen bewijs voor bekeringsijver;
- het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft slechts 'misleidende' bekeringsijver veroordeeld, ingeval er bij toetreding voordelen of goederen werden beloofd.

Juridische referenties:

- Het Schoolpact: art. 41 verbiedt elke activiteit en propaganda op school.
- Decreet van de Franse Gemeenschap 31/03/1994 art.3. Belangrijke en contradictorische tekst die de vrijheid van meningsuiting garandeert onder voorbehoud van het respect van de rechten van de mens en van het Intern Schoolreglement (SR).

3. Verwijzing naar een motief van openbare orde, van veiligheid of hygiëne

Dit betekent voor het behoud van de «goede orde» van een onderwijsinstelling, ofwel om een gemakkelijke identificatie mogelijk te maken, of voor het volgen van bepaalde lessen (turnles, ...)

Deze 3 motieven zijn marginaal naast het debat over de hiërarchie van de normen als uitgedrukt door:

4. Het respect voor het schoolreglement (SR)

Vragen: is het S.R. soeverein (!) ten overstaan van de hiërarchie van de juridische normen? Kan het indruisen tegen of een beperking opleggen aan de godsdienstige vrijheden die worden gewaarborgd door de Internationale Verdragen (waaronder artikel 9 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens)? Antwoord: neen, het spreekt vanzelf dat het S.R.. die hogere normen moet eerbiedigen en dat de beperkingen inzake het dragen van de hoofddoek moeten kaderen binnen de beperkingen (die nog voor interpretatie vatbaar zijn) als bepaald door artikel 9 van het EVRM. De vraag blijft nochtans open voor de scholen uit het vrije onderwijsnet, die genieten van vrijheid van onderwijs en die zelf hun educatief en pedagogisch project opstellen.

Wij willen hier echter wel benadrukken, dat wij tot op heden niet over een expliciete uitspraak terzake beschikken, want het probleem werd noch bij de Raad van State, noch bij het Europees Hof van Justitie aanhangig gemaakt.

Voor wat dit punt betreft werd in de uitspraken in kort geding onderscheid gemaakt tussen de hiërarchie van de normen in functie van:

- de instantie die ze uitvaardigt
- de hiërarchie van de rechtsprincipes
- het overheidsniveau

Een officiële school handelt in de hoedanigheid van administratieve overheid en is als dusdanig onderworpen aan de verplichtingen van het publiek recht. In het geval van een vrije school echter, wordt de inrichtende macht juridisch beschouwd als een privaatspersoon, die de vrijheid van onderwijs volgens de eigen godsdienstige of filosofische overtuigingen kan inroepen, om het dragen van de hoofddoek te verbieden. (In een zaak in Gent (1994) werd de vrijheid van onderwijs gevrijwaard en de leerling werd in een andere school ingeschreven, dus primeerde die vrijheid over het recht op onderwijs).

- Op het vlak van de hiërarchie van de normen was er geen eenduidige uitspraak van de rechtbanken, maar door de scholen werden er drie argumenten naar voor geschoven om de voorrang van het S.R. te rechtvaardigen.
 1. Het S.R. mag een dergelijk verbod op de religieuze uitdrukking opleggen, omdat een dergelijke beslissingen genomen wordt om tegemoet te komen aan de onderwijsplicht van de school of krachtens het tolerantieprincipe. (bv. correcte en aangepaste kleding).
 2. Het S.R. vormt een juridische norm die op zich toepasselijk is, indien het aangenomen werd volgens de vereiste normen, behoudens afkeuring door de Minister. Commentaar: zelfs een S.R. dat door de Minister werd goedgekeurd kan worden aangevochten en het blijft onderworpen aan hogere rechtsregels.
 3. Het S.R. steunt op het reeds vermelde decreet van de Franse Gemeenschap, waarin de neutraliteit van het officieel onderwijs wordt bepaald, dat de eerbied voor de fundamentele rechten en vrijheden voorstaat. De rechten en vrijheden die aan de leerlingen worden toegekend blijven echter onderworpen aan «de vrijwaring van de rechten van de Mens, de goede faam van de anderen, de openbare orde, de gezondheid en de openbare zedelijkheid en het respect voor het S.R.»! Wij willen er even aan herinneren dat de verwijzing naar het decreet niet toelaat dat daar een gelijkwaardigheid uit afgeleid wordt tussen een S.R. en de internationale verdragen die bindend zijn voor ons land.

5. Eerbied voor de internationale verdragen die door België werden bekrachtigd, waaronder dat van New York, dat de gelijkheid tussen man en vrouw waarborgt (Belgisch Staatsblad, 5 november 1985).

In dit geval voeren de scholen aan, dat het dragen van de hoofddoek een vorm van discriminatie creëert, gebaseerd op het geslacht en de godsdienst, die door de school niet kan worden aanvaard. De rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens werd in die zin gunstig gebruikt op basis van een uitspraak van 3 mei 1993¹⁴, die in Turkije het verbod op het dragen van de hoofddoek wettigde, maar enkel op de identiteitsfoto's die door de leerlingen moeten worden bezorgd.

Besluit

Leerlingen in een officiële school die de hoofddoek dragen schenden geen enkel rechtsprincipe. Een rechtsprincipe gaan zoeken als oorzaak van het conflict leidt dus tot niets. Gezien er geen sprake is van een daadwerkelijke rechtsbron, noch van een beroep, hebben de Belgische rechtbanken tot op heden het conflict beheerd volgens een wankele en voorlopige casuïstiek. Terwijl het probleem eigenlijk dient opgelost te worden via de interculturele dynamiek binnen onze samenleving.

Die dynamiek kan complex, contradictorisch en zelfs regressief zijn wanneer het dragen van de hoofddoek wordt gezien als een uiting van het feit dat men tot een exclusieve gemeenschap behoort of als de culturele uitdrukking van mannelijke dominantie. Maatschappelijke openheid en politieke oordeelkundigheid zouden deze dynamiek nochtans in de goede richting kunnen sturen. Want tenslotte gaat het in het onderwijs voornamelijk om wat er zich binnen de hoofden van de leerlingen afspeelt en niet om wat er op het hoofd gedragen wordt.....

2.9. Islam

2.9.1. *Erkenning van de moskeeën*

Het logisch gevolg van het tot stand brengen van een representatief orgaan voor de Moslimgemeenschappen in de lente 1999, was de erkenning van een groot aantal moskeeën verspreid over het land.

Eind 1999 bracht het Ministerie van Justitie het Executief ervan op de hoogte dat er begin 2001 ruimte was voor de erkenning van een vijftigtal moskeeën.

Bij gebrek aan de nodige administratieve ondersteuning heeft het Executief één jaar uitstel gevraagd.

Het Ministerie van Justitie heeft zich toen bereid verklaard om in principe, als aan de principes voldaan werd, op 1 januari 2002 75 moskeeën te erkennen.

De criteria waaraan de moskeeën dienen te beantwoorden zijn de volgende:

- een voldoende aantal gelovigen
- geen organieke banden hebben met buitenlandse staten of instellingen, teneinde in de toekomst de onvervreemdbaarheid van de cultusplaatsen te vrijwaren
- geen politiek activisme onderhouden binnen de moskee.

¹⁴« Journal des tribunaux du droit européen », 1993, p.22 .

Het niet aanvaarden van deze eisen, welke trouwens gelden voor alle erkende godsdiensten, door een aantal moskeeën en bewegingen met een islamistisch profiel, heeft het proces van erkenning aanzienlijk vertraagd. Onderhandelingen vinden trouwens nog steeds plaats tussen het Executief en de administratieve en politieke overheden.

De regionalisering van de erkenning van de cultusplaatsen dat deel uitmaakt van het akkoord van Sint-Polycarpus (B.S. 3 augustus 2001) welke de regionalisering voorziet van de gemeentelijke en provinciale instellingen, zal waarschijnlijk tot gevolg hebben dat de erkenning wordt vertraagd door een toename van het aantal gesprekspartners enerzijds en door de noodzaak voor de regionale ambtenaren om zich in deze materie te verdiepen anderzijds.

2.9.2. Onderwijs

In het Franstalig onderwijs zal binnenkort een nieuw decreet het Ministerieel Besluit betreffende het statuut van de leerkrachten aanvullen. Zo zullen er inspecteurs benoemd kunnen worden.

Langs Nederlandstalige zijde werd het « Mozaïekdecreet » betreffende de godsdienstlessen en de zedenleerlessen gestemd op 13 juli 2001 (B.S., 27 november 2001). Dit decreet regelt het statuut van de leerkrachten islamitische godsdienst.

Een honderdtal leerkrachten islamitische godsdienst hebben reeds hun vaste benoeming gekregen.

Sommige leerkrachten waarvoor er twijfels zijn in verband met hun manier van lesgeven, hun bekwaamheid of die in het verleden voorwerp waren van een klacht op disciplinair gebied, zullen eerst door de inspectie moeten beoordeeld worden voor ze een vaste benoeming kunnen aanvragen.

Het Executief heeft de mogelijkheid om drie voltijdse of zes halftijdse inspecteurs aan te stellen.

Een leerprogramma werd ontworpen voor het lager en algemeen secundair onderwijs.

Specifieke programma's worden uitgewerkt voor het technisch en het buitengewoon onderwijs.

36 kandidaat leerkrachten zijn geslaagd in het toegangsexamen nadat ze een vorming hebben gevolgd bij het Executief.

Het tekort aan leerkrachten is grotendeels opgevuld in de Vlaamse Gemeenschap, maar toch zijn er nog problemen in West-Vlaanderen.

Het Executief voorziet een nieuwe vorming in 2002.

De Erasmus Hogeschool in Brussel, die een regentaat islamitische godsdienstleerkracht heeft opgezet, heeft beroep gedaan op het Executief om de rekrutering van de studenten te verbeteren.

In juni 2001 hebben twee studenten hun einddiploma behaald. Ze konden dadelijk aangesteld worden zonder toelatingsexamen. Ze hebben tevens het vereiste pedagogisch bekwaamheidsbewijs.

Dit schooljaar zijn er 9 studenten ingeschreven in het eerste jaar.

2.9.3. Aalmoezeniers

Het statuut van de aalmoezeniers in de gevangenissen is nog steeds in onderhandeling.

Ondertussen wil het Executief de lijst van de potentiële aalmoezeniers actualiseren, om na te gaan welke personen geïnteresseerd zijn in vrijwilligerswerk in de gevangenissen en de ziekenhuizen.

2.9.4. Begraafplaatsen

Het aantal gemeenten die interesse heeft voor het aanleggen van een perceel voor Moslims binnen hun gemeentelijke begraafplaats neemt toe.

Onlangs werd een perceel ingehuldigd in Kortrijk. Gent informeert zich momenteel over de mogelijkheden.

2.10. Sociale bescherming

Stand van zaken

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding is van oordeel dat de verschillen in behandeling inzake sociale rechten, gebaseerd op de nationaliteit, niet gefundeerd zijn. Het pleit voor een resoluut aanvaardings- en deelnamebeleid voor de allochtone bevolkingsgroepen, beleid dat ervan uitgaat dat een vreemdeling die voor onbepaalde duur gemachtigd of toegelaten is op het grondgebied van het Rijk te verblijven, onder dezelfde voorwaarden als de Belgen kan genieten van de rechten en de voordelen, die door de sociale wetgeving worden toegekend.

Tegen die achtergrond verheugt het Centrum zich erover dat er in de bijdragestelsels van de sociale zekerheid nog nauwelijks sprake is van discriminatie, die in de regel wordt vastgesteld op basis van de nationaliteit. In de stelsels van de Belgische sociale zekerheid die niet op bijdragen gebaseerd zijn, blijven dergelijke discriminaties daarentegen wel bestaan (uitkeringen voor gehandicapten, gewaarborgd minimum inkomen voor bejaarden, gewaarborgde gezinsbijslag, het bestaansminimum of, in de toekomst, “recht op maatschappelijke integratie”).

Opmerkingen en voorstellen

Op de volgende pagina's vindt de lezer de voorstellen van het Centrum terzake. Ze werden alle ter kennis gebracht van de betrokken Administraties of Ministers.

2.10.1. In de bijdragestelsels: de wachtuitkeringen en de overbruggingsuitkeringen (werkloosheidsuitkeringen)

2.10.1.1. Onrechtstreekse discriminatie op basis van de studies (en rechtstreekse discriminatie op basis van de nationaliteit tussen Europese onderdanen)

Conform de voorwaarden als bepaald door artikel 36 van het Koninklijk Besluit van 25 november 1991, houdende de werkloosheidsreglementering, worden de overbruggingsuitkeringen toegekend aan jongeren die bepaalde studies of vormingen beëindigd hebben en die onvrijwillig werkloos zijn gedurende de periode van gedeeltelijke schoolplicht. De wachtuitkeringen worden toegekend volgens artikel 35 van reeds vermeld besluit, aan jongeren die bepaalde studies of vormingen beëindigd hebben, die onvrijwillig werkloos zijn en die niet langer onderworpen zijn aan de schoolplicht.

De reglementering bepaalt dat deze overbruggings- of wachtuitkeringen worden toegekend voor zoverre de jongere studies heeft beëindigd met een volledig leerplan in een onderwijsinstelling die opgericht, gesubsidieerd of erkend is door de Gemeenschap.

In deze gemeenschappelijke voorwaarde voor de overbruggingsuitkeringen en de wachtuitkeringen is een indirecte discriminatie vervat, waardoor jonge vreemdelingen die hun studies hebben gedaan in een Lidstaat van de Europese Unie (overbruggingsuitkeringen) of in een ander land (overbruggingsuitkeringen en wachtuitkeringen) een groter risico lopen om van die uitkeringen te worden uitgesloten dan jonge Belgen.

(1) Voor wat de wachtuitkeringen betreft, werd België op 12 september 1996 door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen veroordeeld voor de schending van het communautaire recht, als bevat in vermelde voorwaarde. Het Hof was namelijk van oordeel dat die voorwaarde een indirecte discriminatie bevatte ten overstaan van kinderen van migranten arbeiders uit de Gemeenschappen, die hun studies (of hun vorming) beëindigden in een onderwijsinstelling van één van de lidstaten van de Europese Unie en het heeft, om die reden, de voorwaarde als tegenstrijdig verklaard met het principe van gelijke behandeling van EU-onderdanen, als opgenomen in het Europees recht.

De reglementering van de wachtuitkeringen, die conform werd gemaakt met het communautair recht door de invoering van een *littera h*) bij art. 36, §1, 2° van het K.B. van 25 november 1991, dat stipuleert dat de vereiste studies (of vormingen) voor het verkrijgen van de wachtuitkeringen mogen zijn voltooid in een andere Lidstaat van de Europese Unie, voor zoverre de gelijkwaardigheid van de studies (of vormingen) verzekerd is en de jongere, op het ogenblik van de aanvraag, ten laste is van zijn ouders die migranten werknemers zijn die in België verblijven, in de betekenis van art. 48 van het EG-Verdrag.

Deze laatste voorwaarde heeft als effect dat het persoonlijk recht van de jongere die aan de voorwaarden voor de toekenning en het behoud van de wachtuitkeringen voldoet, omgevormd wordt tot een recht dat wordt afgeleid van het statuut van derde personen.

Met andere woorden, de wijziging die onder invloed van de Europese rechtspraak aan de reglementering werd aangebracht met als doel de daarin opgespoorde indirecte discriminatie te verwijderen, voert een directe discriminatie in als vastgesteld op basis van de nationaliteit tussen de jonge Belg die niet ten laste van zijn ouders moet zijn om aanspraak te kunnen maken op de wachttuitkeringen en de jonge onderdaan uit de Gemeenschap die, bovenop de gemeenschappelijke voorwaarden, daarenboven nog ten laste van zijn migrante ouders moet zijn, die genieten van het vrije verkeer van personen als gewaarborgd door het Europees recht en die in België verblijven.

(2) De overbruggingsuitkeringen worden niet beïnvloed door de wijzigingen die aan art. 36, §1, 2 van het Koninklijk Besluit van 25 december 1991 door *littera h*) worden aangebracht. Die uitkeringen zijn ook maar voorbehouden aan de jongeren die, behalve het voldoen aan de gemeenschappelijke voorwaarden, hun studies hebben beëindigd in een door een Gemeenschap opgerichte, gesubsidieerde of erkende onderwijsinstelling. Het gaat hier om een indirecte discriminatie die waarschijnlijk meer de jongeren uit de immigratie raakt dan de jonge Belgen.

Gezien de discriminaties die resulteren uit de artikels 35, §1, 1 en 36, §1, 2° van het Koninklijk Besluit van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering, *is het Centrum van mening dat het voordeel van de wachttuitkeringen en de overgangsuitkeringen zou moeten worden toegekend aan de jongeren die,*

- *hun vereiste studies (of opleiding) hebben beëindigd in het buitenland (in of buiten de Europese Unie) voor zoverre deze studies (of deze opleidingen) door de bevoegde instanties van een gelijkwaardig niveau worden geacht als deze die in België verstrekt worden,*
- *indien ze de buitenlandse nationaliteit hebben, toegelaten of gemachtigd zijn tot het verblijf van onbeperkte duur op het Belgische grondgebied of gemachtigd zijn er zich te vestigen conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen,*
- *voldoen aan de andere voorwaarden die door de reglementering worden vereist.*

2.10.1.2. Rechtstreekse discriminatie op basis van de nationaliteit

Het toekennen van wacht- en overbruggingsuitkeringen wordt door de voorwaarden van artikel 43, §1, 3de alinea van het Koninklijk Besluit van 25 november 1991 gebonden aan het feit dat de jonge werkloze vreemde die erom verzoekt, dit doet binnen de grenzen van een internationale overeenkomst of onderdaan is van één van de landen als opgesomd in de wet van 13 december 1976 houdende goedkeuring van de bilaterale akkoorden betreffende de tewerkstelling in België van buitenlandse werknemers. Als een gevolg daarvan kunnen enkel de onderdanen van de Lidstaten van de Europese Unie, van Algerije, Cyprus, IJsland, Marokko, Noorwegen, Sint-Maarten, Tunesië, Turkije, ex-Joegoslavië, erkende vluchtelingen en staatlozen van die uitkeringen genieten.

Jonge werklozen uit andere dan de opgesomde landen zijn uitgesloten van het voordeel van die uitkeringen, zelfs indien ze aan alle andere voorwaarden voldoen. Het gaat hier dus om een discriminatie die rechtstreeks gebaseerd is op de nationaliteit.

Het Centrum stelt dan ook voor om deze discriminatie uit de werkloosheidsverzekering te weren, door de voorwaarde van de nationaliteit te vervangen door een verblijfsvoorwaarde, zodat de buitenlandse jongeren die aan de gemeenschappelijke voorwaarden voor de toekenning en het behoud van die uitkeringen voldoen er kunnen van genieten, ongeacht hun nationaliteit, en vanaf het ogenblik dat zij toegelaten of gemachtigd zijn om voor een onbepaalde duur op Belgisch grondgebied te verblijven, of gemachtigd zijn er zich te vestigen conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

2.10.2. In de bijstandsstelsels

2.10.2.1. Het gehandicaptenbeleid

1. De tegemoetkomingen aan personen met een handicap

De wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen aan personen met een handicap beperkt het voordeel van de inkomensvervangende tegemoetkomingen, van de integratietegemoetkomingen en van de tegemoetkomingen voor hulp aan bejaarden tot personen met een handicap die minstens 21 jaar oud zijn en minder dan 65 jaar (of minstens 65 jaar oud voor de tegemoetkomingen voor hulp aan bejaarden), die daadwerkelijk in België verblijven, die Belg zijn of genieten van de Verordening (EEG) nr. 1408/71 of die vluchtelingen of staatlozen zijn.

De personen die niet tot één van die categorieën behoren kunnen echter wel van die bijslagen genieten, op voorwaarde dat ze daadwerkelijk in België verblijven en zij tot de leeftijd van 21 jaar verhoogde gezinsbijslagen hebben gekregen.

Door voornoemde wet kan, via Koninklijk Besluit als overlegd in de Ministerraad, de toepassing worden uitgebreid tot andere categorieën van personen, die daadwerkelijk in België verblijven.

Het Centrum stelt voor het toepassingsgebied van de wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkoming aan personen met een handicap uit te breiden tot gehandicapten,

- *die de Belgische nationaliteit niet hebben,*
- *die, conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, ofwel toegelaten of gemachtigd worden tot een verblijf van onbeperkte duur, of gemachtigd zijn zich op het Belgische grondgebied te vestigen,*
- *die daadwerkelijk in België verblijven,*
- *en die voldoen aan de andere voorwaarden als voorgeschreven door de wet.*

2. Het gehandicaptenbeleid in de Franse Gemeenschap Wallonië-Brussel

Sinds de speciale wet inzake de institutionele hervormingen van 8 augustus 1980, is het beleid inzake mindervaliden een persoonsgebonden materie geworden, als beoogd door artikel 128 van de Grondwet. De Gemeenschappen zijn dus bevoegd voor de beroepsopleiding, de omscholing en de herscholing van personen met een handicap, maar met uitzondering van de regels betreffende en de financiering van de toelagen aan de personen met een handicap (met inbegrip van de individuele dossiers) en de regels betreffende de financiële tegemoetkoming voor de tewerkstelling van mindervalide werknemers, die toegekend wordt aan de werkgevers die personen met een handicap tewerkstellen.

Sinds 1 januari 1994 heeft de Franse Gemeenschap echter de uitoefening van deze bevoegdheid inzake bijstand aan personen toegekend aan de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest enerzijds en aan het Waalse Gewest anderzijds.

(a) De Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het decreet van de Franse Gemeenschapscommissie van 4 maart 1999 inzake de socio-professionele integratie van personen met een handicap bepaalt dat personen met een handicap die wensen te genieten van de daardoor ingevoerde tegemoetkomingen Belg moeten zijn, staatloze of erkend vluchteling of werknemer uit een Lidstaat van de Europese Unie of daarmee gelijkgesteld krachtens het internationaal recht. Personen met een handicap die niet aan die nationaliteitsvoorwaarden voldoen, kunnen echter genieten van de bepalingen van het decreet voor zoverre zij een regelmatige en ononderbroken verblijfsperiode van vijf jaar in België kunnen rechtvaardigen, voorafgaand aan hun toelatingsaanvraag.

Deze verblijfsperiode wordt echter niet vereist voor de echtgenoot of de samenwonende of de ouder ten laste van een persoon die de vereiste verblijfsduur rechtvaardigt of die deze niet hoeft te rechtvaardigen.

Het decreet machtigt het College van de Franse Gemeenschapscommissie de toepassing van de decretale bepalingen uit te breiden naar andere personen met een handicap. Van deze mogelijkheid werd tot nog toe geen gebruik gemaakt.

Het Centrum is van oordeel dat het wenselijk zou zijn, zonder afbreuk te doen aan de gunstiger bepalingen, het toepassingsgebied van het decreet van 4 maart 1999 uit te breiden naar personen met een handicap die de Belgische nationaliteit niet bezitten en die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van onbepaalde duur op het Belgisch grondgebied, conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

(b) Het Waals Gewest

Het decreet van de Waalse Gewestraad van 6 april 1995 inzake de integratie van mindervaliden bepaalt dat de persoon die geniet van de tegemoetkomingen van de Waalse dienst voor de integratie van personen met een handicap met name Belg moet zijn, het statuut van staatloze moet hebben of erkend vluchteling zijn of werknemer of het kind van werknemers uit een Lidstaat van de Europese Unie. Personen met een handicap die niet aan die nationaliteitsvoorwaarden voldoen kunnen echter genieten van de tegemoetkomingen van de Dienst, voor zoverre zij een regelmatige en ononderbroken verblijfsperiode van vijf jaar in België kunnen rechtvaardigen, voorafgaand aan hun aanvraag tot tussenkomst.

Deze periode van regelmatig en ononderbroken verblijf wordt echter niet vereist van de echtgenoot of de kinderen ten laste van een persoon die de vereiste verblijfsduur bewijst.

Het decreet machtigt de Waalse Regering, de toepassing van die bepalingen uit te breiden tot andere personen met een handicap, onder de door haar gestelde voorwaarden. Dit gebeurde door het besluit van de Waalse Regering van 22 januari 1998, dat het voordeel van de tegemoetkomingen van de Waalse dienst voor de integratie van mindervaliden uitbreidde tot bepaalde categorieën vreemdelingen (tien in dit geval).

Zonder afbreuk te willen doen aan de meer gunstige bepalingen is het Centrum echter van oordeel dat het wenselijk zou zijn, het toepassingsgebied van het decreet van 6 april 1995 uit te breiden naar personen met een handicap die de Belgische nationaliteit niet bezitten en die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van onbepaalde duur op het Belgisch grondgebied, conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

3. Het gehandicaptenbeleid in de Vlaamse Gemeenschap

Het decreet van de Vlaamse Gewestraad van 27 juni 1990 houdende de oprichting van een Vlaams Fonds voor de maatschappelijke integratie van personen met een handicap, bepaalt dat personen die wensen te genieten van de uitgevaardigde maatregelen daadwerkelijk in België moeten verblijven en bovendien het bewijs moeten leveren dat zij er sinds vijf opeenvolgende jaren verblijven of er gedurende minstens tien jaar verbleven hebben, uitgezonderd wanneer ze Belg zijn of genieten van de E.E.G.-Verordening nr.1408/71, of staatloze zijn of erkend vluchteling of verhoogde kinderbijslag genieten voor gehandicapten of, indien ze meer dan 21 jaar oud zijn, dergelijke toeslagen hebben gekregen tot de leeftijd van 21 jaar.

Voor de toepassing van dat decreet, worden de personen van wie de nationaliteit niet bepaald is, gelijkgesteld met staatlozen.

Het decreet machtigt de Vlaamse Regering, de toepassing van die bepalingen uit te breiden tot andere personen met een handicap, onder de door haar gestelde voorwaarden.

Zonder afbreuk te willen doen aan de meer gunstige bepalingen is het Centrum echter van oordeel dat het wenselijk zou zijn, het toepassingsgebied van het decreet van 27 juni 1990 uit te breiden naar mindervaliden die de Belgische nationaliteit niet bezitten en die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van onbeperkte duur op het Belgisch grondgebied conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

2.10.2.2. De inkomensgarantie voor ouderen

De wet van 22 maart 2001 tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen (I.G.O.) staat die toe aan personen die in België verblijven, die Belg zijn, staatloze, vluchteling, of personen die genieten van de Verordening (EEG) nr. 1408/71 of onderdanen zijn van een land waarmee België terzake een wederkerigheidsovereenkomst afgesloten heeft of het bestaan van een feitelijke wederkerigheid erkend heeft.

De vreemdeling die zich niet kan beroepen op één van die hoedanigheden kan enkel van de I.G.O. genieten op voorwaarde dat ten gunste van deze laatste een recht op een rust- of overlevingspensioen van werknemer of zelfstandige in België werd geopend.

De Koning kan, bij in Ministerraad overlegd besluit, de toepassing van deze wet uitbreiden tot andere categorieën van personen, die hun werkelijke verblijfplaats in België hebben.

Het Centrum betreurt het, dat de wetgever de kans niet heeft te baat genomen die werd geboden door de vervanging van het gewaarborgd inkomen aan ouderen, om het toepassingsgebied van de wet van 22 maart 2001 tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen, uit te breiden tot bejaarden

- *die de Belgische nationaliteit niet bezitten,*
- *die, conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, ofwel toegelaten of gemachtigd worden tot een verblijf van onbeperkte duur, of gemachtigd zijn zich op het Belgische grondgebied te vestigen,*
- *die daadwerkelijk in België verblijven,*
- *en die voldoen aan de andere voorwaarden als voorgeschreven door de voornoemde wet.*

2.10.2.3. De gewaarborgde gezinsbijslag

De wet van 20 juli 1971 tot instelling van gewaarborgde gezinsbijslag kent die bijslagen toe ten behoeve van het kind dat uitsluitend ten laste is van een natuurlijk persoon die in België verblijft.

Deze persoon moet werkelijk en ononderbroken in België verbleven hebben gedurende ten minste de laatste vijf jaar die de indiening van de aanvraag om gewaarborgde gezinsbijslag voorafgaan behalve indien de persoon onder de toepassing valt van de Verordening (EEG) nr. 1408/71, vluchteling of staatloze is. Indien de persoon een vreemdeling is, moet hij toegelaten of gemachtigd zijn in België te verblijven of er zich te vestigen.

Het Centrum stelt voor om de voorwaarde van de daadwerkelijke en ononderbroken verblijfsduur van vijf jaar af te schaffen en deze te vervangen door de voorwaarde van een machtiging of een toelating tot een verblijf van onbepaalde duur, conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

Ook moet het begunstigde kind in België verblijven en indien het geen bloedverwant tot en met 3de graad van de rechthebbende is, noch het kind van diens (ex)-echtgenoot of van de aanvrager of van de persoon met wie hij een huishouden vormt, moet het gedurende ten minste de laatste vijf jaar die de indiening van de aanvraag voorafgaan, werkelijk en ononderbroken in België hebben verbleven.

Het Centrum stelt voor om de voorwaarde van de verblijfsduur van vijf jaar van het begunstigde kind, als hierboven bepaald, af te schaffen.

2.10.2.4. Het bestaansminimum en het recht op maatschappelijke integratie

In zijn jaarverslagen van 1997 en 2000 heeft het Centrum ervoor gepleit dat elke Belg of elke vreemdeling die voor een onbepaalde duur gemachtigd of toegelaten is in het Rijk te verblijven, en die de in België vastgestelde burgerlijke meerderjarigheid heeft bereikt, die zijn werkelijke verblijfplaats in België heeft en die geen toereikende bestaansmiddelen heeft, noch in staat is deze hetzij door eigen middelen, hetzij op een ander manier te verwerven, recht zou hebben op het bestaansminimum.

Blijkbaar heeft men gehoor gegeven aan ons verzoek, gedeeltelijk althans, gezien het wetsontwerp houdende het recht op maatschappelijke integratie – dat bedoeld is om onder de vorm van een tewerkstelling die aangepast is aan de persoonlijke situatie van de rechthebbende of aan zijn bekwaamheden of onder de vorm van een leefloon, het nu geldende recht op het bestaansminimum te vervangen – bepaalt dat het toekomstige recht op maatschappelijke integratie van toepassing is, o.m. op personen die in het bevolkingsregister als vreemdeling zijn ingeschreven.

Het Centrum is tevreden over die sociale verbetering, maar is van oordeel dat die onafdoende is voor de behoorlijke inschakeling van behoeftige allochtonen in onze maatschappij.

Het Centrum stelt voor dat het toepassingsgebied van de toekomstige wet zou worden uitgebreid naar de vreemdelingen die, conform de artikelen 9, 10, 14 en 15 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, toegelaten of gemachtigd worden tot een verblijf van onbepaalde duur, of gemachtigd worden zich op Belgisch grondgebied te vestigen en die, vanzelfsprekend ook nog voldoen aan de gemeenschappelijke voorwaarden voor de toekenning en het behoud van deze tegemoetkoming.

We kunnen echter betreuren dat het voornoemde wetsontwerp, in tegenstelling tot artikel 1, § 2 van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum, nalaat een persoon van wie de nationaliteit niet bepaald is, gelijk te stellen met een staatloze. Krachtens het principe van aanvaarding en deelname van allochtonen en dat van de bestrijding van de discriminatie op basis van de nationaliteit, *is het Centrum van oordeel dat deze gelijkstelling in het wetsontwerp moet worden opgenomen.*

Vermelden we ook dat het reeds vermelde wetsontwerp aan de Koning ook niet de mogelijkheid biedt om, bij in Ministerraad overlegd besluit, het toepassingsgebied van deze wet uit te breiden tot andere categorieën van personen of minderjarigen, zoals op dit ogenblik bepaald door artikel 1, § 2 van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum. Het Centrum pleit ervoor dat dit prerogatief van de uitvoerende macht zou worden opgenomen in het wetsontwerp, dat het recht op maatschappelijke integratie bekrachtigt.

2.10.3. *Maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid*

Het bestaansminimum biedt ook bepaalde andere voordelen, zoals maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid. Het voordeel van de financiële sociale bijstand, biedt die daarentegen niet altijd.

In zijn laatste jaarverslag verheugde het Centrum zich erover, dat de wet van 2 januari 2001, houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen, de toegang opende tot het plus-één, plus-twee en het plus-drie-plan, tot specifieke tewerkstellingsbevorderende maatregelen voor de kleine en middelgrote ondernemingen en tot de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen voor de werkzoekenden van vreemde nationaliteit die recht hebben op de financiële sociale bijstand en die:

- ofwel ingeschreven zijn in het bevolkingsregister,
- ofwel beschikken over een verblijfsvergunning van onbepaalde duur,
- ofwel beschikken over een verblijfsvergunning met toepassing van artikel 9, derde lid, van de wet van 15 december 1980, betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, in zoverre de verlenging van de verblijfsvergunning onderworpen is aan de voorwaarde, tewerkgesteld te zijn,
- ofwel gerechtigd of toegelaten zijn, met toepassing van de artikelen 9 of 10 van de voormelde wet van 15 december 1980, in zoverre in de mogelijkheid van een verblijfsvergunning van onbepaalde duur uitdrukkelijk voorzien is.

Het Centrum pleitte ervoor om het geheel van de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid toegankelijk te maken voor categorieën gerechtigden, opgesteld in functie van de voornoemde verblijfstypes. Daar werd blijkbaar rekening mee gehouden, gezien er in de loop van het jaar 2001 andere maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid werden opengesteld aan de bovenvermelde categorieën vreemdelingen. Het gaat om de volgende maatregelen: “Banenplan” en “Interdepartementaal Begrotingsfonds” van de Federale Staat (Koninklijk Besluit van 5 september 2001 – *Staatsblad*, 21 september 2001 en het Koninklijk Besluit van 12 september 2001 - *Staatsblad*, 25 september 2001).

Bovendien wordt door het Koninklijk Besluit van 22 mei 2001 (*Staatsblad*, 29 juni 2001) de maatregel ter bevordering van de werkgelegenheid “Herinschakeling van langdurige werklozen in erkende arbeidsposten” uitgebreid tot de rechthebbenden op financiële sociale bijstand, die geen recht hebben op het bestaansminimum omwille van hun nationaliteit, wanneer zij recht hebben op een verblijfsvergunning van onbepaalde duur.

Tenslotte werd de federale bijstand die verbonden is met de tewerkstelling door het OCMW nu ook opengesteld aan de rechthebbenden op sociale bijstand, die ingeschreven zijn in het vreemdelingenregister en die een machtiging hebben tot een verblijf van onbeperkte duur.

Het Centrum stelt voor, dat de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid waarvan het persoonlijk toepassingsgebied nog niet werd uitgebreid tot de vier voornoemde categorieën vreemdelingen als bepaald in functie van het verblijfstype zouden worden aangepast.

2.10.4. Uitbreiding van het persoonlijk toepassingsgebied van de E.E.G.-Verordening nr. 1408/71

De coördinatie van de nationale systemen voor sociale zekerheid binnen de Europese Unie beoogt het vrije verkeer van werknemers uit de Lidstaten en hun gezinnen te behouden en te promoten. Deze coördinatie wordt verzekerd door de Verordening (E.E.G.) nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971, die aldus een fundamentele vrijheid garandeert.

Bovendien verbieden het Verdrag houdende instelling van de Europese Gemeenschap en voormelde Verordening nr. 1408/71, elke rechtstreekse of onrechtstreekse discriminatie omwille van de nationaliteit, ten nadele van onderdanen van de Lidstaten of van personen op wie voornoemde verordening van toepassing is. De Verordening (E.E.G.) nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1968 over het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap verbindt, voor wat betreft de sociale en fiscale voordelen, het vrije verkeer met het verbod van elke vorm van discriminatie op basis van de nationaliteit.

De onderdanen van derde landen, die geen vluchtelingen, noch staatlozen zijn, noch familieleden van een Europese werknemer, die onderworpen is aan de sociale zekerheid, maar die toch wettig op het grondgebied van de Unie verblijven en verzekerd zijn uit hoofde van de wetgeving van een Lidstaat, zijn echter niet beschermd door de Verordeningen nr. 1408/71 en 1612/68 wanneer zij binnen de Unie migreren, behoudens internationale akkoorden tussen de Unie en het derde land.

Een belangrijke stap in het afschaffen van de ongerechtvaardigde ongelijke behandeling tussen ingezetenen en vreemdelingen ligt ongetwijfeld in de uitbreiding van het voordeel van de coördinatie van de sociale zekerheidsstelsels, zodat de werknemers uit derde landen en hun gezinnen van een even volwaardige en analoge bescherming kunnen genieten als Europese werknemers en hun gezinnen.

Het Belgische Voorzitterschap van de Europese Raad heeft dit in de Europese politieke agenda opgenomen. Voor België ging het erom, een akkoord te verkrijgen over de principes, de prioriteiten, de methode en de agenda, kortom over het kader van de toekomstige modernisering van het coördinatiesysteem van de sociale zekerheidsstelsels in Europa, evenals voor de uitbreiding van het persoonlijke toepassingsgebied tot migrante onderdanen uit derde landen binnen de Unie.

Het Centrum heeft er bij de bevoegde Minister voor gepleit (1) dat het tot stand komen van een akkoord tussen de leden van de Raad over de juridische gegrondheid van deze uitbreiding later niet tot een controverse zou leiden, waarvan de oplossing ten nadele zou uitvallen van de vreemde werknemers en hun families en (2) dat de voorbereiding van de Europese beleidslijnen die de Raad terzake zal moeten goedkeuren de grootst mogelijke gelijkheid in behandeling garandeert tussen de werknemers en hun families, ongeacht de nationaliteit.

De veroudering van de allochtone bevolking

Reeds meerdere jaren vermeldt het Centrum in zijn publicaties, zijn acties en zijn aanbevelingen aan de overheid, de talrijke problemen rond de rechtstreekse en onrechtstreekse vormen van discriminatie doorheen de arbeidsmarkt. Sedert verscheidene jaren ook organiseert het Centrum samen met het Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in samenwerking met de betrokken werkgeversverenigingen, seminars over het management van de diversiteit in de verschillende sectoren van het Brusselse economische leven.

In 2001 hebben het Centrum en het Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in samenwerking met Femarbel een seminarie georganiseerd ten behoeve van de rust- en verzorgingstehuizen uit zowel de openbare, niet commerciële als de winstbeogende privé-sector: “*Het management van de diversiteit: een interculturele uitdaging voor de sector van de rusthuizen*”.

De bereidheid tot het behandelen van het dubbele probleem van de diversiteit en het management ervan binnen de rust- en verzorgingstehuizen vindt zijn oorzaak in het nieuwe aanzien die de immigratie gekregen heeft: de vestiging van migrante arbeiders en hun familie, de immigratiegolven die generaties werden, de eerste die een tweede voortbracht, de tweede een derde, enz.... Het voorlopige wordt duurzaam en zelfs definitief, de arbeidskracht die hier aankwam tijdens de grote immigratiegolven wordt een demografische kracht, de migranten verouderen en ze doen dat in ons midden, in tegenstelling tot wat de idee van de terugkeer naar het herkomstland misschien doet denken.

Deze toestand zal steeds meer vragen doen rijzen rond het aanbod van diensten aan bejaarden, in het bijzonder in de sector van de rusthuizen. Het aantal allochtonen die niet langer in staat zijn om zich alleen te behelpen omwille van hun gevorderde leeftijd zal steeds toenemen. En alhoewel hun cultuur dat vereist gaan de jongere allochtonen, hun kinderen, steeds minder vaak voor hen zorgen. In het algemeen wordt er eerder een ommekeer waargenomen in de solidariteit tussen de generaties en gaan de ouderen eerder voor de jongeren zorgen dan vice versa, en dat is ook het geval onder de migrantenbevolking.¹⁵

Het seminarie dat werd georganiseerd door het Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding en Femarbel opteerde voor twee denkpijlers: tewerkstelling en opleiding én wederzijdse aanvaarding¹⁶.

Uit de gedachtenwisselingen is gebleken dat er zeer weinig initiatieven worden genomen om de specifieke noden van allochtone bejaarden op te nemen in de beschouwingen en het dienstenaanbod rond bejaarden, of in de opleiding van medisch, paramedisch en verzorgend personeel dat zich tot die bejaarden zal moeten richten.

Het is nochtans een kwestie van erkenning: de erkenning van een deel van de bevolking die op het Belgische grondgebied woont, erkenning van de economische, culturele en demografische bijdrage die deze bevolking aan onze maatschappij heeft geleverd, die anders de naam “onthaalland” niet zou kunnen verdienen.

¹⁵ Zie ook M. Leleu, *Les nouveaux vieux. Portrait des personnes âgées de plus de 50 ans vivant dans la Région bruxelloise. Rapport final*, Brussel, december 2000, p. 45, gestencild, evenals M. Poulain en N. Perrin, “Demografisch overzicht”, in: Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, *Vechten voor rechten. Jaarverslag 2000*, Brussel, 2001.

¹⁶ De notulen van het seminarie zijn verkrijgbaar bij onze diensten (tel. 02/233.07.83 – fax 02/233.07.04).

Het Centrum stelt voor dat er een wetenschappelijk gefundeerde stand van zaken zou worden opgemaakt, zodat de specifieke noden kunnen worden onderkend en er relevante aanbevelingen kunnen worden gedaan aan de bevoegde overheidsinstanties.

2.11. Gehandicapten in de allochtone gemeenschap

Wanneer een handicap wordt vastgesteld bij een allochtoon kind vragen hulpverleners zich af of en in hoeverre ze hun begeleiding aan het gezin moeten aanpassen. Sommigen vragen ondersteuning bij het overbrengen van het 'slecht nieuws', anderen i.v.m. het begeleiden van de ouders bij het verwerken van dit nieuws.

De vraag wordt vaak ook geformuleerd als: help ons de ouders ervan te overtuigen dat aangepaste hulp voor hun kind noodzakelijk is. Ook merk je dat hulpverleners niet goed weten hoe het slechte nieuws aan ouders over te brengen o.a. omdat ze denken te weinig te weten over hoe vanuit de andere cultuur naar personen met een handicap wordt gekeken. Of dit altijd de juiste uitgangspunten zijn voor de zorg aan allochtone mindervaliden en hun gezinnen proberen we verder uit te klaren.

2.11.1. In hoeverre verschilt de beeldvorming over gehandicapten in de Turkse en Marokkaanse cultuur?

De religieuze invalshoek

Een basisprincipe in de Koran is het respect voor levende wezens (wat Allah geschapen heeft is goed, het is zijn wil), dus ook voor mensen met een handicap.

Er wordt wel rekening gehouden met de mogelijkheden en beperktheden van personen met een handicap. Vandaar dat mensen met een handicap niet aan alle voorwaarden (de 5 basispijlers van het geloof: de geloofsbelijdenis, het rituele gebed, de religieuze belasting, het vasten en de pelgrimstocht) moeten voldoen om een goed moslim te zijn.

Veel hangt er hier van af hoe 'Gods wil' wordt geïnterpreteerd. In zeldzame gevallen wordt bij ouders van een gehandicapt kind een berusting vastgesteld die naar fatalisme neigt, en eventueel aangepaste hulp in de weg staat. Een dergelijke houding kan echter tegengesproken worden met bepaalde uitspraken van de profeet die stelt dat al het mogelijke in het werk moet gesteld worden om ook mindergeschapenen een zo menswaardig mogelijk leven te laten leiden.

In de realiteit bepalen nog andere invloeden hoe men tegenover een persoon met een handicap staat en handelt, o.a.:

- De positie van man en vrouw binnen de cultuur en de taken die zij traditioneel toebedeeld krijgen: een belangrijk ideaal binnen de Turkse en Marokkaanse cultuur is bv. dat zonen en dochters geschikte huwelijkskandidaten worden.
- De opvoedingsdoelen t.a.v. mensen met een handicap kunnen verschillen van deze t.a.v. 'gewone' mensen. Het is goed om ook bij ouders met een kind met een handicap te peilen naar wat ze met dit kind willen bereiken. Bv. ouders die wilden dat hun kind een 'sociaal' persoon werd en dit definiëren als 'niet opvallen als we in een restaurant gaan eten'.

- Volksgeloof en traditionele overtuigingen zoals het *boze oog* of bezetenheid door geesten kunnen een rol spelen. Wel worden eerder psychische stoornissen, ziekten of ongevallen dan aangeboren mentale of fysische handicaps aan dergelijke bovennatuurlijke oorzaken toegeschreven (epilepsie wordt bv. traditioneel verklaard als een uiting van bezetenheid).
- Elke mens zoekt naar oorzaken bv. in de vorm van een straf van God, of een wraak of jaloezie van mensen die via het boze oog of via magie schade toebrengen. In geen enkele cultuur legt men zich zomaar neer bij het feit dat een kind een handicap heeft, ook niet in de moslimcultuur.
- Elke mens zoekt naar oplossingen: bv. het consulteren van gebedsgenezers, op bedevaart gaan (ook in de katholieke cultuur bv. Lourdes)...

Uit ervaringen is echter het volgende advies gegroeid voor de praktijk:

Als je met mensen met een handicap en hun familie - uit welke cultuur dan ook - aan de slag wil gaan, moet je op de eerste plaats aan henzelf vragen hoe zijzelf de situatie zien en waarom zij op een bepaalde manier met een persoon met een handicap omgaan.

Mensen reageren inderdaad op het fenomeen 'handicap' vanuit het beeld dat zijzelf hierover hebben. En als je weet vanuit welk beeld zij reageren, kan je hun reacties ook beter begrijpen en er op de gepaste wijze mee omgaan. Dit beeld wordt echter niet alleen cultureel bepaald maar ook persoonlijk, en / of door de levensvisie binnen het individuele gezin of de familie.

2.11.2 '*Cultuur onafhankelijke*' reacties van ouders met een kind met een handicap

Ervaringen leren ook dat in verschillende culturen mensen vaak gelijkaardig reageren als hun kind een handicap heeft:

1. **Schuld**

In alle culturen vragen mensen zich af: 'waaraan hebben we dit verdiend?'. Mensen gaan op zoek naar oorzaken en verklaringen: 'wie heeft iets gedaan waardoor wij worden gestraft?'.

Het is belangrijk om mensen dit schuldgevoel te laten uitspreken, ook t.a.v. elkaar (bv. 'ik vind dat ik dit niet heb verdiend, ik voel me gestraft').

Dit schuldgevoel mag ook niet worden onderschat (bv. trek het u niet aan, zij zullen wel voor uw kind zorgen). Anders blijft dit knagen en de omgang met de handicap bemoeilijken.

2. **Schaamte**

In gemeenschappen waar families samenleven is er veel sociale controle; daarom schamen mensen zich vaak omdat ze via een kind met een handicap het leven van de gemeenschap verstoren.

Een voorbeeld: een zus van een man met een handicap durfde pas als volwassene in een interview het volgende vertellen:

'Vroeger moest ik altijd mijn broer meenemen naar de winkel. Ik voelde me echter enorm bekeken onderweg en in de winkel zelf. Daarom zette ik mijn broer in een klein zijstraatje voor de winkel, deed vliegensvlug

mijn boodschappen en rende angstig terug naar mijn broer, die meestal gelukkig was blijven staan. Ik heb dit nooit aan mijn ouders durven zeggen.'

Vandaar dat een tip als 'ga eens wandelen met je gehandicapt kind' ook niet werkt.

Er moet eerst aan het schaamte- en schuldgevoel worden gewerkt.

3. Gebroken dromen

Alle ouders uit alle culturen willen eigenlijk knappe zonen en dochters (begaafd, mooi enz.). Lacan formuleert dit als het kind dat wij voor onszelf fantaseren 'als het nog in de buik zit'. (Bv. aan het schoppen in de buik voelen sommige ouders dat de baby later een grote sportman / vrouw zal worden).

Voor ouders met een kind met een handicap komt deze droom echter niet uit, maar wordt hij stapsgewijs steeds meer een nachtmerrie.

Eerst wordt er gezegd 'er is iets', dan 'het is erger dan gedacht', en dan komt de boodschap 'uw kind heeft een handicap'; en dan zegt men 'er is nog dit, het kan bv. les volgen in het buitengewoon onderwijs'.

Het is hier zeer belangrijk en zelfs noodzakelijk, dat ouders het verhaal hoe zij zich hun kind hadden gedroomd, kunnen vertellen in het kader van een begeleiding.

4. Onmacht

Alle ouders voelen zich machteloos en woedend, en vragen zich af of er nu echt niemand is die hen kan helpen. Medical shopping is soms een reactie op deze onmacht.

5. Actief zoeken naar oplossingen

Via verschillende dokters, genezers, ... gaat elke ouder vanuit dit gevoel van onmacht en woede actief zélf op zoek naar oplossingen. Vandaar dat het belangrijk is om na te gaan welke boodschap iemand met een handicap heeft meegekregen van ouders, familie.

2.11.3. Aandachtspunten voor begeleiding

Als gulden vuistregel geldt dus dat je als begeleid(st)er bewust moet zijn van de verschillen maar ook aandacht moet hebben voor de gelijkenissen.

1. Algemene aanpak

Basishouding

- de eigen cultuur relativieren:
Als begeleider moet je bewust zijn van je eigen 'cultuurbril' van waaruit je een oordeel gaat vormen over mensen die anders denken en doen.
- open staan:
Dit is soms moeilijk omdat je vaak diep geraakt wordt in je eigen overtuigingen.
Beter is om dan te proberen na te gaan waarom de andere het zo ziet, dan de zaak af te doen als: 'ze zijn nu eenmaal zo'. Het is belangrijk om na te gaan hoe het komt dat een handicap op een bepaalde manier wordt opgevangen.
- echtheid:
Durf ook zeggen dat je iets niet begrijpt of het ergens moeilijk mee hebt.

Compromissen zoeken

Probeer tot een overeenkomst te komen tussen de verschillende partijen, die uitgaat van het feit dat beide partijen een aantal keuzes kunnen maken.

Bv. Ouders die niet het totaalpakket (dokter, logopedist(e), ergotherapeut(e)) van de instelling willen, maar alleen hun eigen huisarts.

Gevoelig blijven voor signalen

Soms heeft men de neiging om, vb. na drie vergeefse pogingen om een afspraak te maken voor een huisbezoek met een gezin, te besluiten dat ze niet willen meewerken.

Je kan dit gedrag ook als signaal bekijken en proberen nagaan waarom je als hulpverlener niet gewenst bent, of waarom het gezin de hulp om een of andere reden als bedreigend ervaart.

Een gekende ervaring in deze context is dat CLB-centra van ouders van een licht mentaal gehandicapt kind of kind met leerstoornissen, soms het verwijt krijgen dat men hun kind naar 'een gekkenschool' stuurt waar ze nog meer onaangepast gedrag overnemen van schoolgenoten. De oorzaak is dan vaak dat ouders omwille van taalproblemen onvoldoende voorgelicht zijn over het doel van het bijzonder onderwijs.

Je kan je ook de vraag stellen of de gezinsleden bij het opstellen van het handelingsplan wel mee hebben onderhandeld over de doelen van de begeleiding, of er wel een gemeenschappelijk standpunt is.

2. Communicatie als bijzonder aandachtspunt

De oorzaak van het falen van een begeleiding wordt te vaak bij de 'ontvanger' gelegd. Het is beter om er zich bewust van te zijn dat dit ook bij de 'zender' kan liggen. De communicatie met de allochtone familie van een gehandicapte kan nog bemoeilijkt worden door een taalprobleem en/ of culturele waardeverschillen.

Bovendien is er de afgelopen jaren binnen de allochtonengemeenschap heel wat mythevorming ontstaan rond onterechte doorverwijzingen van allochtonenkinderen naar het bijzonder onderwijs, wat vaak een verklaring is voor vijandige reacties tegenover CLB-centra of andere hulpverleningsinstanties.

In dat verband kan het soms nuttig zijn dat ouders zagezegd koppig zijn, en hun kind bv. een tweede keer door iemand anders willen laten testen, en om een 'second opinion' vragen. Want soms blijken ouders hun eigen kind uiteindelijk toch het beste te kunnen inschatten en dwingt hun houding begeleiders ertoe om vanuit een gezamenlijke bezorgdheid tot andere oplossingen te komen waaraan eerst niet werd gedacht.

Het inschakelen van een *intercultureel medewerker/bemiddelaar* kan bij dit soort communicatieproblemen een oplossing bieden.

Naast het oplossen van een louter taalprobleem kunnen zij o.a. de hulpverleners helpen om klaarheid te zien in de behoeften van het allochtone gezin rond de opvang van hun gehandicapte kind, en de ouders voorlichten omtrent het doel en de inhoud van het aanbod m.b.t. gehandicaptenzorg.

Ook bij het in de inleiding vermelde probleem van het **overbrengen van het slechte nieuws** kan een intercultureel bemiddelaar advies geven en als co-begeleider optreden. Enerzijds getraind in de methodiek van het brengen van slecht nieuws en anderzijds in staat rekening te houden met de geplogenheden binnen de gemeenschap van de cliënt kan zij/ hij SAMEN met de hulpverlener het slecht nieuws rond de handicap van kind of ander gezinslid meedelen.

2.11.4. Knelpunten in de informatievoorziening

Toch is het nog zo dat veel allochtone ouderen er niet voor uitkomen dat zij een gehandicapt kind hebben. Ze houden hun kind binnenshuis en verzorgen het daar. Kinderen in dergelijke omstandigheden, totaal afhankelijk van hun ouders, blijven van de beschikbare mogelijkheden verstoken en komen veel tekort.

Er zijn een hele hoop voorzieningen: men weet nauwelijks welke voorziening je nodig hebt en voor welke voorziening je in aanmerking komt; dat brengt allemaal frustratie mee.

De allochtone ouders hebben ook geen schrijfcultuur. Elke aanvraag moet schriftelijk gebeuren.

Het kind verblijft door de week in een instelling. Daar raakt men aan een bepaald systeem gewend. In het weekend mag het naar de ouders en wat zie je? Het kind verveelt zich thuis, het verveelt zich omdat men thuis niet elk moment van de dag een programma heeft voor het kind. Er is geen ruimte om anders te zijn in de instelling, voor de culturele eigenheid.

Er is de taalbarrière waardoor cliënt en hulpverlener elkaar verkeerd begrijpen en dat leidt tot wederzijdse ontevredenheid en conflicten.

De houding van de dienstverleners, en de diensten zelf, moeten veranderen. Het aanbod van de dienstverlening sluit niet aan bij de vraag.

2.11.5. Besluit

De weg die gehandicapten uit de verschillende allochtone groepen, en ouders en hun gehandicapte kinderen, vandaag moeten afleggen is lang en met teveel onnodige obstakels. Er kan een basis worden gelegd voor volledige participatie en integratie in de samenleving van de allochtonen in het algemeen en van gehandicapte allochtonen in het bijzonder.

Daarvoor is interculturalisatie nodig binnen de instelling. De gehandicaptenzorg moet op gelijkwaardige wijze hulp kunnen bieden aan alle cliënten, ongeacht hun afkomst. Het aanbod van een instelling dient verbeterd te worden, met name op de aspecten van toegankelijkheid en herkenbaarheid. De kennis en attitudes van beroepskrachten ten aanzien van de zorg voor allochtonen zijn voor verbetering vatbaar, waardoor de kwaliteit van het uitvoerend werk doeltreffender en doelmatiger kan worden.

2.12. Haatmisdrijven en diversiteit bij de politiediensten

2.12.1. Hatecrime

Het ontwerp van algemene antidiscriminatiewet dat op 21 december in de Senaat werd goedgekeurd en dat nu in de Kamer te bespreking voorligt bevat, naast het burgerrechtelijke luik dat de hoofdzaak uitmaakt, ook een aantal strafrechtelijke bepalingen.

Het burgerrechtelijke luik is erop gericht feitelijke discriminatie te stoppen, zonder dat hierbij een schuldvraag moet gesteld worden. Discriminatie kan immers ook onbewust en zonder opzet gebeuren.

Het strafrechtelijke luik echter wil middelen aanreiken om zaken van een andere orde aan te pakken: de zogenaamde «haatmisdrijven». Enerzijds wordt, net zoals in de antiracismewet van 1981, het aanzetten tot haat en discriminatie strafbaar gesteld alsook het «openlijk uiting geven aan zijn voornemen te discrimineren». Anderzijds bevat het ontwerp ook een aantal bepalingen waardoor de strafmaat **kan** verdubbeld worden indien een aantal reeds in het Strafwetboek ingeschreven misdrijven (zoals bijvoorbeeld moord, beschadigen van onroerende goederen, verkrachting, ...) gepleegd worden vanuit haat of misprijzen voor personen vanwege hun seksuele geaardheid, handicap, geloofsovertuiging ... Voor racistisch geïnspireerde misdrijven werd een gelijkaardige bepaling opgenomen in het regeringsontwerp ter versteviging van de wetgeving tegen het racisme (amendering van de wet Moureaux) dat eveneens in de Kamer ter bespreking voorligt.

Ook in andere landen bestaat deze aanpak van haatmisdrijven reeds, vooral dan wat betreft raciaal geïnspireerde misdrijven. De noodzaak om dit uit te breiden naar bijvoorbeeld ook de homoseksuele gemeenschap heeft zich echter ook elders reeds laten voelen. In de Verenigde Staten pleitte ex-president Clinton hiervoor naar aanleiding van de moord op de homoseksuele student Matthew Shepard in oktober 1998. Shepard werd met een pistool in elkaar geramd en vervolgens aan een hek vastgebonden om er te sterven. Zijn geaardheid was duidelijk het motief voor de moord. Recenter waren er de bommen in het Londense Soho, Brixton en Bricklane. Dezelfde dader plaatste nagelbommen tegen zowel de allochtone als de homogemeenschap. De aanslag op de homobar in Soho op 30 april 2000 had drie doden en 65 zwaar gekwetsten voor gevolg.

2.12.2. Diversiteit

Het moderne bedrijfsmanagement heeft de voordelen van het diversiteitsbeleid al een tijd ontdekt. Een bedrijf waarin iedereen zich goed voelt, en dus niet alleen de blanke heteroseksuele man, kent minder interne spanningen, is productiever, trekt vlotter nieuw personeel aan en reageert beter op de marktomgeving. De markt is immers niet uniform en de globalisering heeft een steeds groter impact.

Ook de Vlaamse overheid heeft dit ingezien, ze promoot het diversiteitsmanagement in de bedrijven maar ook binnen haar eigen administratie. Ze gebruikt hierbij het concept van de evenredige vertegenwoordiging.

De **Belgische federale politie** levert reeds meerdere jaren inspanningen om meer allochtoon personeel aan te trekken. Men heeft de noodzaak én de meerwaarde hiervan duidelijk ingezien. Jammer is echter dat de resultaten niet altijd bemoedigend zijn, bovendien is de uitstroom ook vrij groot.

Dit wijst ons inziens op de nood aan een diversiteitsbeleid dat verder gaat dan het eigenlijke personeelsbeleid en dat verder gaat dan enkel en alleen de inspanningen op allochtonen te richten.

In dit kader lijkt de ervaring van de Londense Metropolitan Police ons leerrijk. Na de rassenrellen van 1981 in de wijk Brixton werd het duidelijk dat er dringend wat moest gebeuren aan het ingebakken institutioneel racisme bij de politie. Dit leidde tot het rapport van Lord Scarman waarin vooral gefocust werd op cultuur en rekrutering van allochtone agenten.

In 1993 werd de 18-jarige zwarte student Stephen Lawrence door een bende blanke jongeren met messteken om het leven gebracht terwijl hij aan de bushalte op een bus wachtte. Vijf jaar, drie politieonderzoeken, een mislukt privaat initiatief om de daders veroordeeld te krijgen en een jarenlang onderzoek door de afdeling klachten van de politie (Police Complaints Authority) later kwam uit het uitgebreid onderzoek van voormalig rechter van het Hoogerechtshof Sir William McPherson de waarheid aan het licht. De vijf voornaamste verdachten, waarvan de namen binnen uren na de moord aan de politie werden doorgespeeld, ontsnapten aan het gerecht door een reeks blunders die het onderzoek toeschreef aan “institutioneel racisme”. De moord werd niet erkend als een mogelijk racistisch misdrijf en het hierop volgend geblunder en getalm stelde de vijf verdachten in staat belangrijk bewijsmateriaal te vernietigen.

Ondanks de aanbevelingen van het Scarman rapport (1981) had geen enkele van de 60 politieofficieren die met de Lawrence zaak te maken kregen enige training genoten in het omgaan met interculturele verschillen. Ondanks de aanbevelingen inzake rekrutering bleef de vertegenwoordiging van allochtonen binnen de politie ondermaats. In Londen zijn 29% van de verpleegsters, 31% van de dokters en meer dan 20% van de ambtenaren allochtoon. Bij de politie bedroeg dit percentage slechts 3,3%, minder dan een zesde van het aandeel in de bevolking (The Economist, 25 februari 1999).

Dat de rekrutering moeilijk verliep moest niet verbazen, aldus The Economist. Verenigingen van allochtone agenten meldden immers dat 2 op 5 van de allochtone agenten hinder hadden van racistische opmerkingen binnen het korps. Maar het probleem lag nog dieper: het feit dat de politie racistische misdrijven niet ernstig leek te nemen (of nam) en het feit dat allochtonen door de politie vaak harder en frequenter aangepakt werden dan autochtonen (buiten verhouding zelfs tot de criminaliteitscijfers) (vluggere vervolging, vaker controleren op basis van huidskleur ...) had geleid tot een wantrouwen van diezelfde politie, en daar ga je niet bij werken.

Als reactie op het McPherson rapport werd een “Racial and Violent Crime Task Force” opgericht, geleid door het voormalig hoofd van de antiterrorisme brigade, de heer John Grieve. Op zes maanden tijd steeg het aantal aan de politie gerapporteerde racistische misdrijven met 68%, het totaal aantal gerapporteerde incidenten met 100% en het aantal ingestelde vervolgingen met 98%.

2.12.3. Diversiteit en politie

Deze taskforce was slechts één element van een globale benadering die ervoor moest zorgen dat de diversiteit binnen de samenleving ook binnen het korps gereflecteerd, gewaardeerd en beschermd werd, en dit in alle aspecten van de werking. Men zou dus niet langer enkel en alleen moeten praten over rekrutering en vorming.

In de eerste fase lag de nadruk op racistische misdrijven maar al gauw werd de ernst van alle haatmisdrijven duidelijk: “Rather than detracting attention for other hate crimes, this focus has been the cataclyst for raising the service’s understanding of all hate crimes”.¹⁷

¹⁷ ACPO (Association of Chief Police Officers), Guide to identifying and combating Hate Crime, September 2000, p10.

Bij het werken rond diversiteit werd bijgevolg niet alleen gewerkt in samenwerking met allochtone gemeenschappen maar ook met bijvoorbeeld een adviesgroep vanuit de homo- en lesbiennegemeenschap¹⁸. Met deze laatste adviesgroep werd bijvoorbeeld ook samengewerkt door de antiterrorisme sectie ten tijde van de nagelbommen in Soho, Brixton en Bricklane.

Een overzicht van enkele initiatieven in het kader van het “Policing Diversity” programma:

1. Het instellen van een gedragscode voor het omgaan met haatmisdrijven: elk misdrijf waarvan het slachtoffer of een derde beweert dat het om een haatmisdrijf gaat moet ook als zodanig onderzocht worden;
2. Nauwe samenwerking met adviesgroepen uit de verschillende gemeenschappen, doel:
 - De noden van deze gemeenschappen vaststellen (in welke mate en hoe is men slachtoffer van haat, waar moet men op letten in het omgaan met deze doelgroep, hoe kan men beter personen met deze achtergrond rekruteren en ook behouden...)
 - Vaststellen welke aspecten aan bod moeten komen bij de opleiding van de agenten;
 - Contactpunt bij belangrijke onderzoeken;
 - Aanmaken van ondersteunend materiaal voor de agenten maar ook voor het publiek.
3. Nieuwe allochtone agenten krijgen coaches om de eerste stappen binnen het korps te zetten, ze worden niet langer aan hun lot overgelaten;
4. Een aantal officieren specialiseren zich in de aangelegenheden van een aantal gemeenschappen en worden zo de gespecialiseerde consultants voor het hele korps;
5. Kantoren worden aangepast voor gehandicapten;
6. Proactief onderzoek (inlichtingen vergaren) om haatmisdrijven tegen personen of gemeenschappen te voorkomen.

2.12.4. België

Het Centrum is voorstander van een gelijkaardige globale diversiteitsaanpak bij onze politiediensten.

Londen is natuurlijk België niet (al stemt de grootte van het korps overeen) en er moet natuurlijk gewerkt worden vanuit de eigen realiteiten. Reacties als “bij ons stellen de problemen zich niet” willen we hierbij toch al bij voorbaat weerleggen. Er is absoluut geen plaats voor zelfgenoegzaamheid wat deze materie betreft:

- Haatmisdrijven die de relaties tussen gemeenschappen en het leven van mensen zelf verzuren worden ook bij ons niet of weinig gemeld of vaak niet serieus genomen. De Britse ervaring leert dat indien men het wel serieus neemt, de meldingen volgen en de zuurtegraad afneemt.
- Er is binnen het federale korps en binnen lokale korpsen reeds enige kennis aanwezig over het omgaan met diversiteit maar deze kennis wordt te weinig gecentraliseerd, gecultiveerd en ter beschikking gesteld van alle diensten.

¹⁸ Lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) Advisory Group.

- Ook binnen de Belgische politiediensten zijn racistische opmerkingen, homofob gedrag en een kleinerende machohouding ten aanzien van vrouwen nog gemeengoed. Dit heeft onmiskenbare gevolgen én voor de rekrutering én voor de interne verhoudingen.
- Wetten zijn het papier waarop ze geschreven werden niet waard als ze niet toegepast worden. De bepalingen inzake haatmisdrijven die in het Parlement voorliggen zijn noodzakelijk... maar ze moeten ook toegepast worden. Een korps vol vooroordelen of dat niet weet hoe het met minderheden moet omgaan dient deze mensen en deze wetten slecht.
- In een Europees kader is België steeds vaker verplicht te rapporteren over de aanwezigheid van racisme in onze samenleving. Zo kan men vergelijkingen tussen de landen maken en een Europese “barometer” opstellen. Zo verwacht het Europees Observatorium voor Racisme en Xenofobie in Wenen regelmatig gegevens binnen het “Raxen” netwerk dat hiervoor opgericht werd.

Tot hiertoe heeft ons land de grootste moeite om aan deze Europese instelling zijn medewerking te verlenen omdat het vaak ontbreekt aan gegevens over racistische incidenten, geweldplegingen, discriminatie... Dit heeft natuurlijk te maken met het feit dat deze misdrijven niet als dusdanig erkend en geregistreerd worden en dat er bijgevolg weinig melding is.

2.13 Sport en integratie in de Franse gemeenschap

1. Context

De Minister van Sport in de Franstalige Gemeenschap heeft het Centrum uitgenodigd deel te nemen aan de « assisen »: « Femmes et Sports »(Vrouw en sport).

Deze « assisen » zijn het resultaat van een uitgebreide studie van verschillende specialisten over het thema van de vrouwelijke sport¹⁹. Het Centrum heeft tijdens een workshop over het thema integratie door sport zijn ideeën over het thema gegeven.

In deze ontmoeting kwam duidelijk naar voor hoe een belangrijk aantal vrouwen die afkomstig zijn uit buurten met een sterke allochtone aanwezigheid te lijden hebben onder de dubbele discriminatie die voortkomt uit hun vrouw zijn en uit hun vreemde origine of nationaliteit.

2. Vaststellingen

Naast de puur persoonlijke vervolmaking die men uit sport kan hebben is de sport ook een factor van persoonlijke ontwikkeling en van emancipatie en sociale integratie. Bij dit laatste denken we vooral aan groeps- en balsporten die overal kunnen beoefend worden maar die tegelijk een sterke « mannelijke » connotatie hebben. In het kader van sociale initiatieven worden deze sporten bovendien vooral georganiseerd voor jongeren, « op straat » en er nemen dus voornamelijk jongens aan deel. Hieruit volgt dat meisjes geen prioritair doelpubliek zijn van beleidsmaatregelen gericht op sociale integratie doormiddel van sport en ze zullen dus niet benaderd worden door de actoren van dit beleid.

¹⁹ Studie beschikbaar op de website : <http://www.mincom.gov.ma/french/generalites/femmes/sport.htm>.

Er moet bovendien opgemerkt worden dat wanneer het gemengd zijn van de geslachten een algemeen feit is voor kinderen, we dit voor adolescenten niet kunnen zeggen. Deze worden nog vaak gescheiden, in het bijzonder bij sport. Het is zo dat vrouwelijke adolescenten minder aangetrokken zullen zijn door dit type sport omdat men hierbij te maken heeft met een benadering van het lichaam en een fysiek contact dat verworpen wordt. Ze zouden ook minder aangetrokken worden door de competitiegeest en de groepsdynamiek.

Het is nuttig te onderstrepen dat een aantal sporten of sportieve activiteiten uitsluitend gericht zijn op een mannelijk publiek terwijl sporten zoals volleybal, basket, zwemmen en gymnastiek meer beantwoorden aan de smaak van het vrouwelijk publiek.

We herinneren tenslotte aan het schreeuwend gebrek aan structuren en infrastructuur voor sport in de volkswijken en dat bestaande infrastructuur vaak niet aangepast is aan de verschillende publieken van deze wijken met in het bijzonder de vrouwen.

Initiatieven van plaatselijke actoren hebben nochtans aangetoond dat men niet fatalistisch moet zijn wat betreft de lage mate waarin vrouwen aan sport doen en dat een zekere diversifiëring mogelijk is die het vrouwelijk publiek kan aantrekken voor een meer regelmatige sportbeoefening. Bijvoorbeeld door sensibilisering van wijkanimateuren, van de vrouwen zelf en van personen waarmee ze in het dagelijks leven te maken hebben zoals bijvoorbeeld de huisarts.

Voorstellen

Vanuit deze vaststellingen werden verschillende aanbevelingen voorop geschoven om de sport te promoten als factor van socialisatie en integratie bij een vrouwelijk publiek.

- ◆ Om het tekort aan infrastructuur te compenseren zou de school een plaats van sportief aanbod moeten worden door haar infrastructuur ter beschikking te stellen van clubs en andere verenigingen die aan sport doen. De rol van de school zou moeten versterkt worden wat betreft de sensibilisering van families voor sportactiviteiten.
- ◆ De noodzaak om een klimaat van vertrouwen te ontwikkelen met dit vrouwelijk publiek en waar nodig te bemiddelen om bepaalde culturele en psychologische hindernissen te breken.
- ◆ Het is belangrijk rekening te houden met de specifieke cultuur van het plaatselijk publiek en met het feit dat gemengde sport voor vrouwen van vreemde nationaliteit of origine een probleem kan zijn. Het is ook belangrijk inspanningen te doen om de sportwereld meer open te stellen als vrijetijdsbesteding voor families, en culturele of etnische gemeenschappen.
- ◆ Het is noodzakelijk de groepsporten aangepast aan een vrouwelijk publiek te promoten om dit publiek uit het individueel isolement te halen en het individu door het groepsverband en door de multiculturele contacten een meerwaarde te bieden.
- ◆ Er moet aandacht gegeven worden aan het sensibiliseren van lokale overheden over het schreeuwend gebrek aan sportstructuren en –infrastructuur in de volkswijken.
- ◆ Het is nuttig bepaalde aanpassingen te doen om de sportbeoefening te promoten en de toegang tot de infrastructuur te vereenvoudigen, door bijvoorbeeld :
 - uurschema's vast te stellen die aangepast zijn aan het dagelijks leven van de vrouwen ;
 - het organiseren van kinderopvang binnen de sportinfrastructuur.

In het algemeen is het nodig de openbare overheden te sensibiliseren over de noodzaak om de inspanningen van plaatselijke verenigingen die exclusief met vrouwelijk publiek werken te versterken.

2.14. Banken en verzekeringen

De laatste maanden kwam de verzekeringssector regelmatig in de actualiteit door de rationalisatie en herpositionering in een aantal markten. Dit ten gevolge van de dalende economische conjunctuur, nog versterkt door de gebeurtenissen van 11 september. Het massale schrappen van autoverzekeringen is hier een concreet voorbeeld van. Volgens het Centrum is hier echter veel meer aan de hand.

In het verleden ontving het Centrum regelmatig klachten van allochtonen die de grootste moeite hadden om een verzekering te kunnen afsluiten (m.n. autoverzekeringen) of allochtonen waarbij hun polis opeens werd opgezegd, waarbij het helemaal niet over bv. 'brokkenpiloten' gaat. Bovendien wordt ook vanuit de verzekeringssector zelf gemeld (b.v. makelaars die om begrijpelijke redenen anoniem wensen te blijven) dat er soms richtlijnen van hogerhand worden gegeven om:

- systematisch klanten van Maghrebijnse of Turkse afkomst te weigeren
- systematisch bestaande klanten van Maghrebijnse of Turkse afkomst hun polis op te zeggen.

Het Centrum vreest dat dit kwalijke fenomeen zich nog zal uitbreiden gezien de huidige rationaliseringstendenzen binnen de sector. Groot probleem bij de behandeling van dergelijke klachten volgens de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden is de bewijsproblematiek. Met de algemene antidiscriminatiewet hoopt het Centrum dat dit probleem kan verholpen worden en het gediscrimineerde individu een effectief instrument in handen krijgt om zijn rechten te laten gelden.

Het Centrum roept de verzekeringssector ook dringend op om zelf zijn verantwoordelijkheid op te nemen, zoals bijvoorbeeld de interim-sector reeds gedaan heeft.

Wat de banksector betreft stelt zich nog altijd het probleem van de identiteitsdocumenten van vreemdelingen waarbij de geldigheid van deze in twijfel worden getrokken omwille van het fraudegevoelig karakter van dergelijke documenten. Het gaat hier inderdaad om niet-geplastificeerde documenten. Het Centrum roept de federale overheid dan ook op om deze documenten te plastificeren zodanig dat dit probleem zich niet meer in diezelfde mate kan stellen.

2.15. Informatie over de euro

Het Centrum heeft zich aangesloten bij de Minister van Economische zaken en Wetenschappelijk Onderzoek, die gelast is met het beleid van de grote steden, de Minister van Tewerkstelling, gelast met het gelijke kansenbeleid, de Minister van Sociale zaken en Pensioenen, evenals bij de Minister van Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie, om een informatiecampagne op punt te stellen over de overgang tot de euro. Deze campagne had de kansarmen als doelpubliek, onder wie men heel wat allochtonen telt die de ene of de andere landstaal slecht of helemaal niet beheersen.

Wij hebben 100.000 infofolders over de euro, die in het Arabisch (65.000 exemplaren) en in het Turks (35.000 exemplaren) waren opgesteld, verspreid onder verenigingen en onder het grote publiek.

2.16. Het rijbewijs

Het erkennen en het inruilen van buitenlandse rijbewijzen vormt een belangrijke inzet voor de deelname van de migrantenbevolking aan onze maatschappij, gezien de toelating om een voertuig te besturen kenmerkend is voor het mobiliteitsvermogen van een persoon en dus voor zijn mogelijkheid op zich op de arbeidsmarkt aan te bieden, zijn huiselijke verplichtingen te beheren, zijn kinderen op te voeden (studies en buitenschoolse activiteiten) of om het gebruik van zijn vrije tijd te organiseren.

Opdat een buitenlands rijbewijs in België tegen een Belgisch rijbewijs zou worden ingeruild, moet dit rijbewijs erkend zijn door de Belgische Staat, het moet geldig zijn en de houder ervan moet het recht hebben het grondgebied te betreden. De erkenning van de rijbewijzen wordt geregeld door twee internationale conventies die in Genève en in Wenen werden afgesloten onder het beschermheerschap van de U.N.O. of via bilaterale akkoorden die tussen België en het derde land worden ondertekend.

Met deze akkoorden verbinden de contracterende Staten zich ertoe, om gemeenschappelijke regels vast te stellen over het verkeer, de rijlessen en het rijexamen en ook over de erkenning van de rijbewijzen die door elk van de partijen worden afgeleverd, zodat een persoon die in de ene contracterende Staat de toestemming heeft om een voertuig te besturen, over hetzelfde recht beschikt wanneer hij de grens van de andere contracterende landen oversteekt. Deze internationale overeenkomsten regelen ook de erkenning van nationale rijbewijzen die opgesteld zijn in de eigen landstaal of vergezeld zijn van een beëdigde vertaling, evenals van de nationale en internationale rijbewijzen die eensluidend zijn met het model dat zij hebben vastgelegd. Alleen de rijbewijzen die worden afgeleverd door de contracterende partijen worden erkend, maar dat is het geval voor alle rijbewijzen die door die partijen worden afgeleverd, met inbegrip van de nationale rijbewijzen waarvan het model niet eensluidend is met de eenvormige modellen als bepaald door voornoemde conventies.

Uit verschillende getuigenissen die ter kennis van het Centrum werden gebracht blijkt dat de toepassing van die reglementeringen aan kritiek onderhevig is, met name wanneer de vreemdeling die zijn rijbewijs wenst in te ruilen een in België gevestigde erkende vluchteling is en zijn eigen rijbewijs niet langer geldig is. In dat geval moet die vreemdeling in zijn Staat van herkomst het verzoek indienen om zijn ongeldige rijbewijs om te ruilen of een nieuwe validering vragen van genoemd document. Het is duidelijk dat het statuut van erkend vluchteling deze persoon verbiedt naar zijn land van herkomst terug te keren of zelfs ook maar enig verzoek te richten tot de Staat die hij ontvlucht is.

Bovendien erkent de Belgische administratie niet altijd de rijbewijzen die niet eensluidend zijn met de eenvormige modellen die worden afgeleverd door één of al de Staten die de internationale conventies hebben ondertekend en bekrachtigd (Zuid-Afrika, Albanië, Argentinië, Australië, Bahrein, Bangladesh, Cyprus, Colombië, Fidji, Ghana, India, Laos, Pakistan, de Seychellen, om er maar enkele te noemen) maar – buiten elke wettelijke basis - erkent ze wel rijbewijzen die afgeleverd werden door bepaalde staten, waarvan de bilaterale akkoorden die ze met België hebben ondertekend nog niet in het *Belgisch Staatsblad* verschenen, en die bovendien slechts betrekking hebben op het internationaal verkeer en niet op het inruilen van rijbewijzen (China, Mauritius, Nepal, Syrië). België erkent ook rijbewijzen die werden afgeleverd door Staten die geen enkele internationale conventie hebben ondertekend (Andorra, de Nederlandse Antillen, Armenië, Azerbaïdjan, Burkina Faso, Kameroen, de Comoren, Djibouti, Gabon, de drie Guinea's, Mauritië, Tsjaad). Tenslotte was er een geval van eenzijdige erkenning door België van rijbewijzen die waren afgeleverd door een Staat die geen enkel wederzijds akkoord met België heeft (Taiwan).

Omwille van administratieve redenen erkent België voor wat China betreft enkel rijbewijzen die werden afgeleverd door een welbepaald administratief centrum in een welbepaalde regio en niet de rijbewijzen die werden afgeleverd door administratieve centra in andere regio's van die Staat. Er is ook een geval waarbij de wederzijdse erkenning van rijbewijzen enkel betrekking heeft op bestuurders die tijdelijk het grondgebied van een of andere Staat bezoeken (Verenigde Staten van Amerika).

Het Centrum pleit er ook voor, dat het beleid rond de erkenning en het inruilen van buitenlandse rijbewijzen strenger en coherenter wordt dan op dit ogenblik het geval is. Dit beleid moet gestructureerd worden rond het algemene principe van het belang van de personen en rekening houden met het belang van het bezit van een rijbewijs voor de serene inschakeling van de allochtone bevolking in onze maatschappij. Indien dit uit veiligheidsoverwegingen vereist is en het noodzakelijk is om een rijexamen op te leggen aan de buitenlandse bestuurder, moet er worden over gewaakt dat het financiële impact van die vereiste geen belemmering vormt voor het verkrijgen van het Belgisch rijbewijs.

Bovendien is het Centrum van oordeel, dat de absurde toestand van de erkende vluchtelingen die houder zijn van een ongeldig rijbewijs en die verplicht worden om in de Staat - waarvan zij terecht vervolgingen vrezden – een vernieuwing aan te vragen voordat de Belgische administratie erin toestemt hun nationaal rijbewijs in te ruilen voor een Belgisch rijbewijs, zo snel mogelijk wordt geregeld, door de automatische erkenning van het buitenlandse rijbewijs, zelfs indien dat niet langer geldig is, zolang de hoedanigheid van vluchteling van de houder ervan erkend werd.

2.17. Impulsfonds voor het Migrantenbeleid

Het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid, waarvan de middelen voortkomen uit de winsten van de Nationale Loterij, werd in 1991 door de Federale Regering opgericht om projecten te financieren in het kader van het integratiebeleid.

75% van het budget van het Fonds is gereserveerd voor projecten uit de vijf grote Belgische steden : Brussel, Antwerpen, Gent, Luik en Charleroi.

Criteria

Om goedgekeurd te worden moeten de ingediende projecten uitsluitend beantwoorden aan de prioriteiten die door de Interministeriële Conferentie voor het Migrantenbeleid werden bepaald, zijnde :

- de sociale en professionele inschakeling die beantwoordt aan de behoeften van jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst, meer bepaald tussen 16 en 25 jaar ;
- de investeringsuitgaven voor infrastructuur en aanleg van ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek, met sportieve en socio-culturele bestemming ten behoeve van jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst tussen 6 en 25 jaar ;
- het bestrijden van schoolverzuim en spijbelen bij jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst tussen 3 en 18 jaar.

De projecten moeten bovendien gerealiseerd worden binnen de prioritaire zones die vastgesteld werden door het Impulsfondscomité.

Projecten voor het jaar 2001

De Ministerraad heeft besloten het Impulsfonds voor het jaar 2001 een totaal bedrag toe te kennen van 299,5 miljoen BF (7.424.411,06 €), voorafgenomen uit de winsten 2001 van de Nationale Loterij. De oproep tot indiening van projecten verscheen in het Staatsblad van 4 april 2001 en het Impulsfondscomité vergaderde op 17 juli 2001 om de 624 ingediende projecten te beoordelen.

Het Comité keurde de volgende verdeling goed :

14 federale projecten voor een totaal bedrag van 66.489.000 BF (1.648.219.25 €) waarvan één nieuw project voor de opvang en begeleiding van niet-begeleide minderjarigen. 303 Franstalige projecten, voor een totaal bedrag van 128.025.735 BF (3.173.675.07 €). We merken op dat van de 303 projecten uit verenigingen er 76 voor de eerste maal gesubsidieerd werden door het Impulsfonds. Aan Nederlandstalige zijde werden 108 projecten weerhouden voor een totaal bedrag van 102.651.265 BF (2.544.658.39 €).

Oproep tot indiening van projecten voor het jaar 2002.

Op de Interministeriële Conferentie voor het Migrantenbeleid van 14 januari 2002 en op basis van verschillende vergaderingen van het Impulsfondscomité werd besloten de thematische prioriteiten van het Impulsfonds als volgt aan te passen :

De sociale en professionele inschakeling en participatie van jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst, met bijzondere aandacht voor:

- vorming, met inbegrip van alfabetisering, beroepsopleiding en taalonderricht;
- het voorkomen en bestrijden van discriminaties op basis van etnische afkomst of ermee verbonden discriminaties;
- het bestrijden van schoolverzuim en spijbelen;
- interculturele bemiddeling;
- jeugdhulp en jeugdgezondheidszorg in een ruime betekenis met inbegrip van preventie, zorg en opvang;
- intergenerationele projecten.

Investeringsuitgaven voor infrastructuur en aanleg van ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek, met sportieve, socio-culturele en educatieve bestemming ten behoeve van jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst:

- de aankoop van infrastructuur met sociale en/of culturele bestemming die beantwoordt aan de behoeften van jongeren en die open staat voor het publiek;
- de aankoop van sportinfrastructuur die beantwoordt aan de behoeften van jongeren en die open staat voor het publiek;
- de renovatie of aanpassing van infrastructuur met sociale en/of culturele bestemming die beantwoordt aan de behoeften van jongeren;
- het verwerven van duurzaam materiaal dat dient om acties en activiteiten voor het doelpubliek te ondersteunen;
- het verwerven van sportmateriaal dat dient om acties en activiteiten voor het doelpubliek te organiseren.

Er zal bijzondere aandacht gegeven worden aan de projecten die gericht zijn op een vrouwelijk doelpubliek of die aandacht schenken aan de man/vrouw verhoudingen (genderaspect).

Bovendien zal het Impulsfondscomité erover waken dat het impuls karakter van het fonds behouden blijft door 35% van de middelen van het Fonds te reserveren voor nieuwe initiatieven.

Besluiten

Het Fonds heeft het mogelijk gemaakt tegelijk na te denken over zowel de « illegale » discriminaties waarvan de allochtone bevolking het slachtoffer is, als over de sociale processen die aan de grond liggen van verschillen in behandeling, over de dagelijkse discriminatie en over de samenlevingsproblemen en over de middelen die ingezet kunnen worden om deze processen te doorbreken.

Vandaag kennen we in de grote stedelijke gebieden niet langer dezelfde problemen en ontsparingen die België kende in 1991. Toch blijft het werk van preventie en sensibilisering en het werken met allochtonen, die volledig deel uit maken van ons sociaal, economisch en politiek leven, zeer actueel. Het Centrum dringt erop aan dat het nodig is de inspanningen van het Impulsfonds voor de allochtone jongeren verder te zetten, mede gezien de positieve evaluatie die het merendeel van de gesteunde projecten kreeg. Als Secretariaat van het Impulsfonds zal het Centrum dan ook, mede gezien de nieuwe criteria, letten op goede informatie en begeleiding voor indieners van Impulsfondsprojecten bij al hun administratieve en inhoudelijke pedagogische stappen.

DEEL III: VORMING

3.1. Nederlandstalige vormingsdienst

De vormingsdienst van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding heeft een aanbod van trainingen die besteld kunnen worden door organisaties en bedrijven. Na bespreking van de verwachtingen van de vragende instantie, wordt een voorstel van vorming op maat voorgesteld. De vorming duurt gemiddeld drie dagen en is bestemd voor groepen van gemiddeld 10 tot 15 deelnemers.

De Nederlandstalige vormingsdienst van het Centrum biedt momenteel drie typevormingen aan, die door organisaties en bedrijven gevraagd kunnen worden voor hun personeel:

1. Training "Omgaan met en reageren tegen discriminaties"
2. Training "Interculturele communicatie"
3. Training "Diversiteitsmanagement".

Bij deze trainingen gaat het voornamelijk over *'het harmonisch bijeenhouden en kwalitatief en efficiënt laten samenwerken van groepen mensen, die allen een persoonlijk socialisatieproces hebben doorleefd binnen een bepaalde cultuur of subcultuur, waarvan zij enerzijds deel uitmaken maar anderzijds zich hiervan ook onderscheiden, waardoor de diversiteit blijft voortleven.'* Dit houdt in dat er altijd diversiteit is, ook binnen een ogenschijnlijk monoculturele organisatie.

In principe zijn de drie typevormingen niet van elkaar te scheiden. Men moet eerst stilstaan bij zichzelf, de eigen vanzelfsprekendheid en de eigen beeldvorming vooraleer men met de ander beter kan communiceren en hem beter kan begrijpen. Dit resulteert uiteindelijk in een gemeenschappelijk diversiteitsbeleid.

Bij een vraag naar een training moet men steeds rekening houden met twee constanten: de deelnemers zijn altijd volwassenen en de thematiek wordt, in eerste instantie, meestal aangevraagd n.a.v. een actuele dringende behoefte of als gevolg van ontstane communicatiestoornissen of conflicten op de werkvloer. Rekening houdende met deze gegevens, formuleert men best een aantal gerichte doelstellingen om tot doeltreffende opleidingsprogramma's voor volwassenen te komen. Onderstaande **10 aandachtspunten** kunnen hierbij helpen:

1. De (echte) redenen en doelstellingen voor het opzetten van een opleiding moeten door het management duidelijk gekend, onderkend en geformuleerd zijn.
2. De opleiding is geen einddoel maar een startfase voor een implementatie van professionele vaardigheden en diversiteit op de werkvloer, waarbij de deelnemers zich bewust worden van (het belang van) die vaardigheden en diversiteit, niet alleen binnen de werkmuren maar ook daarbuiten (privé-leven, maatschappij).
3. Directe en indirecte leidinggevenden dienen zich als promotors van de aangeboden vorming te profileren en als voorbeeldfiguur te fungeren door o.a. ook zelf een (aangepaste) opleiding te volgen.

4. De cursisten worden best op voorhand geïnformeerd over de doelstellingen en de verwachtingen n.a.v. de opleiding, wil men een zo open mogelijke ingesteldheid van de cursisten bereiken voor en tijdens de cursus. De opleiding mag zeker niet ervaren worden als een extra last, waardoor de dagelijkse werkzaamheden in het gedrang kunnen komen.
5. Het uitgangspunt van de opleiding en de samenstelling hiervan moeten ruimte scheppen voor de cursisten, opdat zij zichzelf kunnen zijn tijdens de opleiding, waarbij er geen beperking mag zijn van de vrije meningsuiting, met respect voor andere meningen en standpunten van zowel trainers als medecursisten.
6. De ervaring, kennis en vaardigheden van de medewerkers met een zekere anciënniteit (individuele *best practices*) dienen als meerwaarde te worden gebruikt in het opleidingsproces en op het werkveld. Oudere medewerkers kunnen een belangrijke ondersteuning zijn voor nieuwe medewerkers en een meerwaarde betekenen voor de nieuwe organisatiecultuur.
7. De opleiding moet zoveel mogelijk aansluiten bij de leefwereld van de cursisten op de werkvloer en rechtstreeks toepasbaar zijn op hun werk en in hun ruimere omgeving (privé-leven).
8. De opleiding mag vooral geen ex cathedra betoog worden, er dient vooral interactief te worden gewerkt (discussiemomenten, werken in kleine groepjes, gebruikmaking van audiovisueel materiaal en oefeningen) en de aangeboden theorieën worden best verduidelijkt aan de hand van concrete voorbeelden.
9. De opleiding moet de cursisten laten inzien dat diversiteit een niet weg te denken realiteit is op de werkvloer en in onze maatschappij en dat zij eventueel bereid moeten zijn om het eigen leerproces voort te zetten in de praktijk, waarbij zij daadwerkelijk (materieel en moreel) ondersteund worden door hun directe en indirecte leidinggevenden.
10. Het opstarten van een opleidingsprogramma rond interculturele communicatie en diversiteitmanagement heeft geen enkele zin, indien het engagement bij de leidinggevenden ontbreekt om de uitkomsten hiervan te vertalen naar de praktijk.

Structureel vormingsaanbod van het Centrum: 3 type vormingen

1. Training "Omgaan met en reageren tegen discriminaties"

Module rond beeldvorming, stereotypen, vooroordelen en discriminaties.

Doelgroep:

Leidinggevenden, werknemers.

Doelstelling:

Mechanismen van uitsluiting en discriminaties analyseren en hoe hier op een professionele manier op reageren.

Inhoud:

- ✓ Werken rond de eigen beeldvorming en socialisatieprocessen.
- ✓ Stereotypen: positieve en negatieve stereotypen, mechanismen van beeldvorming.
- ✓ Stereotypen en groepsvorming
- ✓ Inzicht in de werking van vooroordelen.
- ✓ Psychologische wortels van vooroordelen.
- ✓ Discriminaties: verschil tussen positieve en negatieve discriminaties.
- ✓ Maatschappelijke analyse van discriminatieniveaus en discriminatiegronden.
- ✓ Reageren op vooroordelen en discriminaties: concrete tips.

Werkwijze

- ✓ Theoretische achtergronden.
- ✓ Oefeningen.
- ✓ Rollenspel.
- ✓ Interactie en intervisie staan centraal.
- ✓ Gebruik van audiovisueel materiaal.

2. Training "Interculturele communicatie"

Module rond communicatiestrategieën in het algemeen en interculturele communicatie in het bijzonder.

Doelgroep:

Leidinggevenden, werknemers.

Doelstelling:

Het analyseren van communicatiestrategieën in functie van een professionele aanpak van communicatiestoornissen.

Inhoud:

- ✓ Werken rond de eigen beeldvorming.
- ✓ Cultuur en interculturaliteit.
- ✓ Socialisaties en socialisatieverschillen.
- ✓ Acculturatie (het zoeken naar een mentaal evenwicht van het individu in relatie tot de eigen organisatie of de maatschappij).
- ✓ Cultuurbril en cultuurdriehoek (invloed van waarden en normen).
- ✓ Groepsgerichte en persoonsgerichte culturen (interculturele communicatie).
- ✓ Communicatieschema: verbale en non-verbale communicatie.
- ✓ Invloeden op communicatieoverdracht.
- ✓ Positionering en communicatie, instructies geven en krijgen.

Werkwijze

- ✓ Theoretische achtergronden.
- ✓ Oefeningen.
- ✓ Casusbesprekingen (praktijkvoorbeelden).
- ✓ Werken in subgroepjes.
- ✓ Interactie en intervisie staan centraal.
- ✓ Gebruik van audiovisueel materiaal.

3. Training "Diversiteitsmanagement "**Module rond het managen van diversiteit binnen een organisatie.**Doelgroep:

Leidinggevend personeel.

Doelstelling:**Stilstaan bij de diversiteit in het algemeen en de culturele diversiteit in het bijzonder.****Inhoud:**

- ✓ Actuele theorievorming over het huidige denken en handelen inzake diversiteitsmanagement.
- ✓ Vertalen van theorievorming naar de praktijk.
- ✓ Handvatten om de interculturele communicatie te verbeteren en constructief om te gaan met verschillen en (latente) conflicten op de werkvloer.
- ✓ Het onderzoeken van mogelijkheden en de meerwaarde van een integrale aanpak bij het doorvoeren van een diversiteitsbeleid.
- ✓ Algemene inzichten over veranderingsprocessen en het begeleiden hiervan.
- ✓ Concrete instrumenten en strategieën om het draagvlak en de veranderingsbereidheid te vergroten.
- ✓ Intercultureel personeelsbeleid en intercultureel leidinggeven staan hierbij centraal, waarbij intercultureel niet enkel staat voor autochtoon - allochtoon, maar ook voor andere (sub)culturen in onze maatschappij zoals man - vrouw of hooggeschoold - laaggeschoold.

Werkwijze:

- ✓ Theoretische achtergronden.
- ✓ Praktijkoefeningen.
- ✓ Casusbesprekingen (praktijkervaringen).
- ✓ Werken in subgroepjes.
- ✓ Oefeningen.
- ✓ Interactie en intervisie staan centraal.
- ✓ Gebruik van audiovisueel materiaal.
- ✓ De deelnemers krijgen een syllabus met achtergrondinformatie over de verkregen cursus.
- ✓ De cursus wordt door de deelnemers geëvalueerd.

3.2. Franstalige vormingsdienst

In 2002, op de vooravond van de uitbreiding van de bevoegdheden van het Centrum door de goedkeuring van de antidiscriminatiewet door het Parlement, kent de vormingsdienst een uitbreiding en diversificatie van zijn actieterrein.

Een korte schets:

- de vormingsmodules in de scholen die meer bepaald gericht waren op conflicthantering, omgaan met gebrek aan burgerzin en met fenomenen van geweld op school;
- uitbreiding van de contacten met de bedrijfswereld die weliswaar nog niet omgezet zijn in structurele interventies maar die toch reële perspectieven bieden. De sector vertoont in toenemende mate belangstelling voor diversiteitsbeheer;
- de meer traditionele sector, met name de Politie, gaat, mede dank zij de hervorming, de richting uit van de valorisatie en de overdracht van de jarenlange opgedane kennis.

Bovendien merkten we een toename van de vraag naar korte interventies in de sector van het jeugdwerk ingevolge de gebeurtenissen van 11 september. De vormingsdienst is hierop ingegaan, doch met een benadering die niet uitsluitend op de -op zich legitieme - emoties gericht was maar die veeleer een herkadring bood in het licht van het gebruikelijke vormingsaanbod.

De ordediensten

Zoals eerder gesteld gebeuren de interventies van de vormingsdienst in deze sector in het kader van een overeenkomst die sinds december 1996 gesloten werd tussen het Centrum, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en meer specifiek de Algemene Rijkspolitie.

De hervorming heeft het gros van de middelen aan de politiekorpsen en de politiestructuren besteed. Er werd minder aandacht besteed aan de formalisering van de vormingsprogramma's maar de jarenlange samenwerking met de commissariaten van Molenbeek en Charleroi werd voortgezet.

Andere voorbeelden van deelname van de vormingsdienst aan onderzoek en expertise:

- deelname aan een werkgroep van instructeurs van politiescholen over de nieuwe basisopleiding en meer bepaald aangaande de lessen die besteed worden aan de racismebestrijding en het ontwikkelen van nieuwe benaderingswijzen;
- deelname aan een seminarie te Montreal voor *human resources managers* om na te denken over een gezamenlijke strategie inzake de bestrijding van discriminaties, xenofobie en onverdraagzaamheid, en over de integratie van diversiteit en de gelijke toegang tot het ambt;
- deelname aan een Europees project in samenwerking met de vzw 'Quartiers en crise' inzake het opzetten van een vormingsmodule voor ambtenaren in het algemeen en voor politiebeambten in het bijzonder, betreffende de bestrijding van discriminaties zoals gesteld in artikel 13 van het Verdrag van Amsterdam. Dit project verenigde partners van de steden Anderlecht, Bologna, Venetië, Turijn, Bradford, Doncaster, Sabadell en Den Haag. Het proefproject van het Centrum gebeurde met het commissariaat van Molenbeek.

- deelname aan een onderzoek van de Université Catholique de Louvain getiteld “Politie voor de burgers? Politiehervorming, opleiding en democratie”.

Een team vormingswerk(st)ers uit diverse richtingen heeft drie seminariedagen gewijd aan het ontwikkelen van concrete methodologische interventiepunten. De uiteenzetting van onze ervaringen op dit vlak nam een centrale plaats in en de vormingswerkers van het Centrum konden hun denkwijzen aan de kritiek van de andere deelnemers toetsen.

Tot slot organiseerde de vormingsdienst een studiedag “**Van racismebestrijding tot management van diversiteit: vormingspraktijken bij de politie**”.

Het leek aangewezen om een werkontmoeting over dit thema met alle betrokken partners te organiseren om drie vragen te beantwoorden:

- Het nagaan van de opgedane ervaringen op vlak van vorming voor politiebeambten na 8 jaar vorming door het Centrum en na 5 jaar ondersteuning van de vorming in het kader van de Overeenkomst met het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het leek ons belangrijk om bij die gelegenheid de evolutie na te gaan van de praktijk op vlak van inhoud, methodologie en evaluatie en om de partners in de gelegenheid te stellen om hun standpunten ter zake te formuleren.
- Nadenken over de samenwerkingsperspectieven in de context van de politiehervorming, zowel voor de basisopleiding als voor de voortgezette opleiding.
- Het overwegen van de nieuwe inhoud in het kader van de toekomstige uitbreiding van de bevoegdheden van het Centrum.

De balans van de studiedag was algemeen positief en de vooropgestelde doelstellingen werden gehaald. De studiedag telde een zeventigtal deelnemers. Naast heel wat commissarissen en *human resources managers* van het locale en federale niveau waren er ook vertegenwoordigers aanwezig van het Kabinet en van de Administratie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Onderwijs

In deze sector werden de activiteiten voortgezet die vorig jaar werden opgestart. Enerzijds was er de afronding van de begeleiding van een team leerkrachten beroepspraktijk van een technische- en een beroepsschool te Brussel maar anderzijds was er ook de omkadering van verscheidene modules die specifiek gericht waren op conflictbeheersing, het omgaan met gebrek aan burgerzin en met fenomenen van geweld op school. Deze interventies verliepen in het kader van hetzij de Formation en Cours de Carrière (FCC), een vzw van het Ministerie van Onderwijs, of van CEPONS (Gesubsidieerd netwerk van het gemeentelijk en provinciaal onderwijs). Deze organisaties verenigen leerkrachten algemeen-, technisch- en beroepsonderwijs. Deze niet al te heterogene mix laat toe om ervaringen uit te wisselen, om bepaalde soms miskende realiteiten van collega's te onderkennen en om enige afstand te kunnen nemen van diezelfde realiteit.

Hoewel deze nieuwe vormingsprogramma's reeds vorig jaar werden opgestart kunnen ze nu vertaald worden naar de realiteiten die de leerkrachten beleven en geven ze een minder eenzijdige invulling van het begrip cultuur die meer overeenstemt met hun omgeving.

Meer kortstondige interventies inzake racismebestrijding waren er voor leerkrachten (Marius Renardschool) en voor leerlingen (Franz Fischerschool).

Daarnaast zette het Centrum zijn samenwerking voort met het ‘Centre d’Action Laïque’ van de provincie Luik in het kader van het initiatief “Reisweg van de Mensenrechten”. Er waren interventies aangaande racismebestrijding in het eerste en tweede secundair van diverse gemeenschapsscholen van de regio.

Ministerie van Justitie

De vormingsdienst heeft de juridische cel van het Centrum versterkt bij het voortzetten van de sensibilisatie van **magistraten** en gerechtelijke stagiair(e)s voor de Wet tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden.

Het OCMW van Bergen

De vormingsdienst heeft een vorming ‘beroepspraktijk in een multiculturele omgeving’ verzorgd voor sociaal werkers die in contact staan met een cliënteel van vreemde herkomst. De vorming kende heel wat belangstelling, vooral door de nieuwe bevraging van de culturele dimensie die de deelnemers origineel leek in vergelijking met het beeld dat ze hadden bij het begin van de vorming.

De private non-profit sector

Het lijkt ons voor deze sector opportuun om een onderscheid te maken tussen de opdrachtgevers waarmee we in contact staan: enerzijds de non-profit die vooral bestaat uit verenigingen die voornamelijk een sociale en culturele functie hebben en anderzijds de profit die vooral het economische domein bestrijkt.

De CSC-federatie van Charleroi

Onder supervisie van ‘Formation Education Culture’ (FEC), een vormings-vzw van de CSC, heeft de vormingsdienst een programma opgestart dat ook in 2002 zal lopen waarbij zowat het voltallige personeel van de federatie van Charleroi zal deelnemen aan een vorming die is toegespitst op “Communicatie met de leden en conflictbeheersing”.

Naast de globale aanpak lijkt het ons ook belangrijk dat deze vorming door de instelling gedragen wordt. Voorafgaandelijk werd er een onderzoek gevoerd naar de realiteiten op de werkvloer. Er werden verschillende vaststellingen gedaan op materieel vlak (inrichting en verfraaiing van de werkplaats) en op organisatorisch vlak (wijziging van een aantal dagelijkse werkprocedures). Deze geïntegreerde aanpak laat toe om diverse antwoorden te bieden al naargelang de aard van de problemen die zich voordoen. De vorming is slechts één antwoord tussen de vele andere.

Versillende verenigingen (Regionale integratiecentra, gemeentelijke straathoekwerkers...) vroegen de vormingsdienst om interventies van wisselende duur voor sociaal werkers, voornamelijk rond de thema’s racismebestrijding en/of reflectie over de culturele dimensie.

De vormingsdienst heeft ook bijdragen geleverd aan modules socio-professionele inschakeling van de Missions Locales voor uiteenzettingen over racismebestrijding.

Ingevolge de gebeurtenissen van 11 september en in het kader van de campagne “La haine, je dis NON” hebben we deelgenomen aan een werkgroep van vormingswerkers en animatoren van diverse verenigingen die belast was met het uitwerken van een “pedagogische kit”. Er werden heel wat oefeningen verzameld om opbouwende initiatieven te ondersteunen.

De private profitsector

De interim-sector heeft verscheidene malen beroep gedaan op de vormingsdienst. Eenmaal heeft een vormingswerker de basisopleiding van Randstad geobserveerd met het oog op het uitwerken van voorstellen om de culturele dimensie in het opleidingspakket te integreren.

De vormingsdienst had verscheidene contacten met Adecco ingevolge een doorlichting inzake discriminatie en xenofobie. De doorlichting liet uitschijnen dat er in de opleidingsprogramma's die gericht zijn op commerciële doelstellingen en kwaliteitsnormen een reflectie moet opgenomen worden over een aantal concepten zoals positieve actie en over het verbod op uitingen van racisme en discriminatie op de werkvloer.

De moeilijkheid hierbij is het uitwerken van voorstellen die de culturele kwesties niet anekdotisch benaderen waarbij ze al gauw tussen twee totaal verschillende thema's worden behandeld. Een belangrijk onderdeel van de onderhandelingen is het sensibiliseren van de vertegenwoordigers van het bedrijf om een meer deductieve methodologie te ontwikkelen die meer gericht is op de valorisatie van de persoonlijke ervaringen. Het invoeren van dergelijke toepassingen kan leiden tot de herdefiniëring van het gebruikelijke vormingskader. Een gelijkaardige bevraging is momenteel aan de orde met verzekeringsinstellingen die onze dienst hebben gecontacteerd. Het verduidelijken en identificeren van de vormingsdoelstellingen en van de huidige methodologie zal in samenspraak moeten gebeuren met de medewerkers van het Centrum die gelast zijn met de relaties met bedrijven. De doelstellingen van de onderneming en de daarbij horende specifieke culturen vereisen immers dat de vormingsdienst zijn boodschap contextualiseert en rekening houdt met de omgeving waarin bedrijven functioneren.

Het jaar 2001 is gekenmerkt door een diversiteit van de interventies waarmee de vormingsdienst voorheen nooit is geconfronteerd. Het jaar 2002 lijkt in een zelfde perspectief te beginnen, temeer omdat de antidiscriminatiewet weldra door het Parlement zal geraken. Bijgevolg zal het niet volstaan om ons gebruikelijk arsenaal aan te vullen maar zullen we nieuwe interventiemodellen moeten maken die kunnen inspelen op de realiteiten die tot dusver niet tot de bevoegdheden van het Centrum behoorden.

DEEL IV: MIGRATIES

4.1. Het toekomstige Observatorium van de Migraties

Tot de oprichting van een Observatorium van de migraties werd beslist in de nota inzake het migratiebeleid die door de Ministerraad van 1 oktober 1999 werd goedgekeurd. Het beheer en de organisatie van het Observatorium werden door de Ministerraad van 10 november 2000 aan het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding toevertrouwd.

De opdrachten van het Observatorium van de Migraties zijn in principe rond drie assen gestructureerd:

- Een betere informatieverstrekking voor personen met verblijfsmoeilijkheden of aanverwante materies. Het aanbod moet bestaan uit:
 - Geïndividualiseerde informatieverstrekking op aanvraag (permanentie, groene lijn, e-mail, briefwisseling);
 - Informatieve en ge vulgariseerde instrumenten ontwikkelen die bepaalde aspecten van de migratiewetgeving en aanverwante materies toelichten (visa, studeren, asielprocedure, arbeidskaarten en beroepskaarten,...);
 - Een toegankelijke internet-site.
- Het ontvangen en behandelen van klachten en reclamaties inzake de toepassing van de vreemdelingenwetgeving, met name:
 - De organisatie en omkadering van de behandeling en de permanente controle op de detentievoorwaarden in de gesloten centra;
 - Het bieden van een antwoord op de moeilijkheden die vreemdelingen ervaren in de uitoefening van hun rechten in relatie tot de werking van de diverse bevoegde administraties;
 - Reageren op beslissingen die de administratie neemt op basis van de discretionaire bevoegdheid die haar is verleend doch waarvan de opportuniteit betwistbaar is.

De twee laatste punten zullen pas in werking treden na overleg met de betrokken administraties. De interventie van het Observatorium zal immers gebeuren in het kader van de bemiddeling.

- Analyse en prospectie inzake migratiegolven, door :
 - Het organiseren van permanent overleg met de sociale partners, de NGO's en de gespecialiseerde universitaire centra om de migratiegolven te analyseren en het migratiebeleid te evalueren;
 - Het laten uitvoeren van demografische en sociologische onderzoeken over de oorzaken van de migraties naar België en de fluctuaties hierin ;

- Het voeren van regelmatige enquêtes naar de kwaliteit van de openbare dienstverlening aan migranten ;
- Het beheer van een databank die de beschikbare gegevens over de impact van de internationale migraties op België structureert. Hiermee gepaard gaat ook de behandeling en coördinatie van de mensenhandel in zijn geheel.

1. DE UITDAGINGEN VOOR EEN MIGRATIEBELEID: ENKELE RICHTLIJNEN

Volgens het rapport 2000 van de Internationale Organisatie van de Migratie, leefden vorig jaar 150 miljoen mensen in een ander land dan hun geboorteland. Maar wat zet deze mensen aan te vertrekken?

Migratie is in wezen het gevolg van verschillen: verschillen op het vlak van demografische groei, inkomsten, werkgelegenheid en middelen, veiligheid en de bescherming van de rechten van de mens.

Gezinshereniging en het streven naar de beste economische perspectieven spelen eveneens een belangrijke rol. Al deze verschillen worden enkel groter, zodat de internationale migratie in de loop van de 21e eeuw waarschijnlijk eveneens alleen maar zal toenemen.²⁰

Op het moment dat de globalisatie zich concreet vertaalt in een versnelling van kapitaalsverschuiving, informatie en diensten, kreeg het vrij verkeer van het individu slechts een overschot.

Ondanks het feit dat migratie de uitzondering is en niet de regel - de meerderheid kiest er niet voor zijn familie en land te verlaten, en doet het enkel als zij ertoe gedwongen²¹ wordt - gaat het toch om een natuurlijk fenomeen dat altijd al bestond en zal bestaan. Waar het in de strijd tegen racisme en xenofobie hoofdzakelijk om draait, is dat de politieke autoriteiten het als dusdanig beschouwen en aanpakken en het niet enkel voorstellen vanuit het oogpunt van criminalisering of sanctie.

De nationale en internationale juridische bescherming van migranten heeft zich asymmetrisch ontwikkeld naargelang de reismotivaties van de vreemdelingen.

Diegenen die hun land verlaten omdat hun economische en sociale rechten er met de voeten getreden worden, kunnen niet in dezelfde mate aanspraak maken op bescherming als diegenen die vluchten omwille van schending van hun politieke rechten en hun burgerrechten. Een algemeen verspreide en aanvaarde gedachte is immers dat het niet respecteren van de politieke rechten en burgerrechten een schending van de fundamentele rechten van de mens inhoudt, terwijl het niet respecteren van de economische en sociale rechten geen - als men het zo mag stellen - onrecht inhoudt.

Het feit dat het asielrecht, opgevat als een recht van het individu, in geen enkele internationale tekst voorkomt, ligt aan de basis van de hele paradox betreffende migranten. In de realiteit beschouwt het internationaal recht het asielrecht enkel als het recht van de Staat. Het internationaal verdrag van de rechten van de mens kent het individu het recht toe zijn land te ontvluchten om zijn leven te beschermen, om vervolgingen te vermijden, maar erkent niet zijn recht het grondgebied te betreden van een ander land dan het zijne.

²⁰ P. Martin, "Internationale migratie: een uitdaging voor de 21^e eeuw", interventie op het colloquium "Internationale migraties naar Europa" georganiseerd op 23 maart 2001 door het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding.

²¹ "We vluchten niet omdat Europa ons meer aantrekt maar omdat de ellende in Afrika ons ertoe drijft", K. Vidal, *Ces réfugiés aux portes de l'Europe. Voyage au bout de l'errance*. Ed. Complexe, 1999, p. 30.

Deze situatie kan verklaard worden vanuit de diep gewortelde idee van de staatssoevereiniteit, vrucht van de oprichting van moderne natiestaten²², die aan de internationale relaties en de uitwerking van de wetgeving op dat niveau ten grondslag ligt.

Een onderdaan van een staat verzekeren dat hij door een andere staat onthaald zal worden, zou een inmenging impliceren in de binnenlandse aangelegenheden van het onthaalland.

Tussen het individueel recht het moederland²³ te verlaten en het statelijk recht toegang tot zijn grondgebied²⁴ te weigeren, bevinden we ons dus in een realiteit die ver verwijderd is van de universele gastvrijheid die Emmanuel Kant als volgt beschrijft: “ (...) het recht dat elke vreemdeling heeft, niet vijandig behandeld te worden in het land waar hij aankomt. Men kan weigeren hem te onthalen op voorwaarde dat hij zo niet geschaad wordt in zijn bestaan, maar men mag niet vijandig reageren zolang hij zelf vreedzaam blijft. Het gaat om (...) bezoekrecht (...) dat elke mens toekomt op grond van gemeenschappelijk bezit van de aardoppervlakte. Immers, tengevolge van de bolvormige aard van deze oppervlakte, kunnen ze er zich niet tot in het oneindige op verspreiden en zijn ze verplicht de anderen uiteindelijk naast zich te verdragen(...)”²⁵

2. ELEMENTEN VAN EEN EUROPEES MIGRATIEBELEID

De constructie van het Europese migratiebeleid wordt gekenmerkt door vier belangrijke fasen.

De eerste periode betreft de jaren 1957-1974.

We stellen voor deze periode een relatieve afwezigheid van migratiepolitiek vast, behoudens enkele resoluties betreffende gezinshereniging. De overheersende logica is die van nationale soevereiniteit en bilaterale akkoorden. 1974 is een overgangsjaar gezien de Raad toen een resolutie aanvaardde die een sociaal actieplan voorstelde voor migranten en hun familie. In deze tekst worden drie principes gesteld: de gelijkheid van behandeling tussen werknemers uit lidstaten en werknemers uit derde landen, de wil tot overleg over migratiebeleid op Europees niveau en de eerste elementen van een Europa van burgers gebaseerd op het principe van vrije circulatie. Nochtans stellen we in diezelfde periode vast dat de lidstaten hun grenzen sluiten voor elke vorm van legale immigratie, behalve het asiel, en de ontwikkeling van een politiek van systematische terugkeer.

De tweede periode loopt van 1974 tot 1986 en noemt men eveneens “het deskundigheidsconflict”.

Vier domeinen trekken de bevoegdheid naar zich toe. Het nationale niveau legt zich toe op migratiebeleid en de sociale integratie, maar de Commissie ontvouwt eveneens haar supranationale bevoegdheid inzake politieke integratie. Op intergouvernementeel vlak besluit men tot de strijd tegen terrorisme en corruptie, terwijl het Schengengebied beslissingen neemt met betrekking tot het beheer van de grenzen.

²² “Op welke manier de natiestaat zich ook vormt in de dominante nationale ideologie (...), ik suggereer dat de natiestaat noodzakelijkerwijze ontstaat door tussenkomst van een Ander-vreemdeling die de sociale cohesie bedreigt.” N. Räthzel, “Rapport entre nation, minorité ethnique, égalité et autodétermination: l’exemple de l’Allemagne”, in A. Rea (Dir.), **Immigration et racisme en Europe**, Brussel, Ed. complexe, 1998, p. 56.

²³ Universele verklaring van de rechten van de Mens, aangepast op 10 december 1948, artikel 13: “(...) 2. Elke persoon heeft het recht elk land te verlaten, het eigen land inbegrepen, en terug te komen naar zijn land”.

²⁴ Universele verklaring van de rechten van de Mens, aangepast op 10 december 1948, artikel 14: “1. Inzake vervolging heeft elke persoon het recht asiel te zoeken en gebruik te maken van asiel in andere landen”.

²⁵ E. Kant, **Projet de paix perpétuelle**, Parijs, Nathan, 1991, p. 26 en 27. (vertaling uit het Duits)

Tegelijkertijd werkt de Groep Adonino aan de fundamenten voor een Europa van de burgers.

Van 1986 tot 1992 zal dan weer duidelijk prioriteit gegeven worden aan intergouvernementele beslissingen. In dit kader eisen de Staten hun recht op initiatief inzake migratiepolitiek op.

In die periode wordt een werkgroep rond migratiebeleid opgericht op intergouvernementele basis. Het resultaat van hun werk draagt vandaag de naam Conventie van Dublin. Vervolgens is er via een andere werkgroep een coördinatie van alle aspecten van Europese reflectie rond immigratie.

Van 1992 tot 1997 tenslotte, van Maastricht naar Amsterdam, stellen we vast dat het migratiebeleid zich meer en meer verplaatst in de richting van het centrum van de Europese bekommernissen. Het Verdrag van Maastricht centraliseert in “de derde pijler”(Titel IV van het Verdrag over de Europese Unie dat de samenwerking beschrijft inzake juridische aangelegenheden en binnenlandse zaken) de werkzaamheden betreffende de samenwerking tussen een klein aantal Staten inzake juridische aangelegenheden en binnenlandse aangelegenheden door hen gelijk te laten ontwikkelen, de Schengen-samenwerking.

In het Verdrag van Amsterdam daarentegen ressorteren deze aangelegenheden onder de eerste pijler, die procedeert volgens de supranationale communautaire methode²⁶.

Het is op het niveau van de verschillende landen en regio's dat de economische conjunctuur een algemene recessie en de sluiting van de arbeidsmarkt voor de legale immigratie met zich heeft meegebracht. Elke andere toegang, behalve asiel, is sindsdien onmogelijk. Voor velen is asiel dus de enige mogelijke manier om toegang te hebben tot de geïndustrialiseerde landen van West-Europa. Als reactie op wat gezien werd als een poging tot het misbruiken van de asielprocedures, hebben de westerse regeringen progressief politie-barrières en de verschillende controles om de grenzen te beschermen opgedreven (controles van visa, sancties tegen transportondernemers, politiek van tegenhouden op het territorium, immigratiecontrole in het land van oorsprong,...). Het probleem is dat deze situatie een dramatisch gevolg heeft: bij gebrek aan enige andere oplossing, grijpen kandidaat-immigranten zonder aarzelen naar de meest gevaarlijke en illegale middelen en zien ze zich zo geconfronteerd met netwerken van smokkel en mensenhandel.

Ten gevolge van een recent rapport van de UNO over de vergrijzing van de bevolking van de geïndustrialiseerde landen is de idee van een vervangingsmigratie in het Westen echter opgang gaan maken.

Nochtans stelt het verloop op zich een probleem. Alle statistieken bevestigen de onvermijdelijke economische impact die de vergrijzing zal hebben op de Europese populatie. Een van deze gevolgen is nu reeds duidelijk en vertaalt zich door een stijgend tekort aan hooggeschoolde werknemers enerzijds en – voor sommige jobs - zeer laaggeschoolden anderzijds en dit ondanks de hoge werkloosheidsgraad die in de meeste Europese landen heerst.

Men heeft dan de neiging de opening van de grenzen strikt te laten bepalen door de sectoriële economische noden ten voordele van een quotum werknemers overeenkomstig een specifiek profiel. Alvorens te opteren voor deze weg, kan men er echter niet omheen zich vragen te stellen bij de gevolgen op middellange en lange termijn van dergelijke economische immigratie.

Welk statuut zullen we deze werknemers toekennen eens ze zich op het grondgebied van de Unie bevinden? Welke rechten en plichten zullen zij en hun familie hebben?

²⁶ De beslissingen in deze aangelegenheid zullen voortaan dus goedgekeurd kunnen worden via besluiten en richtlijnen.

Maar vooral, welke invloed zal deze vraag naar hooggeschoolde werknemers hebben op sommige landen van oorsprong? Het risico van “versluizen van intellect” is in een aantal gevallen niet denkbeeldig en de geïndustrialiseerde landen hebben wat dit betreft een onmiskenbaar grote verantwoordelijkheid.

Tussen de nulimmigratie en de totale opening van de grenzen neemt de Commissie thans positie, vertrekkend vanuit twee postulaten: de nulimmigratie is een illusie en het beheersen van migratiegolven door a posteriori regularisatie van illegale immigranten is een slecht systeem.

De omvang van het fenomeen van migratiegolven en het beleid hieromtrent raken dus het hart van de politiek van de Europese Unie en vormen een van de prioriteiten van het Belgisch voorzitterschap.

Tijdens de top van Tampere in oktober 1999 zijn de grote hoofdlijnen van het Europese migratiebeleid uitgezet: het realiseren van een Europese juridische ruimte, het uitwerken van de asiel- en migratieproblematiek evenals de strijd tegen de georganiseerde misdaad.

De Staten stelden zich in Tampere het jaar 2004 als ultimatum. Een tussenevaluatie is voorzien onder het Belgisch voorzitterschap, in december 2001.

De opzet van het creëren van legale immigratiekanalen is uiteraard het verminderen van de druk van asielaanvragen enerzijds maar vooral beter strijd te leveren tegen netwerken van mensensmokers en clandestiene handel. Het is een richtlijn met betrekking tot betaald werk en onafhankelijk van onderdanen van derde landen, gestemd in juli vorig jaar. Hierin wordt de dimensie “economische immigratie” geconcretiseerd.

In dit kader treden echter ook de intensifiëring van de strijd tegen clandestiene immigratie naar voren, het uitwerken van een eenvormig Europees beleid voor het uitreiken van visa en de harmonisering van toelatingsvoorwaarden krachtens gezinshereniging.

In deze context pleit het Centrum voor gelijkheid van kansen ervoor om een globale reflectie te voeren over de componenten van een daadwerkelijk migratiebeleid op zowel Europees als nationaal vlak.

3 . ASIEL EN MIGRATIE, EUROPEES RECHT

Europese instrumenten inzake justitie en binnenlandse zaken die werden goedgekeurd:²⁷

(1) Mededelingen van de Commissie aan de Raad en aan het Parlement

- « Naar een communautair asielbeleid en een uniform statuut dat in de ganse Unie geldt voor personen aan wie asiel wordt verleend »
- « Een communautair beleid inzake immigratie »
- « Over een open coördinatiemethode voor het communautaire immigratiebeleid »
- « Mededeling betreffende een communautair beleid inzake clandestiene immigratie »

²⁷ Al deze documenten kunnen geraadpleegd worden op de internetsite : www.europa.eu.int

- « Over het communautaire asielbeleid dat een open coördinatiemethode invoert. (Eerste verslag van de commissie over het opstarten van de communicatie) »

(2) *Goedgekeurde Richtlijn*

Richtlijn 2001/55/EG van de Raad van 21 juli 2001 betreffende de minimale normen voor het verlenen van tijdelijke bescherming in geval van massale toestroom van ontheemden en maatregelen ter bevordering van een evenwicht tussen de inspanningen van de Lidstaten voor de opvang en het dragen van de consequenties van de opvang van deze personen.

(3) *Voorstellen van richtlijnen die ter onderzoek aan de Raad en het Parlement werden voorgelegd* .

- Gewijzigd voorstel voor een richtlijn van de Raad inzake het recht op gezinshereniging (door de Commissie overeenkomstig artikel 250, lid 2 van het EG-Verdrag ingediend).
- Voorstel van richtlijn betreffende de minimale normen voor de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus.
- Voorstel van richtlijn betreffende de minimale normen inzake de opvang van asielzoekers.
- Voorstel van richtlijn van de Raad betreffende het statuut voor de onderdanen van derde landen die reeds lang in de Lidstaten verblijven.
- Voorstel van richtlijn van de Raad betreffende de voorwaarden inzake toegang en verblijf van onderdanen van derde landen met het oog op arbeid in loondienst en economische activiteiten als zelfstandige.
- Voorstel van richtlijn van de Raad betreffende de minimale normen inzake de voorwaarden die onderdanen van derde landen en staatslozen moeten vervullen om aanspraak te maken op het vluchtelingenstatuut en inzake de voorwaarden voor personen die, om andere redenen, nood hebben aan internationale bescherming.
- Voorstel van richtlijn betreffende de toegang en het verblijf van onderdanen van derde landen met het oog op het volgen van studies.²⁸
- Voorstel van richtlijn betreffende de toegang en het verblijf van onderdanen van derde landen met het oog op niet lucratieve activiteiten.²⁹

Voorstel van richtlijn betreffende een verblijfsvergunning van beperkte duur voor slachtoffers van de mensenhandel en slachtoffers van illegale immigratienetwerken die hun medewerking verlenen aan de overheid bij de bestrijding van de daders van deze misdrijven.³⁰

(4) *Voorstel van Verordening en van Besluit*

- Voorstel van verordening van de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke Lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielaanvraag die door een onderdaan van een derde land bij een van de Lidstaten wordt ingediend.

²⁸ teksten niet op de internetsite.

²⁹ teksten niet op de internetsite.

³⁰ teksten niet op de internetsite.

- Voorstel van Besluit van de Raad ter goedkeuring van een actieprogramma inzake de administratieve samenwerking op vlak van de buitengrenzen, de visa en de immigratie.

(5) *Werkdocument*

- Document betreffende de bescherming van de binnenlandse veiligheid en de eerbiediging van de internationale verplichtingen en instrumenten terzake.

4.2. Regularisatiecampagne

1. Actuele situatie

Voor het ontstaan en de analyse van de regularisatiewet van 22 december 1999, verwijzen wij naar het jaarrapport van 2000 'Vechten voor rechten'- april 2001.

Het afgelopen jaar werd op verschillende tijdstippen door de Minister van Binnenlandse Zaken (eind juni, september, december) het einde van de regularisatiecampagne aangekondigd.

Niettegenstaande een merkbare versnelling in het werkingsjaar 2001 inzake het onderzoek van de aanvragen door de diverse instanties (commissie- Kamers en secretariaat, Minister van Binnenlandse Zaken, Dienst Vreemdelingenzaken), stellen we momenteel vast dat niet alle kandidaat-geregulariseerden reeds een antwoord (beslissing van erkenning of weigering + afgifte van documenten) op hun verzoek ontvingen. Een beperkt aandeel van de dossiers werd op datum van 31 december nog niet geopend, een belangrijker aandeel (16%) bevindt zich nog steeds in procedure. (januari 2002)

Op datum van 31 december 2001:

- 36.910 dossiers (55.000 personen)
- definitieve beslissingen : 31.130 (84%)
- hangende dossiers : 5.780 (16%)

Evaluatie van de afgesloten dossiers:

- 22.880: positief en getekend
- 4817: negatief en getekend
- 3183: afgesloten zonder voorwerp (erkenning status van vluchteling, huwelijk, overlijden, afstand van procedure)
- 250: uitsluitingen omwille van de openbare orde

Voor de hangende dossiers:

- 130 dossiers in beraad bij de Kamers
- 178 negatief advies nog niet getekend
- 60 medische dossiers
- 1244 dossiers waarvan het onderzoek inzake de openbare orde nog lopende is bij de Dienst Vreemdelingenzaken

- 1500 negatief advies openbare orde
- 500 dossiers in beraad op het kabinet van Binnenlandse Zaken
- 834 dossiers in beslag genomen door het parket

Ontegensprekelijk is de eerste balans positief. Zelfs al zou een aantal hangende dossiers desgevallend nog het voorwerp uitmaken van een negatieve beslissing (openbare orde, negatief advies), méér dan 60 % van de beslissingen zijn positief.

Een andere vaststelling is de duur van de gehele operatie. Twee jaar na de inwerkingtreding van de wet zijn nog steeds 16% van de dossiers in behandeling. In weerwil van de parlementaire meerderheid die zich achter de regularisatiewet van 22 december 1999 schaarde, botste de implementatie van deze wet op tal van hindernissen en tegenstand.

2. Probleemstellingen/Knelpunten

Niettegenstaande de versnelde afhandeling, wordt het Centrum elke dag geconfronteerd met vragen van kandidaat-geregulariseerden, of verzoekers die reeds een positieve beslissing ontvingen.

Deze vragen hebben betrekking op hetzij de procedure, hetzij op de neveneffecten van het onduidelijk/tweeslachtig statuut. Deze neveneffecten zijn nog belangrijker gezien de verlenging van het statuut ten gevolge van de vertragingen opgelopen bij de behandeling van de dossiers.

a) Na de positieve beslissing of positief advies door de Commissie voor Regularisatie

Termijn van het verlenen van instructies door de Dienst Vreemdelingenzaken aan de gemeenten

De vaststelling dat 22.880 dossiers reeds ondertekend werden door de Minister betekent nog niet dat alle betrokkenen reeds in het bezit zijn van hun verblijfsdocument.

Het Centrum ontving reeds verschillende getuigenissen van geregulariseerden die na het verkrijgen van de positieve beslissing van de Minister verschillende weken of maanden (in enkele dossiers is er sprake van 8 maanden) moeten wachten alvorens de DVZ zijn instructies verleent aan de gemeenten.

Naast deze wachttijd blijft voorts de bereikbaarheid van de DVZ met het oog op informatieverstrekking een chronisch probleem.

Achterstand van een aantal gemeenten en de handelswijze van de lokale politie

Verschiedende personen klagen over de laksheid van gemeenten inzake hun oproeping met het oog op de afgifte van documenten niettegenstaande de duidelijke instructies van de Dienst Vreemdelingenzaken. In een aantal dossiers wordt tevens de handelswijze van wijkagenten bij een controle van woonst in vraag gesteld: deze controles zouden geschieden op ogenblikken waarop betrokkenen niet aanwezig zijn en waarbij vervolgens geen oproepingsbrief zou worden achtergelaten in de brievenbus.

Geen openbaar veiligheidsnummer

Na het verlenen van een positief advies door de Commissie voor Regularisatie, worden de dossiers overgemaakt aan DVZ die een advies verleent inzake openbare orde. Een belangrijk aantal dossiers schijnen op dit niveau

geblokkeerd te zijn: ofwel beschikt de DVZ niet over de dossiers, ofwel heeft DVZ geen dossier op naam van de persoon in kwestie (openbaar veiligheidsnummer), ofwel werden de dossiers niet overgemaakt of raakten zij verloren (verandering van identiteit, organisatorische problemen). Het Centrum hoopt dat binnen een redelijke termijn een oplossing gevonden wordt.

b) Sociale hulp

Arrest van het Arbitragehof

Op 30 oktober 2001 velde het Arbitragehof een mijlpaalarrest waarbij een einde werd gesteld aan de onzekerheid die aanleiding gaf tot zéér verscheiden rechtspraak met betrekking tot de problematiek van het recht op sociale hulp voor kandidaat-geregulariseerden. De regularisatiewet van 22 december 1999 voorzag immers niet expliciet in de mogelijkheid voor het toekennen van sociale hulp aan kandidaat-geregulariseerden.

De paradox was dat hoewel kandidaat-geregulariseerden overeenkomstig artikel 14 van de wet van 22 december 1999 feitelijk niet van het grondgebied kunnen verwijderd worden, in afwachting van een beslissing over hun aanvraag, zij enkel over een ontvangstmachtiging ten bewijze van het indienen van de regularisatieaanvraag beschikken waardoor zij buiten de dringende medische hulp (naar analogie met de situatie van personen in illegaal verblijf) geen aanspraak kunnen maken op andere (financiële) hulp. De mogelijkheid tot het bekomen van een voorlopige arbeidsvergunning in het kader van de omzendbrief van Minister Onkelinckx bracht niet elke verzoeker het nodige soelaas.

De meeste OCMW'S weigerden soms tegen wil en dank in beginsel elke steunaanvraag gezien zij de toegekende bedragen niet konden terugvorderen van het Ministerie van Sociale Integratie. Tegen deze beslissing werd meestal beroep aangetekend bij de arbeidsrechtbank die vaak de praktijk van het OCMW veroordeelde.

Het Arbitragehof diende zich uit te spreken over een prejudiciële vraag van de arbeidsrechtbanken aangaande de mogelijks discriminatoire behandeling ten aanzien van kandidaat-geregulariseerden. In afwachting van het arrest van het Arbitragehof schorsten de arbeidshoven de behandeling van de verzoekschriften.

Het Arbitragehof oordeelde dat er geen sprake was van discriminatie. Kandidaat-geregulariseerden hebben derhalve geen recht op sociale steun. De draagwijdte van deze beslissing is dat indien de arbeidshoven deze beslissing toepassen, de OCMW'S het pleit zullen winnen en kandidaat-geregulariseerden het recht op sociale steun verliezen. Desgevallend kan zelfs de teruggave gevorderd worden van deze 'onverschuldigde betaling'.

Het Centrum pleit voor een politieke oplossing van dit probleem.

Het kan immers niet de bedoeling zijn dat geregulariseerden onmiddellijk gebukt gaan onder schulden die zij aan het OCMW verschuldigd zijn.

Bevoegd OCMW

De tijdsspanne tussen de beslissing van de Minister en de afgifte van het verblijfsdocument (bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister) kan desgevallend tot problemen aanleiding geven met betrekking tot

de bevoegdheidsbepaling van het OMWW inzake het toekennen van financiële steun aan geregulariseerden die tevens een asielaanvraag indienden. Voor deze laatste categorie duidt het spreidingsplan een OCMW aan bevoegd voor de toekenning van financiële steun, wat kan verschillen van de feitelijke verblijfplaats (code 207).

De hamvraag is meteen vanaf welk ogenblik het OCMW van de feitelijke verblijfplaats bevoegd wordt voor de toekenning van de financiële steun? Is dit op het ogenblik van de beslissing van de Minister of op het ogenblik van inschrijving in de registers van de gemeente? Bij gebreke aan een duidelijk antwoord hieromtrent kan desgevallend de betrokken persoon speelbal worden tussen de OCMW'S.

In de praktijk zorgen concrete afspraken tussen de OCMW'S dat er geen onderbreking voorkomt inzake steunverlening.

Gevraagde documenten door het OCMW

Voor de toekenning van financiële steun, worden er door een aantal OCMW'S documenten gevraagd die gezien de specifieke situatie van verzoekers moeilijk te verkrijgen zijn: bijv. identiteitsdocumenten, huurcontract.

c) Openbare orde

De regularisatiewet van 22 december 1999 voorziet de mogelijkheid voor de Minister van Binnenlandse Zaken om vreemdelingen te verwijderen wanneer hij van oordeel is dat zij een gevaar vormen voor de openbare orde of veiligheid.

De appreciatie gebeurt door de Dienst Vreemdelingenzaken zich baserend op het 'gerechtelijk verleden' van een kandidaat-geregulariseerde. Het Centrum interpelleerde de Minister van Binnenlandse Zaken hieromtrent gezien het beperkend en in hoofdzaak beschrijvend karakter van deze gegevens. De appreciatie van het begrip gevaar voor de openbare orde of veiligheid dreigt immers in een zeker automatisme te verzanden.

Daarenboven werd het niet-tegensprekelijk karakter van deze gegevens als grondslag van dergelijke ingrijpende beslissing tevens aangekaart bij de Minister.

Het Centrum is er voorstander van om inzake de appreciatie/evaluatie van het begrip openbare orde of veiligheid rekening te houden met volgende elementen:

- a) voor de vreemdelingen waarvan de familiale en sociale banden zich uitsluitend in België situeren en die geen enkele band meer hebben met hun herkomstland: geen verwijdering van het Belgisch grondgebied (zie de problematiek van de dubbele bestraffing);
- b) onderzoek naar het actuele risico voor de samenleving. Dit betekent een diepgaand onderzoek naar de reële situatie van de vreemdeling op het ogenblik van het indienen van zijn regularisatieaanvraag en dit beperkt zich niet noodzakelijk enkel tot het graven in het gerechtelijk verleden waarvan men sporen terugvindt op het strafblad.

d) Openen van een bankrekening

Bankinstellingen vergenoegen zich niet met een 'positief' antwoord van de Minister van Binnenlandse zaken, maar vragen een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister. Gezien de vertragingen wordt dit slechts weken, zelfs maanden na de positieve beslissing afgeleverd.

Deze vereiste is des te problematischer voor die vreemdelingen wiens loon op een bankrekening zou moeten gestort worden.

e) Afgifte van een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister met vermelding van onmogelijkheid om te werken

De afgeleverde BIVR bevat de vermelding "deze titel geeft geen recht op de uitoefening van een winstgevende bezigheid" terwijl de geregulariseerden vrijgesteld zijn van de verplichting van een arbeidskaart. Deze vermelding is een ernstige handicap bij de zoektocht naar werk. Werkgevers, interim-kantoren en zelfs overheden verkeren vaak in dwaling aangaande de rechten van personen die geregulariseerd zijn.

f) Fiscale administratie

Een schets van twee voorbeelden:

- 1) Een kandidaat-geregulariseerde werkt met een arbeidsovereenkomst vanaf augustus 2000. Hij doet aangifte bij de fiscus van zijn inkomsten voor de periode augustus tot december 2000. De fiscale administratie vraagt vandaag om zijn inkomsten voor de periode van januari tot juli 2000 te rechtvaardigen.
- 2) Een kandidaat geregulariseerde verkreeg van zijn werkgever het document 281.10 voor het inkomstenjaar 2000/aanslagjaar 2001, terwijl hij van de fiscale administratie geen formulieren ontving voor aangifte van zijn inkomsten. Bij het controlebureau wijt men dit euvel aan het feit dat betrokkene niet ingeschreven was in het nationaal register voor de desbetreffende periode.

Hoewel de geregulariseerde in beginsel gerechtigd is tot de teruggave van het teveel betaalde via de bedrijfsvoorheffing, weigert men een oplossing te zoeken voor het probleem.

Het Centrum beschouwt de regularisatie als een buitengewone operatie voor tal van personen om uit de illegaliteit te treden. Per definitie leefden deze personen in de illegaliteit en onzekerheid, meer bepaald wat betreft hun inkomsten om te overleven. Gezien de onmogelijkheid voor het bekomen van sociale steun oefenden velen niet aangegeven jobs uit. Wij vinden het rechtvaardig om voor deze illegale periode een fiscale amnestiemaatregel af te kondigen.

g) Recht op kinderbijslagen

Om recht te hebben op kinderbijslag dient de betrokkene voorafgaandelijk aan de aanvraag 5 jaar in België verbleven te hebben. Uit de toepassing van de algemene regularisatiecriteria kan ipso facto niet het bewijs van een ononderbroken en effectief verblijf in de zin van de wet op de kinderbijslagen afgeleid worden.

Geregulariseerden dienen bijgevolg een afwijking te vragen bij de Minister van Sociale Zaken en Pensioenen, afwijking die automatisch zou worden toegestaan.

Meer algemeen, met betrekking tot de voorwaarde van verblijf, verwijzen we naar het voorstel van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding in zijn jaarrapport van 1999 (Medeburgers en landgenoten

p. 44-45 – www.antiracisme.be) waarin het Centrum voorstelt om de voorwaarde van effectief en ononderbroken verblijf te vervangen door een voorwaarde van machtiging of toelating tot verblijf voor onbepaalde duur.

Voor deze suggestie verwijzen wij naar het hoofdstuk sociale bescherming in het Jaarverslag 2001.

h) Houding van DVZ na schorsing door de Raad van State

In geval van weigering kunnen de vreemdelingen een beroep indienen bij de Raad van State. De eerste beslissingen tot schorsing van weigeringen zijn reeds genomen. Het officieel standpunt van de Minister en van DVZ is om eerst de beslissing ten gronde af te wachten alvorens desgevallend een nieuwe beslissing te nemen. Rekening houdend met het tweeslachtig statuut en de duur van de procedure lijkt het ons zinvol om de beslissing ten gronde niet af te wachten en om een nieuwe beslissing te nemen inzake regularisatie, waarbij rekening wordt gehouden met de argumenten van de Raad van State. Alle belanghebbenden hebben hierbij voordeel: de vreemdeling die zijn procedure niet nodeloos gerekt ziet, de Minister en de Dienst Vreemdelingenzaken die zich anders verplicht zien om deze dossiers open te houden (behoud van Kamers bij de Regularisatiecommissie) en de Raad van State wegens het verminderen van het aantal te behandelen dossiers.

i) Verzenden naar de Commissie voor Regularisatie van aanvragen gebaseerd op artikel 9§3 van de wet van 15.12.1980

Artikel 15 van de wet van 22 december 1999 voorziet dat de aanvragen op grond van artikel 9§3 van de wet van 15/12/1980 en waarvoor op de dag van de inwerkingtreding van de wet nog geen beslissing werd genomen voor onderzoek doorgestuurd werden naar de Commissie voor Regularisatie, behalve indien de aanvragers zelf te kennen geven dat zij hun aanvraag behandeld willen zien op grond van artikel 9 van de voornoemde wet van 15.12.1980.

Het Centrum werd door verscheidene personen gecontacteerd van wie het dossier nog steeds niet werd overgemaakt aan de Commissie en die dus vooralsnog geen gebruik kunnen maken van de procedure en maatregelen van de regularisatiewet.

j) Belgische nationaliteit

De diverse betrokken instanties (gemeentelijke overheden, parketten, Dienst Naturalisaties) tonen zich terughoudend om inzake de berekening van de termijnen (voorwaarde is 3 jaar in België wonen) rekening te willen houden met de effectieve aanwezigheid (illegale situatie) van betrokkene op het Belgisch grondgebied. Dit in tegenstelling tot de omzendbrief die stipuleert dat het bewijs van verblijf in België met alle middelen rechtens kan bewezen worden.

Terzake zou de Dienst Naturalisaties reeds beslist hebben om alle naturalisatieaanvragen uit te stellen tot februari 2003, waarbij voor de berekening van de termijnen van 3 jaar de startdatum van de regularisatiecampagne als beginpunt wordt gehanteerd.

3. *Toekomst*

De regularisatieoperatie loopt stilaan teneinde. Het debat over de noodzaak van een duurzaam regularisatiebeleid blijft volgens het Centrum noodzakelijk en dit omwille van volgende redenen:

- a) Een groot aantal vreemdelingen in een illegale situatie hadden een regularisatieaanvraag kunnen indienen gedurende de maand januari 2000. Zij dienden geen aanvraag in hetzij omdat zij in 'dwaling' verkeerden

over hun rechten (verschillende getuigenissen van vreemde studenten die ontmoedigd werden door verantwoordelijken van gemeentelijke overheden om dergelijke aanvraag in te dienen hoewel hun aanvraag beantwoordde aan de criteria van de wet van 22 december 1999), hetzij uit vrees om uitgewezen of geweigerd te worden.

- b) De toepassing van het LIFO-systeem (“last in first out” wat sinds 1 januari 2000 toegepast wordt door de diensten van het Commissariaat Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen) impliceert dat het CGVS eerst de laatste aanvragen behandelt met als gevolg dat de asielaanvragen ingediend in 1999 en 2000 later zullen behandeld worden. Het gevaar is niet denkbeeldig dat een deel van deze aanvragen niet binnen een redelijke termijn zullen behandeld worden.
- c) Meer algemeen blijven de migratiebewegingen bestaan: een aantal onder deze mensen die in een illegale situatie verkeren, bevinden zich inmiddels of in de nabije toekomst onder de voorwaarden van de wet van 22 december 1999, daar waar zij deze voorwaarden niet vervulden in januari 2000.

Het Centrum nodigt de politieke verantwoordelijken en verschillende overheden uit om een debat te voeren over de noodzaak van een permanent regularisatiebeleid en hieromtrent wetgevende initiatieven te ontwikkelen zowel op nationaal als op Europees niveau.

Een aantal voorstellen inzake een duurzaam regularisatiebeleid circuleren reeds.

4.3. Procedures rond niet-begeleide minderjarigen

Tot op heden bestaat er in België geen specifieke procedure voor niet-begeleide minderjarigen.

En dat is nu precies het centrale element van de problematiek. De toestand van minderjarige vreemdelingen berust op een paradox: in alle nationale wetgevingen worden de minderjarigen beschermd door de handelingsonbekwaamheid, maar in de toestand van ernstige ontworteling waarin ze op ons grondgebied aankomen, worden ze behandeld alsof ze volwassenen waren (ze worden zonder bijstand verhoord of opgesloten, ondanks de beslissing van de regering dd. december 2000 om niet-begeleide minderjarigen niet langer op te sluiten, ...). Vandaar dat er, zodra de minderjarige op het grondgebied aankomt, voorwaarden voor diens vertegenwoordiging en begeleiding moeten worden gegarandeerd, die afdoende zijn om zijn fundamentele rechten te waarborgen.

Bij de huidige stand van de wetgeving, die grotendeels is gebaseerd op niet-gepubliceerde omzendbrieven of interne administratieve richtlijnen, wordt het eerbiedigen van die principes niet voldoende gewaarborgd. Indien er uiteindelijk wordt vastgesteld dat de wettelijke bepalingen niet adequaat zijn, dan moet de wetgever het nodige doen om veilig te stellen dat de fundamentele rechten van de vreemdelingen in kwestie worden geëerbiedigd.

Het valt te betreuren dat de voorontwerpen voor de hervorming van de asielprocedure geen elementen bevatten in die zin. Het principe zelf van de huidige versnelling van de asielprocedure op het administratieve vlak van de ontvankelijkheid is bovendien moeilijk te transponeren op het bijzondere geval van de minderjarigen. De fase van de ontvankelijkheid is voornamelijk gericht op het zoeken naar tegenstellingen tussen twee in de tijd verschillende verslagen van een zelfde gebeurtenis. Dit soort opgave is al heel moeilijk voor een volwassene die hier vaak aankomt na een moeilijke reis, laat staan dan voor een jongere die nog verwarder gaat reageren op het

verloren tijdbesef en het trauma van de verbanning. Het Centrum benadrukt de principes van rechtszekerheid en van het respect van de rechten van de verdediging, die van cruciaal belang zijn in het kader van het indienen en behandelen van elke asielaanvraag.

Van even cruciaal belang is het probleem van de voogdij. Onlangs heeft de Minister van Justitie een voorontwerp van wet voorgesteld ingevolge overleg dat plaatsvond in het jaar 2000, waaraan zowel federale partners als vertegenwoordigers uit de gewesten hadden deelgenomen. Op dit ogenblik wordt het mechanisme van de officieuze voogdij het vaakst aangewend, wanneer de minderjarige op het Belgische grondgebied een familielid of een vriend van de ouders gaat vervoegen.

Voor minderjarigen die hier alleen aankomen en die hier op niemand kunnen terugvallen, wordt er bovendien een beroep gedaan op de voogdij die door het OCMW wordt georganiseerd – met alle problemen die daardoor worden teweeggebracht.

De kern van dit probleem is het gebrek aan een adequate infrastructuur voor het onthaal van deze minderjarige vreemdelingen in ons land. Het ontbreekt ons aan een duidelijk erkend onthaalcircuit, met als gevolg dat steeds meer niet-begeleide minderjarigen zich in een kwetsbare positie gaan bevinden. De Minister voor Maatschappelijke Integratie heeft een onthaalprocedure – die nog steeds ter discussie is – in drie fasen voorgesteld: een eerste onthaal aan de grens in gesloten centra (controle van de leeftijd indien er twijfel bestaat rond wat de minderjarige beweert), een doorverwijzing naar een observatiecentrum waar het eventuele risico van een participatie aan een netwerk van mensenhandel kan worden bestudeerd en tenslotte de toegang tot gespecialiseerde opvangcentra. Hoewel er over dit schema nog geen definitief principe-akkoord werd bereikt tussen het federale niveau en de Gemeenschappen, is de Minister gestart met het vinden van meer dan 200 onthaalplaatsen voor niet-begeleide minderjarigen³¹ alsook met het oprichten van een specifiek departement voor het onthaal van die minderjarigen in 7 bestaande onthaalcentra voor kandidaat-vluchtelingen.

Tenslotte willen wij ook nog het probleem aankaarten van het bepalen van de leeftijd van de minderjarigen. Volgens de principes van het Belgische internationaal privaatrecht, wordt de staat van een persoon bepaald door diens nationale wet. De staat van meerder- of minderjarigheid zal dus worden bepaald ten aanzien van de nationale wetgeving van het land van herkomst van de vreemdeling, zonder dat die persoon echter als meerderjarig kan worden beschouwd voor zijn achttiende jaar. Indien er bij de huidige stand van zaken twijfel bestaat over de minderjarigheid van een jonge vreemdeling, kan de Dienst Vreemdelingenzaken een beroep doen op het radiografisch onderzoek van de beenderen van de pols. Op 28 oktober 1998 heeft de Raad van State een arrest uitgevaardigd waarin het overweegt dat de methode die door de Dienst Vreemdelingenzaken wordt gebruikt niet als betrouwbaar kan worden beschouwd, omwille van de parameters die aan de basis liggen van de tabellen die dienen om röntgenfoto's te interpreteren³².

Omwille van al die redenen is het hoogdringend dat de toegangsprocedure tot het grondgebied én het onthaal worden aangepast aan de specifieke toestand van de minderjarigen. Enkel op die manier kunnen zij met volle eerbiediging van hun rechten worden omkaderd, van bij hun aankomst tot hun eventuele vertrek en tijdens hun

³¹ 54 plaatsen in Kapellen, 45 plaatsen in Bevingen, 50 plaatsen in Westende, 30 in Aarendonck, 40 plaatsen in Florennes, 40 plaatsen in Geldenaken. Er moet ook rekening worden gehouden met de 40 plaatsen in het Klein Kasteeltje.

³² Deze tabellen worden opgemaakt vanuit een Californische en een Britse bevolkingsgroep, zonder dat er rekening werd gehouden met sociaal-economische factoren of met voedingsproblemen die kunnen leiden tot een vertraagde maturatie, terwijl de beenderrijping van Afrikaanse kinderen vroeger gebeurt dan die van kinderen uit andere werelddelen.

hele verblijf. Als dit niet gebeurt blijven de asielaanvraag en de verwijzing naar een opvangcentrum voor vluchtelingen, dat niet noodzakelijk over een aangepast kader beschikt, een lapmiddel voor de overheid die met de aanwezigheid van deze minderjarigen wordt geconfronteerd.

4.4. Rechten van de vreemdelingen – een stand van zaken

Vanuit het oogpunt van het recht van de vreemdelingen blijft het jaar 2001 zeker gekentekend door het regularisatieproces. Enerzijds moet er worden gesteld dat er heel wat positieve beslissingen gevallen zijn. Kenmerkend voor 2001 was ook de traagheid van de procedure, die bijzonder zwaar is in het geval van dossiers die een element van openbare orde bevatten. Verder heeft de procedure een groot aantal verwante problemen met zich meegebracht, zowel inzake het statuut van de kandidaten voor de regularisatie als wat betreft dat van de mensen wiens toestand werd geregulariseerd. In dit verslag hebben wij trouwens een hoofdstuk gewijd aan een gedetailleerde beoordeling van het systeem. In de regeringsverklaring van de huidige legislatuur was er niet enkel sprake van het regularisatieproces, maar ook van een versterking van het uitwijzingsbeleid en van de hervorming van de asielprocedure in «algeheel respect voor de Conventie van Genève», dat ook een versterking van het recht op de verdediging impliceerde.

Het gedeelte over de «uitwijzing» werd snel doorgevoerd, terwijl de hoofdlijnen rond de hervorming van de asielprocedure – een vereenvoudigde en versnelde behandeling van de aanvragen en het uitwerken van waarborgen voor beter gegronde beslissingen - verre van afgehandeld zijn. Het belangrijke hervormingsplan van de Minister van Binnenlandse zaken, dat hevige kritiek kreeg van de terzake bevoegde verenigingen, kende binnen de regering niet voldoende bijval om het door te voeren. Reeds verschillende maanden lijkt er niets rond dit dossier te gebeuren.

Ook rond het wetsvoorstel over de voogdij van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, dat verder in dit verslag wordt besproken, hangt er een totale stilte, nadat de Minister van Justitie een voorontwerp van wet indiende, dat met de Minister van Binnenlandse zaken moest worden overlegd.

Tot het aantal stiefkinderen van dit jaar behoort zeker ook het dossier rond de gesloten centra. Er wordt blijkbaar nog steeds gewerkt aan het opstellen van een Koninklijk Besluit over de voorwaarden van de opsluiting in gesloten centra, en dat reeds sinds april 2000. Dit Koninklijk Besluit moest de kwestie regelen van het opsluiten van al dan niet begeleide minderjarige vreemdelingen in gesloten centra, een behandelingsprocedure invoeren voor de klachten van de bewoners van die centra over de omstandigheden van de opsluiting en meer in het algemeen zorgen voor meer menselijke detentievoorwaarden. Laten we niet vergeten dat geen enkele tekst het wettelijke kader bepaalt (statuut, werking, personeel) van het INAD-centrum, waar in principe vreemdelingen worden opgevangen die per vliegtuig aankwamen en die niet over correcte reisdocumenten beschikken. Het aanvaarden van een Koninklijk Besluit ad hoc dringt zich reeds sinds enkele jaren op.

Het Centrum stelt vast dat het resultaat van het overleg met de partners uit het verenigingsleven en de gespecialiseerde administraties, dat door de betrokken Ministers werd georganiseerd ook achterwege blijft.

Het Centrum herinnert er tenslotte aan dat het reeds sedert meerdere jaren aandringt op een grondige hervorming van de asielprocedure, waarbij het eerbiedigen van de fundamentele rechten van de eisers gewaarborgd wordt.

4.5. Studiedag 23 maart 2001: Migratiestromen

Op 23 maart 2001 organiseerde het Centrum vanuit zijn toekomstige sectie en functie van *Observatorium voor migraties* een studiedag die sprekers aan het woord wou laten over de landen van oorsprong en over wat bij een mogelijk migratiebeleid zoal aan de orde kan komen.

Op één dag, hoe hoog gekwalificeerd de sprekers ook mogen zijn, blijft men uiteraard zeer onvolledig. Onvolledig, alleen al omdat de Belgische academische wereld en dus een Belgische expertise, ontbreekt. Vervolgens, omdat bepaalde perspectieven (o.a. dit van de internationaal georganiseerde mensensmokkel, of dit van de “brain migration”) en continenten is (o.a. het Verre Oosten en Latijns-Amerika) ontbreken. Ook nog, omdat de strikt politieke invalshoek ontbreekt.

In ons jaarverslag plaatsen we kort – zij het weerom zeer onvolledig – een aantal bevindingen en ideeën bijeen. Het zijn oriëntatie-pistes, vertrekkend vanuit enkele streken van herkomst, om dan te eindigen bij enkele suggesties en vaststellingen rond mogelijk beleid, dat uiteraard Europees zal moeten zijn in zijn inkadering.

Maghreb

Momenteel leven reeds 3 miljoen Maghrebijnen in de Europese Unie, 2,1 miljoen officieel als zodanig geregistreerden, 500.000 genaturaliseerden en clandestienen. Eén bemerking hierbij : Europa moet niet denken dat alle Maghrebijnen op Europa afkomen. Ca 500.000 Maghrebijnen leven in de arabische landen, vooral in een buurland van elkaar en 400.000 leven in de rest van de wereld.

De aangroei van de Maghrebijnse bevolking na 1974, de officiële immigratiestop in de meeste landen van West-Europa, gaat vooral terug op gezinsvorming en gezinshereniging. Van 1,4 miljoen in 1974 is de bevolkingsgroep in Europa in 25 jaar dus eigenlijk verdubbeld, al is een niet onbelangrijk deel ervan (een half miljoen) uit de statistieken aan het verdwijnen via de naturalisaties.

Op de studiedag heeft Dr. Mohamed MGHARI (Rabat) gewezen op een aantal grondige wijzigingen die de Marokkaanse migratie sedert 1974 geleidelijk gekend heeft. Als belangrijke wijzigingen vermeldt hij:

- Een vervrouwelijking en verjonging van de gemigreerde Maghrebijnse bevolking. Daaronder verstaat hij dat de aanvankelijk overwegend mannelijke migratie door een vervrouwelijkende inhaalbeweging geëvolueerd is tot een echtparen- of gezinsmigratie. De verjonging wijst op de hogere nataliteit bij de Marokkaanse gezinnen in verhouding tot de omringende gezinnen. In België is de masculiniteitsgraad bij de Marokkanen tussen 1981 en 1991 geëvolueerd van 1,25 naar 1,14.
- Een vervrouwelijking van de *actieve* Maghrebijnse bevolking.
- Een verhoging van het opleidingsniveau.
- Een verhoging van de socio-professionele categorieën waarin de Maghrebijnen participeren.
- En in de Maghreb zelf een verstedelijking van de gebieden van waaruit gemigreerd wordt.

Wat echter vastgesteld wordt voor de legaal verlopende migratie, vindt echter, aldus MGHARI, ook plaats bij de illegaal verlopende migraties van Maghrebijnen. Ook hier merkt men dat het meer en meer om hoger geschoolden gaat, dat ook vrouwen er meer en meer aan participeren, en dat het aandeel van de niet begeleide minderjarigen toeneemt.

Subsaharisch Afrika

Als we voortgaan in de lijn van wat zich nu reeds aankondigt, dan ligt in het verlengde van de migratiedruk van hoger geschoolden uit de Maghreb, ook de migratie die zich voordoet vanuit West-Afrika naar de Maghreb, waarbij de Maghreb als transitzone gezien wordt naar de Europese Unie. Dit was de thesis van Prof. Patrick GONIN (Poitiers) op de studiedag. En vervolgens mag ook het binnenkomen in Europa via luchthavens vanuit Afrika met transnationale (business-)intenties verwacht worden verder te evolueren. In België is het vooral de Ghanese, Senegalese en Nigeriaanse – tot op heden kleinere - migratie die aan dit patroon beantwoordt, terwijl dit migratiepatroon momenteel veel nadrukkelijker aanwezig is in Frankrijk en in toenemende mate in Italië. Alles laat daarbij voorzien dat Italië momenteel voor Afrika fungeert als springplank voor later op te zetten, meer gespreide migratienetwerken naar de andere landen van de Europese Unie en naar de V.S.A. Bij ons is deze migratie nog steeds minder zichtbaar, omdat zij in de schaduw blijft van de Congolese en Rwandese aanwezigheid (waarover straks) én omdat, zoals gezegd, het West-Afrikaans – Maghrebijns itinerarium momenteel nog maar tot op de hoogte van Frankrijk en Italië gekomen lijkt.

Opvallend is dat de kenmerken die Dr. MGHARI waarneemt bij de recente Maghreb-migranten dezelfde zijn die de West-Afrikaanse migranten kenmerken.

Oost-Europa

Prof. Marek OKOLSKI (Warschau) wijst erop dat een schatting uit 1996 laat zien dat in dat jaar 814.000 inwoners uit Oost-Europese landen wettelijk in de Europese Unie verbleven. Kenmerkend voor deze aanwezigheid was dat zij voor 90% gesitueerd was in Duitsland (64%), Frankrijk, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk, Italië en Zweden. Ook al denken Belgen soms dat er hier heel veel Oost-Europeanen verblijven, in werkelijkheid woont er slechts 1% van alle Oost-Europeanen binnen de Europese Unie in België, en meestal huwen zij een Belg. Los daarvan is er natuurlijk ook nog wel een asiel-kanaal geweest, vooral in de jaren 1987-'93, maar dat nam nooit zo'n verhouding aan dat dit geleid heeft tot blijvende legale migratie uit Oost-Europa.

Betekent dit dat we ons dan zo op de werkelijkheid miskijken als we méér mensen uit Oost-Europa in onze steden menen te ontwaren? Niet per se, maar hun aanwezigheid verdient enige verklaring en relativering die aantoont dat het om een andere aanwezigheid gaat dan bij de zonet genoemde migranten uit de Maghreb en zwart-Afrika.

Ten eerste is er een relatief sterke aanwezigheid van seizoenarbeiders uit Oost-Europa in landen als Duitsland, met name in de landbouw. Elk jaar gaat het om 250.000 Oost-Europeanen die op die wijze in een land van de Europese Unie komen werken in de landbouw en de bouw.

Daarnaast zijn er nog een 50.000 Polen, 20.000 Hongaren en 20.000 mensen uit voormalige Sovjet-republieken die op contractuele basis, weerom vooral in Duitsland en Oostenrijk, werkzaam zijn in allerlei ondernemingen.

En aansluitend zijn er nog twee categorieën, die de zichtbaarheid van de Oost-Europeanen heel sterk doen toenemen, nl. vermoedelijk een 400.000 mensen (w.o. 300.000 Polen) die met een toeristenstatus de Europese Unie binnengekomen zijn en al klussend langer blijven dan wettelijk mag – men vermoedt dat deze groep in totaal 75 à 100.000 voltijdse betrekkingen vertegenwoordigt (en het gaat weerom vooral om Polen) - en bijkomende vormen van illegaal verblijf.

Volgende kenmerken kunnen vastgesteld worden:

- Tot aan de val van het communistisch regime ging het bij deze migranten uit Oost-Europa eerder om hoger geschoolden. De laatste jaren is dit profiel volledig gewijzigd. Voortaan gaat het om lager geschoolden, en met name heel vaak om mensen uit rurale gebieden die als knecht of kleinere boer in de landbouw werkzaam waren.
- De bedoeling van deze mensen lijkt niet te zijn om zich blijvend in de gastlanden te vestigen. Hun belangstelling voor regularisatiecampagnes, in België, maar ook elders in Europa, blijft zeer beperkt, zoals zij ook maar matige belangstelling tonen voor allerlei vormen van onthaalbeleid dat voor nieuwkomers bedoeld is.
- Zij zien hun aanwezigheid als tijdelijk en als bedoeld om op zo kort mogelijke termijn veel geld te verdienen waarmee zij dan in hun streek van herkomst iets kunnen opzetten of kopen.
- Een specifieke problematiek is deze van de Rom zigeuners, voor wie de val van de muur het opengaan betekent van grenzen en een toename van het gebied waarin zijn hun zigeuner-identiteit proberen te handhaven.

Als deze beoordeling correct is, en ze gaat in de lijn van de analyse van Prof. Marek OKOLSKI, dan zal de toetreding van bepaalde landen uit Oost-Europa tot de Europese Unie niet leiden tot noemenswaardige migratiebewegingen uit deze landen naar West-Europa, zéker niet van hoog geschoolden. Er zal vervolgens maar van een migratie van laaggeschoolden sprake zijn, in de mate dat de West-Europese arbeidsmarkt zich daartoe leent.

Turkije

Dr. Stéphane de TAPIA (Straatsburg) wijst erop dat momenteel binnen de Europese Unie 3.128.000 Turken verblijven, voor het grootste deel in Duitsland (2.108.000), maar vervolgens ook in Frankrijk (287.000), Nederland (279.000), Oostenrijk (138.000), België (73.000), het Verenigd Koninkrijk (66.000), Denemarken (38.000), Zweden (35.000) (Cijfers uit 1998).

In tegenstelling echter tot wat velen denken lijken de cijfers er op te wijzen dat hier niet eenzelfde druk op West-Europa zal ontwikkeld worden als deze die afkomstig is vanuit Noord- en Subsaharisch Afrika, en wel om volgende redenen:

- De traditioneel Turkse migratie heeft zich na de migratiestop van '74 sterk beperkt tot de gezinsvorming en gezinshereniging. Als er daarnaast van een toename van Turkse staatsburgers gesproken kan worden, is die van een andere aard, en gaat het om minderheden die Turkije – klaarblijkelijk met medeweten en met de goedkeuring van de Turkse regering – mogen verlaten als vluchtelingen, nl. Koerden en christelijke minderheden.
- De Turkse geïmmigreerden zelf gaan ondertussen meer en meer, zoals de Marokkanen, over tot naturalisatie.
- Het Turkse migratiepatroon in Turkije zelf verloopt veel gedifferentieerder dan het Maghrebijnse. Turken migreren wereldwijd, zoals ook Italianen en Chinezen dit gedaan hebben. De laatste jaren is de Turkse migratie zich bijvoorbeeld opvallend sterk voor allerlei Oost-Europese landen gaan interesseren als gebieden voor ondernemerschap en investering. Maar ook Australië (50.000) en de V.S.A. (85.000) zijn voor Turken sterk begeerde immigratielanden. Ook al blijft Duitsland het belangrijkste immigratieland, in de jaren '90 zijn Saoedi-Arabië en Rusland de voornaamste landen van eerste bestemming geworden.

- Tenslotte is ook het opleidingsniveau, globaal, in Turkije sterk toegenomen en is, vanuit dit perspectief, een overstap – buiten de huwelijkscontext – naar West-Europa geen evidentie meer, omdat er andere perspectieven aan de horizon te merken zijn in Turkije zelf, bij toename van de relaties met de Europese Unie (niet in het minst ook in het toerisme).

Enkele cijfers: in 1989 telde België 79.460 Turken, in 1993: 90.425, per 1 januari 1999 zijn dit er nog slechts 70.701, of ca 112.000 met de naturalisaties inbegrepen. (Ter vergelijking: in 1989 telde België 135.464 Marokkanen, per 1 januari 1997 zijn dat er nog steeds 133.000. De grotere afname van mensen met de Turkse nationaliteit kan voor een klein deel te wijten zijn aan de iets grotere naturalisatie bij de Turken ten overstaan van de Marokkanen, maar kan daartoe niet herleid worden.)

Landen waar mensenrechten geschonden worden

Wat onder dit punt aangeraakt wordt is de asielproblematiek in haar meest authentieke gedaante.

Er zijn twee redenen voor asiel die onvoorspelbaar zijn voor wat de streken van herkomst, maar absoluut voorspelbaar zijn voor wat de inhoudelijke thematiek betreft: grote groepen mensen zullen landen of streken van landen proberen te ontvluchten waar moorddadige etnische conflicten en burgeroorlogen uitbreken en landen waar de mensenrechten volledig met de voeten getreden worden. Het zijn streken van herkomst die bijzonder snel kunnen verschuiven. Zo heeft men Chili gekend, Vietnam, Iran, Rwanda, het voormalig Joegoslavië, Koerdistan, en de christen Turken...

De grotere aanwezigheid van Congolezen en Rwandezen in verhouding tot West-Afrikanen in ons land gaat daarop terug, met uiteraard daarbij ook de historische band tussen België en deze landen uit de koloniale tijd.

Het gaat om asiel. Men kan een asielmigratie in eerste instantie niet gelijkschakelen met andere vormen van migratie, maar de geschiedenis leert wèl dat er nadien gezinshereniging kan op volgen en beperkte vormen van netwerkmigratie.

Het onvermijdelijke migratiebeheersingsdebat en –beleid

In oktober 1999 telde de wereld 6 biljoen inwoners. Elk jaar komen er 84 miljoen inwoners bij, d.i. 9 maal België. 97% van deze aangroei geschiedt in ontwikkelingslanden. Wie uit zo'n ontwikkelingsland naar een welgesteld land migreert, kan er 21 maal méér verdienen.

Vanuit de realiteit van het bestaan van belangrijke structurele verschillen (laag inkomen, beperkte toekomstperspectieven, surplus aan intellectuelen in verhouding tot de arbeidsmarkt, demografisch surplus) tussen Noord- en subsaharisch Afrika en de landen van de Europese Unie enerzijds, en de vergrijzing van de bevolking in Europa (ook in Oost-Europa) anderzijds (- Europa houdt zijn aantal moeizaam in stand, en dan nog exclusief dankzij het opschuiven van de leeftijdsgrens naar boven), én vanuit het principe dat een kwantitatieve en kwalitatieve continuering van het sociaal-economische leven in Europa wenselijk lijkt, zijn meerdere opties mogelijk.

Men kan – eerste mogelijkheid - verdergaan met crisisbeheer telkens als nieuwe migraties opduiken, nu eens als gevolg van illegaliteit, dan weer als gevolg van burgeroorlogen, of tenslotte als gevolg van mensensmokkel. Nadeel is dan dat de realiteit van de migratiebewegingen niet aansluit bij de structuur van de arbeidsmarkt. Men kan, ten tweede, pleiten voor een volledig gesloten-grenzen beleid. Nadeel is dat dit moeilijk realiseerbaar lijkt en dat men riskeert in een spiraal met politiestaat-achtige dimensies verzeild te geraken, met een negatieve weerslag ook voor de beeldvorming rond de reeds aanwezige allochtonen.

Men kan, ten derde, pleiten voor een volledig open-grenzen beleid. Nadeel is dat dit zeer risicozanger lijkt, doordat al te veel factoren beleidsmatig uit de hand gegeven worden en de gevolgen op onverantwoorde wijze onvoorspelbaar gemaakt worden. Een vierde mogelijkheid tenslotte lijkt zich op te dringen: *het debat te openen rond planmatige migratiebeheersing*.

De discussie hierover betreft dan twee vragen: *hoeveel? En wie (d.w.z. met welke kwalificaties)?* De benadering biedt echter van meetaf aan een voordeel: men moet niet uit het niets vertrekken. Inderdaad, er bestaan op wereldvlak reeds vijf landen die zo'n beleid toepassen, en het verloopt er blijkbaar niet zonder succes, al verloopt het uiteraard ook niet geheel probleemloos. De V.S.A. aanvaardt 800.000 immigranten per jaar, Canada 200.000, Australië 80.000, Israël 50.000 en Nieuw Zeeland 35.000. Samen zijn deze landen dus goed voor 1,2 miljoen immigranten per jaar, voor een totaal voor deze vijf landen van 340 miljoen inwoners.

Vertrekkend van deze vaststelling heeft Prof. Phil MARTIN (Davis, USA) berekend dat dit voor de Europese Unie zou betekenen dat zij 0.35 percent (1/3 van 1%) van haar gehele populatie op jaarbasis als nieuwe immigranten zou binnenlaten. Voor de Europese Unie, met 380 miljoen inwoners, zou dit 1,3 miljoen immigranten per jaar betekenen. Voor Japan, met 125 miljoen inwoners, 438.000 nieuwkomers per jaar. *Voor België, ca 35.000 nieuwkomers per jaar.*

Op de vraag hoeveel percent hiervan hooggeschoold of laaggeschoold kan zijn, zou men dan kunnen kiezen ergens tussen het model van Australië en Canada (waar de helft van de nieuwkomers aan de noden van de arbeidsmarkt moeten voldoen), of van de V.S.A. (waar het om 15% onder deze voorwaarden gaat).

Binnen de logica dat overal in de westerse wereld aandacht uitgaat naar een grote mate van gezinshereniging, zou dit in de Europese context betekenen dat elk land op zijn eigen migratietradities zou verder bouwen om zijn deel van het Europese totale quotum in te vullen. Voor België zou dit betekenen dat nogal wat ruimte zou gelaten worden voor Marokkaanse en Centraal-Afrikaanse (m.n. Congolese) gezinshereniging, met een duidelijk percent van hoger geschoolden (die zich hoe dan ook toch al onder de kandidaat migranten bevinden), naast aanvullende mogelijkheden van migratie uit Turkije, en enkele kleinere bevolkingsgroepen (zoals uit Zuid-Amerika), en netwerken volgend uit vroeger asiel (Iran, christen Turken, Koerden). Wie er rekening mee houdt dat momenteel enkele honderdduizenden Chinese migranten in Oost-Europa (Moskou, Belgrado) als transitzone naar het Westen wachten op verdere migratiemogelijkheden én dat er nog enige tijd zal overgaan vooraleer de Europese Unie klaarkomt met een strategie tegen de Oost-Europese maffia en de Chinese triades, zal ook een relatieve toename van de Chinese *communities* in de landen van de Europese Unie verwachten.

Uiteraard kan zo'n debat in België enkel ernstig plaatsvinden, als het tegelijk ook op Europees niveau gevoerd wordt, waarbij het globale kader, waarbinnen de nationale tradities zich situeren, moeilijk anders dan Europees bepaald kan zijn, en waarbij tegelijk ook een bijkomende discussie eindelijk op Europees vlak beslecht zou moeten worden, nl. deze van de vrijheid van verkeer tussen de Europese landen voor zo'n migranten, eenmaal dat zij bijvoorbeeld vijf jaar wettelijk op Europees grondgebied verblijven. Op deze problematiek is Prof. Philippe MUUS (Utrecht) op de studiedag ingegaan.

DEEL V: ALGEMENE DISCRIMINATIES

Nieuwe bevoegdheden: eerste meldingen

De federale ministerraad keurde op 17 maart 2000 een actieplan ter bestrijding van discriminatie goed. In dit plan werd besloten de antiracismewetgeving te verscherpen maar ook dat de bevoegdheden van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding in de toekomst zouden uitgebreid worden tot andere discriminatiegronden zoals seksuele geaardheid, handicap, leeftijd en gezondheidstoestand. Dit plan werd vervolgens via de media publiek gemaakt.

Ook op andere momenten, zoals bij de voorstelling van de amendementen van de regering op het wetsvoorstel ter bestrijding van discriminatie van Senator Mahoux en cs. werd melding gemaakt van het feit dat de bevoegdheden van het Centrum zouden uitgebreid worden.

Sinds deze aankondigingen en vandaag is het wetsvoorstel Mahoux nog steeds in parlementaire behandeling. Het werd op 21 december 2001 goedgekeurd door de plenaire vergadering van de Senaat en overgezonden naar de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Dit betekent echter niet dat het Centrum nog geen vragen en zelfs klachten kreeg van burgers of organisaties die verband houden met discriminatiegronden waarvoor het Centrum vandaag nog niet bevoegd is. Een aantal belangenorganisaties namen, met het oog op de toekomst, reeds contact op met het Centrum om ons de aard van de problematiek van hun publiek uit te leggen.

We denken dat het, ondanks het feit dat we tot op heden nog niet bevoegd zijn, interessant kan zijn in dit jaarverslag een overzicht te geven van de problematiek en individuele klachten waarvan we tot dusver kennis namen. Wat de klachten betreft: we hebben de betrokken personen steeds zo goed mogelijk willen informeren en doorverwijzen naar bestaande mogelijkheden.

We bespreken hieronder enkel discriminatiegronden waarvoor het Centrum in de toekomst bevoegd zal worden, de discriminatiegrond “geslacht” wordt hier niet behandeld. Klachten over de man/vrouw problematiek werden systematisch doorverwezen naar andere bevoegde organen (sociale inspectie, Dienst gelijke kansen man/vrouw bij het Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling). Wel menen we uit deze contacten te mogen vaststellen dat de wet van 7 mei 1999 op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de sfeer van de arbeid een weinig gekende wet blijkt te zijn.

5.1. Discriminatiegronden handicap, fysiek kenmerk en gezondheidstoestand

5.1.1. Klachten

- Kort na de aankondiging van de regering kregen we een aantal telefonische oproepen m.b.t. het probleem van toegankelijkheid. Er was bijvoorbeeld de melding dat bankautomaten niet toegankelijk zijn voor mensen met een kleine gestalte. Dit lijkt voor deze mensen een reëel probleem te zijn. Ook de organisatie “Gilde van de voetgangers” kaartte deze problematiek aan in ons toegestuurde teksten. De vraag bij deze aangelegenheid is ten eerste hoe je zo iets technisch kan oplossen met een redelijke aanpassing (zonder dure high-tech ingrepen) en zonder mensen met een grote gestalte voor problemen te stellen. Het is in ieder geval duidelijk dat de antidiscriminatiewetgeving in zijn huidige ontwerp-vorm niet verplicht tot het nemen van toegankelijkheidsmaatregelen.

Wel stelt de Europese richtlijn 2000/78/EU in haar artikel 5 dat werkgevers passende maatregelen moeten nemen om een persoon met een handicap in staat te stellen toegang tot de arbeid te hebben, hierin te participeren of daarin vooruit te komen tenzij deze maatregelen voor de werkgever een onevenredige belasting vormen. Deze bepaling werd niet opgenomen in de antidiscriminatiewet en naar verluidt zal deze materie het onderwerp uitmaken van aparte wetgeving.

Het Centrum zal in de toekomst echter ook, ongeacht of iets in strijd is met de antidiscriminatiewet, de bevoegdheid hebben aanbevelingen te doen om de gelijke kansen van de doelgroepen te bevorderen. De toegankelijkheidsproblematiek kan hiervan eveneens het onderwerp zijn.

- De VRT-zender Canvas zond eind 2001 een reclamespot uit waarin publiciteit gemaakt werd voor een VRT-radiozender. In de spot werd gebruik gemaakt van humor: op het perron van de metro denkt een blinde man door het openen van een drankblikje naast hem dat de deuren van het metrostel geopend werden. Hij loopt tegen de deur aan. Een aantal individuele mensen, maar ook de blindenorganisatie "Licht en Liefde" vonden deze reclamespot beledigend. Het Centrum heeft de klagers doorverwezen naar de Jury voor Eerlijke Reclamepraktijken, waar zij vervolgens een klacht indienden. Deze "case" is moeilijk. In humor wordt nu eenmaal vaak met iets of iemand of met een bepaalde situatie gelachen. En dit natuurlijk ook vaak met minderheden. Voor de ene persoon kan dit beledigend zijn terwijl dit voor een andere totaal aanvaardbaar is. Veel hangt ook af van de intentie die er achter zit: moest de zelfspot van bepaalde Joodse stand-up comedians herhaald worden door personen die echt de intentie hebben om een minderheid in een slecht daglicht te stellen, dan zou de grap niet aanvaardbaar zijn.
- Een buurvrouw scheldt een vrouw die aan kanker lijdt uit omdat ze, volgens de buurvrouw, pronkt met haar ziekte en kaal buiten durft te tuinieren. De situatie escaleert en de vrouw wordt zelfs fysiek aangevallen door de buurvrouw.
- Een seropositieve man beklagt zich erover dat de lokale politie zijn seksuele verleden zou natrekken. Hierdoor zijn ex-vriendinnen te weten gekomen dat hij seropositief is en bovendien brengt de politie hem te pas en te onpas een bezoek. Hierdoor stelt hij dat hij in de buurt als een misdadiger bestempeld werd en hij zag zich later genoodzaakt om na allerlei pesterijen elders te gaan wonen.
- De diensten kinderpsychiatrie worden niet vergoed in het kader van de aanvullende hospitalisatieverzekering, in tegenstelling tot dezelfde diensten voor volwassenen. Het Kinderrechtencommissariaat volgt deze problematiek verder op.
- Een moeder contacteerde het Centrum met de volgende melding: haar zoon is zwaar motorisch gehandicapt en wenst de studierichting "moderne talen – wiskunde" te volgen. De school – de enige OV4 school type 4 in Vlaanderen – biedt deze studierichting niet aan.
- Door een ongeval heeft betrokkene een rechteronderarm amputatie moeten ondergaan. Het bedrijf waarvoor hij werkte ontsloeg hem omdat men hem geen ander werk kon (wou) geven. Nochtans had de arbeidsgeneesheer verklaard dat het voor de man geen probleem is om een aangepaste job uit te oefenen, doch de beslissing om hem een aangepaste job te geven (of te zorgen voor hulpmiddelen) ligt bij de personeelsdienst.
- Een visueel gehandicapte werd met zijn geleidehond omwille van hygiënische redenen aan de deur gezet in een restaurant. Hij toonde daarbij een kopie van de hygiënewet. Deze wet bepaalt dat geleidehonden en hulphonden mogen binnentreden in zaken met eetwaren, doch hieraan gaf de uitbater geen gehoor.
- Een man komt bij zijn trajectbegeleidster van de VDAB en krijgt daar verscheidene opmerkingen te horen over zijn zwaarlijvigheid, hoe hij daarmee zeker geen fysieke taken aankan en dat zijn zwaarlijvigheid zeker geen voordeel is bij het vinden van een job.

- Sinds april 2000 werkt betrokkene op de dienst. In oktober 2000 wordt hij toegelaten tot de stage. In september 2001 heeft hij zich moeten aanbieden voor een geneeskundig aannemingsonderzoek. De arts verklaart hem *onder voorbehoud toelaatbaar* en hij moet zich over 6 maanden terug aanbieden. Als reden wordt obesitas, hypertensie en tenniselleboog vermeld. Betrokkene werkt echter in deze functie sinds april 2000. Hij heeft tegen de beslissing beroep aangetekend en heeft ook zijn vakbond op de hoogte gebracht. Een maand later laat de man ons weten dat alles in orde is gekomen.
- Een transseksuele persoon (nu vrouw) klaagt over pesterijen en zelfs geweldpleging door allochtone jongeren die vaak rondhangen op het traject tussen het thuisadres en het werk. De lokale politie onderneemt niks na klachten hierover en verwijst de vrouw door naar de Federatie Werkgroepen Homoseksualiteit te Gent. Het is duidelijk dat de vrouw hiermee niet geholpen is, het probleem ligt immers niet bij haar transseksualiteit maar bij de onverdraagzaamheid van lokale jongeren. Hiervoor moet lokaal opgetreden worden. Het Centrum heeft het lokale integratiecentrum op de hoogte gebracht van de problematiek met de vraag of zij niets kunnen ondernemen.
- Een transseksuele persoon (nu vrouw) werkt sinds een drietal maanden parttime bij een schoonmaakbedrijf. Naar eigen zeggen is het bedrijf zeer tevreden over het geleverde werk. Er is echter een probleem: de in meerderheid allochtone vrouwen die bij het schoonmaakbedrijf werken hebben het niet begrepen op de transseksuele vrouw. Er wordt over geklaagd en er worden valse verhalen rondgestrooid. Het bedrijf beslist de vrouw te ontslaan. Nadat de vrouw een gesprek had met de directie van het bedrijf wordt het ontslag ingetrokken. Deze en de bovenstaande klacht tonen duidelijk aan dat in de toekomst ook inspanningen geleverd moeten worden om de wederzijdse tolerantie onder minderheidsgroepen onderling te vergroten. Bij allochtonen speelt hierbij de cultuur van het land van oorsprong die, in het bijzonder wat betreft homoseksualiteit en transseksualiteit, niet altijd zo open is als deze bij de **de meeste** Vlamingen anno 2002 geëvolueerd is.

5.2. Algemene problematieken

5.2.1. Gezondheidstoestand

– diabetici

De problematiek van diabetes en van de discriminatie waarvan diabetici het slachtoffer zijn lijkt illustratief voor discriminatie gelieerd aan een gezondheidstoestand. Het werk van verenigingen zoals de Belgische Diabetes Vereniging en de Vlaamse Diabetes Vereniging heeft tot de vaststelling geleid dat de voornaamste oorzaak van de sociale discriminatie van diabetici niet zozeer gelieerd is aan de ziekte zelf dan wel aan het negatieve beeld dat deze ziekte heeft. De complicaties die het gevolg kunnen zijn van de invloed van diabetes op de gezondheidstoestand geven immers stof aan argumenten voor discriminaties bij de aanwerving, waarbij de bekwaamheid van de diabetici niet altijd correct wordt geëvalueerd; of bijvoorbeeld ook inzake verzekeraarbaarheid waar vaak de risico's van diabetes abnormaal hoog worden ingeschat. De angst voor de moeilijkheden die met diabetes verband houden remt werkgevers af bij aanwerving of wanneer de ziekte opduikt tijdens een bestaande beroepsactiviteit: onpasselijkheid, absentisme, onverzekeraarbaarheid, ernstige complicaties. Wat verzekeraarbaarheid betreft wordt bijvoorbeeld nog gewerkt met oude evaluatiemethodes die geen rekening houden met de medische behandelingen die vandaag beschikbaar zijn. Een werkgroep van beide verenigingen heeft een vragenlijst voorgesteld waarin objectieve evaluatiecriteria opgenomen zijn voor het individuele risico (en dus niet het risico in het algemeen), deze vragenlijst werd aanvaard door de beroepsvereniging van verzekeringsbedrijven die hieraan zal verder werken.

- HIV

De belangenorganisatie “Act Up” die op militante wijze strijdt voor de rechten van mensen met HIV werd op haar verzoek op het Centrum ontvangen voor een gesprek waarin de bezorgdheden en problemen van de belangengroep uiteen gezet werden.

- transseksualiteit

De Vlaamse “Genderstichting” nodigde ons uit voor een gesprek over de specifieke problematiek van transseksuelen.

5.2.2. Mentale handicap

We hadden verschillende gesprekken met vertegenwoordigers van de Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten. Zij legden de nadruk op het feit dat ze wensen dat er minder bevoogdend moet omgegaan worden met verstandelijk gehandicapten zowel binnen als buiten de instellingen. Bovendien is het zeer belangrijk dat zo veel mogelijk gewerkt wordt aan “inclusie”, d.w.z. dat verstandelijk gehandicapten waar mogelijk moeten kunnen meedraaien in de “gewone” samenleving, waar nodig met enige extra ondersteuning zoals in het Onderwijs. Het Centrum werd tot tweemaal toe uitgenodigd door de vereniging om te spreken voor de leden (verstandelijk gehandicapten én hun ouders) over de problematiek van discriminatie en de nieuwe wetgeving die in de maak is. Ook deze vereniging peilde naar mogelijkheden voor concrete samenwerking met het Centrum in de toekomst.

5.2.3. Fysiek kenmerk

1. Wijnvlekken

Er werd ons een informatiebundel opgestuurd vanwege de VZW Voor mensen met Wijnvlekken en Hemangiomen. Deze “esthetische handicap”, vooral wanneer het wijnvlekken of hemangiomen betreft in het gezicht, zorgt ervoor dat mensen maatschappelijk geïsoleerd raken omdat ze steeds aangehaapt worden. Medische behandelingen bestaan maar met wisselende kans op succes. Het dossiertje van de vereniging vermeldt alleen mogelijke behandelingen en spreekt over maatschappelijk isolement. Geen woord over discriminatie in de zin van ongelijke behandeling, bijvoorbeeld bij het zoeken naar een job. Het lijkt ons echter evident dat in onze maatschappij waarin vaak de esthetiek van mensen belangrijker wordt dergelijke vormen van discriminatie tegenover personen met deze aandoeningen bijna “evident” zullen zijn.

5.3. Discriminatiegrond seksuele geaardheid

5.3.1. Klachten.

Het aantal klachten over discriminatie omwille van seksuele geaardheid bleef tot dusver vrij beperkt in aantal. Reden hiervoor kan zijn dat het gaat om een publiek dat vrij goed geïnformeerd is via de bestaande kanalen van de diverse segmenten van de homo- en lesbiennebeweging. Bovendien worden klachten reeds gekanaliseerd via bestaande kanalen zoals de Vlaamse “Holebifoon” en via sociale permanenties zoals deze van de Brusselse organisatie Tels Quels. Enkele klachten die ons wel bereikten:

- Een jonge man werkt in een (christelijk) rustoord als verpleegkundige. Hij werkt er een jaar en zijn werkgevers stellen dat ze blij zijn dat ze hem aangeworven hebben. De jonge man worstelt met zijn seksuele geaardheid maar durft er niet over te praten. Na een tijdje neemt hij de hoofdverpleegkundige in vertrouwen. Plots beginnen de klachten over agressie, onbeschoftheid en ongehoorzaamheid. Ten slotte komt uit dat de hoofdverpleegkundige het vertrouwen geschonden heeft. Er wordt gesteld dat de jongeman ziek is, medicatie moet nemen en een psychiater moet raadplegen. Aan de moeder wordt verteld dat haar zoon homoseksueel is en dat dit niet kan in een rustoord, de oudjes zouden het niet begrijpen. Uiteindelijk werd deze jongeman ontslagen wegens “reorganisatie”.
- Telefonische melding: de directrice van een vrije school werd ontslagen nadat de raad van beheer van de school te weten kwam dat ze samenleefde met een vrouw (in een stad ver van de school verwijderd).
- Pamflet van de Islamitische partij “Noor”. Een Brussels homopaar schreef ons op 24 juli 2000 over een pamflet van de Islamitische partij “Noor” dat ze in de bus kregen. Punt 36 van het politiek programma dat weergegeven wordt in dit pamflet stelt “Résoudre les problèmes de société (Racisme dû à une criminalité, homosexualité...)”. Homoseksualiteit aldus voorstellen als een maatschappelijk probleem vindt het paar “discriminerende propaganda” en het Centrum wordt gevraagd de auteurs erop attent te maken dat stellingen als deze in ons land illegaal en ongewenst zijn. Het Centrum antwoordde dat tot nog toe het aanzetten tot discriminatie jegens homoseksuelen in ons land nog niet verboden is maar dat dit wel in het ontwerp van antidiscriminatiewet is voorzien. Het Centrum stelde zich verder de vraag of er in dit geval wel kan gesproken worden over aanzetten tot discriminatie. Want, er wordt immers op vage wijze allusie gemaakt op het feit dat homoseksualiteit naar de mening van de auteurs een maatschappelijk probleem zou zijn. Er wordt hierbij echter geen gebruik gemaakt van beledigend of denigrerend taalgebruik, noch wordt er aangezet tot discriminatie. Bovendien stellen de auteurs in punt 28 van hun “programma” dat ze gekant zijn tegen alle vormen van discriminatie. In feite wordt er dus enkel een mening weergegeven en men kan het met deze mening oneens zijn of er zelfs door gechoqueerd zijn, maar de personen die deze verkondigen hebben het recht op vrijheid van meningsuiting.

5.3.2. Algemeen.

Vanuit de homo- en lesbiennebeweging werd reeds de vraag gesteld om, eens het Centrum bevoegd is, te komen tot een aantal goede afspraken m.b.t. een taakverdeling. De beweging voelt bijvoorbeeld de behoefte aan juridische ondersteuning en follow-up van de klachten die nu bij haar binnen komen (o.a. via de Holebifoon).

5.4. Discriminatiegrond leeftijd

5.4.1. Klachten

- In de statuten van een coöperatieve vennootschap is een leeftijd voor het uitoefenen van een mandaat bepaald. Een bestuurder werd wegens het bereiken van deze leeftijdsgrens bedankt voor bewezen diensten.
- Iemands kandidatuur voor een vacante plaats wordt afgewezen omdat de man volgens de voorzitter van de evaluatiecommissie te oud was.

5.5. Discriminatiegrond geloof of levensbeschouwing

Ondanks het feit dat discriminatie van religieuze aard niet tot de oorspronkelijke bevoegdheden van het Centrum behoort hebben we in de loop der jaren een vrij belangrijk aantal klachten ontvangen over het dragen van een hoofddoek, bij de aanwerving, op het werk of in het kader van de school.

Kan men echt over discriminatie op basis van geloof spreken of eerder over een terughoudendheid of een weigering om, op een plaats die men als publiek beschouwt, de uitdrukking te aanvaarden van een geloofsovertuiging die men als te zichtbaar of zelfs ostentatief beoordeelt?

Andere klachten betroffen de weigering van een werkgever om dienstvrijstelling toe te staan om verplichtingen van de cultus te vervullen. De verplichting om met voedingsstoffen die als onrein beschouwd worden om te gaan zorgt soms ook voor spanningen op het werk of in een schoolopleiding.

Hierbij moet genoteerd worden dat de meeste van dergelijke klachten afkomstig waren uit de islamitische gemeenschap. Ze werden behandeld door de juridische dienst, soms in samenwerking met de cel Islam.

DEEL VI: DEELNAME AAN DE WERKZAAMHEDEN VAN INTERNATIONALE ORGANISATIES

Het Europees Waarnemingscentrum voor Racisme en Xenofobie (European monitoring Centre: EUMC Wenen)

De heer Johan Leman, directeur van het Centrum, en de heer Jean Cornil, ex-adjunct-directeur, vertegenwoordigden België in de raad van bestuur van dit Europees Waarnemingscentrum, respectievelijk als vast lid en als vervanger. De plaats van de heer Cornil werd recent overgenomen door mevr. Eliane Deproost, wnd. adjunct-directeur. Het gaat hier om een Centrum binnen het kader van de Europese Unie.

Het Raxen netwerk

Achtergrond en doelstelling

In 1997 werd het EUMC opgericht door de Europese Unie als een onafhankelijke instantie ter bestrijding van het racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme in Europa. Het EUMC staat voor 'European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia'. Het EUMC werkt nauw samen met de Raad van Europa, de VN en andere internationale organisaties. De doelstelling van het EUMC is om fenomenen van racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme in kaart te brengen en de ontwikkelingen ervan op te volgen. Verder dient de organisatie ook goede praktijkvoorbeelden te verzamelen en te promoten in alle EU lidstaten.

Eén van de belangrijkste actiepunten om deze doelstelling te realiseren is de oprichting van het Europees 'Racisme en Xenofobie Informatie Netwerk' of kortweg het RAXEN netwerk. RAXEN dient in eerste instantie objectieve, betrouwbare en vergelijkbare gegevens op Europees niveau aan te reiken aan de Europese Unie en de lidstaten omtrent racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme. Naast het in kaart brengen van deze gegevens, behoort het ook tot de taak van het RAXEN netwerk om goede voorbeelden uit de praktijk ('good practices') te bundelen en ontwikkelen. Deze gegevens en de goede praktijkvoorbeelden dienen de diverse maatregelen en concrete acties te ondersteunen, die de Europese Unie en de verschillende lidstaten ondernemen tegen racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme.

De structuren van het netwerk

Het RAXEN netwerk bestaat uit 15 NFP's ('National Focal Point' of Nationaal Steunpunt), 1 in elke lidstaat. De NFP's zijn de aanspreekpunten wat betreft gegevensverzameling en informatie voor het EUMC op nationaal vlak. De NFP's vormen de belangrijkste actoren in het RAXEN netwerk voor de verzameling en analyse van bestaande informatie, gegevens en statistieken op het domein van racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme op lokaal, bovenlokaal en nationaal vlak. Het NFP ontwikkelt een netwerk van relevante actoren in eigen land. De coördinatie en bijsturing op geregelde tijdstippen behoren ook tot de taak van het NFP. Het NFP draagt de eindverantwoordelijkheid voor de nationale dataverzameling en de overdracht van deze verzamelde gegevens en informatie aan het EUMC. De activiteiten van de NFP's en de resultaten van het RAXEN netwerk sluiten aan bij deze van andere internationale en Europese netwerken zoals b.v. ENAR en ECRI om zo een meerwaarde te creëren van de verschillende netwerken, die vanuit verschillende invalshoeken op hetzelfde domein van racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme actief zijn.

De verschillende RAXEN NFP's in de 15 lidstaten zijn:

- 1) België: Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding (CGKR)
- 2) Denemarken: The Danish Board for Ethnic Equality (NEL)
- 3) Duitsland: European Forum for Migration Studies (EFMS)
- 4) Finland: Finnish League for Human Rights
- 5) Frankrijk: Agency for the Development of Intercultural Relations (ADRI)
- 6) Griekenland: Information Centre for Racism, Ecology, Peace and Non-Violence (Infocenter)
- 7) Ierland: National Consultative Commission on Racism and Interculturalism (NCCRI) en Equality Authority (EA)
- 8) Italië: Co-operation for the Development of Emerging Countries (COSPE)
- 9) Luxemburg: Association for the Support of Immigrant Workers (ASTI)
- 10) Nederland: Anne Frank House
- 11) Oostenrijk: Austrian Academy of Sciences (AAS)
- 12) Portugal: NUMeNA (Research Centre on Human and Social Sciences)
- 13) Spanje: Movement for Peace and Liberty (MPDL)
- 14) Verenigd Koninkrijk: Commission for Racial Equality (CRE)
- 15) Zweden: Expo Foundation

De hoofdtak van de 15 NFP's en dus ook van het NFP op het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding voor België in 2001 bestaat uit 2 luiken, met name 1) het verzamelen van gegevens, de zogenaamde 'data collection' en 2) het in kaart brengen van bestaande relevante initiatieven en organisaties, de zogenaamde 'mapping exercise'.

Data collection

Het eerste luik van 'gegevensverzameling' dient de volgende informatie te bevatten: 1) informatie over racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme; 2) informatie rond 'goede praktijkvoorbeelden' of initiatieven ter preventie of bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme en 3) algemene achtergrondinformatie m.b.t. minderheden en migranten. Voor het jaar 2001 worden vier prioriteitsdomeinen naar voren geschoven, met name tewerkstelling, raciaal geweld, onderwijs en wetgeving. De verschillende vormen van informatie in deze 'data collection' omvatten statistieken, beschrijvende informatie, analyse en informatie over beleid, activiteiten en goede praktijkvoorbeelden. Het EUMC zal op basis van deze resultaten vergelijkende onderzoeksvorstellen formuleren op Europees niveau. Op dit moment, januari 2002 worden de resultaten van RAXEN geëvalueerd en verwerkt tot een eindrapport, dat ten vroegste in maart 2002 beschikbaar zal zijn en bekend gemaakt wordt aan de nationale en Europese beleidsmakers en instellingen en tenslotte aan het breed Europees publiek. De verspreiding van deze bevindingen met relevante aanbevelingen op beleidsniveau gebeurt gericht. Voor het jaar 2002 worden dezelfde 4 prioriteitsdomeinen aangehouden en verder uitgewerkt.

Mapping exercise

Het tweede luik of de 'mapping exercise' houdt in dat het NFP een overzicht biedt van nationale organisaties of instanties, die zich bezig houden met de bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme, en hun activiteiten, archieven en publicaties. Het gaat zowel om publieke als niet-gouvernementele organisaties. Deze 'mapping exercise' is bedoeld als een werkinstrument voor ieder, die te maken heeft met de bestrijding van voornoemde fenomenen en praktijken op professioneel of privé vlak in de verschillende EU lidstaten. Tot dusver hebben volgende landen reeds deze taak volbracht, namelijk Oostenrijk, Duitsland, Finland, Griekenland, Ierland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. De 'mapping exercise' van de overige EU lidstaten, waaronder ook België, zal beschikbaar zijn vanaf maart 2002.

Snelle rapportering (rapid response) islamfobie na 11/09/01

Naast de twee voornoemde taken hebben de verschillende National Focal Points kort na 11 september een bijkomende taak toebedeeld gekregen, waaronder ook België. De nieuwe opdracht betreft een reeks van snelle rapportering over toegenomen Islamfobie na 11 september 2001. In totaal werden er vier rapporten gemaakt. Er is duidelijk een toenemende trend waarneembaar van Islamfobie na 11 september tot ongeveer eind oktober. Daarna is het moeilijk uit te maken of de geregistreerde klachten al dan niet het gevolg zijn van deze aanslag. Opvallend is het feit van toegenomen klachten rond samenlevingsproblemen als gevolg van 11 september. Belangrijk om melden is dat de meeste klachten zich situeren op het verbale niveau en beduidend minder op vlak van fysiek geweld. Deze situatie verschilt heel erg van die in Nederland b.v. waar opmerkelijk veel fysiek geweld is opgetekend. Naast toegenomen Islamfobie dient ook opgemerkt te worden dat het fenomeen van klachten die betrekking hebben op antisemitisme eveneens een opwaartse trend vertoont in het post 11 september tijdperk.

De Europese Commissie tegen Racisme en Onverdraagzaamheid (ECRI) bij de Raad van Europa <http://www.coe.int>

In 2001 ontwikkelde de ECRI de volgende activiteiten met telkens twee luiken: werken aan algemene thema's en een benadering 'per land':

1. Voortzetting van het onderzoek naar de land-per-landbenadering in het kader van de tweede cyclus (contacten ter plaatse met de vertegenwoordigers van de verschillende ministeries en de vertegenwoordigers van de NGO's). Het betreft een methode volgens dewelke de ECRI de situatie in elk land van de Europese Raad van nabij onderzoekt. Op basis van deze specifieke analyse per land formuleert de ECRI suggesties en voorstellen voor het aanpakken van de problemen inzake racisme en onverdraagzaamheid in de betreffende landen. De doelstelling van de land-per-land benadering is om tot maatwerk te komen met nuttige en grondige aanbevelingen die de Regeringen kunnen helpen door het voorstellen van concrete en nauwkeurige actiemogelijkheden. De Raad van Europa heeft twee nieuwe landen opgenomen: Armenië en Azerbeidjaan.
2. Ontwikkeling van voorstellen voor de derde cyclus van de land-per-landbenadering die aan de afgevaardigden van de Ministers werden overgemaakt.

3. Oprichting van een werkgroep belast met het uitwerken van een nieuwe aanbeveling inzake algemeen beleid nr 7 van de ECRI aangaande de kernelementen voor een volledige wetgeving (strafrecht, burgerlijk recht en administratief recht) op internationaal vlak inzake het verbieden van rassendiscriminatie.
4. Organisatie van een Europese conferentie ter voorbereiding van de Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, xenofobie en onverdraagzaamheid, en opvolging van deze twee conferenties.
5. Samenwerking met het Europees Waarnemingscentrum van racistische en xenofobe verschijnselen.
6. Regelmatige samenwerking met andere werkgroepen van de Raad van Europa zoals de MG-S-Rom die zich toelegt op de situatie van de Roma en Zigeuners in Europa.
7. Voortzetting van de werkzaamheden met het oog op de publicatie van een “good practices” handboek inzake de bestrijding van racisme en van onverdraagzaamheid jegens Roma/Zigeuners.
8. Overmaken van een advies inzake de Aanbeveling 1500 (2001) van het Parlement met betrekking tot de deelname van migranten en van gevestigde vreemdelingen aan het politieke leven in de Lidstaten van de Raad van Europa.

Wereldconferentie tegen het racisme in Durban

Het Centrum werd betrokken bij de Belgische voorbereidende vergaderingen tot de Wereldconferentie tegen het racisme en verwante vormen van intolerantie en het heeft, binnen de Belgische delegatie, deelgenomen aan de activiteiten in Durban, Zuid-Afrika. Het heeft eveneens de betrokken Belgische NGO's uitgenodigd om te praten over de oriëntering en de knelpunten van de Conferentie, en over het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie en de algemene lijnen die daarrond moesten worden behandeld.

We mogen tevreden zijn over het niet-mislukken van de Conferentie van Durban.

De definitieve teksten zullen beschikbaar zijn op het ogenblik dat dit verslag ter perse gaat. Wij zullen ze dan ook nog niet analyseren, zelfs indien de Staten er zich toe hebben verbonden om op nationaal vlak het actieprogramma door te voeren dat in extremis en eerder moeizaam werd goedgekeurd.

De conferentie, die werd voorgezeten door Mary Robinson, Hoog Commissaris voor de Mensenrechten bij de V.N., kondigde zich van bij het begin reeds als problematisch aan.

Tijdens de 4 voorbereidende regionale conferenties in Straatsburg, Santiago de Chili, Dakar en Teheran, hadden de Afrikaanse, Arabische en Aziatische landen nog gesprekspunten toegevoegd aan de agenda van de conferentie: compensaties voor de slavernijperiode en de gevolgen daarvan en gelijkstelling van het zionisme met een vorm van racisme.

Beide punten bleven aan de orde tijdens de hele conferentie, waarop zowat 160 Lidstaten en zowat 12.000 deelnemers vertegenwoordigd waren.

De Afrikaanse landen eisten dat mensenhandel en slavernij zouden worden bestempeld als misdaden tegen de mensheid die onverjaarbaar zijn en die het recht openen tot duidelijk vastgestelde compensaties, ten laste van de staten die er vroeger ‘voordeel’ uit haalden. Ook het probleem van de gevolgen en van de compensaties ingevolge de kolonisatie werd uitvoerig besproken!

Tussen de verontschuldigungen en de overweging van die eis tot herstel en tot erkenning van het verleden kwamen er ook bepaalde actuele toestanden aan bod: het kastensysteem, waar nog 14 verschillende landen en 24 miljoen mensen mee te maken hebben, de zigeuners uit Centraal-Europa, bepaalde inheemse bevolkingsgroepen die nog met verscheidene vormen van apartheid en ontkenning van rechten leven ...

Alle hoekstenen voor de opbouw van de wereld zoals we die nu kennen en alle civilisatieconcepten vormden de onderstroom van de debatten.

Het Forum van de NGO's

Tijdens de dagen die aan de Conferentie voorafgingen hadden ook de NGO's het moeilijk gevonden om de debatten te kaderen, gezien de Israëliisch-Palestijnse kwestie alle plaats – een eerder onstuimige plaats – scheen in te nemen in de beschouwingen over de plaag van het racisme onder al zijn vormen. Het ontwerp van de slotverklaring van de NGO's bevatte verklaringen waarin Israël als een racistische staat werd bestempeld, die beschuldigd werd van misdaden tegen de mensheid en van volkerenmoord.

De joodse NGO's hebben dan ook de ruimte van het Forum verlaten en ze werden daarin gevolgd door grote organisaties als Amnesty international, Human Rights Watch en de Federatie van de liga's van de rechten van de mens, die onder meer de term ‘volkerenmoord’ verwierpen.

Feit is dat er gedurende die 10 dagen vaak werd stilgestaan bij de gebruikte ‘terminologie’: volkerenmoord, misdaad tegen de mensheid, zionisme, apartheid, het woord ‘racisme’ zelf, termen die beurtelings vanuit verschillende ethische, historische of juridische gezichtspunten werden geïnterpreteerd.

Binnen de Conferentie werden er twee beperkte sub-comités gevormd waarin gepoogd werd om tot eenparigheid te komen over die bewoordingen en de taalverschillen te reduceren, met de gekende gevolgen.

DEEL VII: SENSIBILISERING

PR-COMMUNICATIE

Om de bevolking te sensibiliseren en media-aandacht te genereren voor de activiteiten en standpunten van het Centrum is de PR-dienst ook dit jaar weer zeer actief geweest, enkele voorbeelden:

Enkele dagen voor het Offerfeest van de Moslimgemeenschap kreeg België te maken met een nieuwe voedselcrisis: mond en klauwzeer (MKZ). Het kabinet van de Minister van Volksgezondheid organiseerde een spoedvergadering om de mogelijke gevolgen voor dit religieus feest te analyseren. De vergadering volgde op de beslissing van de federale regering om een totaal transport - en slachtverbod voor schapen en geiten op te leggen en dit om de verspreiding van het virus te voorkomen. Deze vanuit het oogpunt van de Volksgezondheid noodzakelijke maatregel had belangrijke gevolgen voor het goede verloop van het Offerfeest.

Om de moslims van deze beslissing en van het gevaar van het MKZ-virus op de hoogte te brengen, werd beslist om vanaf donderdag 1 maart 2001 een call center voor het offerfeest op te richten.

Deze tijdelijke gratis telefonische informatiedienst werd ingericht in onze lokalen. Dit call center werd georganiseerd in samenwerking met de kabinetten van Landbouw en Volksgezondheid. Het team van het call center bestond uit mensen van het Centrum, van het Brussels regionaal integratiecentrum Foyer en van de Executieve van de Moslims.

In totaal kwamen er 725 telefoontjes binnen, waarvan 277 (38%) m.b.t. het offerfeest.

Activiteiten naar aanleiding van de aanslagen in de VS. op 11 september 2001

De aanslagen van 11 september in New York en Washington hadden een internationale weerslag. In België profiteerden, net zoals in andere landen, sommigen van deze criminele aanslagen om de arabisch-islamitische bevolkingsgroep in zijn geheel te stigmatiseren. Dat is de reden waarom we onmiddellijk initiatieven ondernomen hebben om op pedagogische wijze te antwoorden op mogelijke ontsporingen.

1. Oproep tot respect voor iedereen van de partijvoorzitters

Op initiatief van het Centrum ondertekenden alle voorzitters van Belgische democratische partijen op 4 oktober in het International Press Centre een "*Oproep tot wederzijds respect*". Op 26 september 2001 organiseerde het Centrum een vergadering met vertegenwoordigers van alle democratische partijen. Deze verklaring houdt een engagement in om de strijd tegen onverdraagzaamheid, terrorisme, racisme en veralgemeningen verder te zetten en verder te werken aan integratie en wederzijds respect onder de verschillende culturen. Voor zover wij weten is dit initiatief - waarin de gehele Belgische politieke wereld (meerderheid en democratische oppositie) verenigd werd - uniek in Europa.

2. Mobilisatie en pedagogische activiteiten

- Tijdens de vergadering die vooraf ging aan de Oproep tot wederzijds respect besloten de politieke partijen en het Centrum eveneens het verenigingsleven te sensibiliseren voor de mogelijk negatieve gevolgen van de aanslagen van 11 september. Hierop werd een tekst opgesteld die voorgelegd werd aan alle verenigingen die in Vlaanderen actief zijn. Een zestigtal verenigingen (vakbonden, culturele centra, integratie centra, levensbeschouwelijke verenigingen, NGO's...) hebben vervolgens de oproep ondertekend.

- Verklaring van organisaties langs Nederlandstalige kant

"Naar aanleiding van de tragische gebeurtenissen op 11 september in de VS zijn wij, verenigingen en democratisch middenveld, bereid om ons blijvend in te zetten voor het goede samenleven tussen alle mensen van welke herkomst dan ook. Wij willen ons land een vreedzame samenleving laten zijn, wat er zich ook in het buitenland moge voordoen."

- Nog steeds in verband met de terroristische aanslagen in de VS steunde het Centrum langs Franstalige zijde de campagne 'Ik zeg neen aan de haat ("la haine, je dis NON") op initiatief van de Franstalige NGO's tegen racisme, en gefinancierd door de Minister van Cultuur van de Franse Gemeenschap

Bovendien werkte het Centrum mee aan het opstellen van een uitgave voor de scholen over het impact van de gebeurtenissen van 11 september op de kinderen. Dit document dat zich tot de onderwijzers richt werd gerealiseerd op initiatief van de Minister van de Franse Gemeenschap voor het basisonderwijs en werd verspreid via de publicatie "Ecole des années 2000".

Sensibiliseringsinitiatieven voor integratie

Parallel met de initiatieven die genomen werden na 11 september heeft het Centrum langs Nederlandstalige kant het initiatief genomen om op de website van het Centrum een speciale rubriek 'educatie' op te richten. Het doel hiervan is een antwoord te kunnen bieden voor de vele vragen vanuit het onderwijs voor educatief materiaal om rond het thema van interculturaliteit te kunnen werken.

In deze rubriek vindt men een overzicht van de belangrijkste Vlaamse organisaties die werken rond de bevordering van het interculturele samenleven. Deze 19 organisaties stellen zichzelf voor en geven een overzicht van nuttige werkmiddelen in verband met interculturele communicatie, burgerzin en de bestrijding van vooroordelen en racisme. Bij de meeste is ook het internetadres vermeld, waar men nog meer informatie over de verschillende initiatieven vindt. Onder een speciale rubriek "Agenda" groepeerde het Centrum vormingen, studiedagen, tentoonstellingen, enz. die rond deze thema's worden georganiseerd.

In de Franse Gemeenschap hebben we onze medewerking verleend aan de uitgave van een brochure over de Geschiedenis van de immigratie in België. Dit document werd, op vraag van de Minister-President van de Franse Gemeenschap, uitgewerkt door twee universitaire specialisten terzake, Marco Martiniello (Ulg) en Andréa Réa (ULB). Deze brochure zal bijdragen aan het geschiedenisonderwijs in het Franstalig onderwijs en een belangrijke lacune vullen over de realiteiten van de immigratie die in de officiële onderwijsprogramma's niet de aandacht krijgen die ze verdienen.

- 20 jaar antiracismewet

Ter gelegenheid van de twintigste verjaardag van de antiracismewet van 30 juli 1981, heeft het Centrum een postkaart laten maken om deze voor het antiracisme historische datum in herinnering te brengen.

Deze kaart werd in het Nederlands, Frans en in het Engels op duizenden exemplaren uitgegeven en verspreid. Het Centrum heeft van de gelegenheid van het Europees Voorzitterschap (juli-december 2001) gebruik gemaakt om deze kaarten te verspreiden naar Europese instanties.

Het Centrum nam eveneens deel aan verschillende openbare activiteiten en documentaire reportages ter gelegenheid van deze verjaardag.

- Studiedagen, colloquia en andere evenementen

In 2001 heeft het Centrum, vier colloquia en studiedagen georganiseerd:

- Ronde tafel over racisme op het internet ter gelegenheid van het Feest van het internet van de Franstalige Gemeenschap op 2 maart 2001;
- Colloquium 'De internationale migraties naar Europa ' in het Europees Parlement op 23 maart 2001
- Een internationaal colloquium op 15 juni in het Congressenpaleis te Brussel getiteld : “Mafia en mensenhandel: over wie en wat gaat het? Hoe ze bestrijden?”
- Studiedag over de vormingsmethodieken rond diversiteitsmanagement bij de politie op 12 oktober 2001 in de Factorij te Schaarbeek (enkel langs Franstalige zijde).

Daarnaast heeft het Centrum o.a. deelgenomen aan de organisatie van:

- ✓ Feest van het kind van de Franstalige gemeenschap in Brussel;
- ✓ Internationaal Festival van de Franstalige film in Namen en Charleroi;
- ✓ Feest van de Vrouw in Verviers

- **Informatieaanvragen**

De informatievragen komen op het Centrum toe via verschillende dragers. Opvallend is de stijging van het aantal binnenkomende informatieaanvragen dat per e-mail op het Centrum toekomt. Brief of fax wordt nog minder gebruikt.

Drager	2001		2000	
	%	Absolute cijfers	%	Absolute cijfers
per e-mail	50,0%	584	32%	385
per telefoon	37,0%	432	50%	602
per brief, fax, andere	13,0%	152	18%	217
Totaal	100,0%	1168	100%	1204

De oorsprong van de informatievragen is verschillend, maar de meeste vragen komen toch vanuit zowel openbare als private organisaties en instellingen.

2001		
Oorsprong	%	absoluut
Organisaties en instellingen	37,0%	432
Particulieren	25,0%	292
Leerkrachten en studenten	22,5%	263
Andere	15,5%	181
	100,0%	1168

In vergelijking met vorig jaar is het aantal informatieaanvragen ongeveer constant gebleven.

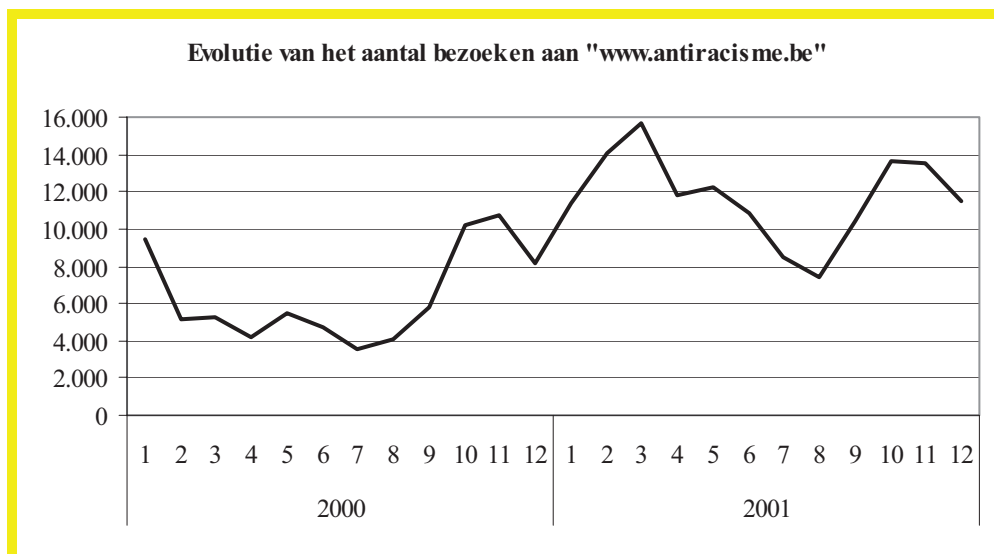
De meeste aanvragen waren algemene informatieaanvragen; daarnaast werden vooral vragen ontvangen m.b.t. de brochure over nationaliteitsvererving ('Belg worden'), voorstellingsbrochures, affiches en jaarverslagen van het Centrum, en m.b.t. het paspoort tegen racisme.

Website

Zelfs vanuit het buitenland, namelijk uit Taiwan, Sri Lanka, Zuid-Afrika, Brazilië en de VS, kwamen via de contactpagina van onze website informatievragen op het Centrum toe.

Overzicht 2001

Het aantal bezoeken wordt sinds juni 1999 bijgehouden aan de hand van externe tellers die op de belangrijkste pagina's zijn geplaatst. Deze tellers registreren enkel de unieke bezoeken, zodat iemand die tijdens dezelfde bezoeksessie verschillende keren op een pagina komt, slechts als één bezoeker wordt beschouwd. Bovendien worden de hits, afkomstig vanuit het Centrum, niet meegerekend.

We telden in 2001 141.121 bezoeken op onze site, of quasi een verdubbeling in vergelijking met 2000 (76.669 hits), waarvan 58 % Nederlandstaligen, 36 % Franstaligen en 6 % Engelstaligen. Na een piekmoment in januari 2000 naar aanleiding van de regularisatieprocedure, bemerken we een duidelijke stijging vanaf september 2000, met gemiddeld meer dan 10.000 bezoekers per maand. In 2001 wordt die stijgende lijn bevestigd en kregen we gemiddeld 12.000 bezoeken per maand. Uit deze cijfers blijkt ook duidelijk dat ze vooral geraadpleegd wordt door volwassenen in het kader van hun beroepsactiviteiten want het minst aantal hits tellen we tijdens de vakantie.

De meest populaire onderdelen aan Nederlandstalige kant zijn de demografische gegevens (5.500 hits), de voorstelling van het Centrum (4.800), het rechtspraakoverzicht (4.500), de wetgeving (4.300). Ook de persmededelingen kunnen op een stijgende belangstelling rekenen. Aan Franstalige kant vindt men een soortgelijke verdeling met als enige verschil dat de wetgeving het meeste aantal bezoeken kende.

De toekomst

- De verwachte bevoegdheidsuitbreiding van het Centrum zal ook geïmplementeerd worden op onze website. Enerzijds willen we op de website meer aandacht besteden aan de andere discriminatiegronden, anderzijds richten we een nieuwe koepelsite op onder de naam www.gelijkheid.be, waarbij de bestaande naam, antiracisme.be, uitsluitend behouden blijft als pijler voor de raciale discriminatiegronden.
- Gedeeltelijk omdat het Centrum ook bevoegd zal worden voor discriminaties op grond van gezondheidstoestand, zal de gehele site in 2002 toegankelijk gemaakt worden voor blinden en slechtzienden.
- In samenwerking met externe partners werken we aan de lancering van een nieuwe site waarin we op een kindvriendelijke manier de thema's waar het Centrum mee bezig is, aan bod willen brengen. Deze kindersite, www.krijtjes.be gedoopt, zal een gevarieerd aanbod brengen voor kinderen uit de tweede en derde graad van het basisonderwijs.

Bezoeken uit het buitenland aan het Centrum

Gevolg gevend aan externe vragen waren er net zoals vorig jaar regelmatig mensen uit het buitenland die aan het Centrum een werkbezoek brachten. Zo waren er bezoeken van personen uit instellingen die rond dezelfde thema's werken in het buitenland (zoals VIA-NORD (uit Hamburg- Duitsland) en Berliner Institut für Sozialforschung).

Het Centrum heeft met het LBR (Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie) en met het LzZ (Landeszentrum für Zuwanderung - Nordrhein Westfalen, Duitsland) op 2 en 3 december 2001 een informele euromeeting georganiseerd met de bedoeling ervaringen uit te wisselen op het gebied van klachtenbehandeling, vorming, ervaringen op de arbeidsmarkt, andere discriminaties en rond communicatie en sensibilisering. Deze bijeenkomst was een gevolg van twee eerdere meetings met dezelfde partners in Duitsland en Nederland, maar voor het eerst werden de thema's voor uitwisseling uitgebreid tot o.a. communicatie. Er werd afgesproken om onderling meer informatie hierover uit te wisselen en via de website meer links tussen de verschillende instellingen te maken.

Via het netwerk van de 'European Visitors Programme' kwamen er delegaties uit Duitsland, Macedonië en Joegoslavië, Litouwen,... Via de Britse Ambassade kregen we een delegatie van de Royal College of Defence Studies uit London op bezoek. Via een Belgische jeugdorganisatie kwamen er migrantenjongeren uit Oostenrijk op bezoek. De universiteit ULB bracht een delegatie van Afrikaanse magistraten mee naar het Centrum.

Sommige van deze contacten resulteren ook in concrete projecten. Zo werd in Oranje Vrijstaat in Zuid-Afrika, naar het voorbeeld van het Centrum, een Zuid-Afrikaans paspoort tegen racisme gemaakt.

Bezoek van prins Filip

Op 30 november 2002 bracht Prins Filip een werkbezoek aan het Centrum. Het doel van het bezoek was gedetailleerd kennis te nemen van de rol die we spelen in de strijd tegen het racisme en tegen discriminatie van allochtonen. Alle cellen van het Centrum gaven Prins Filip tijdens een geanimeerde en constructieve discussie een voorstelling van hun dagelijkse werkzaamheden.

Brochure over de Euro

Op vraag het Ministerie van Economische Zaken heeft het Centrum meegeholpen aan de realisatie en verspreiding van de brochure "De euro? We zijn er klaar voor". De brochures werden gerealiseerd met het doel de sociaal kwetsbare groepen met de euro vertrouwd te maken. Deze brochures werden door het Centrum in het Frans, Nederlands Turks en Arabisch verspreid via de integratiesector, de Federaties van zelforganisaties en via de Executieve van de Moslims.

DEEL VIII: AFSLUITENDE BESCHOUWINGEN

Gelijkwaardigheid en Verscheidenheid

Vooraf misschien het volgende, om dit Jaarverslag en de werking die erin beschreven wordt, te kaderen binnen het geheel van de werking van het Centrum:

Over het geheel van 2001 heeft het Centrum zich 25 maal burgerlijke partij gesteld: 12 maal in het kader van de strijd tegen de internationale mensenhandel, en 13 maal in de strijd tegen het racisme en het negationisme. In voorliggend Jaarverslag blijft de strijd tegen de internationale mensenhandel volledig onbesproken.

Wat de burgerlijke partijstellingen inzake racisme en xenofobie betreft, gaat het om: het brengen van de Hitlergroet (2 x), het verspreiden van racistische pamfletten (2 x), slagen en verwondingen, aanzetten tot haat (2 x), weigering van toegang tot dancing (2 x), klacht tegen een uitgeverij (1 x), het beschieten van een moskee (1 x), het aanbrengen van hakenkruisen op bagage (1 x), twist tussen werknemers (1 x), dienstverlening via telefoonlijsten (1 x).

Over wat die burgerlijke partijstellen, samenvattend, betekenen in het geheel van de antiracisme-werking van het Centrum, gaat het nu in dit afsluitend overzicht.

Racismeklachten

In 2001 heeft het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (= het Centrum) 1.246 klacht-dossiers geopend. Dit is een stijging met 150 dossiers tegenover 2000. Een dossier heet 'geopend', zodra er een interventie van het Centrum plaatsvindt. Een interventie kan betekenen: een brief, een telefonische interventie, een klacht, een burgerlijke partijstelling...

De klacht-dossiers vallen uiteen in verblijfsdossiers (209) en andere dossiers (1.037). We beperken ons hier tot de 'andere'. Hiervan betreft één op vijf een klacht over openbare dienstverlening (21%); 14% betreft een klacht aangaande tewerkstelling en 11% gaat over samenlevingsproblemen.

Waar de klachten over ordediensten tussen 1997 en 2000 verhoudingsgewijze dalende waren (van 12% over 11%, 10% naar 7%) is aan die goede evolutie ogenschijnlijk een eind gekomen en ging het in 2001 weer omhoog, nl. naar 8%. Nochtans moet men dit relativiseren. Wat vroeger onder de rijkswacht genoteerd stond, werd nu als gevolg van de politiehervorming ook onder de politie ondergebracht. Dit vertekent dit cijfer. In feite is de lijn dus waarschijnlijk niet ten slechte geëvolueerd.

Maar eigenlijk valt vooral de toename op van het aantal klachten met betrekking tot mogelijke discriminaties op de arbeidsmarkt: van 11% (104) in 2000 naar 14% (141) in 2001.

De relatieve toename van samenlevingsconflicten tussen 2000 en 2001 is volledig toe te schrijven aan het na-11-september syndroom: van 91 (9%) in 2000 naar 119 (11%) in 2001, al is het hier bij ons in België in vergelijking met sommige buurlanden vrij rustig gebleven.

De top 1 en 2 van de meest gemelde klachten is echter al vijf jaar ongewijzigd: op 1 staan klachten over openbare dienstverlening (gemiddeld 1 op 5), en op 2 staan klachten die te maken hebben met discriminatie rond tewerkstelling (gemiddeld 1 op 10).

Daarachter komen dan, enigszins wisselend in volgorde, naar gelang het jaar: samenlevingsproblemen (als er zich zo iets voordoet als 11 september), propaganda (als het een verkiezingsjaar is), ordediensten, onderwijs...

Wat wèl als evolutie opvalt, is dat klachten méér dan vroeger tegen een bepaalde persoon binnen de dienst geuit worden, en minder tegen diensten in hun globaliteit. In 2000 deed zich dit 160 keer voor, in 2001 204 maal. Blijkbaar gaan mensen duidelijker een onderscheid maken tussen een dienst en een persoon binnen een dienst, die eventueel te onderscheiden valt van andere personen.

Wat spreiding betreft, valt vooral de stijging op van het aantal klachten te Brussel-19 (op 1 januari 2000 waren er in Brussel-19: 959.318 inwoners, waarvan 685.705 Belgen en 273.613 niet-Belgen (28,5%)). In 1999: 197; in 2000: 262; in 2001: 327. Vooral op twee vlakken scoort het Brussels Gewest hoog: klachten tegen ordediensten en klachten over huisvesting, telkens 41% of bijna de helft van alle klachten in België. Volgen daarop: samenlevingsproblemen: 34%; tewerkstelling: 29%; (Franstalig) onderwijs: 26% en openbare dienstverlening: 25%. Daarbij volgende kleine relativering: 9% van die klachten bleken ongegrond te zijn. Het aantal blijft niettemin hoog. De meeste klachten werden genoteerd in Brussel-stad: 136, al bevinden zich daar klachten tussen gericht tegen federale diensten die in Brussel-stad gelegen zijn. We wensen geen speciale verklaring naarvoor te schuiven van de geografische spreiding van de klachten, want dit valt niet af te leiden uit ons registratiesysteem en er zijn vele, zowel positieve als negatieve verklaringen denkbaar.

Antwerpen scoort als tweede stedelijke agglomeratie (op 1 januari 2000 waren er in Antwerpen: 446.525 inwoners, waarvan 404.852 Belgen en 41.673 niet-Belgen (9,3%)), met 107 klacht-dossiers, d.w.z. 1/3 van het Brussels Gewest. Wèl is er een stijging met 10 tegenover 2000. Element hier van relativering: in 14% van de gevallen bleek de klacht ongegrond te zijn. Voor Antwerpen valt op dat het label 'discriminatoire behandeling' het meest voorkomt in het onderwijs en in de private dienstverlening.

Laten we nu terugkeren tot het geheel van de 1.037 klacht-dossiers die voor een racisme-kwalificatie in aanmerking komen. In 40% van de gevallen werd een advies verleend, in 31% werd actief bemiddeld, en in 10% werd doorverwezen naar een andere dienst die meer geschikt geacht werd. 64% van alle dossiers werden nog in 2001 zelf tot een eind gebracht, dus afgehandeld, in 3/4 van de gevallen met een snel positief resultaat.

Eigenlijk krijgt, bij die klachten die na ernstig onderzoek voor een racisme-kwalificatie in aanmerking komen, iets meer dan één dossier op vier de uiteindelijke beoordeling 'racisme' mee. In 4% van alle klachten, dus *bij 1 op 25, (d.i. in 42 gevallen), werd in 2001 zelfs een gerechtelijke procedure opgestart, in de vorm van een gerechtelijke klacht, dit ging in 13 concrete gevallen gepaard met een burgerlijke partijstelling.*

In ons deel over antiracisme en antidiscriminatie bespreken we verder nog enige relevante rechtspraak uit 2001, en een aantal voorbeelden van voorbeeldige afhandeling van klachten, respectievelijk voorbeelden van hoe het echt niet door de beugel kan...

Een goed voorbeeld is de wijze waarop een vervoersbedrijf, na een schrijven van het Centrum, gewoon onze kritiek aanvaardt en via een tweede brief zijn eerste brief herroept waarin de reisbureaus verzocht werden geen vliegtuigtickets meer te geven aan mensen met een bepaalde nationaliteit (- maatregel die effectief niet door racisme, maar door andere overwegingen ingegeven was). Het vervoersbedrijf zag echter in dat zijn eerste maatregel buiten proportie en dus onrechtvaardig was.

Een voorbeeld van wat ons inziens eigenlijk niet meer zou mogen kunnen, is de wijze waarop een magistraat boos reageert (en zelfs met een klacht voor smaad dreigt) omdat het Centrum gevraagd had een klein neo-nazi concert van skinheads te laten observeren door de politie. Volgens de magistraat was het Centrum hier buiten zijn bevoegdheden gegaan, want het orkestje had de regelgeving rond het aantal decibels gerespecteerd, zo had de politie die buiten was blijven staan, haar laten weten.

Of... wat moet men denken van een rechter die in kortgeding de minderjarige kinderen aan de vader toekent, omdat die vader een Belg van autochtone herkomst is, en de vrouw (nota bene met de Belgische nationaliteit) van allochtone herkomst is, en “de kans op een vlotte integratie in de Belgische samenleving groter is bij een Belgische ouder dan bij een allochtone ouder”.

Tenslotte vestigen wij uw aandacht op de internetactiviteiten. Het Centrum werkt hierbij samen met het Nederlands meldpunt Discriminatie Internet en met het Franse LICRA.

Integratie en diversiteit

Op zijn bijeenkomst van 6 november 2001 heeft de Raad van bestuur van het Centrum het standpunt herhaald en bekrachtigd dat alle inwoners in het land, welke ook hun nationaliteit moge zijn, na een wettig verblijf van een aantal jaren in het land, toegang zouden moeten kunnen krijgen tot de uitoefening van *het stemrecht* op gemeentelijk vlak. Dit standpunt ligt volledig in de lijn van de inspanningen die het Centrum eertijds geleverd heeft om tot een “open” wijziging van het vroegere artikel 8 van de Grondwet te komen, waarbij de nationaliteitsvereiste voor de uitoefening van de politieke rechten uit de Grondwet geschrapt werd. Het Centrum heeft hiermee nogmaals, vanuit een visie van totale gelijkberechtiging, de noodzaak herbevestigd van een duidelijke keuze in die zin.

Wat de *tewerkstelling* betreft, is het Centrum in nauw contact met de uitzendsector om tot een goede samenwerking te komen met de juridische cellen van de verschillende bedrijven. Samen zal ook geijverd worden om aan de vorming te werken met personeelsleden die concreet bij de problematiek van de allochtonen en hun tewerkstelling betrokken zijn.

Verder is het Centrum betrokken bij de oprichting, binnen het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, van een dienst die de strijd tegen etnische discriminaties bij de tewerkstelling moet aanzwengelen.

Tenslotte wordt op het Centrum ook gewerkt aan de ontwikkeling van een site die mensen van vreemde herkomst en nieuwkomers moet helpen om wegwijs te worden bij het zoeken van hun weg naar tewerkstelling.

De bespreking van het *onderwijs* in de Vlaamse gemeenschap staat vooral stil bij een evaluatie van het naar zijn eind lopende non-discriminatie beleid, waar het Centrum toch wel bij betrokken was, en bij het (hopelijk slechts voorlopig) uitblijven een regeling voor het onderwijs in eigen taal en cultuur.

Bij het onderwijs in de Franse gemeenschap gaat de aandacht van het Centrum vooral uit naar de problematiek van de nieuwkomers, en naar de problematiek van de equivalentie van de diploma's, een vraagstuk dat zich op meerdere niveaus situeert: dit van het secundair, dit van het einde van het secundair en dit van het hoger onderwijs.

Wat de *islam* betreft, is het Centrum jaren lang, tussen 1989 en 2000, een belangrijke hulp-motor geweest bij de ontwikkeling van de concrete institutionalisering van de islam, wat uiteindelijk geleid heeft tot de volledige invulling van de erkenning van de islam, via verkiezingen. In principe had daar onmiddellijk en probleemloos de erkenning moeten op volgen van 65 à 75 moskeeën. Alles was voorhanden: budget, de nodige tijd (méér dan één jaar om de dossiers in orde te brengen). Het Centrum betreurt ten zeerste dat dit niet gebeurd is. Het zijn de gewone gelovigen die hier het slachtoffer van zijn. Het is niet zo dat dit te wijten is aan onwil bij de bevoegde Minister. Hier speelt een veelheid aan verantwoordelijkheden. Gevolg is wèl dat vandaag geen enkele moskee erkend is, dit terwijl met ingang van 2002 de regionalisering voor de procedures van erkenning ingezet is... met alle gevolgen vandien. Hopelijks kan een en ander in de komende maanden nog rechtgetrokken worden.

Het neemt niet weg dat we de Executieve van de Moslims gelukwensen voor de wijze waarop ze na 11 september prompt en duidelijk positie genomen heeft, samen met de leiding van de Joodse gemeenschappen, en met de verantwoordelijken van alle grote levensbeschouwingen en van alle democratische politieke partijen in dit land, voor een vreedzame samenleving.

Een lang hoofdstuk in dit deel 2 gaat over de *sociale bescherming*. Het Centrum wijst een aantal terreinen aan waarop nog steeds een verschil in behandeling bestaat tussen iemand met de Belgische nationaliteit en een vreemdeling, ook al beschikt hij over een verblijfsvergunning, op het vlak van de sociale rechten. Het gaat over uitbetalingen aan gehandicapten, het gewaarborgd bestaansminimum, en enkele andere punten. Er wordt in een apart hoofdstuk ingegaan op de plaats van de gehandicapten in de allochtone gemeenschappen. De overheden zouden initiatieven kunnen nemen om beter over dit thema en de daarop gerichte voorzieningen te communiceren met deze gemeenschappen.

De *politiediensten* doen inspanningen om aandacht te besteden aan de diversiteit bij de rekrutering en de vorming. Wat Europees gewenst wordt, is dat daarnaast ook bij de uitwerking van het operationeel beheer de diversiteit ernstig zou genomen worden. Worden politiediensten aangezet om racisme- en haatmisdrijven consequent te registreren? Nog steeds is het zo, dat als er geweld bij te pas komt, het racisme niet steeds als drijfveer genoteerd wordt, omdat men zich tevreden stelt met het registreren van het geweld, en men de racistische drijfveer daarbij onbelangrijk acht. Dit heeft twee directe gevolgen. Ten eerste, wordt in de praktijk nadien geen onderzoek gevoerd naar racisme, laat staan naar georganiseerd racisme, want het misdrijf werd niet als zodanig gekwalificeerd. Ten tweede, maakt dit het Belgisch monitoring systeem over feiten van racisme, Europees gesproken, minder waardevol. Immers, het racisme dat zich voordoet in een context van geweld, blijft onderbesneeuwd. Het Centrum hoopt dat de Politie hier meer en meer oog zal voor hebben, maar is uiteraard gelukkig met de belangrijke stappen die nu al gezet worden.

Het thema dat we aanraken zal nog aan belang winnen als de nieuwe wet in voege zal komen, waar het ook om andere haatmisdrijven gaat (nl. op basis van handicap, seksuele oriëntatie, leeftijd...).

Wij raken in dit deel 2 ook een aantal minder traditionele thema's aan, zoals het rijbewijs, de bankdiensten...

Vorming

Zoals elk jaar belichten wij ook even de werking van de twee vormingsdiensten. De confrontatie met het managen van diversiteit blijkt meer en meer een realiteit te worden in het Belgische bedrijfsleven, op de scholen, in de administraties... alhoewel deze laatste blijkbaar het meest langzaam mee evolueren. De erkenning van en het omgaan met diversiteit wordt duidelijk hét thema van de eerstkomende jaren.

De cel Migraties

De toekomstige wet voorziet drie assen waarlangs deze cel gestructureerd zal worden, en het is in die zin dat de werking van het Centrum zich geleidelijk aan ook vorm geeft. Ten eerste, wordt voorzien dat een betere informatie diegenen zou bereiken die moeilijkheden ondervinden met hun verblijfsvoorwaarden. Ten tweede, is er de klachtenbehandeling indien mensen in zo'n omstandigheden zich tot het Centrum richten. Ten derde, is er ook een studie en analyse van de migratiebewegingen.

Het Centrum volgt zo goed mogelijk op wat Europees aan debat gevoerd wordt, is ook van op afstand blijven volgen hoe de regularisatiecampagne verloopt, campagne waar het centrum slechts heel bij het begin, nl. in de fase van de informatie, bij betrokken was. Uiteraard heeft het Centrum de vele vertragingen betreurd die deze campagne opgelopen heeft, maar we stonden zelf buiten de organisatie en konden dus ook niet ten goede interfereren. Wel hebben we regelmatig de diensten van de Minister geïnformeerd wanneer ons een en ander onduidelijk leek. Tenslotte brengen we in dit onderdeel een korte weerslag van de studiedag van 23 maart 2001 over de migratiebewegingen waaraan België zich in de komende jaren mag verwachten.

Algemene discriminaties

Ook al bleef het stemmen van de nieuwe wet uit, zo had het groot publiek het niet begrepen. Na bekendmaking van de in het vooruitzicht gestelde nieuwe wet, kwamen de eerste meldingen toe op het Centrum.

Het leek ons interessant om een aantal eerste type meldingen te signaleren.

Duidelijk zal men zich aan een aantal klachten mogen verwachten op basis van de discriminatiegronden 'handicap, fysiek kenmerk en gezondheidstoestand'. Mensen die zich als gediscrimineerd ervaren op basis van hun gestalte (klein, zwaarlijvig), hun ziekte (kanker, seropositiviteit), hun handicap (blind), een fysiek kenmerk (wijnvlekken).

Meldingen op basis van de discriminatiegrond 'seksuele geaardheid' bleven merkwaardig genoeg eerder beperkt. Dit is in die zin eigenaardig, dat het de discriminatiegrond is die vaak het meest onder de publieke aandacht gebracht wordt. De waarschijnlijke verklaring hiervoor is dat het hier om een publiek gaat dat op vandaag vrij goed geïnformeerd is en nu reeds in allerlei verenigingen opgenomen is.

De discriminatiegrond 'leeftijd' lijkt ons ook een categorie van te verwachten meldingen te zullen zijn.

Onder de discriminatiegrond 'geloof of levensbeschouwing' mag men zich duidelijk opmaken voor het debat over de plaats en de acceptabiliteit van de hoofddoek (in het geval van sommige moslim vrouwen), de kippa (bij sommige joodse gelovigen) en de tulband (bij Sikh mannen). Het maatschappelijk debat is dit van de plaats die een pluralistische maatschappij kan geven aan de uiting van kenmerken van religieuze affilatie, naar gelang de functie die iemand daarbij in die samenleving inneemt. Is iemand leerling op een school? Of leraar? Leraar van een levensbeschouwelijk vak of van een niet-levensbeschouwelijk vak? Heeft iemand een verantwoordelijke functie in de samenleving, waarbij hij/zij de waarborg op correct respect van het pluralisme in zichzelf incarneert, of bekleedt hij/zij een andere functie? Dit lijkt ons een ernstig maatschappelijk debat te zullen worden.

Het alternatief voor deze discussie is dat het debat niet gevoerd wordt, en dat men de rechters per geval laat beslissen... Zo'n optie lijkt ons niet zo wenselijk...

Een heel kort overzicht over de deelname van het Centrum aan de werkzaamheden van internationale organisaties en over onze sensibiliseringscampagnes sluit dit jaarverslag af.

Samengevat kan het Centrum zeggen:

Er is meer gevoeligheid en actie in de strijd tegen *discriminaties in de tewerkstelling*. Men merkt dit aan de toename van de klachten hierover; aan de inzet van zo goed als drie vierden van de uitzendsector om daar iets aan te doen; aan de inzet van de bevoegde Ministers in de drie gewesten om positieve actie en diversiteitsmanagement te stimuleren; aan het stijgend succes dat vormingen in deze materie in het bedrijfsleven kennen. Het Centrum dringt aan dat bedrijven als De Post en andere (semi-) publieke bedrijven zich voor de tewerkstelling, óók van allochtonen, zouden inzetten.

Wat *het georganiseerde racisme en het politieke racisme* betreft, moet men vaststellen dat zo goed als alle partijen racistisch taalgebruik schuwen, en zelfs een partij als het Vlaams Blok – zoals het zelf via zijn advocaten op het proces uit 2001 meedeelde – zijn teksten meermaals vooraf zo strikt mogelijk aan de hand van de letter van de wet laat censureren. Wij noteren, in het voorjaar van het nieuwe jaar (2002), de veroordeling door de Luikse rechter van het Bloc Wallon, al gaat het daar om een zo goed als gelijkaardig dossier als dit van het Vlaams Blok. Het georganiseerde racisme lijkt zich meer en meer van internet en van allerlei obscure concertjes en dito bijeenkomsten te zullen bedienen.

Het Centrum wenst te benadrukken dat het hoopt dat *alle* magistraten en *alle* politiediensten zich consequent bij de nieuwe maatschappelijke realiteit zullen aansluiten, waarbij een overgrote meerderheid van de mensen via de volksvertegenwoordiging als hun wens te kennen geven dat alle discriminerende behandeling uit de samenleving zou gebannen worden, met de vraag dus dat alle wettige middelen zouden ingezet worden om dit te bereiken. Het is ook de lijn die vervat ligt in het artikel 13 van het Verdrag van Amsterdam, en in de twee richtlijnen die de Europese Unie in 2000 uitgevaardigd heeft, nl. Richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming, en Richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep. We hebben in de loop van ons verslag voorbeelden gegeven van wat uitstekend verloopt, en helaas ook enkele voorbeelden van wat volgens het Centrum eigenlijk niet langer kan.

Het Centrum betreurt dat de gewone islamitische gelovigen eind 2001, door een samenspel van omstandigheden waar niemand winnaar bij is, niet staan waar zij eigenlijk recht op hebben: een eerste reeks erkende islamitische gemeenschappen en erkende moskeeën, dit, omwille van ideologische meningsverschillen tussen het erkende Executief en een anders georiënteerde Assemblee.

Het Centrum verklaart zich tenslotte hoopvol, dat de in het vooruitzicht gestelde uitbreiding van de bevoegdheden wel degelijk aan een maatschappelijke verwachting tegemoet komt, zoals in de loop van het voorbije jaar mocht blijken.

BIJLAGE:**Voorstel voor een kaderbesluit van de raad****BETREFFENDE DE BESTRIJDING VAN RACISME EN VREEMDELINGENHAAT****28 november 2001****DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,**

Gelet op het Verdrag betreffende de Europese Unie, en met name op de artikelen 29, 31 en 34, lid 2, onder b),

Gezien het voorstel van de Commissie,

Gezien het advies van het Europees Parlement,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Racisme en vreemdelingenhaat vormen een rechtstreekse schending van de beginselen van vrijheid, democratie, eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en de rechtsstaat, beginselen waarop de Unie is gegrondvest en die de lidstaten gemeen hebben.
- (2) In het Actieplan van de Raad en de Commissie van 3 december 1998 over hoe de bepalingen van het Verdrag van Amsterdam inzake de totstandbrenging van een ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid het best kunnen worden uitgevoerd, in de conclusies van de Europese Raad van Tampere van 15 en 16 oktober 1999¹⁸, in de resolutie van het Europees Parlement van 20 september 2000¹⁹ en in de Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement²⁰ over de halfjaarlijkse bijwerking van het scorebord van de vorderingen op het gebied van de totstandbrenging van een ruimte van "vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid" in de Europese Unie (2e halfjaar 2000), wordt aangedrongen op maatregelen op dit gebied.
- (3) Gemeenschappelijk optreden 96/443/JBZ van 15 juli 1996, door de Raad aangenomen op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat²¹ moet worden gevolgd door wetgeving die inspeelt op de noodzaak om de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten nader op elkaar af te stemmen en om de belemmeringen voor een doeltreffende justitiële samenwerking, die voornamelijk voortvloeien uit de uiteenlopende wettelijke benaderingen in de lidstaten, weg te nemen.
- (4) Uit de beoordeling van het gemeenschappelijk optreden van 1996 en de werkzaamheden die verricht zijn binnen andere internationale fora, zoals de Raad van Europa, blijkt dat zich nog steeds een aantal problemen voordoet bij de justitiële samenwerking, en dat de strafwetgeving van de lidstaten dus verder moet worden verbeterd om te zorgen voor veelomvattende en duidelijke wetgeving waarmee racisme en vreemdelingenhaat doeltreffend kunnen worden bestreden.
- (5) Dit verschijnsel racisme en vreemdelingenhaat moet door middel van een gemeenschappelijke strafrechtelijke benadering op EU-niveau worden aangepakt, zodat gedragingen in alle lidstaten strafbaar zijn en dat er doeltreffende, evenredige en afschrikkende straffen en sancties kunnen worden opgelegd aan natuurlijke personen en rechtspersonen die dergelijke strafbare feiten hebben gepleegd of daarvoor aansprakelijk zijn.

- (6) Bij het opleggen van straffen voor gewone strafbare feiten moeten racistische of xenofobe motieven worden meegewogen als verzwarende omstandigheid. Dit zou een directe respons aan het adres van de plegers van dit soort delicten betekenen en tevens een afschrikkende werking hebben;
- (7) Het feit dat een delict dat verband houdt met racisme en vreemdelingenhaat wordt gepleegd tijdens de uitoefening van een beroepsactiviteit, moet worden beschouwd als een verzwarende omstandigheid, omdat het een vorm van misbruik inhoudt en bijzonder laakbaar is.
- (8) Er moet op worden toegezien dat het onderzoeken en vervolgen van delicten die verband houden met racisme en vreemdelingenhaat niet afhangt van aangifte of beschuldiging door het slachtoffer, dat vaak bijzonder kwetsbaar is en ongaarne een gerechtelijke procedure instelt.
- (9) De justitiële samenwerking in strafzaken moet worden bevorderd, teneinde door middel van duidelijke regels op het gebied van rechtsmacht en uitlevering doeltreffend op te treden tegen racistische en xenofobe delicten.
- (10) Er moeten operationele contactpunten worden gecreëerd voor de uitwisseling van informatie of er moet gebruik worden gemaakt van bestaande samenwerkingsmechanismen.
- (11) Alle lidstaten hebben het Verdrag tot bescherming van personen met betrekking tot de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens van de Raad van Europa van 28 januari 1981 geratificeerd. De persoonsgegevens die worden verwerkt in het kader van de tenuitvoerlegging van dit kaderbesluit, worden beschermd overeenkomstig de beginselen van dat verdrag.
- (12) Omdat de doelstellingen om racisme en vreemdelingenhaat in alle lidstaten te bestraffen met doeltreffende, evenredige en afschrikkende straffen en om de justitiële samenwerking te verbeteren en te bevorderen door mogelijke belemmeringen weg te nemen, niet in voldoende mate door de lidstaten afzonderlijk kunnen worden verwezenlijkt omdat de regels gemeenschappelijk en met elkaar verenigbaar moeten zijn, en deze doelstellingen dus beter op het niveau van de Unie kunnen worden verwezenlijkt, kan de Unie maatregelen nemen, overeenkomstig het in artikel 2 van het VEU en artikel 5 van het EG-Verdrag omschreven subsidiariteitsbeginsel.

Overeenkomstig het eveneens in artikel 5 van het EG-Verdrag beschreven evenredigheidsbeginsel gaat dit kaderbesluit niet verder dan wat nodig is om deze doelstellingen te verwezenlijken.

BESLUIT:

Artikel 1 - Onderwerp

Dit kaderbesluit bevat bepalingen inzake de onderlinge afstemming van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten en inzake nauwere samenwerking tussen gerechtelijke en andere autoriteiten van de lidstaten op het gebied van delicten die verband houden met racisme en vreemdelingenhaat.

Artikel 2 - Werkingssfeer

Dit kaderbesluit is van toepassing op delicten die verband houden met racisme en vreemdelingenhaat en die worden gepleegd:

- (a) op het grondgebied van de lidstaten, of
- (b) door onderdanen van een lidstaat wanneer de handeling is gericht tegen personen of groepen uit die staat, of
- (c) ten voordele van een rechtspersoon die in een lidstaat is gevestigd.

Artikel 3- Definities

In de zin van dit kaderbesluit gelden de volgende definities:

- (a) "*racisme en vreemdelingenhaat*": de overtuiging dat ras, kleur, afstamming, godsdienst of overtuiging, nationale of etnische afkomst een doorslaggevende rol spelen in de afkeer van individuen of groepen;
- (b) "*racistische of xenofobe groep*": een sinds enige tijd bestaande, gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die in overleg optreden om de in artikel 4, onder a) tot e) genoemde delicten te plegen;
- (c) "*rechtspersoon*": ieder lichaam dat deze hoedanigheid krachtens het toepasselijke recht bezit, met uitzondering van staten of andere overheidslichamen in de uitoefening van hun openbaar gezag en van publiekrechtelijke internationale organisaties.

Artikel 4 - Delicten die verband houden met racisme en vreemdelingenhaat

De lidstaten zorgen ervoor dat de volgende opzettelijke gedragingen, ongeacht met welke middelen deze worden begaan, als strafbaar feit worden aangemerkt:

- (a) het publiekelijk aanzetten tot geweld of haat uit racistische of xenofobe motieven, of enige andere racistische of xenofobe gedraging die de betrokken personen of groepen aanzienlijke schade kan berokkenen;
- (b) publiekelijk geuite beledigingen of dreigementen uit racistische of xenofobe motieven;
- (c) het uit racistische of xenofobe motieven publiekelijk vergoelijken van genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven zoals gedefinieerd in de artikelen 6, 7 en 8 van het Statuut van het Internationaal Strafhof;
- (d) het publiekelijk ontkennen of bagatelliseren van de in artikel 6 van het Statuut van het Internationale Militaire Tribunaal bij het Verdrag van Londen van 8 april 1945 omschreven delicten, op een wijze die de openbare orde kan verstoren;

- (e) het publiekelijk verspreiden van racistische of xenofobe uitingen door middel van tekst, beeld of anderszins;
- (f) het leiden, steunen van of deelnemen aan de activiteiten van een racistische of xenofobe groep, met als doel bij te dragen aan de criminele activiteiten van de organisatie.

Artikel 5 - Instigatie, hulp, aanstoking en poging

De lidstaten zorgen ervoor dat instigatie, hulp, aanstoking en poging tot het plegen van een in artikel 4 genoemd delict strafbaar zijn.

Artikel 6 – Straffen en sancties

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten strafbaar worden gesteld met doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties.
2. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de in artikel 4, onder b) tot e) genoemde delicten in ieder geval in ernstige gevallen kunnen worden bestraft met vrijheidsstraffen die tot uitlevering of overlevering kunnen leiden.
3. Iedere lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat op de in artikel 4, onder a) en f), genoemde delicten vrijheidsstraffen staan met een maximale straf van ten minste 2 jaar.
4. De lidstaten zorgen ervoor dat voor de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten bijkomende of alternatieve straffen, zoals dienstverlening ten behoeve van de gemeenschap, het volgen van een opleiding, het ontnemen van bepaalde burgerlijke of politieke rechten of de bekendmaking van het gehele vonnis of een deel daarvan, kunnen worden opgelegd.
5. De lidstaten zorgen ervoor dat bij de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten boetes kunnen worden opgelegd of dat betalingen aan liefdadigheidsdoelen kunnen worden aanvaard.
6. De lidstaten zorgen ervoor dat inbeslagneming en confiscatie plaatsvindt van materialen en instrumenten die gebruikt worden om de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten te plegen, alsmede van de opbrengsten van zulke delicten.

Artikel 7 - Verzwarende omstandigheid voor racistische delicten

De lidstaten zorgen ervoor dat, wanneer de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten worden gepleegd tijdens de uitoefening van een beroepsactiviteit en het slachtoffer afhankelijk is van deze activiteit, het vonnis kan worden verzwaaard.

Artikel 8 - Racistische en xenofobe motieven

De lidstaten zorgen ervoor dat racistische en xenofobe motieven bij de bepaling van de strafmaat voor andere dan de in artikel 4 en 5 genoemde delicten als verzwarende omstandigheden kunnen worden beschouwd.

Artikel 9 - Aansprakelijkheid van rechtspersonen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat rechtspersonen aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de in de artikelen 4 en 5 genoemde gedragingen die te hunnen voordele worden gepleegd door personen die, individueel of als lid van een orgaan van de rechtspersoon, in de rechtspersoon een leidende positie bekleeden, op grond van:
 - (a) de bevoegdheid om de rechtspersoon te vertegenwoordigen, of
 - (b) de bevoegdheid om namens de rechtspersoon beslissingen te nemen, of
 - (c) de bevoegdheid om binnen de rechtspersoon toezicht uit te oefenen;
2. Naast de in lid 1 bedoelde gevallen zorgen de lidstaten ervoor dat een rechtspersoon aansprakelijk kan worden gesteld wanneer, als gevolg van gebrekkig toezicht of gebrekkige controle door een in lid 1 bedoelde persoon, de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten ten voordele van de rechtspersoon konden worden gepleegd door een persoon die onder diens gezag staat.
3. De aansprakelijkheid van een rechtspersoon krachtens de leden 1 en 2 sluit strafvervolgning van natuurlijke personen die zich schuldig maken aan de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten of gedragingen niet uit.

Artikel 10 - Straffen voor rechtspersonen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat een rechtspersoon die volgens artikel 9, lid 1, aansprakelijk is, straffen kunnen worden opgelegd die doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn. Deze straffen omvatten al dan niet strafrechtelijke geldboetes en kunnen andere maatregelen omvatten zoals:
 - (a) uitsluiting van uitkeringen of steun van de overheid;
 - (b) tijdelijk of permanent verbod op het uitoefenen van commerciële activiteiten;
 - (c) plaatsing onder toezicht van de rechter;
 - (d) rechterlijk bevel tot ontbinding;
 - (e) tijdelijke of permanente sluiting van vestigingen die voor het plegen van het delict zijn gebruikt.
2. De lidstaten zorgen ervoor dat tegen een rechtspersoon die volgens artikel 9, lid 2, aansprakelijk is, straffen kunnen worden vastgesteld of maatregelen worden getroffen die doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn.

Artikel 11 - Het instellen van vervolging

Elke lidstaat zorgt ervoor dat het instellen van een onderzoek of vervolging in verband met de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten niet afhankelijk is van aangifte of beschuldiging door het slachtoffer van het delict, in ieder geval niet wanneer de in artikel 4, onder a), e) en f) genoemde delicten op zijn grondgebied zijn gepleegd.

Artikel 12 - Rechtsmacht

1. Iedere lidstaat vestigt zijn rechtsmacht ten aanzien van de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten indien deze:
 - (a) geheel of gedeeltelijk op zijn grondgebied zijn gepleegd; of
 - (b) door een van zijn onderdanen zijn gepleegd en de handeling is gericht tegen personen of groepen uit die staat; of
 - (c) gepleegd zijn ten voordele van een rechtspersoon die zijn hoofdkantoor op het grondgebied van die lidstaat heeft.
2. Bij het vestigen van de rechtsmacht overeenkomstig lid 1, onder a), zorgt elke lidstaat ervoor dat zijn rechtsmacht zich uitstrekt tot gevallen waarin het delict via een informatiesysteem is gepleegd en:
 - (a) de dader het delict pleegt terwijl hij zich fysiek op het grondgebied van de lidstaat bevindt, ongeacht of bij het delict racistisch materiaal wordt gebruikt dat via een informatiesysteem op dat grondgebied wordt aangeboden;
 - (b) bij het delict racistisch materiaal wordt gebruikt dat via een informatiesysteem op zijn grondgebied wordt aangeboden, ongeacht of de dader het delict pleegt terwijl hij zich fysiek op dat grondgebied bevindt.
3. Elke lidstaat kan besluiten de in lid 1, onder b) en c) beschreven regels inzake de rechtsmacht niet of slechts in specifieke gevallen of omstandigheden toe te passen.
4. De lidstaten stellen het secretariaat-generaal van de Raad en de Commissie op de hoogte wanneer zij besluiten lid 3 toe te passen, zo nodig onder vermelding van de specifieke gevallen of omstandigheden waarin het besluit van toepassing is.

Artikel 13 - Uitlevering en vervolging

1. Lidstaten die krachtens het nationale recht geen eigen onderdanen uitleveren, vestigen hun rechtsmacht met betrekking tot de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten wanneer die door hun eigen onderdanen worden gepleegd op het grondgebied van een andere lidstaat.
2. Wanneer van een van zijn onderdanen wordt beweerd dat hij in een andere lidstaat een van de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten heeft gepleegd, legt een lidstaat zo nodig de zaak met het oog op vervolging aan de bevoegde instanties in eigen land voor, indien hij de betrokken persoon louter op basis van diens nationaliteit niet aan de andere lidstaat uitlevert.

Teneinde vervolging mogelijk te maken, worden door de lidstaat waar het delict is gepleegd alle relevante dossiers, informatie en bewijsstukken betreffende het delict overhandigd aan de bevoegde autoriteiten van de andere lidstaat, overeenkomstig de procedures van artikel 6, lid 2, van het Europees Verdrag betreffende uitlevering van 13 december 1957. De verzoekende lidstaat wordt ingelicht over het feit dat vervolging wordt ingesteld en in kennis gesteld van de uitkomst van de vervolging.

3. In de zin van dit artikel wordt een "onderdaan" van een lidstaat gedefinieerd overeenkomstig een eventuele verklaring die de lidstaat krachtens artikel 6, lid 1, onder b) en c), van het Europees Verdrag betreffende uitlevering heeft afgelegd.

Artikel 14 - Politieke delicten

De lidstaten zien erop toe dat de in de artikelen 4 en 5 genoemde delicten niet worden beschouwd als politieke delicten waarvoor wederzijdse rechtshulp of uitlevering kan worden geweigerd.

Artikel 15 - Uitwisseling van informatie

1. De lidstaten wijzen operationele contactpunten aan of kunnen gebruik maken van bestaande operationele structuren om informatie uit te wisselen en om anderszins contacten tussen de lidstaten te bewerkstelligen met het oog op de toepassing van dit kaderbesluit.
2. Iedere lidstaat deelt het secretariaat-generaal van de Raad en de Commissie mede welke hun in lid 1 bedoelde contactpunten of operationele structuren zijn. Het Secretariaat-generaal geeft deze gegevens door aan de andere lidstaten.
3. Indien een lidstaat beschikt over informatie betreffende materiaal dat racistische of xenofobe uitingen bevat en dat op zijn grondgebied wordt opgeslagen met het oog op de verspreiding ervan in een andere lidstaat, verstrekt hij deze informatie aan die andere lidstaat teneinde deze in staat te stellen overeenkomstig het nationale recht vervolging of confiscatieprocedures in te stellen. Hiertoe kan gebruik worden gemaakt van de in lid 1 genoemde operationele contactpunten.

Artikel 16 - Tenuitvoerlegging

1. De lidstaten treffen de noodzakelijke maatregelen om uiterlijk op 30 juni 2004 aan dit kaderbesluit te voldoen.
2. Zij stellen het secretariaat-generaal van de Raad en de Commissie in kennis van de tekst van de bepalingen die zij goedkeuren, alsmede van eventuele andere maatregelen die zij nemen om aan dit kaderbesluit te voldoen.
3. Op basis daarvan dient de Commissie uiterlijk op 30 juni 2005 bij het Europees Parlement en de Raad een verslag in over de werking van dit kaderbesluit, zo nodig vergezeld van wetgevingsvoorstellen.
4. De Raad beoordeelt in hoeverre de lidstaten aan dit kaderbesluit voldoen.

Artikel 17 - Intrekking van gemeenschappelijk optreden 96/443/JBZ

Gemeenschappelijk optreden 96/443/JBZ wordt hierbij ingetrokken.

Artikel 18 - Inwerkingtreding

Dit kaderbesluit treedt in werking op de derde dag na de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*